

Faculteit Letteren & Wijsbegeerte

Michiel Vantongerloo

"Pro Flandria Servanda"

**Het Gentsch Studenten Corps 'HOU ende TROU' (1916-1918)
en het Gentsch Studenten Corps (1933-1940)
in vergelijkend perspectief**

Masterproef voorgelegd aan de faculteit Letteren en Wijsbegeerte
tot het behalen van de graad van Master in de Geschiedenis

Promotor: Prof. Dr. Gita Deneckere
Commissarissen: Ruben Mantels en Fien Danniau

Academiejaar 2014-2015

"Van de jongeren moet Vlaanderen het hebben! Van de jongeren die inzien, dat Vlaanderen boven alles moet gaan, dat alle politieke partijen zonder onderscheid één pot nat zijn, dat elke politieke partij het Vlaamsch belang wel exploiteert, maar liefst zoo weinig mogelijk bevordert, tenzij "notgedrungen".

Hoe veel er tegenwoordig in Vlaanderen ook moge gebeuren, dat ons bedenkelijk toeschijnt, het doordringen van de overtuiging dat eerst Vlaming zijn, daarna liberaal, katholiek of socialist, de redding brengen kan, - dat alleen reeds geeft moed en hoop. Kweekt die overtuiging bij u zelve aan, jongens, en verspreid ze. Om Vlaanderen te redden is er maar weinig tijd meer over; om over de "onsterfelijke" principes der politieke partijen te discussieeren in een of andere, al of niet grondwettelijke, vereeniging, is er nog de eeuwigheid." [...]

"Blijf allen onverzettelijke, hardnekkige Vlamingen; dat is de conditio sine qua non voor de wedergeboorte van Vlaanderen. Gedenk den Gulden Sporenslag, ja! maar gedenk de duizenden onzer jongens, die bloed en leven hebben gelaten voor - België. Wat hebben we in de plaats gekregen? Minder dan niets!

Derhalve,

Leve het zelfstandige Vlaanderen!"

- oud-docent en activist Willem de Vreese aan de ex-Gandavenses (1920)¹

Figuur 1 (volgende pagina): het eerste bestuur van Sociëteit *Uylenspiegel* (1916-1917) getooid met de Gandavensespet en het borstlint in oranje-blanje-bleu. Rechts achter staat Wies Moens.

Bron: O. Moens en Y. T'Sjoen, *Wies Moens: De Mémoires*, Antwerpen, Kritak, 1996. p. 191

¹ A. Deprez, *Willem de Vreese en de studentenvereniging Flandria te Göttingen*, Leuven, Acco, n.d., p.2

Voorwoord

Puur geluk. Dat was de eerste gedachte die bij me opkwam toen de lijst met onderzoeksdomeinen voor de masterproef op Minerva verscheen. Een heerlijke mogelijkheid om een fascinatie voor de geschiedenis van de studentenbeweging om te zetten naar een thesisonderzoek. Mijn dank gaat dan ook uit naar mijn promotor, prof. dr. Gita Deneckere, die me in de richting stuurde van de twee uitzonderlijke koepels die onze universiteit kende voor de Tweede Wereldoorlog. Ook beide commissarissen, Ruben Mantels en Fien Danniau, verdienen de nodige dank. De talrijke literatuurtips en hints betreffende bronnen en methodes waren onontbeerlijk doorheen mijn onderzoek. Het nodige bijsturen voorkwam oeverloos gedetailleerde beschrijvingen naast de kwestie en eenzijdige literatuur als leidraad voor mijn scriptie. De juiste suggesties maakten dat ik op het goede spoor bleef doorheen het onderzoek en schrijfwerk.

Graag zou ik nog een aantal mensen uit mijn directe omgeving willen bedanken voor de broodnodige hulp in de afgelopen maanden. De suggesties en commentaren van Arn Berghmans, Jonas Van Vaerenbergh en Pieter Melkenbeke hielden me gedisciplineerd aan mijn bureau gekluisterd en deden me enkele passages heroverwegen. Verder moet ik ook Marnik Willems en Jo Roels vermelden voor het lezen, becommentariëren en herlezen van mijn thesis. Indien er alsnog schrijffouten of vreemde zinsconstructies gevonden kunnen worden, dient u dus bij dit onvermoeibare duo aan te kloppen. Tot slot wil ik zeker mijn goede vriend Titus Vinzenz Teichmann niet vergeten te vermelden. Als vaste klaagmuur bij onderzoeksproblemen en bijstand bij twijfel en stress verdient ook hij de nodige erkenning. Indien deze scriptie ook maar ergens een bijdrage levert aan de geschiedwetenschap, is dat volledig te danken aan de bijstand van al dezen.

Lijst van gebruikte afkortingen

ANV	Algemeen Nederlands Verbond
AKVS	Algemeen Katholiek Vlaams Studentenverbond
AMVS	Archief en Museum van het Vlaamse Studentenleven
AMVC	Archief en Museum van het Vlaamse Cultuurleven
AUG	Archief Universiteit Gent
AVHV	Algemeen Vlaamsch Hoogstudentenverbond
B!	Burschenschaft
BOL	Bond Oud-Leden
DAL	Diets Academische Leergangen
DSV	Diets Studentenverbond
GSC	Gentsch Studentencorps
GOSC	Gentsch Oud-Studentencorps
GSV	Gentsch Studentenverbond
HVKA	Hoogstudentenverbond voor Katholieke Actie
KA	Katholieke Actie
KAV	Katholische Akademische Verbindung
KVHV	Katholiek Vlaams Hoogstudentenverbond
KVOHV	Katholiek Vlaams Oud-Hoogstudentenverbond
KVS	Katholieke Vlaamse Studentenclub
L!	Landsmannschaft
LVSV	Liberaal Vlaams Studentenverbond
NVS	Nationaal Vlaamsch Studentenverbond
SGE	Société Générale des Étudiants
SK	Seniorenkonvent
SM	Sûreté Militaire
VERDINASO	Verbond der Dietse Nationaal-Solidaristen
VDC	Vlaamse Debatclub
VNV	Vlaams Nationaal Verbond
VSC	Vlaamse Studentenclub
(V)VDST	(Verband der) Vereine der Deutsche Studenten (<i>Kyffhäuserverband</i>)

Lijst van gebruikte afbeeldingen

- Figuur 1** Het eerste bestuur van Sociëteit *Uylenspiegel* (1916-1917) getooid met de Gandavensespet en het borstlint in oranje-blanje-bleu. Rechts achter staat Wies Moens. (Bron: O. Moens en Y. T'Sjoen, *Wies Moens: De Mémoires*, Antwerpen, Kritak, 1996. p. 191)
- Figuur 2:** Het bestuur van de Kempense studentengilde "*De Mastentop*" (1917-1918), zittend v.l.n.r. Alexander Stryckers, Marcel Roelandt en Emiel Diels; rechtsachter Jef De Decker (Bron: Beeldarchief Studentenarchief UGent)
- Figuur 3:** De Plakkersclub na hun vrijlating uit de Nieuwe Wandeling met hun pamflet, Cyriel Pycke, Michiel Byttebier, Frans Van Gelder en Frans Naudts (Bron: Archief Frans Mariman, 33/12, AMVS (Leuven))
- Figuur 4:** Gevluchte Gandavenses te Turnhout. Eerste rij v.l.n.r.: Reimond Rens, Luc Naudts, Victor Dendoncker, Frans Naudts, Herman Craeybeckx, Adolf Wambeke en Urbaan Lammens. Tweede rij v.l.n.r.: Guido Irmen, Lionel De Sadeleir, Fritz De Jonghe, Richard Declercq, Karel De Beul, Remi Welvaert, onbekend (Bron: Universiteitsarchief KUL)
- Figuur 5:** Studentenvereniging Flandria te Göttingen, ex-Gandavenses in Duitsland. (vermoedelijk 11/7/1919) v.l.n.r., v.b.n.o.: Irmen, Vloemans, Delfosse, Rooms, Garray, Naudts, prof. Vlaeminck en Bessem, dr. Van de Kerckhove, Mertens, Dendoncker, Leeten, Meire en mevr. Vlaeminck (née Lefèvre) (Bron: nalatenschap Dr Michiel van de Kerckhove uit Berlijn, A. Deprez, 'Willem De Vreese en de Studentenvereniging Flandria te Göttingen', In: H. L. Cox, F. V. Vanacker en E. Verhofstadt (eds.), 'Wortes Anst. Verbi Gratia, Leuven-Amersfoort, 1986)
- Figuur 6:** Foto genomen op de bijeenkomst van oud-Gandavenses op 4 april 1937. Eerste rij: M. de Meyer, G Vande Steene, Dr. Van Acker, A. Geltmeyer, Dr. Glibert, G. Mahy, A. D'Haese, mevr. De Paepe, prof. J. De Waele, prof. De Vreeze, mevr. De Vreeze, Parasie, mevr. Parasie, E. Mengé, E. Morel, Leo Geens, M. De Wulf, M. Byttebier, A. Brienen, L. Van Immelen, C. De Wael - Op de trap; Eerste rij: W. Reinhart, G. Van Tichelen, mevr. Flor. Dierckx, Flor. Dierckx, Fred Dierckx, Dr. Debrabandere; Tweede rij: Dr. J. Van Caeckenberghe, mevr. Morel, R. Tritsmans; Bovenste rij: Dr. G. De Paepe, adv. A Bockaert, stud. W. Eeraerts, Hugo Smets, Dr. F. Achtergaele, mevr. Mahy, mevr. De Wael, mevr. Mengé en mevr. Reinhart. (Bron: Archief Frans Mariman, 33/12, AMVS)
- Figuur 7:** Sociale Hulpbrigades van het GSC in de St. Pietersnieuwstraat op 18 november 1936 (Bron: R. Mantels, *Gent - een geschiedenis van universiteit en stad (1817-1940)*, Brussel, Mercatorfonds, 2013, p. 237)

Inhoud

Voorwoord 5

Lijst gebruikte afkortingen 7

Lijst van gebruikte afbeeldingen 9

Inleiding 13

Doel en vraagstelling 14

Methode: de studentenbeweging als maatschappelijke katalysator 16

Hoofdstuk I: Historische kadering: de Vlaamse studentenbeweging aan de vooravond van de Eerste Wereldoorlog 21

2.1. "Voor de heropbeuring van ons diepgevalen Vlaamsche Volk te ijveren.": De Vlaamse studentenbeweging te Gent 21

2.2. De Strijd om een Vlaamse Universiteit 24

2.2.1. Taalproblematiek 24

2.2.2. Het heft in eigen handen 26

Hoofdstuk II: Het Gentsch Studentencorps "HOU ende TROU" 31

3.1. Oprichting van het studentencorps 31

3.2. Organisatie: vorm en structuur 34

3.2.1. Structuur: Senaat en clubs 34

3.2.2. De Sociëteit 48

3.2.3. Aula 51

3.2.4. Vorm en gebruiken 52

3.3. Politieke positionering 57

3.3.1. België en Duitsland 57

3.3.2. Nederland 63

3.3.3. Sociaal bewustzijn: GSC en de vrouwenbeweging 64

3.4. Netwerk: nawerking en oud-studentenbond 66

3.4.1. "Flandria zu Göttingen" 67

3.4.2. Oud-studentennetwerk 72

3.5. Tussenbesluit: tussen revolutionair en traditioneel 77

Hoofdstuk III: van GSC naar GSC 80

4.1. Een woelig herbeginnen 80

4.1.1. De erfenis van de Gandavenses (1918-1919) 80

4.1.2.	Gent geheel of niets! (1919-1923)	83
4.2.	Nationalisme en radicalisme (1923-1929).....	86
4.2.1.	Breekpunt 1925 (1923-1926)	86
4.2.2.	Ruk naar rechts (1926-1929).....	88
4.3.	Gent Nederlandstalig	93
4.3.1.	Compromis des Belges	93
4.3.2.	"Nu naar de Gentse Hogeschool"	95
4.3.3.	"Vlaams van hart en Vlaams van ziel!"	98
4.3.4.	Scheuring binnen AVHV	101
4.4.	Tussenbesluit: van traditioneel naar transgressief (1918-1933).....	104
Hoofdstuk IV: Een nieuw Gentsch Studentencorps (1933-40)		108
5.1.	Ontstaan	108
5.2.	Organisatie: vorm en structuur	110
5.2.1.	Structuur	110
5.2.2.	Clubs en kringen.....	112
5.2.3.	Bessemans versus Daels	112
5.2.4.	Verdere evolutie van het corps (1934-1940).....	114
5.2.6.	Aula en Ad Valvas	119
5.2.7.	Vorm en gebruiken.....	121
5.3.	Politieke positionering	123
5.3.1.	Tussen hamer en aanbeeld: VNV, Verdinaso en Katholieke Actie	123
5.3.2.	België, Nederland en Duitsland	126
5.3.3.	Sociaal bewustzijn: Sociale Hulp	132
5.4.	Intergenerationele werking	136
5.5.	Epiloog: Rechtse reactie: het Gentse KVHV	139
Algemeen besluit.....		143
Bibliografie 147		
	Archieven.....	147
	Uitgegeven bronnen.....	148

Inleiding

En komen wij ooit naar de Hogeschool weer
En zingt men nog "Ergo Bibamus!"
Dat 't dreunt door de straten lijk 't dreunde weleer,
Vol geestdrift ons "Ergo Bibamus!"
Dan komt ons verfrommelde pet uit de zak
En 't oude verrompelde lint op den frak
En samen met schachten in splinternieuw pak,
Herhalen we 't "Ergo Bibamus!"

(J. W. von Goethe, vert. onbekend)

Geen lied in de brede liederenschat van de studentenwereld dat zo tekenend de generaties studenten weergeeft als het door Goethe geschreven "*Ergo Bibamus*." De studentenhymne weerklonk als laatste bij de definitieve sluiting van de Sociëteit Uylenspiegel op 20 oktober 1918 en besloot daarmee twee jaar studentikozeiteit en activisme. Maar de geest van het lied leefde actief voort in de komende generaties. Ex-Gandavenses zetten door en knoopten aan met nieuwe generaties, studenten kwamen en gingen, vermengden nieuwe strijdgeest met oude idealen en dreven de studentenbeweging in nieuwe richtingen. Het lied belichaamt als het ware de studentengeschiedenis van de Gentse flamingante studentenbeweging voor de Tweede Wereldoorlog, en niet in het minst de twee generaties die het hooggeroemde devies wilden omzetten in een nieuwe, zuivere en hogere studentencultuur die het corps moest vormen.

Centraal in mijn onderzoek staan de twee 'corpsgeneraties' van de Gentse flamingante studentenbeweging en hun interactie, onderwerpen waar reeds uitvoerig onderzoek is naar gedaan door de heren Palinckx en Looockx, wiens prachtige masterscripties een goede richtlijn hebben gegeven voor mijn eigen onderzoek. Het mag niet verbazen dat er tegenwoordig minder stiefmoederlijk wordt omgegaan met studentengeschiedenis. Prof. Louis Vos heeft op dat punt baanbrekend werk verricht voor de Vlaamse studentenbeweging, die een geruime tijd werd gezien als niet meer dan een amalgaam van folklore en drankmisbruik. Veel is er dan ook te danken aan de wetenschappelijke aanpak van prof. Vos en een heel aantal Duitse auteurs, die naast een generatie sociologen de basis hebben gelegd voor een wetenschappelijke aanpak van de student.

De twee opvallendste afwijkingen van de norm in de lange geschiedenis van deze studentenbeweging, zijn de twee generaties die de gegeven regionaal en politiek ingeplante vormen op de schop namen en zich richtten naar een nieuw model, overgewaaid uit Nederland. Met de uitbouw van een studentencorps, als mediator tussen studenten en academische overheid enerzijds en anderzijds overkoepeling van clubs en kringen, probeerden beiden generaties het studentenleven naar een hoger peil te tillen, gestoeld op de

wetenschapsbeleving. Het grote romantische ideaal van een koepelvereniging die zich slechts verzamelde rond het principe van een Nederlands(talig)e universiteit en een eigen Vlaamse universitaire cultuur bleek echter al snel onder spanning te staan door interne verschillen. Niet alleen op politiek vlak, waar 'Hou ende Trou' begrijpelijkerwijze minder onder te lijden had, maar ook cultureel-studententikoze twisten, waarin we moeten onthouden dat het puur formele doorgaan ook een sterke politiek-culturele betekenis heeft. Belangrijker is echter de nawerking van het eerste corps ten opzichte van het tweede initiatief. Hoewel de abrupte sluiting van de Vlaamse Hogeschool en de eerder losse structuur van het corps geen oud-studentenwerking voorzien hadden, bleven de ex-Gandavenses in nauw contact staan met elkaar en vormden ze het (financiële) fundament van het nieuwe corps. Een corps dat zich overigens in praktisch alle uiterlijkheden richtte naar GSC 'Hou ende Trou'. Verschilpunt tussen beiden was echter het decennium van snelle evolutie van de Vlaamse studentenbeweging, en de frontbreuk in twee bedrijven (1918/19 en 1925). Een algemene Vlaamse studentenbeweging bleek ook in de jaren twintig en dertig steeds moeilijker houdbaar, een voorafschaduwing van de sterke tweespalt die het nieuwe corps al snel zou lamleggen.

Doel en vraagstelling

Het doel van mijn onderzoek is dus het vergelijken van beide overkoepelende organen in het Gentse studentenlandschap, nl. het Gentsch Studentencorps 'Hou ende Trou' (1916-1918) en het Gentsch Studentencorps (1933-1940). Concreet houdt dit dus een focus in op de basisaspecten van beide verenigingen om na te gaan in hoeverre beide generaties elkaar beïnvloeden en hoe sterk de wisselwerking was, naast uiteraard ook de eigen positionering na te gaan. Toch kunnen beide generaties niet in een historisch vacuüm naast elkaar gezet worden, wat mij noopte tot een tweede historische kadering omtrent de voornaamste studentenkoepel van de jaren '20 in Gent en Vlaanderen, het *Algemeen Vlaamsch Hoogstudentenverbond* (AVHV). De vraag is dus in welke mate de *Vlaamse Studentenclub* die zich zou omvormen naar een op de faculteiten gebaseerde koepel GSC zich kon beroepen op de erfenis van de eerste corpsgeneratie uit de Eerste Wereldoorlog en wat daarnaast de impact is geweest van de tussenliggende AVHV-generaties, die eveneens de erfenis van 'Hou ende Trou' met zich meedroegen in hun vormen, gebruiken en politieke keuzes.

Een vergelijking tussen beiden moet dus berusten op een aantal vertrekpunten en fundamentele vragen die naar voren komen uit literatuur en bronnen. De vraag in welke mate de koepels met elkaar te vergelijken zijn, wordt behandeld aan de hand van drie criteria die een zo volledig mogelijk beeld geven van de beide verenigingen. Het gaat hier praktisch om de organisatiestructuur en vorm, de positionering op politiek-ideologisch vlak van het corps en de delen, en tot slot het netwerk waarop men steunt en de contacten die men zelf uitbouwt, met name de oud-studentenwerking van de verenigingen.

Zoals reeds aangegeven werd, zou een vergelijking tussen beide de mist in gaan als ze buiten een historische context worden geplaatst. Ter verduidelijking van de aanloop naar het tweede

studentencorps aan de Gentse universiteit en de politieke en sociale evoluties van de studentenbeweging in de tussentijd is dus geopteerd voor een zeer brede kadering. De voorgeschiedenis van het GSC 'Hou ende Trou' werd opgesplitst in een kort overzicht van de politieke strijd om de vernederlandsing van de Gentse universiteit en een weergave van de evoluties in de 'Vlaamse' studentenbeweging die in de tweede helft van de 19de eeuw vormelijk uitkristalliseerde. Ook wordt ingegaan op de geschiedenis van eht tussenliggende AVHV, te meer omwille van de omgang met de erfenis van het eerste corps en de aanzet tot het tweede. De tussenliggende AVHV-periode heeft immers een grote impact gehad op dit tweede corps. Zo valt op dat ook de generaties AVHV'ers niet losstaan van hun eigen voorgeschiedenis.

Steunend op de drie voornoemde basispijlers, dient dus allereerst gekeken te worden naar de organisatiestructuur en vormen van beide koepels. Vertrekkend vanuit de vraag waarom en waaruit de verenigingen gegroeid zijn, moet er aandacht besteed worden aan de keuze voor de specifieke vorm, de hiërarchische structuren binnen die vorm en de manier waarop de besluitvorming en conflicten worden geregeld, principes die voornamelijk terug te vinden zijn in de statutaire bepalingen. Tot het organisatorische luik hoort ook de keuze voor bepaalde vormelijke gebruiken. De Vlaamse studentenbeweging heeft namelijk sinds haar ontstaan een sterk vormelijk aspect waar ook een politieke, sociale en culturele boodschap aan verbonden wordt, zoals Vos en De Goeyse meermaals aangeven. De vraag is dus of men bewust een bepaalde vormelijke richting aanhoudt, zich er van distantieert met een politieke bedoeling, of dat er toevoegingen zijn of aanpassingen aan de heersende canon van gangbare studentikoze gebruiken. Verder moet ook de ideologische positionering van de verenigingen geanalyseerd worden. In welke zin neemt het corps politieke stellingen in? Zijn die stellingen eerder algemeen 'Vlaams' te noemen of is er sprake van een radicale anti-Belgische houding, of is er zelfs sprake van een groot-Nederlandse of groot-Duitse houding? Daar de externe communicatie van beide eerder beperkt en droog is, moeten we er uiteraard ook rekening mee houden dat de weinige directe politieke acties en uitspraken het werk zijn van enkelingen. Toch moet ook weer de vraag gesteld worden in hoeverre deze uitspraken representatief zijn voor de hele vereniging of de hele generatie, en of de woorden al dan niet sterk afwijken van de praktijk. Tot het politieke luik hoort ook de blik naar buiten toe. Beide koepels laten zich namelijk opmerken door hun houding tegenover de drie voornaamste factoren op dat punt, namelijk 'vaderland België', de Nederlandse 'stamverwanten' en de Duitse buur in het oosten. Het onderzoek focust dan ook op de houding ten opzichte van deze drie factoren en gaat dieper in op mogelijke contacten en invloeden.

De hypothese die hierbij naar voren komt, is dat beide verenigingen, hoewel ze beiden sterk Vlaams-nationale wortels hebben, eerder een partijneutrale overkoepeling wilden vormen van deze studenten en zich bewust richtten op het vormen van een "elite die het eigen volk kan emanciperen". Daarnaast lijkt mij in eerste opzicht ook een zeer duidelijke band zichtbaar tussen de eerste generaties aan de vernederlandsste Gentse universiteit en de beruchte generatie van de daad die destijds spitsroeden moest lopen voor haar ondernemende optreden met betrekking tot de taalkwestie in het hoger onderwijs. Een generatie van "lijdende helden" die

door de nieuwe generatie met enige dramatiek gezien werd als *Kampers op de voorlinie*². Tegelijk een nieuwe generatie die in elk opzicht een kind van haar tijd was, van romantisch nationalisme tot de interesse in de soldateske discipline.

Een onderzoek naar deze thema's blijft echter een moeilijke evenwichtsoefening, ondanks het feit dat de "Vlaamsche Hoogeschool" reeds negenennegentig jaar geleden de deuren opende en een tweede Duitse inval het omstreden GSC met een pennenstreek naar de geschiedenisboeken verwees. De lading blijft zwaar, niet in het minst omdat de historiografie over het onderwerp ook sterk politiek geladen is. Het spreekt voor zich dat er dus de nodige aandacht moet besteed worden aan de omkadering van de gegevens en het zoeken naar een diverse achtergrond om het onderzoek op te baseren.

Methode: de studentenbeweging als maatschappelijke katalysator

Om met deze materie aan de slag te gaan, is uiteraard een passend raamwerk nodig om de feiten te structureren en analyseren. Allereerst is er vanzelfsprekend de vraag hoe een studentenbeweging benaderd moet worden: gaat het om een sociale factor als een gilde of is het een actor *sui generis*? Hoe kan de studentenbeweging in zijn volle complexiteit gevat worden? Prof. Louis Vos definieert het als volgt: *"Een studentenbeweging bestaat niet in een maatschappelijk vacuüm. Haar doelstelling zoekt ze in de concrete samenleving waar ze deel van uitmaakt en die ze wil beïnvloeden, door aan te sluiten bij een bepaalde maatschappelijke stroming, die haar idealen het best weergeeft, maar waardoor ze natuurlijk op haar beurt sterk wordt getekend. Ze is op die manier de katalysator van bredere politieke, culturele of godsdienstige stromingen. Behalve door deze externe relaties wordt een studentenbeweging, zoals iedere sociale beweging, gekarakteriseerd door de spanningen tussen de diverse strekkingen of groepen waaruit ze is samengesteld, en tussen "de elite" van studentenleiders, en de "massa" studenten.*³

Uitgangspunt is dus de vraag in welke mate beide verenigingen met elkaar te vergelijken zijn en of de generatie Gandavenses een zekere controleerbare impact had op de generatie die ruim een decennium later een gelijkaardig initiatief startte. Naast een aantal vergelijkingsmaatstaven, moet dus ook rekening gehouden worden met enkele sociologische bemerkingen over het concept van 'de generatie'. De essentie is namelijk de verhouding tussen twee groepen studenten die ongeveer in dezelfde tijd geboren zijn en door hun plaats en leeftijd ten opzichte van de actualiteiten en historische gebeurtenissen een gelijkaardige visie ontwikkelen en daarnaar handelen. Deze visie, gebaseerd op het werk van socioloog Karl Mannheim wordt ook door prof. Louis Vos aanbevolen als belichtingswijze van de studentenbeweging door de snelle en opvallende afwisseling van leeftijdscohorten.⁴ In deze

² Praeses Piet Meuwissen (KVHV-Leuven) over de corpsgedachte en het "Derde Rijk der studenten", *Ons Leven*, jg. 43, 1932

In: Yves Paermentier (red.), *Honderd jaar Ons Leven*, KVHV-Nationaal VZW, Leuven, 1989

³ L. Vos, *Ideologie en Idealisme: De Vlaamse Studentenbeweging te Leuven in de periode tussen de twee wereldoorlogen*, In: *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, 3-4, 1975, p. 263

⁴ L. Vos, *Idealisme en Engagemnt: de roeping van de katholieke studerende jeugd in Vlaanderen (1920-1990)*, Acco, Leuven, 2011, p. 14

context stelt Mannheim dat net de gelijkaardige leeftijd (studenten van ongeveer dezelfde leeftijd die in ongeveer dezelfde periode geboren zijn) de generatie vormen, waarbinnen net *generational units* zich bevinden met andere attitudes, zoals bijvoorbeeld in onze casus de eerder gematigde studenten van de Vlaamse Studentclub tegenover de radicaler gepositioneerde studenten van de Vlaamse Debatclub.⁵ Mannheim gaat vrij ver in zijn generationele opvatting en benadrukt het bewustzijn van een temporele generatie, met andere woorden: de attitudes van een generatie worden voornamelijk gevormd door het feit dat ze in een gelijkaardige periode geboren zijn. Een concept waar onder andere Febvre zich sterk tegen afzet, omwille van de uiterst arbitraire criteria van het begrip 'generatie'.⁶

Toch moet Mannheim niet zonder meer bij het vuil worden, er is namelijk wel degelijk een punt te maken voor het concept. Leeftijdsgenoten komen op dezelfde momenten in hun persoonlijke ontwikkelingsproces in aanraking met dezelfde instanties en dezelfde historische gebeurtenissen. Het spreekt voor zich dat er daaruit gelijkaardige reacties ontstaan, al wordt er ook bij Mannheim nog ruimte gelaten voor de *generational units* en de verscheidene mogelijke reacties op de feiten door de generatiegenoten. De voornaamste determinerende factor ligt volgens hem dus in de gemeenschappelijke geografische, historisch-politieke en culturele context. Zo stonden Duitse en Oostenrijkse studentenmiddens aan het begin van de 19de eeuw bekend als zeer liberale en vrijdenkende kringen maar stond de volgende generatie tijdens de jaren twintig en dertig bekend als uiterst nationalistisch, ondanks de zeer verfijnde aard van de verenigingen.⁷ Denk bijvoorbeeld aan de grote populariteit en invloed van de liberaal ingestelde *Corps* in Centraal-Europa ten tijde van het tweede Duitse keizerrijk tegenover het reveille van de sterk nationalistische en vaak pan-germaans georiënteerde *Burschenschaften* in het Interbellum. Anderzijds leent het concept van de *generational unit* zich ook voor differentiatie op basis van groep, zoals sociale klasse. Zo delen boeren en stadsbewoners wel dezelfde generationele lokaliteit, maar behoren ze niet direct tot dezelfde generatie.⁸

Een andere stem in het debat is de filosoof Jose Ortega Y Gasset, die zijn generaties sterk aflijnt tot leeftijdsgroepen van een vijftiental jaar, zijnde 'kind', 'jeugd', 'initiatie', 'dominantie' en 'ouderdom'. De methode van Ortega Y Gasset is vrij rechtlijnig en heeft zo zijn nadelen: zo wordt 'dominantie' geënt op de leeftijdscategorie 45 tot 60 jaar, wat zeker opging voor zijn periode, maar tegenwoordig aan kracht verliest door bv. de sterke focus op jeugd en jongvolwassenen in de media en de sterk gedaalde gemiddelde leeftijd in het parlement en de leidinggevende klassen in het socio-economische gebied. Toch kan er een lans gebroken worden voor de bredere thesen van Ortega Y Gasset, namelijk zijn focus op *vigencias* en zijn concrete generatiedenken. Met *vigencias* gaat hij dieper in op het feit dat generatiegenoten doorgaans dezelfde bindende gewoontes, gebruiken, tradities en overtuigingen cultiveren die het sociale bestaan van de mens definiëren. Ook nu is er nog sprake van een soortgelijk

⁵ K. Palinckx, *Nu Naar Gent: Vlaams-nationale en katholieke studentenbeweging te Gent 1928-1940*, Archief RUG, Gent, 1995, p. 176

⁶ A. B. Spitzer, *The Historical Problem of Generations*, In: *American Historical Review*, 78, 1973, 5, p. 1356

⁷ S. M. Lipset, *Students and Politics in Comparative Perspective*, In: *Daedalus* Vol. 97, No. 1, *Students and Politics* (Winter, 1968), pp. 1-20, The MIT Press, Cambridge (MA), 1968, p. 8

⁸ K. Mannheim, *What is a social generation?*, In: A. Esler (ed.), *The Youth Revolution: The conflicts of generations in modern history*, DC Heath, Lexington (MA, VS), 1974, pp. 7-9

concept, zoals een geabstraheerde vorm van de 'jongerencultuur'. Vervolgens heeft hij ook aandacht voor de generaties zelf en hun *vigencias* en spreekt over een "beslissende generatie" die als eerste een nieuwe synthese maakt van bepaalde gegevens en in volle helderheid kan denken over deze nieuwe aspecten en thesen. Centraal staat ook het concept van het eponiem van de generatie, zoals Descartes voor zijn intellectuele generatie.⁹ De wisselwerking is als het ware een dialectische uitwerking van studentenculturen, waar generaties voortborduren op hun voorgangers maar tegelijk zich van hen afzetten met nieuwe syntheses. Een terechte kritiek van Lipset is echter wel de aanzet tot een cirkelredenering in deze definities. Door de sterke nadruk op het arbitrair afbakenen van een generatie als een groep met gelijklopende ideeën, wordt die in feite gedefinieerd door die ideeën.

De these van Ortega Y Gasset omtrent de "Beslissende generatie" vindt aansluiting bij het werk van de Oostenrijker Leopold Rosenmayr. Zelf legt deze socioloog dan weer een focus op de ervaringsgelaagdheid (de steevaste influx van *new contacts* en nieuwe lichten studenten) enerzijds en de *generational events* of generatievormende gebeurtenissen anderzijds. Een permanent proces van these, antithese en synthese dus, maar tegen een achtergrond van gemeenschapsvormende gebeurtenissen. Oude waarden, normen, gebruiken en methodes die steeds worden overgenomen door de nieuwe generaties studenten, maar met een frisse insteek gebaseerd op de andere ervaringen van die generatie. Concreet een overname door de jongeren van het oudere, maar met lichte aanpassingen.¹⁰

Een concept dat sterk vergelijkbaar is met het verloop van een traditionele studentenvereniging van het Vlaams-Duitse model, waar men aantreedt als *schacht* of *Fux* en de mores te leren krijgt, als *ouderejaars*, *ancien* of *Bursch* de nieuwe generatie vormt die de eigen ideeën en concepten rijmt met wat overgedragen is, en vervolgens ook de nieuwe generatie de eigen visie op de traditie doorgeeft.¹¹ Een klassieke vorm van cultuurvernieuwing. Hierbij moet echter opgemerkt worden dat het gaat om nét de studentenbeweging als kritische massa: jong genoeg om begeistert te zijn met politieke idealen en intellectueel begaafd om te kiezen en hervormen in de gegeven waarden en gewoonten en in staat om keuzes te maken. Dit is dan ook de reden waarom Rosenmayr de studenten betitelt als "actoren van reproductie en transformatie van maatschappelijke cultuur".¹²

De door Rosenmayr aangehaalde spanning die in de studentenbeweging terug te vinden is, wordt methodologisch verder uitgewerkt door Lönnecker. Hoewel het studiegebied van Dr. Lönnecker in eerste instantie sterk gefocust lijkt op de zeer specifieke casus der Duitse Burschenschaften, moeten we opmerken dat zijn bespiegelingen over de studentenbeweging, en met name de Duitse *Urburschenschaft* als drijvende kracht achter de politieke processen in de Duitse *Vormärz* ook voor onze context zeer nuttig zijn. De nadruk ligt bij Lönnecker op de ongewisse status van de student. Financieel, sociaal en beroepsmatig ongebonden, als deel

⁹ A. B. Spitzer, *Op. Cit.*, pp. 1356-1358

¹⁰ L. Vos, *Ibid.*

¹¹ M. de Goeyse, *O Vrij Studentenheerlijkheid*, Universitaire Pers Leuven, Leuven, 1987, pp. 10-12

¹² L. Rosenmayr, *Jeugd tussen politieke aanpassing en vernieuwing*, In: *Jeugd en Samenleving*, 7, 1977, p.235-253

van de maatschappij, zijn studenten als een van de enige groepen maatschappelijk niet geïntegreerd en daardoor ook nét de groep die het minst geneigd is om compromissen te sluiten vanuit de eigen positie. Dit moet volgens hem resulteren in het bekeren of bekampen van de tegenstand, een mentaliteit die terug te vinden is in de avant-garderol van studenten van 1815 tot mei '68. Naast een chronische overschatting van de eigen rol, moet er ook benadrukt worden dat de student door zijn positie een uitstekende maatschappelijke seismograaf is en als dusdanig zeer gevoelig voor nieuwe tendensen en radicalisering. Tot slot hecht Lönnecker uiteraard ook veel belang aan de universitaire gemeenschapscultuur die al sinds de 14de eeuw in heel Europa bestaat. Netwerken van gelijkgezinden waar nieuwe leden door oudere leden bepaalde gewoonten en gedachten worden bijgebracht, maar, net zoals Rosenmayr reeds stelde, ook eigen invloeden meebrengen. Of, om het anders te zeggen: "*Die Universitäten unterrichten, die Verbindungen erzogen.*"¹³

Deze theorieën en kritieken dienen uiteraard kritisch afgewogen te worden, maar de opvallende gelijkenis tussen voornamelijk Ortega Y Gasset en Mannheim en het concept van de *vigencias* kan duidelijk ook toegepast worden op deze casus: generaties die elkaar opvolgen en een gelijkaardig waardepatroon delen dat enerzijds sterk verschilt van dat van de vorige. Denk bijvoorbeeld aan de culturele verschuiving van de romantische bevlogenheid van de vooroorlogse generatie en haar Heidelberger romantiek, die na de Eerste Wereldoorlog steeds sterker wordt verdrongen door politieke actie, en in de jaren dertig zelfs het veld moet ruimen voor een 'nieuwe studentenorde'. Anderzijds kan, hypothetisch gesproken, ook Rosenmayr hierop toegepast worden als "nieuwe jeugd" die teruggrijpt naar de mythische Gandavenses maar zijn eigen interpretatie geeft op basis van de tijdsgeschiedenis. De algemene leidraden blijven echter de voornoemde thesen van Vos, niet in het minst omwille van zijn eenvoudige toepassing op de context, en Lönnecker, wiens studie over de radicaal-democratische vroege Burschenschaftsbeweging vele gelijkenissen vertoont met de pioniersideeën van de Gandavenses en de daaropvolgende generaties. Mijns inziens zijn de bovengenoemde theorieën adequate werkinstrumenten om, in combinatie met de drie basispijlers, een zo evenwichtig mogelijk beeld te vormen van twee zeer gelijkaardige, maar toch twee zeer verschillende generaties studenten die elk de antwoorden trachtten te vormen van hun *generational units* op de vragen die de tijdsgeschiedenis hen stelde.

¹³ H. Lönnecker, '*Die Burschenschaft im ersten Halbjahrhundert ihres Bestehens*', In: Burschenschaftliche Blätter, Nr. 2, Jg. 130, pp. 53-59, 2015, pp. 53-54

DEEL I

Gentsch Studentencorps "Hou ende Trou" (1916-1918)

Hoofdstuk I: Historische kadering: de Vlaamse

studentenbeweging aan de vooravond van de Eerste Wereldoorlog

2.1. "Voor de heropbeuring van ons diepgevalen Vlaamsche Volk te ijveren.": De Vlaamse studentenbeweging te Gent

De oprichting van een staatsuniversiteit in Gent in 1817 en een nieuwe katholieke universiteit te Leuven in 1834 gaven zoals overal in Europa geleidelijk aanleiding tot de vorming van studentenverenigingen die cultureel, thematisch, regionaal of politiek de studenten trachtten te verenigen. Het concept van de studentenvereniging is zo oud als de universiteit zelf, maar het schrijven van een geschiedenis van dergelijke bewegingen is vervlochten met de verschillende positioneringen van de verenigingen en bewegingen. Een relaas schrijven is keuzes maken, en in het licht van de doelstelling van mijn onderzoek, focus ik dan ook voornamelijk op de Vlaamse studentenbeweging, die pas echt wortel schiet aan het einde van de 19de eeuw in Gent en Leuven, dit in navolging van het eerdere werk van L. Vos, L. Gevers, L. Staeren en W. Weets over het onderwerp.

Het midden van de 19de eeuw geeft zowel in Gent als in Leuven aanvankelijk een impuls aan de literaire genootschappen. De socio-economische verschuiving en het ontstaan van een Vlaamse middenklasse verstevigden het minieme cultuurvlaamse bewustzijn aan de universiteiten en gaf zo aanleiding tot de vorming van de eerste 'Vlaamse' verenigingen. De eerste opvallende verenigingen die aan beide universiteiten ontstaan, zijn niet toevallig twee 'taalminnende' academische verenigingen. In het licht van het cultuurflamingantisme dat sinds de eerste helft van de 19de eeuw stelselmatig groeit in de Vlaamse intellectuele middens, brachten ook studenten de taal onder de aandacht. Oudste van beiden was het Taal- en Letterlievend Genootschap met de kenspreuk "Met Tijd en Vlijt", dat in 1836 gesticht werd door Emmanuel van Straelen met als doel de literaire beoefening in de moedertaal, echter in een duidelijk Belgischgezind kader. Onder invloed van de tijdsgeest, kende het genootschap vanaf de jaren 1860' een sterke influx aan nieuwe leden die ook de radicalisering van het cultuurflamingantisme met zich meebrachten. De taalgrieven kwamen meer en meer centraal te liggen, waardoor de voorheen progressieve identiteit meer evolueerde naar een Vlaamse en katholieke stem vanaf de jaren 1870'.¹⁴ Ook in Gent werd de cultuurflamingante wekroep gehoord. Onder impuls van Jacob Frans Heremans stichtten drie jongstudenten, Julius Vuylsteke, Victor Van Wilder en Isidoor Haemelinck in 1852 het Taalminnend Genootschap met als kenspreuk " 't Zal Wel Gaan." Anders dan te Leuven, kwamen deze 't Zallers door hun liberaal-vrijzinnige achtergrond eerder in conflict met de clericale omgeving. Het vrijzinnige en licht anarchistische karakter zou doorheen de komende decennia het handelsmerk blijven.

¹⁴ L. Gevers, *Blauwvoeters en cultuurflaminganten (1836-1914)*, In: L. Vos (red.), *Vlaamse Vaandels, Rode Petten, Kapellen, Pelckmans*, 2002, pp. 13-14

Dit is ook op te merken uit de leuze "Klauwaert en Geus", die een uitdrukking vormt van de cultuurvlaamse bezigheid en de vrijdenkersgeest die actief aanwezig bleef in de werking.¹⁵

Ondertussen was er echter een nieuwe stroming uit katholieke richting gegroeid. West-Vlaanderen bleek een broeihaard van jonge agitatie, niet in het minst het Klein Seminarie van Roeselare. De poësisklas van 1874-75 cultiveerde een literaire passie met een sterk Vlaams engagement. Aangevuurd door titularis Hugo Verriest zorgden de studenten onder leiding van Albrecht Rodenbach voor kleine flamingante opstootjes in het college die de naam "De Groote Stooringe" kregen. Het strijd- en protestlied, *Het Lied der Vlaamse zonen, gezeid den Blauwvoet*, groeide in een mum van tijd uit tot het strijdlid van soortgelijke boden in heel Vlaanderen. Alleen al in 1876 ontstonden gelijkaardige 'spelersgilden' in onder andere Veurne, Torhout en Lichtervelde naast oudere gilden zoals de groep in Izegem of de Brugse studentenkring. Dat het niet om een louter West-Vlaams fenomeen ging, werd bevestigd door andere cultuurflamingante studentenbonden, zoals 'Vlaanderen den Leeuw' aan het Antwerpse OLV-college of de geheime bond van het Klein Seminarie van Hoogstraten.¹⁶

De nationale omvang van de scholierenbonden deden Albrecht Rodenbach vanaf 1876 dromen van een algemene Vlaamse studentenbeweging van studenten- en hoogstudentenbonden uit heel Vlaanderen met Leuven als draaischijf. Naast het bestaande Met Tijd en Vlijt werden allerhande Vlaamse verenigingen opgericht tussen 1876 en 1878 om de idee vorm te geven.¹⁷ Doel was het vormen van een 'Vlaamse Knapenschap', naar het voorbeeld van "*de almachtige, zegevierende Burschenschaft uit de tijd der Duitse Beweging*," zoals Rodenbach het zelf omschreef. De inspiratie voor het project was de stichting van de *Urburschenschaft* na de ontbinding van de Jenaer Landsmannschaften in juni 1815. In de jonge Burschenschaftsbeweging zag Rodenbach de mogelijkheid tot een Vlaamse vorm die kon ijveren voor de culturele heropleving. Anders dan de *Urburschenschaft* werd hier niet noodzakelijk de krijgshaftige retoriek van het verdrijven van de vreemde bezetter aan gekoppeld, laat staan de militaristische vormelijkheden als de *vollwichts* of het studentikoze duel, de *Mensur*.¹⁸

Interne tegenstellingen deden de idee langzaam wegwijnen tussen 1878 en 1880. De dood van Rodenbach en de legendevorming omtrent zijn persoon, in combinatie met het arriveren van een nieuwe generatie begeesterd door zijn erfenis, brachten het studentenleven verder tot bloei. In Leuven gaf zijn nalatenschap geboorte aan de West-Vlaamse Gilde (1883), die al snel versterking kreeg van een Oost-Vlaamse, Antwerpse, Limburgse en Brabantse (1884-1886). In Gent organiseerde zich een Vlaamsch-Katholieke Gilde (1887) als antwoord. Zowel de Leuvense Gilden als de Vlaamsch-Katholieke, die zich twee jaar later omdoopte tot *Rodenbach's Vrienden*, stonden centraal in een universtair democratiseringsproces. Zowel aan de KUL als aan de RUG ontstonden in respectievelijk 1878 en 1880 Algemene Studentengenootschappen (Société Générale (des étudiants catholiques)) die over de

¹⁵ H. Balthazar, *Taalminnend Studentengenootschap 't Zal Wel Gaan (1852-1977)*, Gent, Archief RUG, 1977, pp. 5-7

¹⁶ L. Gevers, *Bewogen Jeugd - Vlaanderen 1830-1895*, Davidsfonds, Leuven, 1986, pp.72-79

¹⁷ L. Gevers, *Blauwvoeters en cultuurflaminganten (1836-1914)*, p. 14

¹⁸ F. Staeren, *Albrecht Rodenbach en de Duitse Burschenschaft*, In: B. Vermeulen (red.), *Omtrent Albrecht Rodenbach - Historisch-literaire schetsen en essays*, Roeselare, VZW Albrecht Rodenbach, 2006, pp. 42-50

taalgrenzen heen de katholieke studenten trachtten te bundelen.¹⁹ De groeiende cultuurvlaamse studentenbeweging en de ferme tegenkanting vanwege de Franstalige studenten zorgden al gauw voor interne onrust. In Leuven leidde de tweespalt in 1898 tot een definitieve breuk die bevestigd werd door een heropricting in 1902 in twee taalgroepen, namelijk de Fédération Wallonne en het Vlaamsch Verbond. In Gent kon de vroege tegenstelling niet tijdelijk gelapt worden zoals in Leuven, wat leidde tot de afscheuring van de Vlaamsch-Katholieke Gilde in 1887 van de SGE, ofte Gé Catholique.²⁰ Ook in Antwerpen was ondertussen een eigen gilde ontstaan, "Eigen Taal, Eigen Zeden", waarbij de studenten zich inschreven in de Vlaamse cultuurstrijd. Conform aan de oproepen tot elitevorming die onder invloed van voormannen als Julius Mac Leod ontstonden in de Vlaamse Beweging en die aan de andere kant van de Rijn stilaan vorm gaven aan een divers maar hoogstaand studentenlandschap, werden ook de Vlaamse studenten zich bewust van de taak van de student. Vormelijk uitte de zoektocht naar eigen vormen en stijl tot een lange discussie over de studentikoze herkenningstekens, eindigend rond 1907 met de invoering van de Duitse studentenpet en de zogenaamde 'driebanden', zij het, naar Vlaams gebruik, op basis van de gilden. Dit alles onder invloed van de voorzitter van het Vlaamsch Verbond en de Oost-Vlaamse Gilde, Jef vanden Eynde.²¹

Inhoudelijk herpositioneerde de studentenbeweging zich naar de nieuwe elitevormende idealen, een studentikoos bewustzijn dat verwant was met de liberale zendingsdrang, de jeugdige daadkracht van de studentengeneratie²² en de oproepen vanuit de politiek-culturele sfeer van de Vlaamse Beweging. De Vlaamse studentenbeweging nam niet langer genoegen met joligheid en aanmodderen, maar schakelde zich vanaf de 20ste eeuw ook meer en meer in voor het elitevormende denken van de Beweging, wat ook duidelijk zijn weerslag had op het corpsproject van de Vlaamse Hogeschool. Dit zelfbewustzijn van een generatie die de leiders van morgen trachtte te vormen, wordt ook weergegeven in de talrijke studenten Almanakken uit deze periode. Treffend is de beschrijving die Rodenbach's Vrienden in 1902 uiteenzetten in hun jaarboek: *"Treffend zijn de studentengenootschappen aan onze hogeschool; zeer uiteenlopend zijn hun strekkingen en zeer verschillend is hun doel [...] men houdt er zich zagezegd onledig met het bespreken van politieke belangen, het ondersteunen van politiek streven of helpt elkander in het studeren. Die kringen dragen gewoontelijke zeer schone, soms zeer lange namen; hunne leus is meestal zeer lang en wel doorgrond. Als ge nu die grondslagen leest, zijt ge vol bewondering voor die maatschappijen [...] Eilaas, 't is al bombast, 't zijn al woorden. Zoek eens die heren op, woon hunne vergaderingen bij en gij zult ondervinden dat die zo hoog geroemde vergaderingen in den grond niets anders zijn dan gewone zuippartijen, dat die koene strijders voor een onmetelijk hoog ideaal daar rustig dampen en drinken [...] en zich bitter weinig bekreunen om den bel van de voorzitter."*²³ Het citaat geeft duidelijk de richting aan: een nieuwe vormelijkheid en een nieuw studentenideaal, de ankerpunten voor de studentenbeweging werden aan het begin van de eeuw uitgezet, de wegen er naartoe lagen open.

¹⁹ R. Mantels, *Gent, een geschiedenis van universiteit en stad 1817-1940*, Brussel, Mercatorfonds, 2013, p. 111

²⁰ L. Gevers, *Blauwvoeters en cultuurflaminganten (1836-1914)*, pp. 14-16

²¹ E. De Goeyse, *Op. Cit.*, pp. 69-76

²² Lönnecker, *Op. Cit.*, p. 3

²³ Jaarboek Rodenbach's Vrienden, 4de jaar, Gent, NV Plantijn, 1902, pp. 5-6

2.2. De Strijd om een Vlaamse Universiteit

2.2.1. Taalproblematiek

De geschiedenis van België is er een van haar breuklijnen die haar vooruitbrachten maar ook stelselmatig verder uit elkaar dreven. De breuklijnen zijn een van de voornaamste studiegebieden van socioloog Luc Huyse, die er drie onderscheidt in zijn werken: de tegenstelling tussen katholiek en vrijzinnig, de wisselwerking tussen arbeid en kapitaal en tot slot de communautaire tweespalt. De drie breuklijnen zijn ouder dan de staat zelf en gaven ze dan ook mee vorm, niet in het minst in de woelige eerste helft van de twintigste eeuw. Belangrijk is dat de breuklijnen niet op zichzelf bekeken worden, wat ook E. Witte, J. Craeybeckx en A. Meynen aangeven. De vroege Vlaamse Beweging, meestal aangeduid als "cultuurflamingantisme" behelsde in bepaalde aspecten de drie breuklijnen. De 19de eeuw was er een van grote verandering. Naar het einde van de 19de eeuw toe uitte zich dit in twee elementen. De sterke industrialisering van België verlegde zich naar het einde van de eeuw meer en meer naar Vlaanderen, waar naast de Waalse industriemagnaten nu ook een Vlaamse ondernemersklasse ontstond, en de trage totstandkoming van sociale verworvenheden, waardoor er sprake was van sterke klasseverschillen in de maatschappij.²⁴

Taalverschillen en klasseverschillen gingen hand in hand, zo meent ook De Schaepdrijver: "*Wie Vlaams sprak werd onherroepelijk ingedeeld bij wie pet en werkkleren droeg.*"²⁵ Desondanks groeide de Vlaamse middenklasse gestaag aan en werden de stemmen voor taalwetgeving en een gelijke positie voor het Nederlands in België steeds sterker. Het is in deze nieuwe Vlaamse middenklasse dat de flamingante agitatie aansluiting vindt, wat zich uitte in aandacht voor taal en literatuur en taaleisen vanuit de Vlaamse vleugels van de klassieke partijen. Toch bleven de partijen sterk op de vlakte inzake de gevoelige themata. In de Katholieke Partij dolven de middengroepen vaak het onderspit tegen de bourgeoisie die de maat aangaf, in de Liberale Partij was er weinig tot geen sprake van interesse in het onderwerp, mede door het bestaan van tegengestelde drukingsgroepen. De socialisten, die op het thema hadden kunnen inpikken via het sociale aspect van het onderwerp, waren eerder onverschillig en zagen de taalstrijd als bijkomstig aan de klassenstrijd.²⁶

Een eerste flamingant partij-initiatief, de zogenaamde *Meetingpartij*, bracht vanaf 1862 flaminganten uit verscheidene partijen samen rond specifieke thema's en kon zo het beleid licht beïnvloeden. Coremans forceerde de eerste doorbraak met een gelimiteerde vernederlandsing van het Gerecht (1873), gevolgd door een gelijkaardige wet op de administratie (1878) voor de Vlaamse provincies, uitgezonderd Brussel. Belangrijker nog was de vernederlandsing van de lagere afdelingen van de rijksmiddelbare scholen en de introductie van enkele Nederlandstalige vakken in het officieel middelbaar onderwijs.²⁷ De

²⁴ E. Witte, J. Craeybeckx en A. Meynen, *Politieke Geschiedenis van België van 1830 tot heden*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2010, pp. 147-149

²⁵ S. De Schaepdrijver, *De Grote Oorlog - Het Koninkrijk België tijdens de Eerste Wereldoorlog*, Atlas, 2014, p. 24

²⁶ D. Vanacker, *Het Activistisch Avontuur*, Gent, Academia Press, 2006, pp. 2-3

²⁷ L. Wils, *De Vlaamse Beweging tot 1914*, De Standaard, 1955, pp. 93-95

vroege Vlaamse Beweging leek onstuitbaar op het vlak van haar vooralsnog beperkte taaleisen. In 1896 kwam de Wet Coremans-De Vriendt, beter bekend als de Gelijkheidswet, op tafel, maar werd neergehaald in de Senaat, die besloot de wet af te zwakken. Verzet via massabetogingen en meetings zorgde ervoor dat de wet alsnog werd aangenomen in 1898 met de steun van de socialisten en groepen liberalen en katholieken. De wet plaatste Nederlands en Frans op gelijke voet, maar moest het afleggen tegen de praktijk, waarin Frans bleef domineren.^{28 29}

De beperkte kracht van de taalwetgeving gaf in dezelfde periode geboorte aan een vorm van flamingantisme die verder begon te kijken. Aangevuurd door onder meer de katholieke Vlaamse studentenbeweging die sinds Albrecht Rodenbach haar eigen *Vormärz* beleefde, legden intellectuelen als J. Mac Leod, A. Vermeulen en L. De Raet de basis voor een nieuw cultuurflamingantisme waar culturele zelfontplooiing centraal stond. Om de toestand voor het eigen volk te verbeteren, diende een eigen Vlaamse elite gevormd te worden die op kon tornen tegen de Franstalige elites. Zichzelf vormen, opklimmen in de maatschappij, dat was het centrale doel. Aan deze volksverheffing werden twee voornamelijk strijdpunten gekoppeld. Enerzijds een Nederlands 'stambewustzijn', dat de Vlamingen zag als onderdeel van het Nederlandse volk (al zou dit later aanleiding geven tot de idee van Nederlanders als deel van een Duits volk,) en een streven naar eigen ontplooiingsmechanismen, zijnde een Vlaamse hogeschool.³⁰ Een van de strijdbewegingen die zich in beide projecten inschreef, was het Algemeen Nederlands Verbond (ANV), gesticht door Hippoliet Meert, dat ook een rol zou spelen in de achterliggende Nederlandse gedachte bij de Vlaamse Hogeschool en het corps 'Hou ende Trou'. Het streven naar een Nederlandstalige universiteit in Vlaanderen vond zijn neerslag in de Eerste Hogeschoolcommissie, bestaande uit onder andere de letterkundige Rooses (voorzitter), prof. Obrie, Du Catillon, Mac Leod en voormalig studentenleider Pol De Mont. Een eindverslag van Mac Leod ijverde voor een stelselmatige vernederlandsing over een periode van 30 jaar, begonnen door de invoering van een aantal Nederlandstalige vakken. De Technische Scholen dienden echter Franstalig te blijven, gezien het aantal buitenlandse studenten. Het voorstel kon rekenen op de nodige kritiek, vanuit Franstalige hoek, waar Fredericq ijverde voor een tweetalige universiteit om "de Vlamingen te redden uit hun bekrompenheid" en het episcopaat dat zich kantte tegen Nederlandstalig middelbaar onderwijs als voorbereiding. Voor sommige Flaminganten ging het dan weer te ver of niet ver genoeg.

Een Tweede Hogeschoolcommissie zag in 1907 onder impuls van het ANV het levenslicht. Voorgezeten door Rooses, met bijstand van F. Heuvelmans, H. Meert, M. Rudelsheim en Lodewijk Dosfel. Het aantal leden nam sterk toe, onder andere Depla, Dosfel en Vercouillie, later centraal in de Hogeschoolproblematiek, waren lid. Het eindoordeel was dit keer directer: een omschakeling in vijf jaar, geleidelijk per academiejaar, met uitzondering van de

²⁸ S. De Schaepdrijver, *De Grootte Oorlog - Het Koninkrijk België tijdens de Eerste Wereldoorlog*, Atlas, 2014, p. 24-28

²⁹ L. Wils, *Honderd jaar Vlaamse Beweging - Deel 1: de Geschiedenis van het Davidsfonds tot 1914*, Davidsfonds, Leuven, 1977, pp. 163-166

³⁰ E. Witte, J. Craeybeckx en A. Meynen, *Op. Cit.*, p. 149

Romaanse Talen die Frans dienden te blijven.³¹ Wederom werd het voorstel afgeschoten, maar de vernederlandsing van Gent was er wel mee op de kaart gezet.³² Politieke mobilisatie rond het thema bleef niet uit. Het voorstel De Raet, in combinatie met de uitbreiding van de Gentse universiteit, werd in 1910 op tafel gegooid, met als start 1916 in de vorm van de brochure "De Vlamingen onder de Nieuwe Regering". De verkiezingen van 1912 haalden de plannen echter overhoop, waardoor het voorstel weer op de lange baan werd geschoven, hoewel de katholieke meerderheid standhield en een meerderheid binnen de partij volgens Van Cauwelaert gewonnen was voor het voorstel. Desondanks bleef de Hogeschoolcommissie ook in de aanloop naar de oorlog verwoed verderwerken en propaganda verspreiden.³³ Het voorstel werd op 12 november 1912 nogmaals gelanceerd, maar werd pas in maart 1914 voor de eerste keer besproken. Ondanks de duidelijke meerderheid was in 1914 de situatie wederom geblokkeerd in de Kamer.³⁴

2.2.2. Het heft in eigen handen

Buiten de Kamers zorgde het vraagstuk voor grote interesse en bedrevenheid. Naast de steun van 65 kamerleden en 21 senatoren, hadden ook 100.000 mensen een petitie tot vernederlandsing reeds ondertekend in 1912. De ontevredenheid en agitatie was ook te merken op de Gentse wereldtentoonstelling van 1913. De deelname van de universiteit aan de expo, die een sterk Franstalig karakter had, werd niet door iedereen gesmaakt. De grote Franse aanwezigheid, in combinatie met de sterke afkeer van de Vlaamse Beweging tegenover het cultuurimperialisme dat gepercipieerd werd, uitte zich in protest. De ontdekking dat de Expo had samengewerkt met de Franse overheid om de Franstaligheid in Gent te versterken, zorgde voor het ontstaan van een Vlaamse Comiteit voor de Tentoonstelling van Gent, dat het protest organiseerde.³⁵ De reactie bereikte een hoogtepunt met het bezoek van koning Albert aan de Franse cultuurdag op de expo, waar het Nationaal Vlaamsch Verbond een betoging tegen organiseerde en het volgende pamflet verspreidde: "*Wij, Vlaamse bevolking, worden behandeld als vreemdelingen in ons eigen land. Als dat zoo voortduren zal, dan waren wij beter nooit van Nederland gescheiden geweest, want dan hadden wij reeds lang eene Vlaamse Hoogeschool en zouden als gelijken zijn behandeld geworden.*"³⁶

Het verheven van de strijd drong een deel van de Beweging ondergronds. Afkerig van verregaand liberalisme en vermeende loge-invloeden, stichtte Maurits Jonsson in 1909 de geheime organisatie 'het Vlaamse Veem' dat de meest radicale Vlaams-nationalisten wilde groeperen en Vlaanderen wilde bevrijden van "*allen schadelijken vreemden invloed*", zijnde

³¹ A. L. Faingnaert, *Verraad of Zelfverdediging - Bijdrage tot de geschiedenis van de strijd voor de zelfstandigheid van Vlaanderen tijdens den oorlog van 1914-1918*, De Noorderklok, Antwerpen, 1933, p. 339

³² K. Loockx, 'Vlaamse studenten, komt naar Gent! - Prosopografie van de studentenbevolking aan de Vlaamse Hogeschool Gent 1916-1918', Gent, Onuitgegeven Masterscriptie, Promotor: Prof. Dr. C. Verbruggen, 2013, pp. 6-8

³³ H. Bossaert en K. De Clerck, *Kroniek van de Strijd voor de vernederlandsing van de Gentse Universiteit*, Archief RUG, Gent, 1985, pp. 77-99

³⁴ M. Basse, *Op. Cit.*, pp. 154-155

³⁵ R. Mantels, *Wetenschap op de Fair - De expodeelname van de Gentse universiteit*, In: (Ed.) W. Van Acker en C. Verbruggen, *Gent 1913 : Op Het Breukvlak Van De Moderniteit.* . Gent, Snoeck, 2013, p. 118

³⁶ H. Bossaert en K. De Clerck, *Op. Cit.*, p. 99

voornamelijke de Franse, en het Nederlands te verheffen. Een Gentse afdeling ontstond in 1912, waar de familie Minnaert (infra) een grote rol speelde. Wanneer de bestuurlijke scheiding echter voor een scheuring zorgde binnen de groep, richtten de radicalere leden een 'gezuiverd' veem op om de idealen verder te zetten. De idee van een bestuurlijke scheiding van België was afkomstig van het beroemde pamflet van wallingant Jules Destrée, "Sire il n'y a pas des Belges." Het concept werd overgenomen door Marcel Minnaert, die de boodschap versterkte door zijn mening dat er geen Belgisch vaderland was, slechts Vlamingen en Walen. Verfranse Vlamingen waren voor hem het summum van verbastering. Het gezuiverde Veem gaf gestalte aan een nieuw radicaal Vlaams blad, *De Bestuurlijke Scheiding*, waarin o.a. Minnaert, R. Kimpe en A. Thiry zich afzetten tegen de Belgische staatsgedachte, maar ook tegen de actuele partijpolitiek, waarmee volgens hen tabula rasa gemaakt moest worden. Hoewel weinig serieus genomen en van onbeduidende omvang, waren het groepen als de redactie van *De Bestuurlijke Scheiding* die de grondvesten legden voor Jong-Vlaanderen en het latere corps.³⁷

De Duitse bezetting schudde de kaarten in het Gentse Vlaams-nationale kamp. Nu het gehaatte Frankrijk achterwege bleef met de militaire bijstand en Duitsland het Belgische leger onder de voet liep, zag *De Bestuurlijke Scheiding* een mogelijkheid. Op 14 oktober 1914, stichtten de groep van bovennoemd blad, tesamen met een aantal getrouwen, waaronder Leo Picard en dominee Jan Derk Domela Nieuwenhuys Nyegaard, de vader van Edzard, die met Minnaert bevriend was de *Jong-Vlaamse Beweging*. De dominee, die in contact stond met onder andere Mac Leod en Hoffmann, en bestuurslid was van het ANV, werd op de stichtingsvergadering verkozen als leider. De radicale flamingant had echter reeds geruime tijd contacten met de Duitse overheid en dreef de groep dan ook stelselmatig in germanofiel vaarwater, getuige zijn oproep tot vereniging van alle Germaanse volkeren: een 'Alldeuschtum' als tussenstap van een 'Allgermanentum'. Minnaert bleef echter wantrouwig tegenover de pro-Duitse richting en probeerde de Groot-Nederlandse richting te versterken.³⁸

De Duitse bezetter keek op dit punt aanvankelijk de kat uit de boom, maar begon anderzijds direct met een duidelijke cultuurpolitiek, de zogenaamde *Flamenpolitik*. Over de origines van deze Flamenpolitik zijn reeds bibliotheken vol geschreven, maar het lijkt me nuttig om te wijzen op de aandacht die in Duitsland heerste voor het project, en tegelijk op de verwarde communicatie hieromtrent vooraleer kanselier Bethmann-Hollweg met een algemeen plan voor de dag kwam. Meest waarschijnlijke aanstoker van de gedachte was Conrad Borchling, die reeds voor de val van Antwerpen een lezing gaf over het onderwerp waarin de krachtlijnen (tweespalt creëren, een eigen Nederlandse hogeschool en bestuurlijke scheiding) aanwezig waren, een these die verdedigd werd door J. Brans. Dat Duitsland zich reeds lang voor de oorlog trachtte in te werken via onooglijke bladen als *Germania* van het *Alldeutscher Verband*, lijkt weinig waarschijnlijk, noch efficiënt.³⁹ ⁴⁰ Toch moet aandacht besteed worden

³⁷ D. Vanacker, *Op. Cit.*, pp. 8-16

³⁸ *Ibid.* pp. 20-27

³⁹ J. Brans, *De oorsprong van de Flamenpolitik van Bethmann-Hollweg*, In: *De Vlaamse Beweging tijdens de eerste wereldoorlog : mededelingen van het colloquium ingericht te Leuven op 15 en 16 november 1974 door de afdeling geschiedenis van de 19de en 20ste eeuw*, Leuven, KUL Departement Geschiedenis, 1974, pp. 21-31

aan het feit dat Bethmann-Hollweg annexatieplannen koesterde tegenover België, al hingen die wel af van onberekenbare factoren, zoals een overwinning op de Britten, het probleem dat Nederland vormde en de mogelijke weerstand bij de Belgische bevolking. Een degelijk cultuurbeleid was dus aan de orde, en de groep Jong-Vlamingen volgde graag. Het plan bood perspectieven aan de kleine groep radicalen, die op weinig steun konden rekenen in de brede Vlaamse Beweging.⁴¹ Ondertussen dienden de Duitse bezetters de plannen echter aan te passen. Het uitblijven van een snelle overwinning, maakte dat de richtlijnen vanaf 16 december herzien dienden te worden. De nieuwe gouverneur-generaal, Moritz von Bissing, kreeg de opdracht de Vlaamse Beweging van naderbij te volgen en vooral in de richting te werken van een Vlaamse hogeschool te Gent, wat in het voordeel van de bezetter zou kunnen spelen. Reeds op 11 januari volgde hieruit een Dienst voor Vlaamse Aangelegenheden als deel van de Politische Abteilung.⁴² Naar aanleiding van een enquête uit 1913, waarin de meerderheid van de professoren meende de cursussen in het Nederlands te kunnen geven, stelde de bezetter in het najaar van 1915 de vraag een tweede keer. Dit keer liepen de positieve antwoorden minnder vlot binnen, de bezetting had de meerderheid weigerachtig gemaakt, te meer omwille van de onbeholpen staat van de universiteit. Een groot deel van de gebouwen waren opgeëist, professoren gevlucht of samen met de meeste studenten aan het front. De achtergebleven professoren hielden het been stijf en meenden niet te kunnen doceren omwille van de gebrekkige vrijheid van meningsuiting en de studenten aan het front. Verder moet ook de rol van radicale Franstalige professoren als Fredericq en Pirenne in het verzet tegen de heropening onder de aandacht gebracht worden.^{43 44}

In Gent werden ook de Vlaamse geesten onrustig. Prof. De Vreese reageerde heftig op de beslissing van de Belgische overheid om de universitaire werkzaamheden niet voort te zetten: *"Omdat het oorlog is, moeten we daarom nalaten te werken? Moet er niet gezaaid, geploegd of gemaaid worden? Moeten wij dus ook niet voortdoen? Hoer 't hier loope, Belgisch, Duitse Regeering, er zal toch eenmaal dienen betaald te worden."* Ook rector Soentjes wou de lessen hernemen, maar kreeg van minister Pouillet het deksel op de neus: de diploma's zouden niet erkend worden. Von Bissing wachtte af. De oorlogsomstandigheden en de sterke verdeeldheid onder het professorencorps (slechts 20 van de 67 professoren zag geen graten in een voortzetting, maar ook slechts 3 professoren weigerden stellig) brachten twijfels.⁴⁵ Het slagen van het Poolse universitaire project en druk van activisten en zijn medewerker Pius Dirr overtuigden hem echter van het welslagen doordat ook de vijand zou zien dat het hen niet om verduitsing te doen was: *"mit einem Schlage den vlamenfreundlichen deutschen Standpunkt vor aller Welt durch eine entscheidende Tat offenbarte."*⁴⁶ De beslissing kan op luid gejuich rekenen bij *De Vlaamsche Post* en Thiry, maar de passivisten menen dat de bezetter het niet zou kunnen waarmaken. De beslissing betekende ook een breuk tussen

⁴⁰ B. Yaminne, *Drang nach Westen - de fundamente van de Duitse Flamenpolitiek (1870-1914)*, Leuven, Davidsfonds, 2011, pp. 137-199

⁴¹ K. Looockx, *Op. Cit.*, pp. 21-22

⁴² L. Wils, *Flamenpolitiek en Aktivisme*, Leuven, Davidsfonds, 1974, pp. 29-30

⁴³ S. De Schaepdrijver, *De Grootte Oorlog - Het Koninkrijk België tijdens de Eerste Wereldoorlog*, Atlas, 2014, p. 158-160

⁴⁴ K. Looockx, *Op. Cit.*, pp. 24-26

⁴⁵ D. Vanacker, *Op. Cit.*, pp. 128-133

⁴⁶ E. Langendries, *De Vlaamse Hogeschool te Gent (1916-1918)*, RUG Archief, Gent, 1985, pp. 70-76

activisten en passivisten: de bakens waren verzet. De activisten antwoordden even hevig in een pamflet van 'Demos' (Josué De Decker) die de puntjes op de i zette: een Vlaamse universiteit was beter uit Belgische hand gegeven, maar dat het een Duitse hand was die het geschenk gaf, maakte het nog niet inherent slecht.⁴⁷

De versnelling van het tempo verhoogde echter ook de tegenstand jegens het project. Uit een omvraag uit februari 1916 bleek dat noch slechts 8 professoren geneigd waren te doceren aan de Vlaamse hogeschool. Pirenne hield ondertussen het Franstalige front in het gelid. Ook passivisten als Dosfel en Franck waren niet te spreken over de toestand: eerst de oorlog, dan pas de interne twisten, was hun parool. KVOHV en ANV volgden echter de Duitse marsrichting.⁴⁸ De Duitsers namen hun toevlucht tot krachtiger middelen. Op 18 maart werd het verzet figuurlijk onthoofd met de deportatie van professoren Fredericq en Pirenne naar Duitsland, een oplossing die al door de Jong-Vlamingen werd gesuggereerd. De daad kan echter op internationale verontwaardiging rekenen. Wils meent daarnaast ook dat meer flaminganten geneigd zouden zijn naar de Vlaamse hogeschool te gaan, mochten de professoren in alle stilte monddood zijn gemaakt. De sterkere politieke tegenkanting, de snelle evolutie van de internationale toestand en de Ierse Paasopstand versterkten daarnaast enkel het gevoel dat het nu of nooit was om de Vlaamse Hogeschool op poten te zetten.⁴⁹

De zoektocht naar professoren en studenten bleek echter een concreet probleem voor de Duitse overheid. De studentikoze mobilisering kwam echter vlot op gang. Een kern van Vlaamse studenten in Utrecht, het 'Nationaal Vlaams Studentenverbond', sprak zich uit om aan de nieuwe hogeschool te gaan studeren. Ondertussen werden de Vlaamse universiteiten en middelbare scholen door propagandisten uit de Vlaamse Beweging in het vizier genomen, zo organiseerden Jozef Van Caeckenberghe, Geo van Tichelen en Arthur Mulier, de latere voormannen van het corps, meerdere propagandameetings voor de hogeschool in Gent en Brussel vanaf mei '16.⁵⁰ Medewerking komt onder meer van de Vlaamsgezinde studentenbonden in het Gentse, zoals *Leie en Schelde* van het St. Lievenscollege en *Vlaanderen Herleeft!* van het St. Barbaracollege, zij het onder stevige tegenkanting van de school.⁵¹ De Duitse overheid had daarnaast ook zelf een zoektocht ondernomen, en vond een twintigtal potentiële studenten in het krijgsgevangenenkamp van Göttingen.⁵² Toch liep het recruterende van studenten eerder lastig: de strenge pascontroles op weg naar Gent, te wijten aan de ligging in het *Etappegebiet*, de oorlogsomstandigheden, het zeer Vlaamse en vermeende pro-Duitse karakter van de universiteit in combinatie met de houding van de Belgische overheid, maakten het project weinig aantrekkelijk. Daarnaast viel een groot aantal studenten uit de boot daar het middelbaar onderwijs al twee jaar stil lag.⁵³

⁴⁷ Demos, *De Strijd om de Vlaamsche Hoogeschool: het huidig standpunt (1916)*, Brussel, Richard, 1916, pp. 22-23

⁴⁸ D. Vanacker, *Op. Cit.*, pp. 136-146

⁴⁹ L. Wils, *Op. Cit.*, pp. 162-163

⁵⁰ A. L. Faingnaert, *Op. Cit.*, pp.425-426

⁵¹ D. Vanacker, *Op. Cit.*, pp. 148-152

⁵² K. Looockx, *Op. Cit.*, p. 37

⁵³ E. Langendries, *Op. Cit.*, pp. 487-495

Het vinden van professoren bleek een moeilijker opgave. De meerderheid van het oude corps achtte zich 'onkundig' en weigerde de medewerking, en de Nederlanders stelden zich in het algemeen als 'hyperneutraal' op, waardoor de overheid zich genoodzaakt zag om een resem nieuwe professoren aan te stellen. In totaal ging het om 36 van de 43 professoren, waaronder actieve flaminganten zoals Gents ANV-voorzitter R. Speleers en Josué De Decker, naast het aantrekken van vijf buitenlandse professoren.⁵⁴ Met het professorencorps in voege en de studentenwerving in volle gang, moest werk gemaakt worden van de uitbouw van de universiteit zelf. De bezetter ontruimde vanaf juni stelselmatig de universiteitsgebouwen die klaargemaakt dienden te worden voor het nieuwe academiejaar. Ook werd een nieuw universiteitsbestuur aangesteld, met de Luxemburger Peter Hoffmann als rector.⁵⁵ Met een ietwat vreemde opening in twee delen, met een overdracht van de universiteit aan de rector op 21 oktober en een tweede officiële opening op 24 oktober werd het jaar ingezet in het bijzijn van 500 genodigden uit veelal flamingante middens. Von Bissing drukte de Vlamingen op het hart dat het noch een Duitse, noch een Franse hogeschool was en zou moeten zijn, maar slechts een Nederlandse die het Vlaamse volk zou kunnen verheffen, wat ook Hoffmann in zijn toespraak beaamde. Het Vlaamse volk had na jaren Sisylusarbeid eindelijk de middelen in handen om een Vlaamse elite uit te bouwen. De Vlaamse Hogeschool was een feit.⁵⁶

⁵⁴ D. Vanacker, *Op. Cit.*, pp. 160-165

⁵⁵ *Ibid.*, pp. 153-154

⁵⁶ L. Wils., *Op. Cit.*, pp. 450-461

Hoofdstuk II: Het Gentsch Studentencorps "HOU ende TROU"

3.1. Oprichting van het studentencorps

De nieuwe Vlaamse universiteit had naast professoren en studenten eveneens nood aan structuren in de vorm van een verenigingscultuur. Het idee van studentenvereniging is even oud als de student zelf en beantwoordt enerzijds aan de fundamentele drang van de mens om zich tot een bepaalde groep te rekenen, en anderzijds aan de politieke en sociale vraagstukken van zijn tijd. Net zoals de student aan de Von Bissinguniversiteit is de verenigingsvorm en de ontstaanscontext eigen aan de omstandigheden, en onderscheidde zich als dusdanig van voorgangers en navolgers. Aandacht moet ook besteed worden aan de algemene tendensen in het verenigingsleven: de studentenvereniging als katalysator van maatschappelijke evoluties, de student als vrije, radicale geest, en de vereniging als 'opvoeder' van een generatie, zoals Lönnecker betoogt.⁵⁷

De oprichting en vorm van het Gentsch Studentencorps "Hou ende Trou" waren minstens zozeer te danken aan de tijdgeest als aan de oprichters zelve. Kort na de opening van de universiteit, lieten ook de studenten van zich horen. De ex-Lovanienses, die reeds gepikt en gemazeld waren in het studentenleven, belegden een vergadering in de Technische Scholen om het punt van de studentenbeweging aan te kaarten. Het plan was om een 'Algemeen Verbond' te stichten als overkoepeling van gouwgildes, naar Leuvens voorbeeld (met het Vlaamsch Verbond en de Gilden) en de vooroorlogse Leuvense gewoontes en kleurenpracht. Tegenover deze strekking stonden de aanhangers van de Nederlandse corpsgewoontes, die de studentengemeenschap zagen als een organisch geheel waarvan de faculteiten, niet de regio's de geleidingen waren. Wetenschap diende centraal te staan, niet het gezelschapsleven, dat diende geregeld te worden door middel van een sociëteit.⁵⁸ Dat uiteindelijk deze laatste strekking het heeft gehaald, is volgens Gandavensis Aloïs "Wies" Moens vooral te wijten aan de overredingskracht van de Antwerpse student Robert 'Bob' Van Genechten.⁵⁹

Op 27 oktober 1916, vlak na de officiële opening van de Vlaamse Hogeschool, verzamelden zich een handvol ouderejaarsstudenten ten huize (Sypko Hayo) Edzard Domela Nieuwenhuis Nyegaard, zoon van Jan Derk Domela Nieuwenhuis Nyegaard. Edzard Domela was hoegenaamd geen onbekende in Vlaamse studentenmiddens. Niet alleen vervulde hij een verbindingsrol tussen Vlaamse en Nederlandse studentenkernen als vertegenwoordiger van de Nederlandse afdeling van het Algemeen Nederlands Verbond (ANV), maar uit dien hoofde was hij eveneens de organisator van het Nederlands Studentencongres van 1914 te Gent. Ook de andere aanwezigen waren geen onbekenden in de studentenmilieus.

Het gezelschap, bestaande uit Arthur Mulier, Oscar De Neve, Albert d'Haese, Werner Leeten, Edmond Maes, Frans Mariman, Boudewijn Ruyffelaert, Jozef Tack, Jan Van Den Driessche en Robert Van Genechten was er een dat zijn sporen reeds verdiend had in de scholieren- en

⁵⁷ H. Lönnecker, *Op. Cit.*, p. 53

⁵⁸ A. Moens, *Het activistisch avontuur en wat er op volgde*, In: *Dietsland Europa*, Jg. 11, Nr. 6, 1966, pp. 17-18

⁵⁹ O. Moens (red.), *Wies Moens: de Mémoires*, Antwerpen, Kritak, 1996, p. 186

studentenbeweging voor 1916.⁶⁰ ⁶¹ Op de eerste vergadering werd besloten zich af te keren van bestaande vormen en studentenverenigingen en een nieuwe brug te slagen over de ideologische en godsdienstige grenzen heen in het kader van een Vlaamse frontvorming rond een Vlaamse Hogeschool. Dit kenmerk zou ook latere generaties zou inspireren om dezelfde weg te bewandelen (AVHV, GSC). De blik werd hier echter sterk op het noorden gericht, net zoals in de vooroorlogse Vlaamse beweging. De Nederlandse vorm die men trachtte na te streven, was eigen aan de tijdsgeest, enerzijds omwille van het sterke Nederlandse bewustzijn dat in de vooroorlogse hoogdagen van de strijd om een Vlaamse universiteit gegroeid was (grofweg 1900-1914). De stichters gaven zo zelf aan een vorm te beogen die dichter lag bij het Nederlandse bewustzijn dat aldus door studentenbezielers MacLeod en De Raet was aangekaart.

Aan de andere kant was er ook de klassieke koepelfunctie die Nederlandse verenigingen bezaten als algemene vertegenwoordiger van een studentengemeenschap met eigen afzonderlijke onderdelen als een verenigingshuis of sociëteit en thematische onderafdelingen als 'jaarclubs' en 'disputen'. Een dermate 'algemene' inplanting die de klassieke splijtzwammen zou overstijgen. Het kader is echter niet genoeg om een beslissende rol te spelen, de stichters geven daarnaast hun eigen motivaties ook duidelijk aan. De voornaamste drijfveer ligt niet zozeer in een obsessieve begeestering door de Nederlandse cultuur waar deze studentenbeweging zich ook toe rekent, maar vooral in de bovennoemde overbrugging van verschillen. De GSC'ers leggen in hun eerste jaarboek (1917) dan ook net op dit punt een sterke nadruk: een sterke afkeer van de onderlinge strijd door een nieuw model dat geënt is op de eigen Nederlandse geest, zoals reeds werd gepropageerd door 'de Vlaamse voormannen' in het kader van een 'hogere samenwerking'.⁶²

Een van de stichters, Geo Van Tichelen, voorheen eveneens actief in de studenten(/scholieren)beweging sprak over het ondernemen als enerzijds een einde van de interne twisten in de studentenbeweging en anderzijds het oudere ideaal van een georganiseerd verenigingsleven dat een Vlaamse elite kon scheppen om zo ook de Vlaamse eisen te bekomen en het lot van de volksgemeenschap te verbeteren: *"In plaats van de vroegere katholieke of liberale kringen, moest thans een hogere vorm van samenwerking gevonden worden. Het studentenleven diende een nieuw uitzicht te verkrijgen en naar nieuwe opvattingen te worden ingericht. Er was slechts één standpunt mogelijk: ons vereenigingsleven te doen beantwoorden aan den socialen rol die de Universiteit was toegedacht. De huidige studentengeneratie moeste opgevoed worden tot een leidende stand, gewoon aan samenwerking, verbonden door eenzelfde ideaal: Vlaanderen voort te stuwen in de banen van de Nederlandsche Kultuur, en het geestelijk leven hoog genoeg op te voeren om Vlaanderen een zelfstandige plaats te verzekeren te midden van de omringende staten. Daarom meer eenheid, meer wetenschappelijkheid, meer objectiviteit, en ook een hoogerstaand gezelschapsleven."*

⁶⁰ K. Looockx, *Op. Cit.*, pp. 45-46

⁶¹ Jaarboek van het Gentsch Studentencorps "Hou ende Trou - Afdruk uit den Gentschen Studentenalmanak voor het jaar 1918, Gent, Mercurius, 1918, pp. 64-66

⁶² n.n., Jaarboek van het Gentsch Studentencorps 'HOU ende TROU', Gent, Mercurius, 1917, pp. 54-55

Naast de drang naar overkoepeling moet dus ook de algemene oproep tot 'veraristocratisering' van het studentenleven benadrukt worden. Zo hamerde ook prof. Jozué De Decker verder op het feit dat de andere vorm een andere inhoud diende te belichamen: slechts een constructieve houding van een corps jegens een universiteit kon uitkomst bieden, roepen op straat had de Vlaamse studentenbeweging nog geen meter dichterbij haar eisen gebracht.⁶³ Deze 'elitegedachte' is dan ook terug te vinden bij de erfgenamen AVHV en GSC, zij het niet altijd even uitgesproken of rechtstreeks ermee verwant. Het streven van Melis en Coene rond 1929 kan niet noodzakelijk gezien worden als een rechtstreekse afspiegeling van het werk van de Gandavenses, maar zowel als eigen aan de tijd (de opkomende antidemocratische tendensen en de populariteit van de Conservatieve Revolutie en Jongconservatieven als Freyer en Jung bij deze generatie) en eigen aan de studentenbeweging als sociale actor.⁶⁴ De Gandavenses zagen de rol van de student nochtans in een gelijkaardige, zij het minder politiek geladen vorm: als een bergmeer dat via watervallen naar beneden kabbelt, dienen de studenten een elite te zijn die ideeën en impulsen kan doorgeven aan de massa.

De leiding van het corps werd eveneens naar Nederlands model toevertrouwd aan een Senaat (infra), voorgezeten door Kortrijkzaan Arthur Mulier, die reeds zijn eerste jaren Rechten in Leuven vervolmaakt had en dus ook de vormen en structuren van de Leuvense studentenwereld kende. Mulier kreeg verder versterking van Ruyffelaert (geneeskunde, assessor primus), Mariman (Technische Scholen, fiscus), Van Tichelen (Wis- en Natuurkunde, ab-actis) en De Neve (Wijsbegeerte, assessor secundus), de kern van de stichtersgroep. Ook de keuze voor een Senaat is er een die diende te beantwoorden aan het Nederlandse en intellectueel hogere streven van de Gandavenses. Anders dan de vooroorlogse kringen en clubs, profileerde het corps zich als vertegenwoordiger van de student, maar, als tegenpool van de academische overheid, dus ook als waakhond van de studentengemeenschap en hoeder van de tucht. Het doel was om net zoals de Nederlandse corpora een systeem te creëren waarbij de studentenvertegenwoordiging genoeg gezag en prestige had om door andere studenten en de overheid gezien te worden als bemiddelaar en officiële studenteninstelling. Dat dit corps kon ageren met volle steun van de universiteit, vergemakkelijkte uiteraard de doelen.⁶⁵ Bijzonder is dat rector Hoffmann ook officieel optrad als beschermer van dit nieuwe corps.⁶⁶

⁶³ D. Vanacker, *Op. Cit.*, pp. 178-179

⁶⁴ H. Lönnecker, *Ibid.*

⁶⁵ D. Vanacker, *Ibid.*

⁶⁶ n.n., Jaarboek van het Gentsch Studentencorps 'HOU ende TROU', Gent, Mercurius, 1917, pp. 56-57

3.2. Organisatie: vorm en structuur

3.2.1. Structuur: Senaat en clubs

Het nieuwe studentencorps wilde in alles afstand doen van de Vlaamse gewoontes die voor de Eerste Wereldoorlog uitkristalliseerden en zich, volgens het corps, onderscheidde door hun slordigheid, onfatsoenlijkheid en onderlinge tegenstrijdigheden. Problemen die ook reeds aangekaart werden in de vooroorlogse Vlaamse studentenbeweging.⁶⁷ De noodzaak om een Vlaamse elite te vormen naar de oproep die in de Vlaamse Beweging weerklonk, leidde aldus tot de noodzaak om ook het Vlaamse studentenleven te herverkavelen in de vormelijke uitdrukkingen van het studentencorps.

Het eerste opvallende verschil dat schuilde in de keuze voor het Nederlandse systeem was de overkoepelende leiding van een 'Corpssestraat' (of kortweg Senaat) van verkozen studenten die zouden optreden als vertegenwoordiger van de studenten, bemiddelaar tussen academische overheid en studentengemeenschap, maar ook als handhaver van de orde binnen de studentengemeenschap.⁶⁸ De focus bij de opbouw van de Senaat werd gelegd bij de faculteiten en de wetenschapsbeoefening om, in de eerste plaats, de kenmerkende hetzes en interne problemen te vermijden. Maar ook het elitevormende element keert terug als reden: in het naoorlogse 'verweerboek' presenteren de studenten de keuze ook als een keuze voor een studentenleven waar aan het individu meer eisen worden gesteld, een cultuur gefocust op wetenschap en zelfontplooiing in plaats van Heidelberger romantiek of de 'roldersclubs'.⁶⁹

Deze indeling had dus tot doel de wetenschapsbeleving van de studenten te bevorderen en de studie zo centraal te plaatsen in plaats van de vooroorlogse regionale, politiek-filosofische of recreatieve focuspunten. Toch merkt men ook op dat de kracht van het corps lag in zijn delen, nl. de wetenschapskringen en vrijetijdsverenigingen van regionale (bv. *de Kaproenen* uit Gent) of puur recreatieve (bv. de muziekvereniging) aard.⁷⁰ Net als voor de Eerste Wereldoorlog, vervielen deze verenigingen vrij snel in een zeker particularisme (infra) en werden de standaarden van voor de oorlog ook weer snel opgerakeld (bv. sterke streekclubs zoals *'t Soete Waesland*). Reden voor de beschermheer, rector Hoffmann, om reeds in de tweede editie van *Aula* de studentengemeenschap te waarschuwen voor het particularisme en meningsverschillen die de *civitas academica* kunnen bedreigen.⁷¹

Op de stichtingsvergadering van 27 oktober 1916 werden ook reeds de eerste statutaire bepalingen uitgewerkt. De werkzaamheden richtten zich op de vier voornaamste punten: het uitwerken van een 'corpswet' als intern en extern werkingsreglement, het organiseren van een financiële basis door middel van 'begunstigde leden', het vastleggen van de vormelijke en

⁶⁷ n.n., Rodenbach's Vrienden - Jaarboek 4de jaar, Gent, NV Plantijn 1902, pp. 5-8

⁶⁸ D. Vanacker, *'Het Activistisch Avontuur'*, Gent, Academia Press, 2006, pp. 179-180

⁶⁹ n.n., *De Vlaamsche Hoogeschool te Gent (1916-1918): verweerschrift van het Gentsch Studentencorps "Hou ende Trou"*, Gent, 1919, pp. 54-55

⁷⁰ n.n., Jaarboek van het Gentsch Studentencorps 'HOU ende TROU', Gent, Mercurius, 1917, p. 55

⁷¹ *Aula* - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 1, Nr. 3, pp. 38-40

uiterlijke herkenningstekens van het corps (infra) en de verankering van het corps door middel van een studentenhuus waar het verenigingsleven kon plaatsvinden.⁷²

Net die keuze voor een autonome verankering op Nederlands en Duits model is interessant, aangezien voorheen verenigingen en gilden zich meestal trachtten te verankeren in vaste zalen of drankgelegenheden. Het organisatorische accent op de wetenschapsbeleving en de faculteiten gaf gestalte aan een Senaat die opgebouwd was op basis van de faculteitsstructuur. De 'Wet' van het corps omschreef de Senaat als bestaande uit vijf leden, nl. praeses (verantwoordelijk voor de algemene leiding, en vertegenwoordiging), ab-actis (schrijver en verantwoordelijke voor administratieve aangelegenheden), fiscus (verzorgde de kas, maar keek ook toe op de faculteitsreglementen), assessor primus en assessor secundus (die beiden golden als plaatsvervangende leden van het kernbestuur). De titulatuur geeft op zich al een interessante vermenging van ook in Vlaanderen gangbare termen als *praeses* of *ab-actis* (die echter ook in Nederland standaard zijn) en Nederlandse termen als *assessor*.

Opvallend verschil met de vooroorlogse studentenmaatschappijen was de volledige focus op de faculteit: de vijf Senaatsleden waren telkens voorzitter van een van de ondergeschikte faculteitskringen. De verkiezing voor de Senaat geschiedde dus voornamelijk door de verkiezingen voor de verschillende onderafdelingen (de vier faculteiten 'geneeskunde', 'letteren en wijsbegeerte', 'wetenschappen' en de zogenaamde 'technische scholen'), waar de leden ook een praeses en ab-actis (die tegelijk fungeerde als plaatsvervanger van de faculteitspraeses en schrijver) te verkiezen hadden met een gewone meerderheid. Net zoals de corpssenaat dienden dezen tussen de drie weken en acht dagen voor de paasvakantie af te treden en nieuwe verkiezingen te organiseren.

Wanneer een praesidiumlid de desbetreffende faculteit verliet, werd vanzelfsprekend verwacht dat deze ook zijn positie vacant stelde, wie ingeschreven was aan meerdere faculteiten, had het vraagstuk voor te leggen aan de Senaat die een beslissing trof. Uit deze voorzitters werd zoals reeds beschreven dus het hoofdbestuur, zijnde de Senaat verkozen, waarbij praeses, ab-actis en fiscus met absolute meerderheid en de beide assessoren met een gewone meerderheid. Als bijkomende voorwaarde voor praesides gold daarenboven dat ze minstens drie semesters actief waren in een bepaalde faculteit.⁷³

⁷² Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 1, Nr. 1, pp. 11-18

⁷³ Gentsch Studentencorps 'HOU ende TROU' - WET, Gent, Mercurius, 1916, pp. 6-12

3.2.1.1. De Senaat

Het eerste praesidium, dat uiteraard niet aan alle bovennoemde stellingen kon voldoen, hield de teugels strak in handen: op de eerste vergadering van 27 oktober mochten enkel de voorstellen bediscussieerd worden, zonder plaats te laten voor nieuwe initiatieven. Na een algemeen akkoord werd op 11 november ook de Wet op dezelfde manier voorgelegd (enkel de grote lijnen mochten besproken worden) aan de andere studenten, wat eveneens goedgekeurd werd door de aanwezigen. De ietwat strakke leiding van het corps kon de interesse schijnbaar niet drukken. Reeds in het eerste werkingsjaar kende het corps 80 leden op een 140-tal studenten (57%)⁷⁴, waarmee het relatief gesproken meer leden telde dan gelijkaardige naoorlogse initiatieven. Hierbij moet echter opgemerkt worden dat bij de cijfers uit het Interbellum geen differentiatie is tussen Vlamingen en (uiteraard) niet-Vlaamsgezinde Franstaligen. Ook het feit dat de Vlaamse Hogeschool slechts radicalere studenten en doorzetters aantrok, omwille van de voor de hand liggende moeilijkheden (slechte bereikbaarheid, socio-politiek verzet van de eigen omgeving, de band met de bezetter), speelt zeker mee in het hoge lidmaatschap van het nieuwe corps.

Deze eerste Senaat stelde zich tot doel om het gevest stevig in de hand te nemen en het eerste academiejaar tot maart aldus rond te maken om de ankerpunten voor het komende jaar uit te zetten. De eerste vergadering van het corps op 17 december in zaal Koningshof bleek volgens *Aula*, het jonge studentenblad van de koepel, alvast een schot in de roos. Speeches van voorzitter Mulier en rector Hoffmann over het belang van de studentenstand en het nut van de unieke organisatievorm konden op de nodige bijval rekenen. Professoren Godée Molsbergen, Van Roy, Vlaeminck en De Vreeze lieten zich in het spreken eveneens niet onbetuigd. Naar aloude studentikoze gewoonte werd de vergadering ook doorspekt met traditionele liederen, waarbij de nadruk lag op de Vlaamse Leeuw en het Wilhelmus, klassiekers uit de Vlaamse Beweging die eveneens de Nederlandse gedachte benadrukken.⁷⁵

Een tweede vergadering op 4 maart 1917 stond volledig in het teken van het 'Plakkersincident' (infra), maar werd volgens *Aula* in alle feestgedruis besloten, als eerbetoon aan de standvastige houding van het ondernemend viertal. Een derde en laatste vergadering besloot het academiejaar, en gaf de corpsleden de kans om hun mening te geven over de werking en voorstellen te doen.⁷⁶ De eerste echte verkiezing binnen het corps vond plaats in maart en kende opvallende resultaten.⁷⁷ Niet alleen stemden bijzonder weinig leden (slechts 38 stemmen werden geteld), maar ook de samenstelling bleef vrij eenvormig. West-Vlaming Arthur Mulier werd eenvoudig herkozen, medestichter Ruyffelaert kreeg een plaats als vast bestuurslid (ab-actis) en Frans Mariman, van de zeer actieve St.-Niklaase kern van het GSC, werd weer de kas toevertrouwd.⁷⁸

⁷⁴ D. Vanacker, *Ibid.*

⁷⁵ *Aula* - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 1, Nr. 2, pp. 28-30

⁷⁶ *Aula* - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 1, Nr. 6, pp. 120-121

⁷⁷ K. Loockx, *Op. Cit.*, p. 46

⁷⁸ D. Vanacker, *Ibid.*

Als assessoren werden de minder bevolgen Frans De Boeck, die er zijn doctoraatsjaren Germaanse filologie vervolledigde,⁷⁹ en Werner Leeten, een professorenzoon en een van de medestichters van het corps verkozen.⁸⁰ Opvallend in deze verkiezing is vooral de positie van de heren Mulier en Mariman: ondanks het feit dat ze zelf de statuten opstelden en lieten stemmen zonder veel debat toe te laten, zijn ze de eerste om het verbod op herverkiezing in dezelfde functie te schenden.⁸¹ De kleine lettertjes van de Wet werden dan wel aangehaald om tweede Geneeskundestudent Van Tichelen in het bestuur te houden. De Antwerpse duivel-doet-al van de jonge studentenbeweging bleef aanwezig op vergaderingen als eresenator.⁸²

Het tweede academiejaar van het corps is minder vlot gedocumenteerd. Zo worden vanaf dit jaar ook al eens nummers samen genomen om de vertragingen bij de redactie op te vangen. Of dit reeds te wijten is aan een stroevare werking of aan tijdsnood door studie en corpsactiviteiten blijft de vraag. De groeiende studentenaantallen van de Vlaamse Hogeschool (van 138 inschrijvingen in het eerste jaar naar 407 in academiejaar 1917-1918, waarvan reeds 200 ingeschreven in het wintersemester)⁸³ hadden ook hun weerslag op de ledenlijsten van het corps, dat van een 80-tal ingeschreven leden groeide tot een 277 leden (68%),⁸⁴ tot grote vreugd van de aanwezige corpsleden op de vergadering van 26 november van dat jaar. De boodschap werd echter niet uit het oog verloren. Praeses Mulier drukte de leden op het hart de ingeslagen weg voort te zetten en aandacht te besteden aan wetenschapsbeoefening in het Nederlands. Ook de lichte verslapping qua corpswerking werd besproken, al werd op dezelfde avond het studentikoze ruimschoots bevorderd met "de voorstelling van de schachten". Statutair werden bepalingen 28-29 aangepast, waardoor niet langer de praesides maar alle stemgerechtigde GSC'ers voortaan het bestuur zouden verkiezen. Op de daaropvolgende vergadering van 12 december werd voornamelijk gehamerd op het belang van respect voor de ouderejaars en bijkomende vormelijke uitdieping van het corps.⁸⁵ De studentenbeweging uit zich met andere woorden ook als een zelfbewuste 'elite' die zich actief bezig houdt met het uitdiepen van de eigen werking om de doelen te bewerkstelligen. Van de rol van de studentenbeweging als opvoeder, is men zich dus niet alleen extern, maar ook intern bewust, getuige ook de talrijke bovennoemde passages van stichters en professoren.⁸⁶

De groei van de clubs begon Mulier ondertussen meer en meer te irriteren. De matige populariteit van de baret en het openlijke pleiten voor een hervorming van het corps op basis van gouwgilden, deden hem op 25 januari een vergadering samenroepen om de kwestie aan te kaarten. Mulier benadrukte de nood aan eenheid en eigenheid, zowel ten opzichte van oost als van west, en meende dat een organisatie op regionaal niveau enkel deze eenheid zou breken doordat de voormannen van de clubs de Senaat zouden bevolken.

⁷⁹ K. Loockx, *Op. Cit.*, pp. 131-134

⁸⁰ K. Loockx, *Op. Cit.*, p. 149

⁸¹ Gentsch Studentencorps 'HOU ende TROU' - WET, Gent, Mercurius, 1916, pp. 46-47

⁸² D. Vanacker, *Op. Cit.*, p. 180

⁸³ K. Loockx, *Op. Cit.*, pp. 60-61

⁸⁴ Gentsch Studentencorps "Hou ende Trou" - Ledenlijst jaar 1917-1918

⁸⁵ Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 2, Nr. 5, pp. 101-102

⁸⁶ H. Lönnecker, *Op. Cit.*, p. 53

Wies Moens pleitte voor het opnemen van deze gilden in plaats van het bestrijden ervan, maar Mulier bleek onbuigzaam. De uiteindelijke motie, waar de Senaat verklaarde geen gouw-gilden te erkennen, zei veel over het klimaat: 21 stemden voor, niemand tegen, maar 28 studenten onthielden zich.⁸⁷

Maart bracht een nieuw bestuur voor het academiejaar 1918-1919, met een wederom weinig verrassende uitslag. Eresenator Geo Van Tichelen werd verkozen als praeses, Cyriel De Wael, van de sterke kern uit St.-Niklaas nam het ambt van ab-actis waar.⁸⁸ De pas verkozen fiscus is eveneens een opvallende verschijning, zij het niet door zijn studentikoze bedrevenheid. Rechtenstudent Raynald Van Malleghem was namelijk een van de vroege inschrijvers (23 oktober 1916), en, belangrijker, zoon van Francies Van Malleghem, de advocaat-generaal bij het Gentse Hof van Beroep, een beroepsgroep die zich door de drieste aanpak van de bezetter doorgaans fel kante tegen de Duitse overheersing en het Hogeschoolinitiatief.⁸⁹ De eerste assessor, de jongere geneeskundestudent Emmanuel Lambrecht duikt weinig op in de GSC-archieven en de nawerking na de sluiting van de Hogeschool, maar kan anderzijds ook bij de pioniersgroep gerekend worden. Net als Van Malleghem schreef Lambrecht, die net als Mulier afkomstig was uit Kortrijk, zich in op 23 oktober 1916, en evenals Van Malleghem had hij een juridische achtergrond: zijn vader was namelijk advocaat.⁹⁰ Ingenieursstudent Frans Naudts vervolledigt het bestuur als oudgediende van de radicale Vlaamse lijn. Reeds voor zijn vroege inschrijving aan de Hogeschool (voor 24 oktober) was hij actief in het ANV en was een van de vurige aanhangers van het activisme, hetgeen tot uiting kwam in zijn deelname aan het zogenaamde 'plakkersclubincident' met Byttebier, Pycke en Van Gelder, waarbij het viertal kortstondig voor politieke propaganda werd opgepakt.^{91 92}

De nieuwe Senaat verklaarde eensgezind de richting van de vorige aan te houden in een pleidooi voor eenheid in het corps, dat ondertussen steeds klassieker 'Vlaams-studentikoos' geworden was door de grote invloed van de clubs (infra). Waar fiscus Van Malleghem opriep tot politieke eenheid, pleitte de radicale Naudts even later voor een sterke 'Vlaamse geest'. 1917 was verder ook het jaar van het illustere Eeuwfeest van de Gentse universiteit, dat het corps vierde in de voorlopige sociëteit "Koningshof". Een gelegenheid die door Van Tichelen werd aangegrepen om het doel van de vereniging nogmaals in de verf te zetten: de student als burgers van de wordende staat en dus volksvoorlichters, en tegelijk streven naar een synthese van de stromingen aan de universiteit om zich te vormen als leiders van morgen, in samenwerking met de professoren. Opvallender is de toespraak van activist Rooms, die tot voor kort in een Duits gevangenenkamp te Göttingen zat, waarin hij gematigdheid in Vlaamse aangelegenheden afdeed als onbegrijpelijk.⁹³ Aanvankelijk Belgisch gezind, werd Rooms in Göttingen al snel de voornaamste propagandist van het radicale nationalisme, en bracht er de Duitse bewaking zelfs op het idee om de gevangenen te splitsen in een Vlaams en Waals deel. Rooms fungeerde tot april 1918 als activistisch leider van de gevangenen met Duitse steun,

⁸⁷ D. Vanacker, *Op. Cit.*, p. 355

⁸⁸ Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 2, Nr. 9, p. 168

⁸⁹ K. Looockx, *Op. Cit.*, p. 89

⁹⁰ *Ibid.*, pp. 143-144

⁹¹ *Ibid.*, pp. 109-112

⁹² D. Vanacker, *Op. Cit.*, pp. 188-189

⁹³ Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 2, Nr. 9, pp. 168-173

vooraleer naar Gent gezonden te worden als vrije student, althans, met een opvallend pro-Duitse agenda.⁹⁴

Het voorzitterschap van Van Tichelen loopt echter niet even vlot als dat van Mulier. De politieke evolutie van Vlaanderen en Europa gaan uiteraard verder tijdens de oorlog, en hebben grote gevolgen op de interne verhoudingen en externe uitingen van het studentencorps. Reeds in januari 1917 ontstond binnen radicale Vlaamsgezinde kringen het idee om het recht, met steun van de Duitse bezetter, in eigen handen te nemen, naar aanleiding van het vredesvoorstel van Wilson aan keizer Wilhelm II. Een geheime vergadering op 4 februari 1917 met 125 genodigden die een programma voor volledige zelfstandigheid van Vlaanderen hadden ondertekend, draaide uit op een manifest tot bestuurlijke scheiding en een geheime 'Raad van Vlaanderen'. De Raad zond een afvaardiging naar Duitsland, waar aldus een belofte van kanselier Bethmann-Hollweg bekomen werd, al faalde de reis echter danig op het vlak van politieke propaganda: de Vlaams-nationale lijn scheen een Duits project te zijn. Na een wisselvallig jaar (11 februari 1917-19 januari 1918) waarin de concrete eikpunten werden uitgewerkt, werd de eerste Raad door de Duitse bezetter overtuigd om verkiezingen te organiseren om zo haar democratische legitimiteit te onderstrepen en om een Commissie van Gevolmachtigden aan te duiden om namens de Raad met het gouvernement-generaal te onderhandelen. De in januari geproclameerde Commissie deed door haar activiteit en wedde de steun voor het activisme verder onder nul zakken, de zelfstandigheidsverklaring van Vlaanderen zorgde evenmin voor beterschap. De meetings die in het voorjaar georganiseerd werden om stemmen te ronselen en Vlaanderen warm te maken voor zelfstandigheid konden op bitter weinig begrip rekenen bij de bevolking. De nieuwe Raad van Vlaanderen (°9 maart 1918), dit keer met beperkte legitimiteit (50000 stemmen), werd echter grotendeels door de bezetter genegeerd.⁹⁵ ⁹⁶ Ondertussen giste het uiteraard ook bij de studenten aan de Vlaamse Hogeschool, wat reeds bij de eerstvolgende corpsvergadering tot uiting kwam.

Ondanks de lage opkomst voor de vergadering van 17 april, stelde praeses Van Tichelen grote stappen voor aan de verzamelde studenten. Het voorheen immer Vlaamse, doch officieel apolitieke (partijloze en ideologisch brede) corps werd door Van Tichelen op een nieuw spoor gezet: "*Het Corps is een voortbrengsel der activistische beweging, gesteund op nationalisme en uitsluiting van partijpolitiek*". Zijn activisme steunde op een culturele en politieke pijler, waarbij het culturele stond voor de nood om een culturele elite te vormen in het ganse land, en de politieke pijler voor een brede, maar Vlaams-nationalistische invalshoek die het corps officieel diende aan te hangen. Pycke, een van de eerste Gandavenses en immer betrokken bij de werking, uitte een lichte kritiek tegen het voorstel, al is de kalme behandeling van het onderwerp waarschijnlijk te wijten aan de lage opkomst. Ook de (tweede) Raad van Vlaanderen werd uitvoerig behandeld, wat eindigde in een motie vanwege het Corps, waarin de overgebleven staatsgetrouwe openbare besturen werden beschuldigd van een gebrek aan legitimiteit en respect voor het Vlaamse volk en de Raad van Vlaanderen vervolgens als

⁹⁴ W. Dolderer, *Activistische Ballingen in Duitsland na de Eerste Wereldoorlog: Deel III*, In: Wetenschappelijke Tijdingen, Jg. 59, Nr. 4, 2000, pp. 203-204

⁹⁵ L. Wils, *Honderd jaar Vlaamse Beweging: Deel II 1914-1936*, Davidsfonds, Leuven, 1985, pp. 47-57

⁹⁶ H. J. Elias, *Vijfentwintig jaar Vlaamse Beweging*. Dl. 1, De Nederlandsche Boekhandel, Antwerpen, 1969, pp. 65-70

hoogste instelling van een zelfstandig Vlaanderen werd geproclameerd. De discussie die hieraan voorafging, bracht de ontstane politieke lijnen van het corps ook duidelijk in het daglicht. Van Genechten hamerde op de nood om de Raad onomwonden als vertegenwoordiger te verklaren, gesteund door Rooms en in zekere mate ook door Mulier. Van Tichelen is voorzichter en wijst dergelijke claims aanvankelijk af als inhoudsloos. De uiteindelijke motie Mulier-Van Genechten werd echter wel met algemeenschap minus een stem aangenomen.⁹⁷ Dat de Raad gedragen werd door de meerderheid van de Gandavenses, bevestigt ook De Wulf in zijn herinneringen aan de Vlaamse Hogeschool.⁹⁸

De door Van Tichelen gevolgde lijn viel echter niet bij iedereen in goede aarde. De daaropvolgende vergadering (10 juni) werd ondanks het examenseizoen een onstuimige meeting. Een nieuwe oproep van de praeses om de politieke werkzaamheid van het corps verder in de verf te zetten zoals de evolutie van het afgelopen semester aangaf, zorgt voor kritiek van D'Haese, Mulier, Van Gelder en Lambrecht. De discussie botste op een motie van wantrouwen, ingesteld door Van Gelder, die met een verschil van 6 stemmen (en 38 onthoudingen op 94 aanwezigen) werd verworpen. Mahy pleitte voor daadkracht, die in het gedrang was gebracht door de missieverklaring van de praeses op de vorige vergadering. Van Tichelen meende dat zijn missieverklaring in hetzelfde licht als het pleidooi van Mahy moest worden gezien, waarop de radicale vleugel, beheerst door Van Genechten en Van de Poel (actief sinds 1917-18) repliceerde om politiek te ageren met het oog op de naderende vrede. D'Haese sprak over de gematigde richting, Mulier hield het midden door van het corps een nationalistische lijn te eisen als vertrekpunt. Na debat wordt de motie Mahy als algemeen consensus aangenomen, na enig protest van de radicalen, en bevestigd op de vergadering van 12 juni. Bij de daaropvolgende vergadering van 12 juni worden eveneens opmerkelijke stappen gezet. Zowel de corpsbijdrage als sociëteitsbijdrage worden verdubbeld (5fr naar 10fr), hetgeen, samen met de magere oplages van *Aula* kan wijzen op nijpende financiële problemen. Verder werd ook de 'groenwet' van Moens, De Wael en Crayebeckx uitvoerig besproken en in vraag gesteld. De hevige discussies leidden tot een nieuwe motie van wantrouwen, die echter weer verworpen werd, waarop Naudts ontslag nam.⁹⁹ De aanvankelijk verklaarde en herhaaldelijk bevestigde eensgezindheid lijkt in deze laatste editie van *Aula* reeds ten gronde te zijn gegaan op zowel politieke als vormelijke aspecten. De corpssenaat kan aldus spreken van een geluk bij een ongeluk dat het academisch jaar dat in oktober zou aanvangen praktisch volledig in het water valt door de krijgsevoluties.

3.2.1.2. Clubs en kringen

Ondanks het voorbehoud van de stichters om zich teveel te focussen op de oude breekpunten en de waarschuwing van rector Hoffmann voor particularisme, wordt in de tweede uitgave van *Aula* reeds de functie en rol van de clubs en kringen aangehaald. Tot het vormen van een nieuwe Vlaamse elite, behoort immers ook het vormen van een innige band tussen de studenten: *"Het brengt vriendschap en waardering tussen de studenten van de meest verschillende categorieën, doordat het hen dankzij zijne vergaderingen, zijne inrichtingen en*

⁹⁷ *Aula* - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 2, Nr. 10, pp. 188-189

⁹⁸ M. De Wulf, *"Hoe het roerde en poerde te Gent"*, In: Mededelingen van Hou ende Trou, Nr. 2, 1972, p. 13

⁹⁹ *Aula* - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 2, Nr. 11-12, pp. 215-219

clubs van zeer uiteenlopende aard in gedurig contact brengt; zo bewerkt het dat de student zich in de eerste plaats als academieburger gaat voelen wat de essentiële vereiste van een degelijk en waardig universiteitsleven is.[...] Elk toch kan zich naar zijne eigen sympathieën met gelijkvoelenden op de meest verschillende terreinen in verbinding stellen en juist daardoor de bloei van het corps verhogen." Met andere woorden: het corps als substraat, de club als sociaal levensbloed van de vereniging.¹⁰⁰

Het spreekt dan ook voor zich dat de stichters deze mogelijkheid bij het ontstaan hebben vastgelegd in de Wet van de vereniging. In de statuten werd een provisie gemaakt voor de zgn. 'erkende verenigingen' die dus door het corps als nuttig worden gezien en daardoor ook aanspraak kunnen maken op fondsen en in de lokalen van het corps kunnen vergaderen.¹⁰¹ Ondanks die officiële erkenning door het corps, staan de clubs, in tegenstelling tot de meeste kringen, er ook in zekere zin los van, daar enkel de faculteiten en hun bestuur inspraak hadden in het bestuur en de werking van het corps via de Senaat. Kort na de oprichting van het corps, doken de eerste verenigingen op. Uiteraard stichtten de faculteiten elk eigen werkgemeenschappen, maar ook de tradities kwamen weer bovendrijven. Katholieke studenten verzamelden zich in een St.-Thomaskring, de vrijzinnigen in een Nietzschegezelschap. Naast een literaire vereniging doken ook al snel de regionale en zelfs lokale bonden weer op in de eerste maanden.¹⁰² De breuk met het verleden is minder groot, om niet te zeggen praktisch onbestaande, het streven van de Groot-Nederlandse stichters en hun idealen ten spijt. De waarschuwing van rector Hoffmann had een zekere grond: waar de studentenbeweging bloeit, doet ze dat in al haar diversiteit en verscheidenheid, met uiteraard enige stroefheid vanwege die onderlinge verschillen.

Dat de kringen het levensbloed van het corps vormden, komt ook naar voren in het eerste jaarboek (academiejaar 1917-1918) dat een daartoe aangestelde commissie uitgaf. Naast de vijf voorname werkgroepen ofte faculteitskringen, voorgezeten door de praesides die de Senaat uitmaken, bloeiden ook de andere kringen, commissies en clubs. De commissies hadden tot doel zich op last van de Senaat zich van een welbepaalde taak of kwestie te kwijten om zo de corpswerking deels te ontlasten. Als opvallendste commissie kunnen we de Jaarboekcommissie onderscheiden, te meer omdat het bestuur, ingericht zoals de Senaat, bevolkt werd door de meest actieve en gedreven corpsleden. Van Genechten nam het voorzitterschap op zich, bijgestaan door de zeer actieve filologiestudent Alois "Wies" Moens als ab-actis en quaestrix mejuffrouw Marie van den Bogaert als opvallende uitzondering.¹⁰³ Zoals verder nog zal blijken, was mejuffr. van den Bogaert net als de heren studenten een uithangbord van haar groep (de universiteit telde zo'n 30 vrouwelijke studenten) en generatie, een bevlogen voorvechtster van de positie van de vrouw in de academische wereld en in *Aula* steevast aan de slag met de *Damesrubriek*.¹⁰⁴ De redactie werd versterkt met Van Tichelen en Van Caeckenberghe, beiden medestichters van het corps. Leeten, De Wael, Van Tichelen en

¹⁰⁰ *Aula* - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 1, Nr. 2, pp. 19-20

¹⁰¹ Gentsch Studentencorps 'HOU ende TROU' - WET, Gent, Mercurius, 1916, pp. 15-16

¹⁰² A. Moens, *Het activistisch avontuur en wat er op volgde*, In: Dietsland Europa, Jg. 11, Nr. 7, 1966, pp. 18-19

¹⁰³ Jaarboek van het Gentsch Studentencorps "Hou ende Trou - Afdruk uit den Gentschen Studentenalmanak voor het jaar 1918, Gent, Mercurius, 1918, p. 53

¹⁰⁴ K. Looockx, *Op. Cit.*, pp. 155-157

Van Genechten bevolkten de Commissie ter Bevordering van de Wellevendheid, ingesteld na opmerkingen over boers gedrag en als orgaan om de gepropageerde elitevorming te ondersteunen. De voedselvoorziening van de universiteit kwam onder de verantwoordelijkheid van een samenwerkingscommissie, de Commissie van Toezicht en Voeding, van zeer actieve professoren zoals Godée Molsbergen en Jolles, naast Van Genechten en de St.-Niklase flamingant Cyriel Pycke.

De meest uitzonderlijke van deze commissies blijft echter de pas aangestelde Ontgroeningscommissie, die belast was met het uitwerken van een Gents-Nederlandse 'ontgroeningstraditie' zoals in Nederland reeds lang de gewoonte was, en het begeleiden van het organische proces waarbij jongere en nieuwere studenten in de academische gemeenschap werden opgenomen. Het geheel werd uitwerkt door Wies Moens, die begeleid werd door zijn goede vriend Cyriel De Wael en streekgenoot Gustaaf Famaey.¹⁰⁵ Om deze organische academische gemeenschap vorm te geven, werd beroep gedaan op een eclectisch geheel van Nederlandse, Vlaamse en verzonnen ceremoniële en sociale gelegenheden en gebruiken die de gemeenschap dienden te vormen tot een daadwerkelijke studentenmaatschappij op academische basis (infra).¹⁰⁶

Het eerste jaarboek van de corpsstudenten geeft eveneens een overzicht van de clubs en kringen die door de Senaat erkend zijn en de genootschappen die erbuiten staan. Tussen de negen erkende clubs en kringen is een interessante vermenging van corpsondersteuning, academische vorming en recreatieve gemeenschappen te vinden: van de katholieke Jan van Ruusbroeckkring, de politieke vormingsacademie genoemd naar Lodewijk de Raet en een Wijsgerig Genootschap, telt de faculteit Letteren en Wijsbegeerte nog een aparte, erkende studiekkring voor klassieke filologen (Heosforos). De sociëteit *Uylenspiegel* en het blad *Aula* konden eveneens op verenigingsgelden rekenen als ondersteunende besturen van de algemene corpswerking. Als derde pijler van de corpsgeest gold de Muziekvereniging met koorafdeling, die onder andere het Eeuwfeest van de universiteit opluisterde.¹⁰⁷ Toch lijkt ook de 'klassieke' Vlaamse studententraditie en haar particularisme niet dood in deze van vooruitgang en verandering begeesterde generatie. De streekclubs en roldersclubs bloeiden evenzeer, een voortzetting van de vooroorlogse gewoontes van Gentse en Leuvense studenten.

Het is dan ook vanuit deze groep van (vooral) ex-Lovanienses en studenten die bekend waren met de Leuvense hoogdagen van studentikoziteit (grofweg 1908-1914)¹⁰⁸ dat de traditie weer werd voortgezet. Tot de erkende clubs (de term wordt gebruikt voor regionale verenigingen met een hoofdzakelijk recreatief doel) behoren de Kempische studentengilde 'De Mastentop', de Brusselaars van 'Johan Doxa' en de Gentse Kaproenen. Tot de zeven niet-erkende verenigingen behoren eveneens vooral streek- en roldersclubs. *'t Soet Water*, een verwijzing naar de Leuvense 'Zoete Waters', een geliefd recreatieoord van de Lovanienses, stelde zich tot

¹⁰⁵ Jaarboek van het Gentsch Studentencorps "Hou ende Trou - Afdruk uit den Gentschen Studentenalmanak voor het jaar 1918, Gent, Mercurius, 1918, p. 53

¹⁰⁶ A. Moens, *'Het activistisch avontuur en wat er op volgde'*, In: Dietsland Europa, Jg. 12, Nr. 4, 1967, pp. 4-5

¹⁰⁷ Jaarboek van het Gentsch Studentencorps "Hou ende Trou - Afdruk uit den Gentschen Studentenalmanak voor het jaar 1918, Gent, Mercurius, 1918, pp.55-56

¹⁰⁸ E. de Goeyse, *O Vrij Studentenheerlijkheid: historisch-studentikoze schetsen*, Universitaire Pers Leuven, Leuven, 1987, pp.127-139

doel de boerenbonders en oud-studenten van Leuven te verenigen en stelde met enige kolder de *"ontwikkeling der gezelligheid, harmonische ontwikkeling, zo wetenschappelijke als wijsgerige, staatkundige, sociale, artistieke en gastronomische der leden te bevorderen."* Ook club 'De Wies' moet in dezelfde studentikoze kolder gelezen worden. Het initiatief van Wies Moens hield het bij een eenmansclub ter bevordering van de debatkunst. Ook de 'Orde der Zalige Herdenking', beter bekend als 'de Club der Patatbloemisten', en de 'Plakkersclub' werden niet erkend, maar zorgden voor een zekere invloed op het corpsleven (infra).¹⁰⁹

Over de werking van de officiële studiekringen van de universiteit werd voornamelijk bericht door de jaarboeken die door de studenten werden uitgegeven. Zoals hoger beschreven, vormden de faculteiten de voornaamste draaischijf van het corps. Ze stelden zich tot doel de studies op een hoger peil te brengen door voordrachten en lezingen, zowel door studenten als door professoren en externe sprekers. Na afloop van het eerste corpsjaar moest echter geconstateerd worden dat de activiteiten eerder mager uitvallen, zeker in vergelijking met de bloei van de nevenverenigingen en de niet-erkende clubs. Omtrent de Letterkundigen onder leiding van Oscar De Neve, bleef het door diens inactiviteit zeer stil. Ook het jaarboek maakte cru melding van een *"sterke slaapziekte die iedereen die van het bestuur deel uitmaakt, aantast"*. Ook de rechtenfaculteit had te lijden onder de cumulatie van functies en voorzitterschappen van zijn voorzitter. Onder leiding van Arthur Mulier lag de faculteitswerking grotendeels stil, wat mede te wijten was aan de lage ledenaantallen. Ook de faculteiten Wis- en Natuurkunde, Geneeskunde en de Technische Scholen konden elk maar een tweetal spreekbeurten voorleggen.¹¹⁰ De klachten omtrent de Geneeskundefaculteit lagen ook hier bij het intensieve corpsleven en de lage ledenaantallen, ondanks de initiatieven van Ruyffelaert en Maes. De Wis- en Natuurkundigen hadden dan weer te lijden onder een late start en vroege blokperiode.¹¹¹ In het tweede academiejaar laten enkel de Letterkundigen van zich horen in *Aula* naar aanleiding van een voordracht omtrent de Reformatie en het opkomende staatsidee in de Nederlanden, op aansturen van Van Genechten, in mei 1918.¹¹²

Voor zover men een overzicht kan krijgen op basis van de gebrekkige verslagen en documentatie van de kringwerking, moet opgemerkt worden dat de faculteiten, oorspronkelijk gepropageerd als de steunberen van het corps, reeds vanaf het begin te maken hebben met een chronische loomheid. Dit was enerzijds te wijten aan de inrichting van het academiejaar, maar anderzijds ook zeker aan de vorm van het corps, waarbij de voorzitters zich in talloze andere projecten engageerden, naast de studie- en collegeplichten, waardoor de taken niet of halfslachtig gebeuren. De statutenwijziging van 12 december 1917, waarbij het kiesrecht voor de Senaat werd uitgebreid tot alle leden van het corps, en de bloei van de andere clubs en kringen, moeten dan ook gezien worden als een teken van de accentverschuiving die ook het corps duidelijk werd, al was dit niet zonder enige tegenzin.

¹⁰⁹ Jaarboek van het Gentsch Studentencorps "Hou ende Trou - Afdruk uit den Gentschen Studentenalmanak voor het jaar 1918, Gent, Mercurius, 1918, pp.55-56

¹¹⁰ D. Vanacker, *Op. Cit.*, p. 185

¹¹¹ Jaarboek van het Gentsch Studentencorps "Hou ende Trou - Afdruk uit den Gentschen Studentenalmanak voor het jaar 1918, Gent, Mercurius, 1918, pp.72-80

¹¹² Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 2, Nr. 10, pp. 189-190

Succesvoller was de werking van katholieke kring *Jan van Ruusbroec*, de politieke kring, waar eveneens Mulier de plak zwaaide, en de kring der filologen. Deze laatsten richtten zich op een verheffender studie van de klassieke oudheid en de klassieke talen, breder en intensiever dan het 'Belgisch systeem' hen aanvankelijk bijgebracht had. De activiteiten van de vereniging verschilden op zich niet zoveel van de doelen die het GSC gesteld had voor haar faculteitskringen, zij het intensiever. Vertaalwerk en voordrachten, naast lezingen en discussies over taal en geschiedenis volgden zich althans in het tweede werkingsjaar snel op, zo werd in februari zelfs meermaals per week samengekomen voor lezingen en discussies.¹¹³

Tot de belangrijkste kringen aan de universiteit behoorde de *Jan van Ruusbroeckkring*, gesticht als tegenoffensief van de katholieke studenten die vreesden om aan een staatsuniversiteit in het vrijzinnige Gent ten prooi te vallen aan een vrijmetselaarsgemeenschap. Dat de nood en de drang van deze studenten hoog was, valt ook op te maken uit de activiteit en vroege stichting (november 1916) van de vereniging. De stichting is niet alleen te wijten aan de zorgen van de katholieken, maar ook aan de houding van de bezetter. Ondanks herhaaldelijke vragen, hadden de Duitsers de mogelijkheid op een theologiefaculteit steevast afgewezen. Het lobbywerk ging door tot februari 1917, wanneer de mogelijkheid tot een vrije leergang Thomistische Wijsbegeerte werd beloofd, maar de verzochte professor, de bekende flamingant en jezuiet Desiderius Stracke, haakte af. De katholieken restte niets meer dan een eigen studiekring te beginnen onder leiding van Van Malleghem, met bijstand van Van Goethem en Ruyffelaert (wat ook diens inactiviteit in het faculteitsleven verklaart). De kring focuste zich in zijn korte bestaan voornamelijk op de raakvlakken tussen het katholicisme en de moderne maatschappij, waarvoor vooral erevoorzitter (en eveneens notoir flamingant) Lodewijk Dosfel werd aangezocht, een van de voornaamste verdedigers van het Hogeschoolproject aan katholieke zijde. De lezingen van Dosfel handelden voornamelijk over het wapenen van de jonge katholieken tegen 'Dionysus en Aphrodite' en een staatsgedachte gebaseerd op Thomas van Aquino, waarbij enkel geageerd kon worden met steun van de brede massa. Een vreemd onderwerp, gezien de gebrekkige steun bij de Belgische bevolking voor het Hogeschoolproject.¹¹⁴

Student De Waele sprak er over "Christendom en Mithraïsme", Van Malleghem over "Scholastiek en de oorsprong van macht."¹¹⁵ De kring kende een korte periode van lethargie tijdens de blok- en zomermaanden, maar ging in het tweede jaar weer op het oude elan door. Van de Poel oreerde over "het wezen van de Vlaamse beweging" en de sociale plicht van de katholiek, gevolgd door Bosselaers' uiteenzetting over de Duitse toenadering tussen protestanten en katholieken,¹¹⁶ Mulier sprak de volgende vergadering over de Vlaamse katholieke gedachte. De lezingen werden, naar goede gewoonte, steevast besloten met een gezamenlijk bezoek aan de misviering.¹¹⁷ Conform de tijdsgeest evolueerden de onderwerpen steeds meer weg van louter katholicisme in de richting van een katholieek en Vlaamse ethos dat ook voor de oorlog in de studentenbeweging ruim werd belicht.

¹¹³ Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 2, Nr. 8, p. 154

¹¹⁴ D. Vanacker, *Op. Cit.*, pp. 185-187

¹¹⁵ Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 1, Nr. 2, pp. 32-33

¹¹⁶ Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 2, Nr. 5, pp. 103-104

¹¹⁷ Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 1, Nr. 1, pp. 14-15

De clubs aan de Vlaamse Hogeschool zijn van een heel andere orde. Grotendeels gesticht ter bevordering van het vrolijke gezelschapsleven, koppelt een groot deel van hen een studentikoze geest aan maatschappelijk engagement in de vorm van politieke of sociale actie. De oudste van deze gezelschappen (november 1916) was de Kempische studentengilde "De Mastentop", onder leiding van de Hoogstraatse dokterszoon en geneeskundestudent Alex Stryckers, die stichter Marcel Roelandt uit Turnhout opvolgde. De naam "Mastentop" verwijst onomstotelijk naar de illustere Kempische studentengilde, gesticht door flamingant Adelfons Henderickx die voor en na de Eerste Wereldoorlog zeer actief was in het Leuvense, zij het tussen 1904 en 1923 onder de naam "Kempische Gilde". Of de herstichter van deze gilde, Jozef Stryckers, verwant is met voornoemde Alex Stryckers blijft een vraag.¹¹⁸

De Mastentoppers stelden zich volgens het jaarboek tot doel de Vlaamse werking in de Kempen en de verbondenheid tussen de Kempense studenten in Gent te verbeteren.¹¹⁹ De leden zelf waren echter duidelijker in *Aula*: men nam zich voor propaganda te maken voor de Hogeschool in de Kempen, naast Gent op te vrolijken met Kempense rolpactijen en ander studentikoos vermaak. Die propaganda komt in de loop van 1918 pas echt goed op dreef met de aansluiting bij het *Kempisch propagandacomitee* en de Turnhoutse afdeling van *Volksontwikkeling*. Een deelname aan de zelfstandigheidsverklaring van Vlaanderen te Turnhout werd onmogelijk gemaakt door de *Paßsperre* van de bezetter.¹²⁰ De Mastentoppers grepen eveneens terug naar 'pet en gildebant', al moet onder 'pet' de zwartlaken baret van het corps verstaan worden. De gildebant is dan weer een rechtstreekse erfenis van de 'Vlaamse' traditie.¹²¹ Gestoken in purper en wit, verwees men naar de kleuren van de Kempense heide, anderzijds moet opgemerkt worden dat de vooroorlogse Leuvense Mastentoppers zich eveneens toiden met purper, wit en groen.¹²² Ondanks de radiostilte doorheen de jaren, bewijst de bestuursfoto van het tweede academiejaar en het verslag van de 'Examenrolling' met open Landauers van De Wulf (11 juli 1918) dat de Mastentop een levendige vereniging was.¹²³

De Mastentoppers kregen vanaf 17 december 1917 versterking van de bruisende studentenkernel uit Sint-Niklaas, de erfgenamen van de *Waasse Studentenkring* die er voor de Eerste Wereldoorlog voor flamingantische agitatie zorgde in de colleges en waar onder anderen Frans Mariman, Marcelijn De Wulf, Cyriel De Wael en Fernand De Waele uit voortkwamen.¹²⁴ Mariman, de latere spil van de oud-Gandavenses, werd aangeduid als voorzitter, Gerard van de Steen als schrijver en Cyriel De Wael ontfermde zich over de financiën.¹²⁵ De doelen die de Waaslanders zich stelden onder de leuze "*zo knaap, zo man*", kwamen grotendeels overeen met die van de Mastentoppers: propaganda in de thuisstreek en

¹¹⁸ Seniorenclub Mastentop, *'Een eeuw Kempisch studentenleven te Leuven- Liber Amicorum 100 jaar Mastentop'*, s.l., 1992

¹¹⁹ Jaarboek van het Gentsch Studentencorps "Hou ende Trou - Afdruk uit den Gentschen Studentenalmanak voor het jaar 1918, Gent, Mercurius, 1918, p. 57

¹²⁰ D. Vanacker, *Op. Cit.*, p. 359

¹²¹ *Aula* - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 1, Nr. 1, p. 16

¹²² D. Vanacker, *Op. Cit.*, p. 188

¹²³ M. De Wulf, *Op. Cit.*, p. 17

¹²⁴ K. Looockx, *Op. Cit.*, pp. 127-128

¹²⁵ M. De Wulf, *Op. Cit.*, p. 11

het versterken van de regionale broederband in Gent met studentikoze jouïssance.¹²⁶ Het succes van het studentengild bleek al op de eerstvolgende vergadering, waar men naast een 89-tal aanwezigen ook Speleers en Borms (oudgediende van de Waasse studentenbonden) als ereleden mocht begroeten. De speech van D'Haese op deze vergadering is des te opmerkelijker.

Het voorjaar van 1918 bracht schijnbaar de eerste scheuren aan het licht in het corps: *"Iedereen voelt dat er iets moet veranderen aan dit 'tehuis', maar hoe gaan we dit 'tehuis' aanpassen aan onze noodwendigheden?"* Louter de Nederlandse gewoontes aanpassen was volgens D'Haese een nutteloze onderneming die niet aangepast is aan de Vlaamse geest en levenslust. In tegendeel, om een Nederlands ideaal na te streven diende men niet Nederland te imiteren maar het Vlaamse te ontwikkelen. Aandacht voor vormelijke waardigheid en de Nederlandse taal moesten dan ook centraal staan, besloot D'Haese.¹²⁷ Het is niet na te gaan of het ontbreken van de zeer actieve Waaslanders in het jaarboek te wijten is aan de late oprichting of een slechte verhouding met het corpsbestuur, al kan dat laatste waarschijnlijk afgeschreven worden, gezien de activiteit van leden van *'t Soete Waesland* in de Senaat.

De Gentse Kaproenen werden in tegenstelling tot de Waaslanders wel erkend door de Senaat, al doken ze wel later op in *Aula*. Het doel van de vereniging was in de eerste plaats het inburgeren van nieuwe studenten en het bevorderen van het gezelschapsleven, het gebrek aan politieke werking is te wijten aan het feit dat het corps die lading reeds dekte in Gent.¹²⁸ Na enige omzwervingen vond de club zijn stek in de *Vlaamsche Taveerne* en startte zijn activiteiten.¹²⁹ Op 17 december van dat jaar, de stichtingsdag van de Wase, hielden de Gentenaars een plechtige feestzitting in het bijzijn van Senaat en Mastentop waarbij de nieuwe vlag ingewijd werd. Voorzitter Brienen, in het eerste jaar nog een vrije leerling van de handelsschool,¹³⁰ sprak over de nood aan geestelijke en lichamelijke vorming, en riep naar goede gewoonte op tot eenheid. Professor Fournier aanvaardde het erevoorzitterschap, en na een korte toespraak van studentenvriend prof. De Vreese werd de avond afgesloten met een bal. Dat de Kaproenen hun naam eer aan konden doen en politiek bedreven waren, werd bevestigd in het vergaderingsverslag van 13 februari, waar melding wordt gemaakt van hoe *"de Kaproenen zo duchtig hebben meegholpen met harde koppen en harde stokken en waar de vlag de vuurdoop heeft ontvangen"*, een verwijzing naar de rumoerige activistische meeting te Antwerpen enkele weken eerder, waar straatgevechten eerder de regel dan uitzondering waren.¹³¹

De Brusselaars van Johan Doxa, onder aanvoering van bedreven flaminganten als Willem Reinhard en Jozef Tack, stelden zich tot doel hun stadsbevolking te helpen, met echter de nodige politieke drijfveren (*"de activistische glans zat in ieders ogen"*) naast de te verwachten *"Pallieterij"*. De Brusselaars startten hun gilde op 11 februari 1918, de naderende blokperiode

¹²⁶ Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 2, Nr. 5, p. 104

¹²⁷ Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 2, Nr. 6-7, pp. 136-137

¹²⁸ Jaarboek van het Gentsch Studentencorps "Hou ende Trou - Afdruk uit den Gentschen Studentenalmanak voor het jaar 1918, Gent, Mercurius, 1918, p. 58

¹²⁹ Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 2, Nr. 6-7, p.14

¹³⁰ K. Looockx, *Op. Cit.*, p. 207

¹³¹ Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 2, Nr. 6-7, pp. 136-137

en het gefaalde academiejaar 1918-1919 maakten dat de vereniging nooit van de grond kwam.¹³² Weinig meer succes bij de niet-erkende (noch vermelde) collega's van de *Ajuinen* uit het Aalsterse, waar de Boeck, Versnick, en Moens het mooie weer maakten vanaf 15 december 1917.¹³³ ¹³⁴De relatief late bloei van deze club, is waarschijnlijk te wijten aan de late stroom van Aalsterse studenten naar Gent die pas vanaf het tweede jaar op gang kwam.¹³⁵

Naast de klassieke streekclubs maakt De Wulf ook nog melding van een aantal informelere verenigingen die zich op de klassieke ontspanningsvormen richtten. Prof. Marcel Minnaert werd al vanaf het begin van de Vlaamse Hogeschool het boegbeeld van een zangkring onder leiding van dichter Lieven Duvosel. Ook een kamermuziekafdeling behoorde tot de officiële corpsverenigingen waar Van Bulck, D'Haese, Bosselaers en Lambrecht in actief waren.¹³⁶ De gehele muziek- en zangtraditie van de Vlaamse beweging, die uiteraard ook onder het GSC levendig werd gehouden, kreeg patronage van de Gentse schepen Jan Wannijn. Op sportief vlak kan men melding maken van een schermclub onder leiding van prof. Minnaert en een zwemclub.¹³⁷ Ook schaken en biljart (biljartclub "het ivoren aapje") behoorden schijnbaar tot de geliefkoosde sporten van de Gandavenses.¹³⁸

Tot slot dient er ook nog enige aandacht uit te gaan naar de zogenaamde 'roldersclubs' die enkel het bevorderen van de studentikozeiteit en gezelligheid tot doel hebben. Uitzondering op de regel is de zogenaamde *Orde van de Zalige Herdenking, vulgo de Patatbloemisten*. Erkenning kreeg de vereniging niet, maar de faam was er des te groter door. De club werd gesticht naar aanleiding van het Eeuwfeest, vandaar de naam, maar tegelijk als aanklacht tegen de karige rantsoenen die de studenten voorgeschoteld kregen omwille van de oorlogstoestand. Niet zonder enige humor, noemden de gezellen zich dan ook een "gastronomisch concilie". De Orde werd ingericht op basis van *fratres*, geleid door *abbas* Bosselaers, *Cellerinas* Famaey, bijgestaan door Van Caeckenberghe, en verder *Poenitentiarinus* Moens. De Wulf beschrijft hoe Bosselaers, gestoken in de nachtjapon van zijn hospita als 'gewaad', de eetzaal inschreed om de aanwezigen te zegenen en verklaarde dat de aardappelbloem wegens zijn lokale gebondenheid, actuele en wetenschappelijke grond het teken van de club diende te zijn: "*Patattenbloem is de wetenschappelijke actualiteit van 't nationalisme!*"¹³⁹ De Orde werd in het rollen geholpen door andere drankgenootschappen als '*den Balk*', ontstaan tussen pot en pint uit de geest van een aantal rollende corpsbroeders die als 'pascha' en 'tsaar' zich zouden buigen over de 'Balkankwestie': "*Dat boeltje liep ginder nu al zo lang in de war, misschien konden zij wel ginder de tronen op vaste poten steken. Ze waren toch met zessen om het zaakje aan te vatten, en het vindingrijke genie van de avond was al een waarborg voor het welgelukken van hun stoute plannen.*"¹⁴⁰

¹³² Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 2, Nr. 8, p. 155

¹³³ Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 2, Nr. 11-12, p. 218

¹³⁴ Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 2, Nr. 8, p. 156

¹³⁵ K. Loockx, *Op. Cit.*, p. 133

¹³⁶ Jaarboek van het Gentsch Studentencorps "Hou ende Trou - Afdruk uit den Gentschen Studentenalmanak voor het jaar 1918, Gent, Mercurius, 1918, pp. 56-57

¹³⁷ M. De Wulf, *Op. Cit.*, p. 14

¹³⁸ Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 1, Nr. 1, p. 17

¹³⁹ Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 2, Nr. 5, pp. 106-107

¹⁴⁰ Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 2, Nr. 6-7, pp. 139-140

Ondanks de grote leuzen van de Senaat en professoren, moet dus geconcludeerd worden dat de corpsmentaliteit met een focus op de faculteiten al snel tot mislukken gedoemd was: de sterke nadruk op de vertegenwoordigende faculteiten zadelde de Senatoren op met een overvloed aan bezigheden, waardoor de onofficiële 'opvulling' die de clubs en kringen dienden te zijn, de spil gingen vormen van het studentikoze aspect, waardoor niet alleen het corps zichzelf veranderde (de aanpassing van het stemrecht, supra), maar ook de geest en vorm van de gemeenschap, die steeds verder weg begon te drijven van de Nederlandse ideaalbeelden en in het korte bestaan van de vereniging weer afdreef naar de klassieke Vlaamse recepten van streek- en roldersclubs en vergevorderd particularisme.

3.2.2. De Sociëteit

Het voornaamste probleem van het jonge corps was het vinden van een geschikt lokaal om de activiteiten te laten doorgaan. Het enten van het studentenleven aan de Hogeschool op een Nederlandse stam hield immers in dat men ook een centraal draaipunt nodig had voor de corpsactiviteiten en plechtigheden, of zoals Mulier het verwoordde: "*Zoals er geen natie kan bestaan zonder vrije beschikking over zijn plekje grond onder de zon, zo is ook 'n echt studentenleven ondenkbaar zonder een eigen studentenhuus.*" De voornaamste taak van de studenten was dan ook duidelijk: een huis verwerven, en uiteraard liefst in eigendom. Het vinden van een lokaal bleek door de oorlogsomstandigheden echter moeilijker dan gedacht. De meeste passende locaties waren ingenomen door Duitse troepen en het budget voor de werking bleek eerder krap. Daarnaast moest waarschijnlijk ook rekening gehouden worden met de afkerige houding van de Gentenaars zelf. Ondanks de problemen werd er toch een onderkomen gevonden in het 'Koningshof' op de Kouter, de start van de echte bloei van het corps.^{141 142} Het beheer van een eigen lokaal zorgde uiteraard ook voor de noodzaak aan een eigen bestuur voor deze Sociëteit. Op 2 december 1916 werd dan ook besloten dat de praeses, die tot dan toch het beheer op zich had genomen, de sociëteit zou overdragen aan een "sociëteitscommissie", bestaande uit een voorzitter, een schatbewaarder, een ab-actis en twee raadsleden.

Als eerste voorzitter van de sociëteit werd Jules Demarez, doctoraatsstudent rechten, verkozen, gevolgd door senator Ruyffelaert als ab-actis en E. Maes als schatbewaarder. Moens duikt weer op als raadslid van de sociëteit, met hulp van vanden Ende.¹⁴³ Met het bestuur in voegen, kon worden gekeken naar de praktische kanten van de instelling. Op de vergadering van 17 januari 1917 werd het probleem van de naam voor de sociëteit aangehaald. Het voorstel van Mulier, *Uylenspiegel*, als teken van de ontembare schertsende geest der Vlamingen, werd na een kort debat aangenomen met algemeenschap van stemmen, het voorstel van Van Genechten, *Pan*, haalde het dus niet. De weinig ordelijke staat van het lokaal en de frequente passages van niet-leden van het corps en de sociëteit noopten de redactie van *Aula* wel tot een kleine opmerking. De officiële opening van de sociëteit in het Koningshof vond plaats op 19 december 1916, een gelegenheid waarbij de Senaat en de

¹⁴¹ Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 1, Nr. 1 p. 13

¹⁴² Jaarboek van het Gentsch Studentencorps "Hou ende Trou - Afdruk uit den Gentschen Studentenalmanak voor het jaar 1918, Gent, Mercurius, 1918, p. 67

¹⁴³ Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 1, Nr. 1 p. 14

academische overheid hartelijk werden ontvangen door de studenten. Rector Hoffmann, nooit om bijstand aan de studenten verlegen, loofde het corps en sprak vol eerbied over de nieuwe wetenschappelijke en waardige richting die het corps was ingeslagen. De vergadering werd vervolgd door een hulde van sociëteitsvoorzitter Demarez aan rector Hoffmann en een toespraak van Van Genechten over het doel van *Aula*.

Het daaropvolgende jaar bestond grotendeels uit de uitdieping van de werking en de statuten van de sociëteit, die in een korte tijd was uitgegroeid tot de fysieke kern van het corpsleven. De aandacht voor de statuten bleek echter niet zo alomvattend als gedacht, getuige de kritiek die geleverd werd op het ontbreken van voldoende statutaire bepaling en het verwijt dat men zich teveel bezig hield met de inrichting en praktische kanten. De vrolijkheid werd er alleszins niet door gedrukt: "*het vergaderzaaltje was nooit ledig, de kroeg sloot nooit voortijdig*", dit tot ongenoegen van de Senaat die het budget van de sociëteit daarop afgrensde op 500fr. Ondertussen was in maart ook het praesidium opnieuw verkozen. Demarez bleef aan als voorzitter, met Moens als ab-actis. Lode Gravez en Geo Van Tichelen vervulde het bestuur. Toch komen in 1917 ook hier de eerste problemen naar boven. Antwerpenaar Van Tichelen stuurde aan op verandering. Demarez werd door Van Tichelen beticht van het organiseren van 'domme vergaderingen met enkel bier', al stond Van Tichelen alleen met zijn 'anti-Leuvense opvattingen'.¹⁴⁴

Het onverwachte ontslag van Demarez leidde tot een verschuiving in het bestuur. Bob Van Genechten trad voortaan op als waarnemend voorzitter met Wies Moens aan zijn rechterhand. Maes bleef zich richten op de financiën terwijl Van Gelder en Maurits De Meyer als secretarissen fungeerden.¹⁴⁵ In december 1917 werd verder gewerkt aan de vormelijke uitdieping, daarnaast werden nog twee commissarissen, Pycke en Van Bulcke, toegevoegd om de werking te stroomlijnen en toezicht te houden. De vergadering kon echter maar op de belangstelling rekenen van een 50-tal studenten.¹⁴⁶ Een heel andere sfeer heerste er op de vergadering van 21 januari. Onder ruime belangstelling werd het bestuur geïnterpelleerd door oud-voorzitter Demarez over de recente aankopen van schilderijen en zetels ter aankleding van de sociëteit. De discussie draaide uit op een scherp debat tussen Demarez, de sociëteitsbestuurders Van Genechten, Moens, De Meyer en Van Gelder, de GSC-bestuurders Mulier en Mariman, en Van den Steen en Van der Poel. Demarez wist duidelijk de overhand te halen: de daaropvolgende motie van zijn hand werd gezien als een motie van wantrouwen, die het ook haalde met 26 tegen 5 stemmen.¹⁴⁷ De sfeer was enigszins begrijpelijk. Na de weigering van de vakantiepassen door de Duitse overheid, organiseerden de studenten in de sociëteit uit protest een rouwplechtigheid, een excellente gelegenheid voor de eigenaar van de zaak om klacht in te dienen bij de overheid en het contract met het GSC op te zeggen. Midden in het academiejaar stonden de GSC'ers aldus op straat. Terwijl er uitgekeken werd naar een nieuwe oplossing, werd uitgeweken naar *De Halve Maan* op de Hooiaard, een lokaal dat weinig leden kon begeistere en niet bekend stond om zijn smaak en gezelligheid, "*in wezen*

¹⁴⁴ D. Vanacker, *Op. Cit.*, p. 182

¹⁴⁵ *Ibid.*, pp. 352-353

¹⁴⁶ *Aula* - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 2, Nr. 5 p. 103

¹⁴⁷ *Aula* - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 2, Nr. 6-7 p. 135

en verschijnen banaal, ongezellig, en helemaal niet in overeenstemming met de verfijningsgeest van studenten."^{148 149}

Bij gebrek aan een voorzitter werd de volgende vergadering op 12 maart door Wies Moens geopend. Aangezien er slechts vier kandidaten opgekomen waren, waren ze ook automatisch verkozen, een vijfde, Mulier, werd door de Senaat aangeduid. Demarez protesteerde dat dit niet statutair geregeld was, maar kreeg van de Senaat en Moens het deksel op de neus. Het volgende jaar zou Mulier de sociëteit besturen met Reinhard als substituut. De minder bekende Haegens mocht zich over de kas ontfermen terwijl Van Gelder en Pycke de taken van eerste en tweede schrijver op zich namen. De nieuwe voorzitter en ondervoorzitter benadrukten beiden de nood om de sociëteit nieuw leven in te blazen en stelden voor om er dan ook alles aan te doen, de andere bestuursleden konden hier slechts bijvallen.

Juni 1918 bracht echter verlossing voor het corps. Op 3 juni kon een eigen studentenhuus betrokken worden in de St.-Pietersnieuwstraat, dat voor de gelegenheid versierd was met groen loof en jonge bomen. In gezelschap van de Senaat, een groot deel van het professorencorps, een aantal Duitse officieren, burgemeester en schepenen van Gent en de gouverneur-generaal von Falkenhausen, werd het "Io Vivat" ingezet, gevolgd door een rede van rector Hoffmann. De speech van Hoffmann geeft tegelijk een inzicht in de totstandkoming van het studentenhuus. Daar de bezetter de universiteit zeven maanden voordien rechtspersoonlijkheid en een gift van 4 miljoen frank had verleend, konden dergelijke investeringen plots mogelijk gemaakt worden, meer zelfs, het was de hoogste prioriteit volgens Hoffmann. De beslissing werd reeds op 12 maart van dat jaar getroffen, nog dezelfde dag werd een pand in de St.-Pietersnieuwstraat aangekocht via een stroman, weliswaar met behulp van een voorschot van de stadskas.¹⁵⁰ De problemen van het GSC in de afgelopen jaren, zowel op organisatorisch vlak als qua locatie, werden aangekaart, en aangehaald als de voornaamste reden om de studenten een huus te schenken als pleisterplaats en bolwerk om de corpswerking te versterken. Tevens gaf Hoffmann een korte inkijk met betrekking tot de inrichting: een deel van het huus zou gebruikt worden als eetzaal of koffiehuis voor de leden, weliswaar tegen democratische prijzen, zoals enkel het doel van de sociëteit zou kunnen zijn, verder is er uiteraard ook een nood aan een leeszaal en vergaderruimte. Voorzitter Van Tichelen nam eveneens het woord en bevestigde de nood aan een ankerplaats voor de academische werking van het corps, de nood aan een plaats waar gedebatteerd en vergaderd kon worden, maar waar ook het gezelligheidsleven versterkt kon worden: "*Zolang wij niet over een eigen lokaal beschikten, rustte ons verenigingsleven op wankel grond.*" De plechtigheden werden vervolgd met een tuinfeest, dat opgeluisterd werd door de muziekafdeling en het *Gaudeamus* door de verzamelde studenten. De avond werd afgesloten met een Biercomment, met speeches van professoren als van den Berghe en Speleers, ondervoorzitter van het GSC De Wael, Duitse hoogwaardigheidsbekleders en, opmerkelijk, de voorzitter van het Deutsch-Flämische Gesellschaft te Keulen.¹⁵¹

¹⁴⁸ D. Vanacker, *Op. Cit.*, p. 184

¹⁴⁹ *Ibid.*, p. 351

¹⁵⁰ D. Vanacker, *Op. Cit.*, p. 339

¹⁵¹ Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 2, Nr. 11-12, pp. 191-202

Het praktische werk, nl. de inrichting, bleek minder evident te zijn. Voorzitter Mulier had te Kortrijk degelijk meubilair besteld, dat echter door de *Paßsperre* niet geleverd kon worden. De tussenoplossing, huren van een kelner die lid was van de *Nationalistische Bond*, draaide uit op een gigantische waarborg van 5000fr. Het ontbreken van een biljarttafel in het lokaal, iets wat *De Halve Maan* wel bezat, zorgde bij de studenten voor enige animo. Verder werd voorzien dat vanaf 1 oktober de studenten ook zouden kunnen eten in het studentenhuis, al dienden ze wel hun eigen bestek mee te brengen.¹⁵² De opening van het nieuwe studentenhuis bleek echter een jammerlijk laat initiatief van het corps en de academische overheid. Hoewel het studentenhuis doorheen de zomer nog gebruikt werd, zou het geen academiejaar dienen. Wanneer in oktober de oorlogsevolutie duidelijk werd, werd ook duidelijk dat het corps geen lang leven meer beschoren was. Bij de intocht van de Belgische troepen in Gent, diende de politie tussenbeide te komen om brandstichting te voorkomen: naast de Belgische vlag was immers een Vlaamse leeuw gehesen. Een einde in mineur voor het grootse corpsproject.

3.2.3. Aula

De novembermaand van 1916 was er een van grote bedrijvigheid. Al in de tweede maand van het corps zag de Senaat in dat een vereniging nood heeft aan een sterke communicatie naar binnen en naar buiten, en besloot tot de oprichting van een eigen studentenblad, *Aula*, om de eenheid onder de studenten te bevorderen.¹⁵³ In de eerste uitgave maakt de redactie duidelijk dat de onderneming die *Aula* heet moet gezien worden als een verlengstuk van het streven van het corps: een instrument om te hameren op de intellectuele geest die de studenten dient te begeistere, de filosofische, juridische, wetenschappelijke en staatkundige theorievorming aanvuren. Praeses Mulier spreekt duidelijke taal in de eerste uitgave: "*Dat er reeds genoeg bladen en tijdschriften rondom ons bestaan, dat het zal vervallen in het banale van vroegere studentenbladen, geloof ik niet en de sterkste waarborg ligt juist in het rijke gemoedsleven van de Vlaamse student, hier te Gent.*"

Het blad stelt zich tot doel een plaats te bieden aan godsdienstige overpeinzingen en de uitdieping ervan. Ook wetenschapsbeoefening dient een plaats te krijgen, naast een 'ontwikkeling van de geest die kennis eist van kunst en letterkunde'. Aan de actuele problemen en theorieën op het vlak van staat en natie wordt eveneens een rubriek gewijd. In dezelfde lijn wordt ook de briefwisseling met Nederland onderhouden en regelmatig bericht uitgebracht over de evoluties ten noorden van de grens. Opmerkelijk is de aandacht voor het dertigtal vrouwelijke studenten van de universiteit in de vorm van een vaste Dameskroniek. Tot slot zouden ook de corpsberichten en de verslagen van de deelverenigingen opgenomen worden in het relaas.¹⁵⁴ De opbouw van de redactie lijkt op basis van het Jaarboek 1918 vrij eenduidig. De verslagen van de faculteiten kwamen uiteraard op de schouders van de desbetreffende secretarissen, zoals Naudts voor de Technische Scholen en Van Caeckenberghe voor de faculteit geneeskunde. De specifieke rubrieken moesten dan weer eerder gezien worden als de initiatieven van de studenten die zich er ook aan wijdde, de staatkundige kroniek van Robert 'Bob' Van Genechten is als dusdanig dus eerder te zien als

¹⁵² D. Vanacker, *Op. Cit.*, p. 359

¹⁵³ K. Loockx, *Op. Cit.*, p. 46

¹⁵⁴ *Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent*, Jg. 1, Nr. 1 pp. 1-2

een persoonlijke uitlating dan een politieke mening van de redactie, het blad kante zich in het Jaarboek 1918 namelijk uitdrukkelijk tegen politieke positionering. Van Ael richtte zich op de literaire rubriek, Moens -ook hier actief- op de weinig actieve Uylenspiegelrubriek. Fernand Van Goethem, en vanaf het tweede jaar Remi Bosselaers verzorgden de rubriek 'Geestelijke Stromingen', mejuffrouw van den Bogaert schreef namens de dames van het corps een vaste 'Damesrubriek' waarin de positie en taak van de vrouw werd aangekaart (infra). Domela Jr. verzorgde de briefwisseling met Nederland.¹⁵⁵ Daarnaast werden ook occasionele redevoeringen van studenten en professoren en eenmalige bijdragen in het blad opgenomen. De algemene toon, inhoud en vorm van het blad evolueren uiteraard mee met de tijd. Dit is vooral te zien in de Staatkundige Kroniek van Bob Van Genechten. Waar aanvankelijk een aftastende stijl wordt aangehouden, worden de stukken van Van Genechten geleidelijk aan ook duidelijker afgemeten op de nieuwe ideologieën en inspiratiebronnen (bv. de Duitse jeugdbeweging).

Zoals het behoort, verscheen Aula het eerste jaar in een reeks van twaalf nummers, waarbij de laatste drie enige vertraging opliepen. De vier zomernummers, die voor de gelegenheid op het thuisadres van hoofdredacteur Van Genechten werden opgesteld, dienden als propaganda voor de Vlaamse Hogeschool. Ook tijdens het tweede academiejaar verschenen telkens 12 nummers, zij het in de vorm van twee dubbelnummers door problemen met drukker Mercurius, waarna begin 1918 werd overgeschakeld naar de firma Strobbe. Vanacker weet verder ook nog de financiën van het blad te schetsen. Voor 3fr. per exemplaar konden studenten intekenen, derden betaalden het dubbele. De inkomsten uit deze democratische bedragen moeten echter de kosten van het blad toch deels dekken, daar de redactie het eerste jaar met een bijzonder bescheiden subsidie van 40fr. diende rond te komen, al werd dit het tweede jaar verhoogd naar 50fr. (tegenover 500fr voor de Sociëteit).¹⁵⁶

3.2.4 Vorm en gebruiken

Hoewel het onderwerp vaak op een stiefmoederlijke behandeling kan rekenen, dient de nodige aandacht besteed te worden aan de vormelijke uitingen van studentenbewegingen in Belgische en Vlaamse context. Meer dan in het buitenland, heeft de vormentaal van de studentenbewegingen in België een sterke politieke lading, waarbij op het eerste zicht vrij alledaagse keuzes een belangrijke achterliggende betekenis hebben, of dit nu gaat over ceremoniële uitdrukkingen, dan wel over tekens als pet, lint en titels. Gewoontes met een groter belang dan studentikoze kolder. Belangrijk voor deze context is ook de relatief jonge studentenbeweging in Vlaanderen. Staeren situeert het ontstaan van een 'Vlaamse studententraditie' rond 1870, nog tijdens het leven van voorman en bezieler Albrecht Rodenbach. Toch is het pas na de initiatieven van de *Wonderknaap* dat de eigen ontwikkeling pas echt goed op gang komt, als een vermenging van Vlaamse volkse gebruiken en ongedwongenheid enerzijds, en het strakke Duitse formalisme aan de andere kant. Het is pas echter vanaf 1905 dat de evolutie een nieuwe fase intreedt, met de Heidelberger romantiek die

¹⁵⁵ Jaarboek van het Gentsch Studentencorps "Hou ende Trou - Afdruk uit den Gentschen Studentenalmanak voor het jaar 1918, Gent, Mercurius, 1918, pp. 55-56

¹⁵⁶ Vanacker, *Op. Cit.*, pp. 182-183

tot de Eerste Wereldoorlog Leuven en Gent zou beheersen.¹⁵⁷ Zoals reeds hoger vermeld, nemen de Gandavenses uitdrukkelijk afstand van deze gebruiken en de context van politieke scheurmakerij en streven ze naar een 'eigen' Nederlandse stijl als uitdrukking van het Nederlandse ideaal, eenheid in het studentenleven en een nieuwe studentikoze gedachte die bij het nieuwe tijdperk met een Nederlandstalige hogeschool en verregaande rechten voor Vlaanderen zou horen. De nieuwe gewoontes bleken, zoals zo vaak, echter lastiger aan te brengen en de oude tradities stugger dan aanvankelijk gedacht. De 'Nederlands-Gentse' traditie zou de Vlaamse Hogeschool niet overleven en zorgde doorheen haar geschiedenis voor interne en externe discussie.

De discussie omtrent gewoonten en gebruiken ontstond reeds op de eerste vergadering van Gandavenses, zoals Moens treffend beschreef. De oud-studenten uit Leuven opteerden duidelijk voor een gildestructuur, de jongere generatie die zich vooral in de laatste jaren had ingewerkt in de Vlaamse beweging en de Nederlandse studentencongressen, ijverde dan weer voor een corpsmodel, dat het ook haalde op de stichtingsvergadering ten huize Domela Nieuwenhuis Nyegaard. De oriëntatie op Nederland uitte zich ook in deze vroege dagen omtrent de kwestie van het meest opvallende uitingsteken: het hoofddekseel, het twistpunt bij uitstek in de Belgische studentenmiddens. De eerste discussie omtrent de materie vond plaats op de informele vergadering op de Vrijdagmarkt, onder leiding van Marcel Minnaert, nog voor het corps goed en wel gesticht was. Het eerste voorstel, een hoed naar het model van de Transvaalse boeren, werd onder luid protest afgewezen door de aanwezigen, de rest van de discussie evolueerde naar een geschil tussen een 'Leuvens' kamp "*gewend aan vormen en gebruiken die men van...het Oosten had geleerd, maar 'op z'n Vlaams toegepast' had*" en de radicalere voorstanders van de Nederlandse gedachte.¹⁵⁸ De uiteindelijke keuze voor de Nederlandse baret werd vastgelegd op de stichtingsvergadering, op initiatief van Edzard Domela Nieuwenhuis Nyegaard.¹⁵⁹ Voortaan zou de Gentse corpsstudent te herkennen zijn aan een zwartlaken baret in fluweel met een knop op de kruin.¹⁶⁰ De band op de zijkant zou in kleuren de faculteit aangeven, zoals de randkleuren op de oude gildepet streek of provincie aanduiden, gouden sterren het studiejaar. De pet kon voor 6fr. per stuk worden aangekocht bij een Gentse hoedenmaker.¹⁶¹

De nieuwe pet en het nieuwe corps zorgden al snel voor beroering bij de Gentse bevolking. De gelijkenissen tussen de baret en de uitdossing van bakkers, deed in een mum van tijd de schimpnaam '*les pâtissiers de l'Empereur*' ontstaan bij de Gentse bevolking. Toen enkele Gentenaars de studenten ook zo betitelden in de Minardschouwburg, liepen een aantal studenten naar het buffet en begonnen de uitgestalde taartjes uit te delen. Op aansturen van *Het Vlaamsche Nieuws* werd de naam "*pasteibakkers van den Kaiser*" al snel als geuzennaam

¹⁵⁷ J. Dauwe en F. Staeren, '*Knuppels en linten, petten en pinten: studententradities*', In: L. Vos (red.), Vlaamse Vaandels, Rode Petten, Kapellen, Pelckmans, 2002, pp. 52-56

¹⁵⁸ A. Moens, '*Het activistisch avontuur en wat er op volgde*', In: Dietsland Europa, Jg. 11, Nr. 6, 1966, pp. 13-14

¹⁵⁹ M. De Wulf, *Op. Cit.*, p. 12

¹⁶⁰ Jaarboek van het Gentsch Studentencorps "Hou ende Trou - Afdruk uit den Gentschen Studentenalmanak voor het jaar 1918, Gent, Mercurius, 1918, p. 86

¹⁶¹ Vanacker, *Op. Cit.*, p. 179

gevoerd,¹⁶² getuige een actie in Antwerpen waarbij men wederom een ronde deed met taartjes met op het schoteltje de slogan "*bak geen zoete broodjes*". De zaak werd al snel tot volwaardig propaganda-instrument verheven door dezelfde Raf Verhulst van *Het Vlaamsche Nieuws*, met een gedicht dat ook in *Aula* werd gepubliceerd: "*Sa jongens, draagt uw petten, de fierheid op 't gelaat, gij zult ze fierder zetten als men u schimpt of smaadt, men zegt: 'Pasteibakkers des Keizers!'...ook al goed, aan d'arbeid dan, o makkers! En kneedt den deeg met moed, die 't zeggen zijn lakeien, ontvlaamscht tot eigen schand. Maar gij... gij bakt pasteien, voor 't schone Vlaanderland!'*"¹⁶³

Het politieke symbool van de Gandavenses begon in het tweede academiejaar echter voor de nodige twist en tweespalt te zorgen in het corps. Net zoals het initiatief om het corps op gildes te baseren, zoals onder andere Wies Moens bepleitte (supra), begint ook op het vlak van de pet de oude mode weer door te sijpelen onder de corpsstudenten. De dissidentie valt op te maken uit een aantal clubfoto's, waar geen duidelijke eenheid in lijkt te zitten. De *Mastentop*, erkend door de Senaat en de oudste 'club' in het corps, tooide zich in academiejaar 1917-1918 nog met de baret en het wit-paarse borstlint. Hun collega's van *de Kaproenen*, daarentegen, schenen weer geopteerd te hebben voor een gildepet. De onduidelijkheid omtrent de pettenkwestie gaat zo ver dat zelfs Edmond de Goeyse, de archivaris en bezieler van het Archief en Museum van het Vlaams Studentenleven te Leuven (AMVS), in 1976 nog Frans Mariman aanschrijft om duidelijkheid te krijgen omtrent welke pet nu de pet der Gandavenses was.¹⁶⁴

¹⁶² *Ibid.*

¹⁶³ *Aula* - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 1, Nr. 2 pp. 32-33

¹⁶⁴ Brief van Edmond de Goeyse aan Frans Mariman (23 april 1976), Fonds Mariman - 33/13 (AMVS)

Figuur 2: Het bestuur van de Kempische studentengilde "*De Mastentop*" (1917-1918), zittend v.l.n.r. Alexander Stryckers, Marcel Roelandt en Emiel Diels; rechts achter Jef De Decker (Bron: Beeldarchief Studentenarchief UGent)

De pettenkwestie beheerste het tweede academiejaar van het corps in die mate dat men ei zo na kan spreken van het ontstaan van een 'corpsfactie' en een 'gildefactie'. Naast politieke discussie over de rol en richting van het corps (supra), ontstonden dus ook verhitte gesprekken om de vorm. Op de vergadering van 17 april werd het voorstel gelanceerd om de gildepet te erkennen als officieus erkenningsteken naast de 'vakantiepetten', en om anderzijds streng op te treden tegen niet-leden die zich tooien met de corpspet, hetgeen met algemeenschap van stemmen werd aangenomen.¹⁶⁵ Ook op de vergadering van 12 juni kwam de pettenkwestie weer naar voren. Om onduidelijke redenen werden de dragers van een 'officieuze pet' verzocht om deze af te nemen, en zonder al te veel discussie, zo blijkt. Ook De Wulf merkt de discussie op in zijn memoires. Het laatste academische jaar, 1918-1919, kende een halfslachtige start: de meeste professoren hadden reeds eieren voor hun geld gekozen, het corps maakte zelfs haar inschrijvingslijst niet af. De duidelijke ommekeer en de realisatie dat het verhaal voor Duitsland, de universiteit en het corps ten einde liep, maakte volgens De Wulf dat de studenten ook hun pet weinig meer droegen. Het vroegere symbool van fierheid en studentikoze tegendraadsheid werd in een meer en meer vijandige omgeving steeds vaker in de zak gehouden.¹⁶⁶ Er moet opgemerkt worden dat net zoals de clubs, de Senaat zich onderscheidde van de andere corpsleden door een borstlint, zij het in de kleuren van de geuzenvlag ('oranje, blanje, bleu'). De keuze voor de prinsenvlag is, net zoals in het organisatiemodel, een duidelijk statement naar het Nederlandse idee toe.¹⁶⁷ De Wulf merkt daarnaast nog op dat de Gandavenses ook een eigen groet hadden. In de lijn van het militaristische van studentikoze cultuur, plachten de studenten elkaar een soldatengroet te brengen, dit tot ongenoegen en verbazing van Gentse burgers.¹⁶⁸

Het belangrijkste symbool van de Gandavenses, en zeker voor de oud-studenten en de nawerking van het corps, is de vlag die hen ter ere van het eeuwfeest van 3 november 1917 werd geschonken door professor Vlaeminck en professor De Vreese. De vlag toonde twee verstrengelde handen, als symbool van de eendrachtige samenwerking, een kwartier oranje-blanje-bleu en verder nog de Vlaamse leeuw en Gentse liebaart. In de inwijdingspeech benadrukte De Vreese het ontstaan, de groei en de komende verwezenlijking van de Groot-Nederlandse gedachte.¹⁶⁹ De woorden "*dat we als Vlamingen Nederlanders zijn en zullen blijven [...] denkt slechts aan Nederland, voelt slechts Nederlandsch en wilt naar Nederland*" laten weinig over aan de verbeelding. De vlag werd na de wijding in stoet naar het St.-Baafsplein gedragen om een groet te brengen aan Jan-Frans Willems, de vroege voorman van de Vlaamse cultuurbeweging.¹⁷⁰ Het einde van de Vlaamse Hogeschool en de daaropvolgende repressie brachten de vlag naar het Waasland, waar ab-actis Mariman de vlag in bewaring

¹⁶⁵ Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 2, Nr. 10 pp. 188-189

¹⁶⁶ M. De Wulf, *Op. Cit.*, p. 21

¹⁶⁷ A. Moens, *Op. Cit.*, p. 20

¹⁶⁸ M. De Wulf, *Op. Cit.*, p. 13

¹⁶⁹ A. Moens, *'Het activistisch avontuur en wat er op volgde'*, In: *Dietsland Europa*, Jg. 11, Nr. 7, 1966, p. 5

¹⁷⁰ M. De Wulf, *Op. Cit.*, p. 20

hield, tot ze op de feestzitting van het AVHV ter ere van de vernederlandsing van de Gentse universiteit in 1930 in triomf door de Gentse straten werd gedragen.¹⁷¹

Ook op het vlak van de studentikoze ceremonieën trachtte het corps halsstarrig een 'eigen traditie' uit te werken, met de opnemings van de nieuwe studenten in hun midden als opvallendste voorbeeld. Het Jaarboek van 1918 maakt zo melding van een 'Commissie ter Ontgroening', geleid door een 'Protector Schachtorum' (Wies Moens), bijgestaan door twee assistenten (C. De Wael en G. Famaey).¹⁷² De naamgeving zegt op zich weinig, aangezien de taakverdeling en naamgeving binnen de studentikoze traditie pas uitkristalliseren aan het begin van de jaren '30 onder impuls van Edmond de Goeyse.¹⁷³ De uitzonderlijkheid van deze gewoontes komen pas naar voren in de memoires van de protector schachtorum zelf. Daags na de wijding van de vlag kregen de studenten een lezing van Jef van den Eynde, bezieler van het Leuvense studentenleven en organisator van het Leuvense KVHV, die hen opriep om hun taak als student ter harte te nemen. De avond vervolgde met de eerste 'groencereemonie', net zoals de andere gebruiken geïnspireerd door Nederland, maar met een eigen draai aan het geheel. De eerstejaars, ofte 'groenen', waren voordien al een paar weken onder de bescherming en het toezicht van een ouderejaars geplaatst die als 'peter' fungeerde. In een ceremonie in het bijzijn van het gehele corps nam de 'Protector Schachtorum', gekleed in een kleurrijke toga en gewapend met een ridderzwaard, de leiding. Na een rapport van de ouderejaars over de groenen, gevolgd door een vragenronde en een vermanende toespraak van de Protector, kregen de aspirant-leden op het einde van de avond een tik met het plat van het ridderzwaard van de Protector. De leden waren aldus opgenomen in de 'Orde van de Gandavenses'.¹⁷⁴ Deze 'doopceremonie' verschilde slechts in het puur vormelijk-esthetische van de traditionele opnameceremonies bij de gilden en clubs, wat ook de overgang scheen te vergemakkelijken. Het succes ervan valt af te lezen uit de vlotte omgang van het corps met de nieuwe gebruiken, zo werd een nieuwe lichting voorgesteld op de vergadering van 26 november 1917, om op 12 december in feestvergadering ontgroend te worden.¹⁷⁵

¹⁷¹ M. De Wulf, *'De Eerste Activistische Studentenvlag - een verhaal'*, s.l., 1938, Fonds Mariman - 33/11 (AMVS)

¹⁷² Jaarboek van het Gentsch Studentencorps "Hou ende Trou - Afdruk uit den Gentschen Studentenalmanak voor het jaar 1918, Gent, Mercurius, 1918, p. 86

¹⁷³ J. Dauwe en F. Staeren, *'Knuppels en linten, petten en pinten: studententradities'*, In: L. Vos (red.), Vlaamse Vaandels, Rode Petten, Kapellen, Pelckmans, 2002, pp. 60-62

¹⁷⁴ A. Moens, *'Het activistisch avontuur en wat er op volgde'*, In: Dietsland Europa, Jg. 11, Nr. 7, 1966, pp. 4-5

¹⁷⁵ Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 2, Nr. 5, p. 101

3.3. Politieke positionering

3.3.1. België en Duitsland

Op politiek vlak is de belangrijkste bron voor de corpsgedachten naar alle waarschijnlijkheid het vaste blad *Aula*, waarin niet alleen de vergaderingsverslagen, maar ook de zogenaamde *Staatkundige Kroniek* van Bob Van Genechten verscheen. Van Genechten dook de eerste dagen al op als een heldere stem in de debatten, getuige de kwestie rond de studentikoze vormen, maar ook als een heethoofd die graag het conflict opzocht met andersdenkenden, zoals blijkt uit bovengenoemde verslagen. Moens benadrukt eveneens dat de ideeën van Van Genechten tot de 'vooruitstrevende' strekking van het GSC behoorden: een groep radicale Flaminganten die verder gingen dan een loutere strijd voor Vlaams zelfbestuur, maar er ook de nieuwe politieke trends aan koppelden: *"zoals de idee van den partijloze staat, op 'n belangwekkende, alhoewel wat zwaarwichtige, soms al te zwaar doende manier werden behandeld."*¹⁷⁶ Ervan uitgaan dat Van Genechten de algemene corpslijn vertegenwoordigde, is dus te ver gaan, zoals ook de bijdrage van Mulier in de eerste uitgave van *Aula* laat blijken: *"Dat enige ellendelingen die gemeenschappelijke ramp waaronder we allen leven, zouden uitbaten om ons ideaal, datgene dat ons het heiligst was, met de voeten te treden, die lafhartige daad, op dat ogenblik sloeg een diepe wonde in ons hart, als Vlaming en als Belg. De geschiedenis zal oordelen over de tactiek van hen die hebben getracht ons flamingant zijn te doen doorgaan als onvereenigbaar met Belg zijn. Tegenover de menigte hebben ze ons gegriefd in onze vaderlandse trouw."*¹⁷⁷ De anti-Belgische lijn zat er alleszins niet van meet af aan in, en zeker niet bij alle studenten of corpsleden. Toch is de *Staatkundige Kroniek* van Bob Van Genechten een zeer nuttig werkinstrument, al was het maar om de eigen radicalisering van de auteur in de verf te zetten, of aan te tonen in welke lijnen de activistenfractie van het corps, die zoals de vergaderingen doen blijken ook steeds meer terrein wint, politiek evolueert in haar houding tegenover Vlaanderen, België en de Duitse bezetter.

De eerste edities van deze *Staatkundige Kroniek* belichtten voornamelijk het nationale vraagstuk van Vlaanderen: wat is de voornaamste aard van het streven (*vrijheid of volksverheffing?*), maar evolueren geleidelijk naar een duidelijker afgelijnde politieke visie waar Vlaanderen en Duitsland een zekere vorm van coöperatie moeten huldigen om de Vlaming vooruit te brengen. De eerste conclusie die Van Genechten trekt, is dat het Vlaamse streven naar volksverheffing, zoals centraal stond in de vroege Vlaamse (cultuur)beweging, futiel is als er geen vrijheidseis aan wordt gekoppeld en andersom. Enkel streven naar volksverheffing maakt een mooi project, meent hij, maar heeft ook het potentieel om het volk ten gronde te richten met niets in de handen als er geen vrijheidsideaal als drijfveer is, een vrijheidsideaal dat volgens hem best naar voren komt in een Belgische statenbond met verregaande federale bevoegdheden voor Vlaanderen en Wallonië. Weliswaar dient volgens hem ook de "kanker der verfransing uit Vlaanderen te worden weggesneden."¹⁷⁸

¹⁷⁶ O. Moens (red.), *Op. Cit.*, p. 187

¹⁷⁷ *Aula* - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 1, Nr. 1, p. 3

¹⁷⁸ *Aula* - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 1, Nr. 1, pp. 47-50

Het centrale probleem bij Van Genechten is vooral het concept van de Belgische staat, die wordt beschreven als de natuurlijke vijand van de Vlaming, waarbij de vooroorlogse politiek steeds fungeerde als een regulerende kracht die de Vlaamse kracht wist te verzwakken, met als gevolg dat Vlaanderen achterbleef als gefaalde natie nadat een golf van nationalisme Europa herverkaveld had. Het probleem scheen driedelig te zijn: een te sterke tegenstander (de Belgische staat), een te mak volk en een ongeïnteresseerde elite, de oplossing en het streefdoel haalde Van Genechten bij Minnaert, die reeds pleitte voor een ideaal dat verder gaat dan de nationale staat: een statenbond van zelfstandige volkeren. De specifieke uitwerking van het onderwerp laat hij echter links liggen.¹⁷⁹ De algemene vernietiging die bij de oorlog hoort, geeft Van Genechten echter ook een positieve bijklank, het geeft de Vlamingen namelijk een mogelijkheid om alles weer herop te bouwen. De redenering doet ergens denken aan de naoorlogse jongconservatieven of de directe naoorlogse generatie in de Duitse politieke literatuur, zoals E. Jünger, F. W. Heinz of E. Jung. De context is bij Van Genechten vooralsnog onschuldiger.

Opmerkelijker is de positionering die hij in de editie van 15 maart 1917 maakt met betrekking tot de Raad van Vlaanderen en het gezantschap aan Bethmann-Hollweg. Het gezantschap van 3 maart 1917 dat op last van de Raad van Vlaanderen een onderhoud had met de kanselier, moest het evenwel met de nodige beperkingen stellen. Zo had de *Politische Abteilung* de eis tot 'soevereiniteit' al ingeperkt tot een eis tot een 'eigen regering en eigen administratie', waarmee de kanselier instemde, alsmede met een pact om de Vlaamse ontwikkeling na de vredesonderhandelingen te blijven beschermen.¹⁸⁰ Van Genechten stelde zijn hoop op het succes van het gezantschap en de *Neuorientierung* van de Duitse kanselier, zoals hij het verwoordde in een toespraak voor de Rijksdag: "*Het is een ander Duits volk, gelouerd en gestaald, dat zijn uitdrukking vindt in een anders bestuurde Duitse staat tot hetwelk de Raad van Vlaanderen gesproken heeft.*" Vlaanderen werd als dusdanig op de vergadering als zelfstandig erkend door Bethmann-Hollweg, hetgeen hij zag als een noodzakelijk kwaad. België had geprobeerd, maar door haar initiatieven de situatie enkel erger gemaakt. De overtreding van de loyaliteit was enkel te rechtvaardigen door het doel: "*Slechts voor wie de tragiek van de machtsverschuivingen begrijpt, is de daad van de Raad van Vlaanderen te begrijpen.*"¹⁸¹

De evoluties van de Raad van Vlaanderen en de bijbehorende verschuivingen in Vlaanderen zelf, zoals de onherstelbare scheuren in het flamingantenfront ten gevolge van de steeds drastischere stappen van de activisten, kwamen ook naar voren in de bekommernissen van Bob Van Genechten. De nieuwe denkrichtingen waren echter ook in zijn artikels aanwezig. Zo ook de toenemende twijfels over de democratie, waarbij hij meende dat de democratische waarden van de Vlaamse Beweging net verdere evolutie in de weg stonden door de uitoefening van de staatsmacht door de Belgische staat, wat zich naar zijn mening uitte in slechts twee verkozen activisten, nl. Augusteyns en Henderickx.¹⁸² Ook de voorbeelden in

¹⁷⁹ Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 1, Nr. 5, pp. 89-93

¹⁸⁰ L. Wils, *Flamenpolitik en Aktivisme: Vlaanderen tegenover België in de Eerste Wereldoorlog*, Davidsfonds, Leuven, 1974, pp. 194-195

¹⁸¹ Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 1, Nr. 6, pp. 112-115

¹⁸² L. Wils, *Op. Cit.*, p. 195

Frankrijk, Engeland en de VS, waar de democratie volgens hem verantwoordelijk is voor sociale onrechtvaardigheid en kapitalistische uitwassen, zorgden voor enig voorbehoud bij de auteur. Hij pleitte voor een Pruisische aanpak, waar von Stein destijds de hervormingen top-down had uitgevoerd, met het 'welzijn van de staat' als einddoel. De sociale rol van de staat zag hij verder geperfectioneerd in het werk van de voorman van de Duitse sociaaldemocratie, Scheidemann. Dit scheen voor hem ook het ultieme einddoel te zijn: niet meer politieke rechten voor de Vlamingen, maar net een krachtig staatsgezag dat de Vlamingen kon leiden.¹⁸³ Ideeën die in enige vormen in 1919 ook terugkeren bij tijdgenoot en politiek filosoof Oswald Spengler (*Preußentum und Sozialismus*). De verdere stappen van de Raad, zoals het uitroepen van de politieke zelfstandigheid, vervulden hem met een zekere hoop: het moment was gekomen om te bewijzen waartoe men in staat was, de zelfstandigheid was slechts een vertrekpunt waarbij bewezen kon worden dat "achter de oppositie een gedachtekeren zat."¹⁸⁴

Zoals reeds hoger vermeld, moeten de passages van Bob Van Genechten enerzijds gezien worden binnen hun context, en anderzijds uiteraard ook met het nodige voorbehoud geëxtrapoleerd worden. Het is meer dan waarschijnlijk dat een fractie binnen het corps de berichten van Van Genechten las, ondersteunde en propageerde, maar de Senaatsdiscussies in 1918 geven duidelijk aan dat het beeld moet genuanceerd worden. De lezing van prof. Dosfel leidde alleszins tot discussie binnen het corps. Dosfel verklaarde het ontstaan van het activisme, de strijdpunten en de beide ruw afgebakende kampen (pro-Le Havre, waar de Belgische regering resideerde, of pro-Berlijn). Het pleidooi voor een ethische aanpak van de situatie maakte de lezing tot een uitzonderlijke passage in *Aula*. De professor ging zelfs verder door te stellen dat de bestuurlijke en administratieve scheiding logische en eerder makkelijke stappen zijn, die gevolgd dienden te worden door een politieke zelfstandigheid, weliswaar na een unie met Wallonië en een vredesconferentie waar de zaken democratisch afgehandeld konden worden. Mulier, Van Gelder en De Wael kantten zich tegen een dergelijke unie op basis van de blokkades van Franstalige kant, Van Genechten steunde op de geschiedenis om de unie af te wimpelen. Pycke en Lambrecht vielen bij met het punt dat op een dergelijke conferentie de Vlaamse eisen zo breed mogelijk gesteld moesten worden om zoveel mogelijk te bekomen.¹⁸⁵ Dosfel hield hier duidelijk de matige stem en diende zich fiks te verweren, maar zoals Wils aangeeft, was Dosfel evenmin een loyalist die de toekomst voorzag. Zijn acties en denkrichtingen waren dan ook van enige tijdsgeest gespeend, en gebaseerd op '85 jaar verbittering'.¹⁸⁶ Dit valt ook op te maken in zijn ietwat drieste verweer voor de activisten van een katholieke zijde.¹⁸⁷ De algemene radicale lijn is ook duidelijk in de erkenning van de Raad van Vlaanderen: na enige discussie onder Mulier, Pycke, Rooms, Lambrecht, De Wael en Van Genechten, werd de motie Mulier-Van Genechten aangenomen, waarbij de Raad als hoogste vertegenwoordigende orgaan van Vlaanderen werd erkend. De volgende vergadering

¹⁸³ Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 1, Nr. 9, pp. 163-167

¹⁸⁴ Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 2, Nr. 6-7, pp. 109-110

¹⁸⁵ Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 2, Nr. 9, pp. 169-170

¹⁸⁶ L. Wils, *Op. Cit.*, pp. 184-185

¹⁸⁷ L. Dosfel, *Katholiek Activistisch Verweerschrift*, Gent, 1917

van 19 april 1918 werd een stap verder gegaan door ook de loyalistische besturen te veroordelen om hun schijnbare gebrek aan respect voor de Vlaamse bevolking.¹⁸⁸

Duitsland inspireerde ook de corpsleden, zo blijkt uit de rubriek *Geestelijke Stromingen* van de Brusselaar Karel Chrispeels van 15 maart 1918. De hoge vlucht van de Duitse jeugdbewegingen als de *Wandervogelbewegung* worden ook in Vlaanderen opgemerkt. Het is niet toevallig dat deze beweging na de Oorlog bij onder andere Ernest Van der Hallen terugkeert als inspiratiebron voor het AKVS, dat net zoals de studentenbeweging doorheen de eerste helft van de 20ste eeuw sterk onderhevig is aan de tijdsgeest.¹⁸⁹ De *Wandervogel* werd door Chrispeels gezien als een antwoord op zowel het geestelijke deficit als een maatschappelijke leemte die was ontstaan in het afgelopen decennium. De positie van de jeugd, als bron van nieuwe ideeën en idealisme is hier ook weer opvallend aanwezig. De strijd van de jeugd wordt gezien als een teken des tijds, een zelfbewuste verwijzing naar het eigen streven van de Gandavenses.¹⁹⁰ De hele structuur van de *Freie Schulgemeinde* tot organischer vormen van leiderschap in opvoeding en jeugdcultuur zijn misschien niet rechtstreeks van toepassing op de context der Gandavenses, maar de duidelijke blik op Duitsland, en het *Schwärmerei* ten opzichte van de Duitse jeugdbeweging, vormen net als de evolutie in de gedachtegang van Van Genechten een voorafspiegeling van een substraat dat aanwezig is in de Vlaamse katholieke beweging na 1918.

Toch is de algemene houding der Gandavenses niet eenduidig pro-Duits te noemen. Meer nog dan de officiële bijdragen in *Aula*, kan dit opgemaakt worden uit de mémoires van de Gandavenses zelf, met name in de reeds veelvuldig aangehaalde herinneringen van De Wulf en Moens, niet toevallig ook stevast vooraan in de corpsstructuren. De Wulf merkt op dat op een zekere avond na een lezing van René De Clercq een troep toehoorders, waaronder studenten, door de straten van Gent trok met de slogan: "*Onverduitsst, onverfranst, voor Vlaanderen die Leeuw danst.*" De troep werd door Militärpolizei uit elkaar geslagen, twee oproerkraaiers werden opgesloten, maar de volgende dag al vrijgelaten.¹⁹¹ Ook Moens was niet eenduidig pro-Duits te noemen. Dat er ook Duitsers aanwezig waren op de openingsplechtigheid van de Gentse universiteit vond hij jammer, al merkte hij wel op dat ze als bezettende macht zowel plichten als rechten hadden, en dat het nu eenmaal de bezetter was die de Vlaamse Beweging een hogeschool had geschonken, het waren onvermijdelijke omstandigheden.¹⁹² Gent fungeerde doorheen de oorlog als de hoofdplaats van het Duitse *Etappegebiet* en leed dus ook onder de beperkte bewegingsvrijheid die erbij kwam kijken. Dat dit de verhoudingen tussen studenten en bezetter nu en dan bemoeilijkte, spreekt voor zich. Zo ook tijdens het Paasverlof van 1917, toen de onverwachte *Paßsperre*, die het naar huis gaan onmogelijk maakte, voor een kleine revolte zorgde onder de Gentse studenten.¹⁹³

¹⁸⁸ *Aula* - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 2, Nr. 10, pp. 188-189

¹⁸⁹ L. Vos, *Idealisme en Engagement: de roeping van de katholieke studerende jeugd in Vlaanderen (1920-1990)*, Acco, Leuven, 2011, pp. 157-167

¹⁹⁰ *Aula* - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 2, Nr. 8, pp. 141-145

¹⁹¹ M. De Wulf, "*Hoe het roerde en poerde te Gent*", In: Mededelingen van Hou ende Trou, Nr. 2, 1972, p. 15

¹⁹² O. Moens (red.), *Op. Cit.*, p. 185

¹⁹³ M. De Wulf, "*Op. Cit.*", p. 17

Aan de andere kant kon de bezetter ook niet altijd evenveel begrip opbrengen voor de streken en manieren van de Gentse studenten, met name de activistische propaganda die de sector verstoorde volgens de lokale besturen, wat dus zowel de bezettende overheid als de Gentse politie in de gordijnen jaagde.

Dit konden Pycke, Byttebier, Naudts en Van Gelder aan den lijve ondervinden op 2 maart 1917. Het viertal, dat ook opdook in de verhitte debatten rond de politieke lijn van het GSC, verspreidden die vrijdagnacht stroobiljetten waarin de oververtegenwoordiging van Vlamingen in het Belgisch leger in de verf werd gezet.¹⁹⁴ De Wulf meldt nog dat men daarnaast ook op de huizen met Franstalige opschriften aanplakbriefjes met "*Hier ook Vlaamsch - Vlaamsch in Vlaanderen - Eerbiedigt de taal onzer Vlaamsche soldaten*" hadden gekleefd. Na een aanhouding door de Gentse politie werd de groep uitgeleverd aan de Duitse Militärpolizei die in het *Sperrgebiet* de orde handhaafde.¹⁹⁵ De Duitse franskiljonse politiechef Heitz liet het viertal opsluiten in de Gentse *Nieuwe Wandeling*, waar de plakkers de volgende morgen de zogenaamde '*Plakkersclub*' stichtten met als leuze "*Nog Plakken!*". Ondanks het verzoek tot invrijheidsstelling, dat rector Hoffmann en Ecker van de censuur hen lieten ondertekenen, was het GSC zelf ook al in actie geschoten met een schriftelijk verzoek vanwege de Senaat. Het was het corps ter ore gekomen dat de Militärpolizei orders had gekregen om strenger op te treden tegen de studenten. Een spoedvergadering leidde tot een staking van het corps en de leden. Tussenkost van Hoffmann zorgde ervoor dat het viertal diezelfde avond nog op de feestzitting ter hunner ere aanwezig kon zijn, en waarbij de Plakkersclub officieel erkend werd door de Senaat.^{196 197}

¹⁹⁴ Vanacker, *Op. Cit.*, p. 189

¹⁹⁵ M. De Wulf, *Ibid.*

¹⁹⁶ Vanacker, *Op. Cit.*, pp. 189-191

¹⁹⁷ Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 1, Nr. 6, p. 121

Figuur 3: De Plakkersclub na hun vrijlating uit de *Nieuwe Wandeling* met hun pamflet, Cyriel Pycke, Michiel Byttebier, Frans Van Gelder en Frans Naudts (Bron: Archief Frans Mariman, 33/12, AMVS (Leuven))

Dat de studenten zich vrij actief bezig hielden met propaganda blijkt wederom uit de herinneringen van Wies Moens. Op een vergadering in *'De Halve Maan'* met Dr. Evariste Stocké vergeleek de spreker de propagandist met een trommelaar: *"de propaganda heeft sprekers nodig, en ik ben hier om de trom te roeren."* Volgens Moens was de strijdlust en gedrevenheid voldoende groot onder de Gentse studenten, hetgeen zich uitte in vergaderingen te lande, waar men het volk trachtte te winnen voor het activistisch project, al waren de reacties op de 'sociale plicht van de studenten' in het beste geval lauw te noemen. Onder de studenten leefde schijnbaar ook meer dan het actuele Vlaamse vraagstuk. Moens zelf deed dat in het Gentse en zijn thuisstreek in het Aalsterse, Bob Van Genechten coördineerde de propaganda in het Antwerpse, Leeten, Tack en Reinhard trokken door Limburg en de minder bekende Jan Bruynseels zorgde voor Gent.¹⁹⁸ Ook de clubs lieten zich niet onbetuigd: de Mastentoppers spendeerden hun vakanties met propagandavoeren in het Kempenland, de leden van Johan Doxa stelden zich tot doel hetzelfde te doen in het Brusselse (supra). Bij het naar huis gaan van dergelijke meetings werd er volgens Moens uitvoerig gediscussieerd over de Paasopstand van 1916 en Sinn Fein te Ierland, de opstand van de Boeren in Zuid-Afrika en het lot van Jopie Fourie. *"Wij waren betrokken bij een stout avontuur, stout maar noodzakelijk. Zoals wij ja hadden gezegd toen het tot ons riep, zegden wij ja tot al wat de dag van morgen zou brengen!"*¹⁹⁹

In het corps zelf begon in 1917 eveneens de politisering toe te nemen. Op de vergadering van 8 juni 1917 moest vooral Van Genechten zich verdedigen omwille van twee recente artikels in *Het Vlaamsche Nieuws* waarbij hij stelde dat de Vlaamse Hogeschool haar rol niet volledig vervulde als opvoeder van de leiders van morgen, en anderzijds het punt van de vervlaamsing zelf, die bij sommigen, naar zijn mening, teveel op de oude Belgische leest geschoeid was. Van Genechten pleitte dan ook voor de oprichting van een politieke commissie die de banden met de Raad van Vlaanderen zou onderhouden, een vaste vertegenwoordiger in deze Raad en het onderstrepen van de Vlaamsgezinde werking te Gent. Na een discussie werd besloten dat de contacten met de Raad best geregeld werden via een daartoe opgerichte commissie, die voeling had met de politieke stromingen, op de hoogte was van de nationale actualiteit en zich actief toelagde op de Vlaamse vrijheidsgedachte. Voorzitter van deze *Politieke Studentencommissie* werd praeses-contactpersoon Mulier, met Van Genechten als secretaris. De overige leden, Jules Demarez, Wies Moens en Mastentopper Alex Stryckers waren evenmin onbekenden voor de radicalere politieke lijn in het corps.²⁰⁰

¹⁹⁸ Vanacker, *Op. Cit.*, p. 347

¹⁹⁹ A. Moens, *'Het activistisch avontuur en wat er op volgde'*, In: *Dietsland Europa*, Jg. 11, Nr. 6, 1966, pp. 12-

15

²⁰⁰ Vanacker, *Op. Cit.*, pp. 346-347

3.3.2. Nederland

Ondanks de uitdrukkelijk (Groot-)Nederlandse uitrichting van het corps, bleef de aandacht voor Noord-Nederland eerder beperkt, al moeten hier wel bedenkingen bij gemaakt worden. Allereerst is er de idee dat een Nederlandse geest aan de universiteit niet noodzakelijk een kopie dient te zijn van het Noorden, dan wel een eigen vorm, geënt op een Zuid-Nederlandse mentaliteit. Anderzijds is er ook het probleem van de zogenaamde "Dodendraad" die Nederland en België scheidde en interactie en berichtgeving bemoeilijkte. Allereerst was er professor Godée Molsbergen, die met een artikel over de Nederlandse zelfbewuste student een lans trachtte te breken voor een soortgelijke Vlaamse studentencultuur op basis van de idee dat, hoewel misschien minder open en los, de Vlaming een soortgelijk student was en kon zijn.²⁰¹

Tweede voorman was de Domela Jr. die onder pseudoniem 'Batavus' schreef en via het blad het komende studentencongres in Nederland nauwlettend in de gaten hield en er zijn twisten met de Nederlandse studentengroepen mee onderhield.²⁰² Het feit dat de artikels weinig tot geen respons opleveren, noch in acties, noch in vergaderingen, noch in de mémoires van vooraanstaande corpsleden, doen vermoeden dat ze destijds ook als dusdanig gepercipieerd werden en aldus een zeer beperkte invloed hadden. De commentaren van Domela Jr. richtten zich aanvankelijk in de eerste plaats tegen het Nederlandse studentenblad *Minerva* en haar zwijgzame attitude tegenover Vlaanderen in de oorlog. Wanneer *Minerva* daarnaast ook nog eens verslagen van Domela Jr. weigerde te publiceren, is het hek helemaal van de dam.²⁰³ Tussen de persoonlijke commentaren en vetes door kon echter wel opgemerkt worden dat de Nederlandse studenten geenszins onbekend waren met het reilen en zeilen in Vlaanderen.

Een toespraak over 'Vlaanderens herleven' kon op luid applaus rekenen, meldde Domela Jr., maar de congresleiding scheen minder te spreken te zijn. De Groot-Nederlandse strekking werd er, aldus Domela, monddood gemaakt. Het spreekt voor zich dat 'Batavus' het congres een regelrechte mislukking verklaarde.²⁰⁴ De stappen van de Raad van Vlaanderen en de bloei van het corps zorgden in het laatste volledige academiejaar voor positieve commentaren, al is het weer *Minerva* dat de volle aandacht en de volle laag krijgt, een persoonlijke afrekening na het schrappen van Domela Jr. als correspondent. Tussen de regels komt echter een conflict naar voren, waarbij *Minerva* het activisme veroordeelde, maar daarbij de Zuid-Afrikaanse studenten te Amsterdam zich solidair verklaarden met de Gentenaars.²⁰⁵ Ondanks de Nederlandse geest en de rechtstreekse correspondentie is het dus bijzonder moeilijk om een beeld te krijgen van de Gent-Nederlandse meningen en verhoudingen door de unipolaire berichtgeving van Domela Nieuwenhuys Nyegaard Jr.. Of hij met steun van het corps kon schrijven is de vraag, de berichtgeving is bijzonder mager, al zijn de terloopse vermeldingen van interesse en appreciatie voor de Vlaamse zaak kleine aanwijzingen in een gemengde houding ten opzichte van Gent en haar Hogeschool.

²⁰¹ Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 1, Nr. 4, pp. 61-62

²⁰² Vanacker, *Op. Cit.*, p.189

²⁰³ Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 1, Nr. 6, pp. 118-120

²⁰⁴ Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 1, Nr. 6, pp. 118-120

²⁰⁵ Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 2, Nr. 8, pp. 145-147

3.3.3. Sociaal bewustzijn: GSC en de vrouwenbeweging

Misschien de meest opvallende sociale evolutie aan de vervlaamste hogeschool te Gent, was niet de sterke geografische beperkingen die het *Etappegebiet* met zich meebracht, maar de relatief sterke vertegenwoordiging van vrouwen aan deze hogere instelling: waar in 1910 de vrouwen slechts zo'n 1% van de totale studentenbevolking uitmaakten, groeide dit aantal aan de Gentse Hogeschool naar 6,5% (31 vrouwen in totaal, waarvan 5 in het eerste academiejaar), om bij de heropening in 1919 weer te dalen naar 2,5%. Dit cijfer is uiteraard relatief, gezien het lage totaalaantal, waardoor de vrouwen makkelijk sterk vertegenwoordigd lijken. Toch moet ook hier rekening gehouden worden met de moeilijkheden die een Gentse student tegenover zich kreeg bij de inschrijvingen en ook hier zeker van toepassing waren, het (relatief) hoge aantal heeft dus andere oorzaken.

Loockx maakt in dit kader melding van de opgang van de vrouwenbeweging vlak voor de Eerste Wereldoorlog. Ondanks de wet op meisjesonderwijs van 15 juni 1881 bleven vrouwen structureel benadeeld door het onderwijssysteem: waar jongens een volledig middelbaar traject kregen aangeboden, moesten meisjes het namelijk stellen met slechts de drie eerste studiejaren, waardoor ze benadeeld waren op het vlak van universitaire studies. Ondanks het oudere initiatief van Isabelle Gatti De Gamond in Brussel en gelijkaardige initiatieven in andere steden, bleef het vrouwenonderwijs eerder beperkt. De oprichting van een *Cours d'Education* in Brussel in 1891, die meisjes de mogelijk gaf om een voorbereidende opleiding op universitair onderwijs te volgen vormde de eerste mijlpaal in het hoger onderwijs voor vrouwen. De oprichting van het *Athenée des Jeunes Filles* in 1907 bracht het idee naar Gent, waar Rosa De Guchteneere met de steun van de latere rector Hoffmann een succesvol project wist uit te bouwen. Van 7 leerlingen in 1907, groeide het leerlingenaantal naar 125 in 1916.²⁰⁶
²⁰⁷ Tussen de inschrijvingen aan de Hogeschool was een overwicht aan vrouwen uit het Gentse te merken, wat te verwachten is omwille van de mobiliteitsproblemen die de oorlog met zich meebracht, maar vooral een groot aantal meisjes dat verbonden was aan het *Athenée des Jeunes Filles*, met name de studentes Letteren en Wijsbegeerte. Belangrijkste propagandiste was hier Rosa De Guchteneere als voorvechtster van de emancipatie van de volkswrouw, en actief in het ANV en andere takken van de Vlaamse Beweging.²⁰⁸

De belangrijkste bron voor de vrouw aan de Vlaamse Hogeschool blijft echter wel de Dameskroniek, geschreven door Marieke Van den Boghaert, dochter van een Oostendse atheneumleraar en studente Germaanse filologie.²⁰⁹ Wederom kan niet veralgemeend worden, de auteurs van de rubrieken in *Aula* schreven uiteraard in eigen naam, al kan de mening van mejuffr. Van den Boghaert wel geëxtrapoleerd worden naar de groep (activistische) dames die, tegen het gangbare cliché in, opteren voor een studie hoger onderwijs als middel tot zelfverheffing.

²⁰⁶ K. Loockx, *Op. Cit.*, p. 154

²⁰⁷ A. M. Simon Van der Meersch, *'De Eerste Generatie Meisjesstudenten aan de Rijksuniversiteit te Gent (1882-1930)*, Gent, 1982, p. 21

²⁰⁸ K. Loockx, *Op. Cit.*, p. 157-159

²⁰⁹ Vanacker, *Op. Cit.*, p. 181

Het corps en de Hogeschool zijn namelijk ook meisjeszaken, meende Van den Boghaert, ondanks het gebrek aan degelijk voorbereidende scholen voor meisjes.²¹⁰ Van den Boghaert trekt van leer tegen de gangbare karikaturen van dames in het hoger onderwijs als pedante wezens die ongeschikt zijn voor wetenschapsbeoefening, zelfverheffing en ontwikkeling zijn de kernwoorden: de maatschappij zou beter af zijn als man en vrouw eindelijk verstandelijk even hoog staan. "*Zelfverheffing en zelfontwikkeling door ernstige studie om zoo te komen tot een betere, reinere en meer bewuste levensopvatting, ziedaar wat zij beoogen.*"²¹¹ Het ontstaan van de concrete ongelijkheid tussen de geslachten haalt Van den Boghaert aan in haar rubriek van maart 1917 op basis van het werk over de vrouw van de Italiaanse pedagoge en schrijfster Paula Lombroso. De vrouw heeft volgens Van den Boghaert en Lombroso geen enkele reden om zich minderwaardig te voelen, meer zelfs, haar positie was lange tijd gelijk aan die van de man. De opkomst van de industrie en nijverheid zorgden echter voor het feit dat de man, die krachtiger is, naar voren kon komen terwijl de vrouw naar de haard werd verbannen. Toch is er geen reden tot klagen, daar de emotionelere vrouw volgens hen beter geschikt is voor literatuur en poëzie.²¹²

Pas naar het einde van de eerste jaargang van de vrouwenkroniek toe wordt het punt dat Van den Boghaert trachtte te maken concreter. Een artikel van prof. Minnaert, een voorvechter van hoger onderwijs voor vrouwen,²¹³ in *Dietse Stemmen* over de gelijkenis tussen de strijd voor de natie en de vrouwenrechten, geeft aanleiding tot een artikel over de concrete belemmeringen van de vrouw, nl. het huishoudelijke werk dat de geestelijke ontwikkeling van de vrouw in de weg staat. Het zou net deze intellectuele arbeid zijn, waarin vrouwen minstens gelijkwaardig zijn, die een breekijzer voor zelfstandigheid zou kunnen vormen. "*Om het geluk van beiden sexen is dus de ontvoogding der vrouw een noodzakelijkheid, ook de politieke ontvoogding die altijd met de andere samengaat.*" Net zoals Van Genechten waarschuwt ze echter voor 'recht om het recht': het streven van de vrouwenbeweging mag dus niet gezien worden als een vormelijkheid, maar zijn enkel nodig in zoverre zij het maatschappelijk welzijn dienen.²¹⁴ De positie van de vrouw is daarnaast sterk verbonden met haar afkomst, meende Van den Boghaert. Meisjes uit lagere klassen hebben vaak de handen vol met werk, terwijl de hogere klassen neerkijken op vrouwenonderwijs en zich eerder bezighouden met tijdvullende 'vrouwenactiviteiten', al geldt wel een algemene stelregel 'hoe hoger de klasse, des te meer vrijheid'.²¹⁵ Een feit dat ook Loockx herkent in de statistische gegevens: de overgrote meerderheid van de studentes komt uit de middenklasse, uit overheids- of kleinburgerlijke milieus, net zoals de meerderheid van de mannelijke studenten, overigens.²¹⁶

De algemene trend in het corps kan misschien niet afgelezen worden uit de beschouwingen van mejuffr. Van den Boghaert, maar de acceptatie van de vrouw als gelijke in de strijd voor een Vlaamse universiteit en intellectuele ontwikkeling, wordt mijns inziens dan weer wel

²¹⁰ Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 1, Nr. 2, pp. 20-21

²¹¹ Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 1, Nr. 4, pp. 66-67

²¹² Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 1, Nr. 5, pp. 93-95

²¹³ Loockx, *Op. Cit.*, p. 162

²¹⁴ Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 1, Nr. 7, pp. 93-95

²¹⁵ Aula - Tijdschrift voor studenten aan 's Rijks Hoogeschool te Gent, Jg. 1, Nr. 8, pp. 150-152

²¹⁶ Loockx, *Op. Cit.*, p. 162

bevestigd door de betrokkenheid en het respect dat lijkt te heersen voor de studentes aan de Vlaamse Hogeschool. Zo is mejuffr. Van den Boghaert zeer actief in het corps, net zoals enkele professorenvrouwen als mevr. Vlaeminck (geb. Lefèvre). Hoewel de discussie nergens concreet wordt aangehaald in *Aula* of vergaderingsverslagen, kan algemeen aangenomen worden dat de Vlaamse Beweging in dit stadium zich, anders dan de meeste andere volksbewegingen, ook actief inschrijft in deze vroege vrouwenbeweging. Dit valt onder meer op te maken in de sterke vertegenwoordiging van vrouwen als Roza De Guchtenaere en Marie Brughmans,²¹⁷ zoals in het bestuur van het AVHV.²¹⁸ Dit strookt evenwel niet met de bevindingen van dhr. Lefranc, die stelt dat de rollen die de Vlaamse Beweging, hier op een hoop gegooid met fascisme en extreem-rechts, de emancipatie van de vrouw vooral belicht vanuit politieke hoek, waarbij ze wel op het voorplan treden, maar voornamelijk in de functie van zorgende moeder of huiselijke vrouw.²¹⁹

3.4. Netwerk: nawerking en oud-studentenbond

Het grote belang van het Gentsch Studentencorps 'Hou ende Trou', ligt niet alleen in de radicalisering van de studentenbeweging te Gent, de zeer eigenaardige organisatievorm en traditie en de werking van het corps, maar vooral in de intergenerationele banden die de Gandavenses wisten te cultiveren. Het GSC is immers ook niet ontstaan als deus-ex-machina: vanaf de oprichting was duidelijk dat het corps zijn wortels had in een deel van de Vlaamse Beweging dat geen genoegen nam met de trage evolutie van de volksbeweging. Zo zijn er de figuren van Jan Derk Domela Nieuwenhuis Nyegaard en zijn zoon Edzard, die een centrale rol speelden in het Gentse ANV en *Jong-Vlaanderen*. De beide heren Domela fungeerden in deze context als katalysator, zo was Domela Sr. een verwoed voorstander van een "Alteutonenbund" waarin ook Vlaanderen opgenomen diende te worden, en Domela Jr. een contactpersoon met de Nederlandse sympathisanten van een (proto-)Groot-Nederlands idee (supra).^{220 221} Ook de stichters van het corps hadden reeds hun sporen verdiend, zij het in de brede Vlaamse Beweging.

Van Tichelen was voor de opening van de Hogeschool een vurig propagandist en sprak samen met Van Caeckenberghe voor studentenbonden en collegezalen,²²² maar was daarnaast ook nog actief als voorzitter van het *Nationaal Vlaamsch Studentenverbond*.²²³ Ook Moens had een verleden achter de rug in een lokale Vlaamse studentenbond.²²⁴ Deze voormannen stonden hoegenaamd niet alleen als oud-leden van lokale studentenbonden en Vlaamsgezinde

²¹⁷ Verslag over de rol van M. Brughmans in de Vlaamse Meisjesbeweging (Archief Frans Mariman, 33/9, AMVS)

²¹⁸ Figuur: Bestuur AVHV tak Gent 1923-1924 (V002_001, © onbekend, Beeldbank Archief UGent)

²¹⁹ L. Lefranc, *Wilskrachtige mannen en medelijdende vrouwen - Een discoursanalyse van Vlaams nationalistische genderconstructies in herdenkingen van de Eerste Wereldoorlog op de IJzerbedevaarten (1920-1944)*, Onuitgegeven Masterthesis (Promotor: Prof. Dr. K. Aerts), Gent, 2014 pp. 233-238

²²⁰ Vanacker, *Op. Cit.*, pp. 23-28

²²¹ L. Wils, *Honderd jaar Vlaamse Beweging: Deel II Geschiedenis van het Davidsfonds 1914-1936*, Leuven, Davidsfonds, 1985, pp. 24-25

²²² Vanacker, *Op. Cit.*, p. 149

²²³ *Ibid.*, p. 178

²²⁴ O. Moens, *Op. Cit.*, pp. 141-143

organisaties. Dit exhaustief natrekken zou echter voer zijn voor een heel andere thesis, mijns inziens volstaat bovenvermelde voorbeeld om te kunnen besluiten dat de Gandavenses konden steunen op een zeker netwerk (bv. *Jong-Vlaanderen*, professoren en oudere flaminganten als Minnaert of voormannen als Borms) en de nodige ervaring binnen de studentenbeweging, die hen geschikt maakte om de coördinerende rol op zich te nemen (van lokale studentenbonden zoals Moens, grotere Vlaamse verenigingen zoals het NVS voor Van Tichelen of Leuvense studentikoze ervaring bij Mulier). Deze ervaring zorgde er uiteraard voor dat de Gandavenses in een korte tijd een sterke beweging op poten konden zetten, en deze ook na de oorlog en het mistroostige einde van het corps zich konden handhaven als een groep die ook latere generaties zou beïnvloeden en zijn *vigencias* zou doorgeven.

3.4.1. "Flandria zu Göttingen"

Ondanks de strijdvaardige geest van de Raad van Vlaanderen en de Gandavenses begon in de zomer van 1918 te dagen dat het zelfstandige Vlaanderen en het hogeschoolproject naar hun einde liepen. De zomermaanden werden door de clubs van de hogeschool nog wel aangegrepen om propaganda te voeren voor hun Hogeschool, met financiële ondersteuning van de 'Propagandacomiteit' van de Raad van Vlaanderen. De Mastentop verzamelde op 18 augustus in Turnhout, waar Craeybeckx, Diels en Van Gelder spraken voor een dertigtal geïnteresseerden. Te Antwerpen namen Van Caeckenberghe en Van Genechten het voortouw in de propaganda voor de zopas vervlaamste Hogere Handelsschool. Geo Van Tichelen en Alfons Versnick, praeses van de Ajuinen, spraken voor een zeventigtal opgekomen studenten op een 'Hogeschoolmeeting' in Aalst.

Het derde academiejaar -geleid door de nieuwe rector Speleers, die de overleden Hoffmann opvolgde- startte echter vlotter dan de vorige jaren: geopend op 16 oktober, waren rond 26 oktober al 155 studenten ingeschreven.²²⁵ Toch zeggen deze aantallen bijzonder weinig over de stand van zaken. Professoren kwamen zelden meer opdagen in hun auditoria, met uitzondering van de bevlogen flamingant prof. Minnaert en prof. Lahousse. Ook de studenten kropen zichtbaar weg nu het einde in zicht was. De pet werd zelden nog op straat gedragen, om minder op te vallen bij de Gentenaars die de bevrijding maar wat graag zagen komen. Een onderhoud van De Wulf met prof. De Bruycker was veelzeggend voor de periode. De Bruycker voorzag hem van een duplicaat van zijn diploma en raadde hem aan naar Nederland te vluchten, waar zijn diploma erkend zou worden. Over Duitsland zei hij niets, maar het was voor De Wulf duidelijk dat ook het professorencorps inzag dat het hier 'amen en uit was'.²²⁶ Ook het corps deed niet meer de moeite om op te starten voor het nieuwe academiejaar. De ledenlijst werd halfslachtig aangevuld, slechts 8 inschrijvingen werden opgenomen.²²⁷ Het pas geopende studentenhuus werd al op 20 oktober gesloten met sombere speeches en het hoopvollere *Ergo Bibamus* ("En komen wij ooit naar de Hogeschool weer..."). De studenten kregen tevens de raad om zo snel mogelijk een paspoort in orde te brengen en Gent te verlaten. Over wat er precies diende te gebeuren, waren de studenten zelf niet zeker. Enkelen vatten het plan op om naar Duitsland of Nederland te reizen en daar hun studies verder te

²²⁵ Vanacker, *Op. Cit.*, pp. 448-449

²²⁶ De Wulf, *Op. Cit.*, p. 21

²²⁷ Gentsch Studentencorps "Hou ende Trou" - Ledenlijst jaar 1918-1919

zetten, het grootste deel ging echter naar huis. 21 oktober sprong Berlijn bij en trachtte de Duitse regering alsnog een tussenoplossing te zoeken voor de gestrande Gandavenses. Het voorstel om de lessen verder te zetten in Turnhout werd afgewezen. Een deel van de studenten en professoren bleef liever in Gent, maar een ander deel zag Duitsland als een mogelijkheid. De universiteit van Münster wees een voorstel tot Vlaamse Hogeschool af, Hamburg en Göttingen waren wel bereid Vlamingen op te nemen, al bleef uiteindelijk slechts Göttingen over als vluchtoord.²²⁸

De naar het oosten reizende studenten kwamen op 22 oktober aan te Turnhout, waar ze tijdelijk werden ondergebracht in een klooster, waar van rantsoenen en bedrukte sfeer geen sprake meer scheen te zijn. Wanneer op 24 oktober Naudts en den Doncker vanuit Brussel aankwamen, werd er zelfs een corpsvergadering gehouden, met de vlag van *De Kaproenen* tronend in de kloosterzaal. Ondertussen trachtten Gijssels en Parasio in Brussel geld los te weken. De corpsvergaderingen in Turnhout draaiden vooral over de mogelijkheden die nog resten. Op 27 oktober werd gedebatteerd over Münster, dat op dat ogenblik nog een afwachtende houding aanneemt. De meerderheid voelde echter weinig voor een vlucht naar Duitsland, al werd wel in de eisen van de studenten opgenomen om niet alleen vrijheid van vertrek te bekomen, maar ook de mogelijkheid om de studies in Duitsland af te ronden, met volledige ondersteuning.²²⁹

Na een kort verblijf in Bad Salzufeln, niet toevallig ook de hoofdzetel van de *Deutsch-Flämische Gesellschaft*, kwamen de Gandavenses op 9 november 1918 aan te Göttingen, waar de universiteit had aangeboden om de ontheemde studenten op te nemen. In de rand van deze stad was ook het beruchte *Flamenlager* gelegen, waar vanaf 1915 onder leiding van Rooms een activistische kern ontstond rond het blad *Onze Taal*, dat rond 1915-16 actief werd benut als pro-Duits propagandacentrum. Na het einde van de oorlog, bleef een zestigtal van de geradicaliseerde ex-krijgsgevangenen in de omgeving, waar ze aan de bak kwamen als arbeiders, bedienden, beambten of student. De Vlamingen te Göttingen werden volgens brieven versterkt met een twaalfstal ex-Gandavenses die intussen aan de universiteit van Göttingen geïmmatriculeerd waren, nl. Godfried Rooms, Julius Garray, Pieter Bessem, Victor Dendoncker, Van de Kerckhove, Pieter Mertens, Leo R. Delfosse, Antoon Vloemans, Gratiaan Meire, Werner Leeten, Guido Irmen, Frans Naudts en prof. Vlaeminck en zijn vrouw.²³⁰ Aangekomen in Duitsland, bleek het akkoord voor een Vlaamse Hogeschool in Göttingen echter van de baan, al konden Vlaamse studenten zich wel individueel inschrijven aan de universiteit.²³¹

Het is te Göttingen dat een groep van 14 Gentenaars, waaronder ook professor Vlaeminck en zijn vrouw, die beiden de studenten ondersteunen, de studentenvereniging *Flandria* stichtten voor Vlaamse activistische ballingen in Göttingen, die "*ernaar streeft, in den vreemde den naam van Vlaming hoog te houden.*" Uit de statuten valt op te maken dat de *Flandrienses* zich

²²⁸ Vanacker, *Op. Cit.*, pp. 449-450

²²⁹ U. Lammens, *Dagboek Turnhout*, s.l., s.d. pp. 1-7 (Archief Frans Mariman, AMVS)

²³⁰ A. Deprez, *Willem De Vreese en de Studentenvereniging Flandria te Göttingen*, In: H. L. Cox, F. V. Vanacker en E. Verhofstadt (eds.), *Wortes Anst. Verbi Gratia*, Leuven-Amersfoort, 1986, pp. 114-115

²³¹ W. Dolderer, *Activistische Ballingen in Duitsland na de Eerste Wereldoorlog - Deel I*, In: Wetenschappelijke tijdingen, LIX, 2 (2000), pp. 67-98, pp. 68-72

bleven richten op Gent en hun Gentse jaren, zowel in vorm en stijl, maar tegelijk zich niet meer focusten op het louter studentikoze, maar voornamelijk op het politieke en de idealen die uitgekristalliseerd waren in de laatste oorlogsjaren. De leden verbonden zich ertoe de belangen te behartigen van Vlaamse studenten aan Duitse universiteiten en andere ballingen en het beschermen van de Vlaams-nationale gedachte, Vlaamse taal en cultuur en, opvallender, "*het intergermaansch ideaal.*" Hiertoe zouden de klassieke middelen gebruikt worden, met name het houden van lezingen en het stimuleren van de mentale ontwikkeling van de leden, maar men stelde zich eveneens tot doel om te fungeren als een draaischijf van nieuws en literatuur voor de Vlamingen in Duitsland, maar ook als een netwerk van Vlamingen, Duitsers en zelfs Scandinaviërs die het project genegen waren. De *Allteutonen*-idee van Domela en enkele Jong-Vlamingen leefde dus verder in de *Flandrienses*.

Ook de Duitse overheid hield de activisten en hun politieke bewegingen nauwlettend in de gaten. Een brief aan de Regierungspresident van Hildesheim meldde in 1919 niet alleen het bestaan van deze 'activistische centrale', maar haar concrete politieke doel. In de hoop België te destabiliseren en een Vlaamse onafhankelijkheid mogelijk te maken, streefden de voormalige activisten naar een versterking van het bolsjewisme in België. Verder onderzoek van de burgemeester van Göttingen kon de gemoederen echter kalmeren. De studenten, die wekelijks vergaderden in studentencafé *Schwarzer Bär* streefden onder leiderschap van Rooms enkel naar Vlaamse onafhankelijkheid. Net die ideologische veranderingen bij Rooms maakten de overheden ongemakkelijk. In januari 1919 verklaarde hij uitdrukkelijk 'terroristisch-revolutionair' te zijn en zijn Vlaams netwerk te willen inschakelen in het verspreiden van vlugschriften en propaganda, eventueel zelfs in "doortastender handelen." Medestudent Parasie stond eveneens onder toezicht. Zijn herhaaldelijke reizen naar Nederland en Berlijn, alsmede een vermeend lidmaatschap van de "Rode Jeugd" voor de oorlog, maakten hem verdacht. Door zijn aanzienlijke financiële middelen en schijnbare contact met de Spartakist Liebknecht, werd hij gebrandmerkt als potentieel bolsjewistisch revolutionair. Jan Mathijs Brans, eveneens te Göttingen, droomde hardop van een Groot-Duits rijk, maar hoopte anderzijds wel op een bolsjewistische vloedgolf, die zijns inziens gezonder zou zijn voor Duitsland (en Vlaanderen) dan het Verdrag van Versailles. Dolderer nuanceert echter terecht. Het bolsjewisme van Rooms en Brans moet opgevat worden als een radicaal revolutionisme zonder veel politieke inhoud, een teken des tijds. Het is daarnaast ook verre van zeker of de mening van het drietal gedeeld werd door de andere activisten in Göttingen.²³²

Vormelijk bleef de vereniging zich richten naar het 'Vlaamse' model, met de Gentse herkenningstekens: de pet met faculteitskleuren op de rand bleef in gebruik, als symbool werd de vlag van *de Kaproenen* gevoerd, die via Turnhout in Göttingen was beland, naast het Vlaamse wapen. De band met Gent en Vlaanderen bleef ook vertegenwoordigd in de feesten. 11 juli (Vlaamse feestdag) en 23 december (Zelfstandigheidsverklaring van Vlaanderen) werden gevierd door de studenten, maar ook de stichting van de vereniging (2 januari) en de opening van de Gentse universiteit van 24 oktober 1916. Over de concrete werking van de vereniging is jammer genoeg weinig geweten, het verenigingsblad *Flandria's Persbode* is niet

²³² W. Dolderer, '*Van aktivisme naar bolsjewisme? Het Studentengenootschap Flandria te Göttingen*', In: Wetenschappelijke tijdingen, XLIV, 2 (1985), pp. 111-122

bewaard gebleven. Verder is ook niets geweten over de contacten tussen Flandria en de talrijke Duitse studentenverenigingen in Göttingen. De aanwezigheid van enkele Burschenschaften, die doorgaans dichter staan bij de cultureel-Duitse ideeën en een afdeling van de Verein Deutscher Studenten, die vanaf de jaren twintig zeker banden onderhield met Vlaamse verenigingen en groepen, scheppen een goed klimaat voor culturele uitwisseling, anderzijds doet de beperkte informatie vermoeden dat *Flandria* eerder op zichzelf bleef. Een volledig onderzoek naar deze vereniging is weinig haalbaar gezien de weinige archiefstukken die de vereniging heeft nagelaten.²³³ Verder is het aannemelijk er van uit te gaan dat de vereniging midden jaren '20, bij het afstuderen van de meeste Gandavenses, ter ziele is gegaan.

De achtergebleven studenten legden echter zeer verscheidene trajecten af, zij het met een aantal constanten. Rooms, die opgang maakte van krijgsgevangene naar Duits propagandist bij het GSC, trok in december 1918 weer naar Göttingen om de ontbinding van het *Flamenlager* te ondersteunen. Tijdens zijn studies te Göttingen (1919-1923), was hij volgens Dolderer de 'ongekroonde koning van *Flandria*'. Het verbaast dan ook niet dat Rooms in 1926-1927 als radicale activist nog een poging deed om een Nederduits-Vlaamse Werkgemeenschap op te richten. Vlaanderen zag hij echter niet weer: werkzaam bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken bleef hij tot zijn dood in Duitsland.²³⁴ Irmen verging het anders. Na een studie biologie (1919-1923) en een korte tijd als buitengewoon assistent, keerde hij terug naar Vlaanderen na het in werking treden van de Uitdovingswet van 1929, net als zo vele ballingen.²³⁵ Het lot van Frans Naudts vormt de uitzondering op de regel. Na zijn doctoraat te Göttingen in 1924, trouwde hij en liet hij zich naturaliseren. Desondanks bleef hij zeer actief in de Vlaamse Beweging. Als correspondent voor het blad *Ter Waarheid* (1921-1922) en het bij studenten zeer populaire blad *Vlaanderen* vanaf 1923. Het is in *Vlaanderen* dat Naudts voor het eerst vol lof spreekt over de vroege NSDAP, die op dat moment door het blad nog wordt aangevoeld als een ruwe en marginale beweging in de schaduw van de meer salonfähige Duits-nationalisten. Na een mislukte poging tot heroprichting van *Jong-Vlaanderen* vanuit Duitsland als voorhoede van een 'Groot-Germaanse gemeenschap', werd hij vanaf 1930 actief in de Berlijnse *Bund der Vlamenfreunde*. Het is in datzelfde Berlijn dat Naudts in 1945 de dood zou vinden in de *Volkssturm*.²³⁶

Ondanks de relatief onbeduidende werking van *Flandria*, is de vereniging zeker van belang geweest als voorbeeld van het blijvende netwerk van Gandavenses in het buitenland, en meer bepaald van het specifieke studentennetwerk. Verdreven of vertrokken uit hun thuisland, trachtten velen al snel terug te keren of contact te onderhouden met Vlaanderen, anderen deden een poging om duurzamere netwerken uit te bouwen of om vanuit Duitsland Vlaanderen te beïnvloeden, zij het met relatief weinig succes.

²³³ A. Deprez, *Op. Cit.*

²³⁴ W. Dolderer, *Op. Cit.*, pp. 204-206

²³⁵ W. Dolderer, 'Activistische ballingen in Duitsland na WOI. Deel III', in: Wetenschappelijke Tijdingen, jg. 59, nr.4, 2000, pp. 2010-211

²³⁶ W. Dolderer, *Op. Cit.*, pp. 211-213

Figuur 3: Gevluchte Gandavenses te Turnhout. Eerste rij v.l.n.r.: Reimond Rens, Luc Naudts, Victor Dendoncker, Frans Naudts, Herman Craeybeckx, Adolf Wambeke en Urbaan Lammens. Tweede rij v.l.n.r.: Guido Irmen, Lionel De Sadeleir, Fritz De Jonghe, Richard Declercq, Karel De Beul, Remi Welvaert, onbekend (Bron: Universiteitsarchief KUL)

Figuur 4: Studentenvereniging Flandria te Göttingen, ex-Gandavenses in Duitsland. (vermoedelijk 11/7/1919) v.l.n.r., v.b.n.o.: Irmen, Vloemans, Delfosse, Rooms, Garray, Naudts, prof. Vlaeminck en Bessem, dr. Van de Kerckhove, Mertens, Den Doncker, Leeten, Meire en mevr. Vlaeminck (née Lefèvre)
(Bron: nalatenschap Dr Michiel van de Kerckhove uit Berlijn, A. Deprez, 'Willem De Vreese en de Studentenvereniging Flandria te Göttingen', In: H. L. Cox, F. V. Vanacker en E. Verhofstadt (eds.), 'Wortes Anst. Verbi Gratia, Leuven-Amersfoort, 1986)

3.4.2. Oud-studentennetwerk

Ook de achtergebleven Gandavenses hadden het niet makkelijk om te aarden aan de nieuwe universiteit. Diploma's uitgereikt door de Vlaamse Hogeschool werden, zoals aangekondigd door de regering in ballingschap voor de opening van de universiteit, nietig verklaard²³⁷ terwijl wie in Duitsland studeerde tijdens de oorlog, probleemloos verder kon aan de Belgische universiteiten.²³⁸ Professor in ballingschap Henri Pirenne zette zich bij zijn terugkeer halsstarrig in om dit anti-Gandavensesfront aan de Vlaamse universiteiten te handhaven, getuige een schrijven aan de Leuvense rector uit 1919 als antwoord op een brief van het 'Vlaamsch Verbond' (het latere KVHV-Leuven), die een pleidooi trachtte te houden voor de Gandavenses van katholieke overtuiging en met een verleden aan de KUL.^{239 240}

Naast de vlucht naar Duitsland trekken ook een aantal Gandavenses, waaronder professor De Vreese, naar Nederland. De voornaamste student die in Nederland zijn studies voortzette, is naar alle waarschijnlijkheid Bob Van Genechten, wiens uitgebreide correspondentie met Paul Van Ostaijen bewaard is gebleven. Van Genechten trok op 14 november naar Utrecht, waar hij zijn studies afmaakte. Veroordeeld tot 8 jaar cel, was terugkeren naar Vlaanderen geen optie voor hem. Ondertussen bleef hij echter de Vlaamse politiek en studentenbeweging op de voet volgen. Ondanks het lof dat hij heeft voor de Nederlandse mentaliteit en wetenschapsbeoefening in Utrecht, onderhoudt hij ginds ook een Vlaams netwerk, waarvan prof. Marcel Minnaert de bekendste exponent is. Interessant is zijn grote aandacht voor de revolutie in Berlijn en het bolsjewisme, dat volgens hem geen blijvende omwenteling van het kapitalistische systeem teweeg kan brengen.²⁴¹ Zijn politieke mening vatte hij in 1925 in '*Wat willen de Vlamingen?*', waarin hij van leer trok tegen de verdeeldheid aan Vlaamse kant, de weifelende houding van de Frontpartij, maar vooral tegen het 'Vlaams Belgicisme'.²⁴²

De achtergebleven Gandavenses hadden in de naoorlogse jaren vooral te lijden onder de naam en faam van hun verleden. Dit gold ook voor Alfons 'Fonne' van den Hende, die in 1917 afgezwaaid was een de Hogeschool voor een betrekking voor het gesplitste Ministerie van Wetenschappen en Kunsten. van den Hende kreeg na de oorlog een betrekking bij de socialistische partij en kon met steun van de flamingante socialist Huysmans een positie van studiemeester op een Antwerps atheneum bekomen. Reimond Rens, de eerste ingeschreven

²³⁷ Vanacker, *Op. Cit.*, p. 129

²³⁸ n.n., *De Vlaamsche Hoogeschool te Gent (1916-1918): verweerschrift van het Gentsch Studentencorps "Hou ende Trou"*, Gent, 1919, pp. 8-10

²³⁹ Brief Vlaamsch Verbond aan Mgr. Ladeuze, 1919 (Archief Frans Mariman, 33/13, AMVS)

²⁴⁰ Brief Pirenne aan rector KUL, 1919 (Archief Frans Mariman, 33/13, AMVS)

²⁴¹ Brieven Van Genechten aan Paul Van Ostaijen (Archief Paul Van Ostaijen, O3945/B1, AMVC-Letterenhuis)

²⁴² R. Van Genechten, '*Wat willen de Vlamingen?*', Amsterdam, Uitgevers-Mij Elsevier, 1925 pp. 115-142

student aan de Vlaamse Hogeschool, sloot zijn Gentse jaren af met een jaar cel voor zijn activiteiten tijdens de Eerste Wereldoorlog. Na bijna een decennium van bediendebaantjes en vele pogingen om zijn studievoortgang aan de Gentse hogeschool erkend te zien, kon hij via enkele vrienden uit Vlaamsgezinde kringen een benoeming bekomen als leerkracht fysica op hetzelfde Antwerpse atheneum als waar van den Hende werkzaam was.²⁴³ Ook praeses Mulier kreeg te maken met de Belgische rechtbanken. Nadat hij reeds in 1921 verkozen was tot provincieraadslid via een lijst van de Christen Werklieden, kreeg hij het alsnog aan de stok met de staat omwille van zijn verleden en werd hij veroordeeld tot drie jaar cel voor zijn rol in de Vlaamse Hogeschool. Na heen-en-weer geschrijf van vader Robert Mulier naar onder andere prof. Scharpé en zelfs een steunbetoging op 23 april 1922 te Roeselare, kwam Arthur Mulier op het einde van dat jaar reeds vrij.²⁴⁴

Belangrijker zijn de blijvende contacten tussen de Gandavenses onderling en hun betrokkenheid bij de latere Vlaamse Beweging. Brieven en lijsten uit de jaren '20 ontbreken, maar we kunnen er van uitgaan dat kleine vriendengroepen, zoals die rond Mariman en De Wael elkaar regelmatig aanschreven. Dit is ook op te maken uit de aanwezigheid van o.a. oud-Gandavenses De Wael, Van Caeckenberghe, Parasie en Van Gelder bij de openingsplechtigheid en de feestzitting in lokaal Uylenspiegel ter ere van de vernederlandsing van de Gentse universiteit op 28 oktober 1930, waar prof. Speleers de feestrede hield. Een weerzien dat overigens voornamelijk te danken was aan een oproep in het Vlaams-nationale blad *De Schelde*.²⁴⁵ Cyriel De Wael, oud-Ab-Actis, ontpopte zich tot leider van de ex-Gandavenses en zette een eerste vergadering op touw op 25 januari 1931 in Antwerpen. De Wael was duidelijk over het doel: ondanks alles hadden de oud-Gandavenses meegewerkt aan de opbouw van de Hogeschool naar goed vermogen, al werd het "door onze vijanden vernietigd." Het was nu de zaak om de gezellen van toen samen te houden en het relaas van de Hogeschool op te tekenen. Belangrijker nog: de band met de studenten moest bewaard blijven, net nu men in Gent wakker schudt: "*Door mijn betrekkingen met de studenten te Gent, weet ik dat een groepering als de onze, rechtstreeks een beduidende invloed kan verkrijgen op de inrichting, de geest en de leiding van het studentenleven.[...] Die invloed kunnen wij best uitoefenen door allerhande hulp, voornamelijk financiële, door optreden van ex-Gandavenses in de studentenmiddens.*" Op voorstel van Minnaert werd besloten een enkele vereniging te vormen van professoren en studenten van de Vlaamse Hogeschool. De Wael werd tot voorzitter verkozen, bijgestaan door Van Immelen (ab-actis) en Mariman (fiscus). Met 57 opgekomen oud-studenten, waaronder ook voormannen als Mulier en Moens en professoren als Speleers, werden reeds plannen gesmeed voor volgende vergaderingen.²⁴⁶ Het werk werd meteen aangevat door De Wael, die een anderhalf jaar later reeds een adressenlijst kon meedelen aan Mariman.²⁴⁷ Een volgende brief maakt echter wel melding van de

²⁴³ M. De Wulf, *Op. Cit.*, pp. 25-28

²⁴⁴ Brieven Robert Mulier omtrent de rechtzaak van Arthur Mulier (Archief Arthur Mulier, M887/B, AMVC-Letterenhuis)

²⁴⁵ M. De Wulf (red.), Mededelingen van 'Hou ende Trou' - vereniging der ex-Gandavenses, nr. 1, 10/8/1971, pp. 1-2

²⁴⁶ Verslag van de vergadering van 25 januari 1931 (Archief Frans Mariman, 33/20, AMVS)

²⁴⁷ Brief van De Wael aan Mariman (26 juli 1933) (Archief Frans Mariman, 33/12, AMVS)

afgelasting van de bijeenkomst van 1933 en de lage opkomst in 1932.²⁴⁸ Een ledenlijst, die vermoedelijk uit 1934 dateert, maakt notie van 157(!) leden van deze oud-studentenbond,²⁴⁹ het terugvinden en verbinden van deze oud-studenten zorgde voor een uitbouw van een sterk Vlaams-nationaal netwerk waar ook het nieuwe Gentsch Studentencorps op zou kunnen steunen (infra).

De stichting van het tweede Gentsch Studentencorps in 1933 gaf een impuls aan de oud-Gandavenseswerking. In GSC-blad *Ad Valvas* stelt De Wael dat de nieuwe generatie duidelijk bij de oude aansluit, "zowel in de vorm van inrichting en werkwijze als in de geest en de doelstelling wordt ons werk op verblijvende manier verdergezet." Het is dan ook niet verwonderlijk dat er tussen het bestuur van het tweede GSC en dat van de oud-studenten van Hou ende Trou een nauwe band bestond, net omwille van de drang tot samenwerking, die De Wael vier jaar eerder reeds aangaf. De naam van het blad van het nieuwe corps, *Aula*, verwijst immers uitdrukkelijk naar het opnemen van het oude ideaal en de band tussen beide verenigingen. De band is zelfs belangrijker dan een loutere samenwerking: de Gandavenses namen het beheer over het corphuis, Huize Mac Leod zelfs waar.²⁵⁰ Het spreekt voor zich dat de Gandavenses zich dan ook formeel vestigden in het studentenhuis Mac Leod in de St.-Pietersnieuwstraat 98, dit getuigen onder andere de lidkaart van 'Hou ende Trou' (uitdrukkelijk met zetel in "Mac Leod") en de toegangkaart voor het studentenhuis, beiden op naam van Mariman.²⁵¹ De oud-studentenvereniging bleef ook na het betrekken van "Mac Leod" zeer actief. Op 4 april 1932 werd verzameld voor een tentoonstelling over het eerste corps, compleet met bladen, foto's, petten en uiteraard de corpsvlag. Het avondmaal werd begeleid door speeches van prof. De Vreese, Van de Poel, Van Tichelen, Van Caeckenberghe, De Waele en Van de Steen, het studentikoze aspect werd ruim bestreken door Marcelijn De Wulf.²⁵² Ondanks de oproep om volgend jaar weer samen te komen, konden geen verdere stukken gevonden worden tot ver na de Tweede Wereldoorlog. Dit is vermoedelijk te wijten aan gebeurlijke omstandigheden, gevolgd door de diepe bres die de oorlog in de Vlaamse Beweging heeft geslagen: niet zelden bleven oud-Gandavenses ook in de oorlogsjaren actief in de Vlaamse Beweging.

Figuur 5: Foto genomen op de bijeenkomst van oud-Gandavenses op 4 april 1937. Eerste rij: M. de Meyer, G Vande Steene, Dr. Van Acker, A. Geltmeyer, Dr. Glibert, G. Mahy, A. D'Haese, mevr. De Paepe, prof. J. De Waele, prof. De Vreeze, mevr. De Vreeze, Parasie, mevr. Parasie, E. Mengé, E. Morel, Leo Geens, M. De Wulf, M. Byttebier, A. Brienen, L. Van Immelen, C. De Wael - Op de trap; Eerste rij: W. Reinhart, G. Van Tichelen, mevr. Flor. Dierckx, Flor. Dierckx, Fred Dierckx, Dr. Debrabandere; Tweede rij: Dr. J. Van Caeckenberghe, mevr. Morel, R. Tritsmans; Bovenste rij: Dr. G. De Paepe, adv. A Bockaert, stud. W. Eeraerts, Hugo Smets, Dr. F. Achtergaele, mevr. Mahy, mevr. De Wael, mevr. Mengé en mevr. Reinhart. (Bron: Archief Frans Mariman, 33/12, AMVS)

Na het einde van de Tweede Wereldoorlog, waarin het studentenhuis weer verloren ging, duurde het nog zo'n 20 jaar voor de draad weer opgenomen werd. In een brief aan Mariman, meldde De Wulf een ontmoeting met De Waele, die hem op het idee bracht om ter ere van de 50ste verjaardag van de Vlaamse Hogeschool weer samen te komen. De toon is echter minder triomfantelijk dan dertig jaar eerder: "*Wie zal er nog willen komen? [...] Ik heb de indruk dat er zijn die spijt hebben dat ze naar die Hogeschool zijn geweest.*"²⁵³ In februari 1967 pikte ook Cyriel De Wael de draad weer op, en stelde voor om in Antwerpen samen te komen omwille van de vele Gandavenses (o.a. Pycke en Cattoir) die er ondertussen woonden.²⁵⁴ De leeftijd speelde de oud-studenten duidelijk parten, pas in 1969 volgde een derde brief van De Wulf aan Mariman waarin hij hem meldde dat ook de Ajuin Versnick en Van Snick en Claeys van de Hogeschool interesse hadden in een samenkomst. Ondertussen was echter wel Cyriel De Wael overleden, die passend een laatste groet werd gebracht met de corpsvlag op de kist en de activistenhymne "*Daar is maar één land, dat mijn land kan zijn*" van De Clercq. Ironisch genoeg is het net die begrafenis die hen weer in contact bracht met Mulier, Reinhart, Geltmeyer en Pycke.²⁵⁵ Ook de begrafenis van Maurits de Meyer, waar Mariman een lijkrede hield, bracht de oud-commilitones weer samen na een oproep van dezelfde Frans Mariman.²⁵⁶ Het is uit deze samenkomsten dat Mariman, De Wulf en Jozef De Waele weer het initiatief nemen om de ex-Gandavenses samen te brengen. Een nieuwe lijst van ex-Gandavenses uit het Gentse werd opgemaakt,²⁵⁷ al zou het duren tot december 1970 vooraleer de volgende vergadering belegd werd voor West- en Oost-Vlaamse Gandavenses in Vlaams huis 'Roelant' op 18 december in Gent. De vergadering is echter slechts een matig succes, omwille van hun hoge leeftijd zegden velen alsnog af.²⁵⁸ Ook in Antwerpen komen de Gandavenses -zij het slechts een vijftiental- samen (1971), waar verder nog een adressenlijst wordt opgesteld en een begin wordt gemaakt van een nieuw bestuur van de oud-studentenvereniging.²⁵⁹

De samenwerking onder leiding van Mariman resulteert in augustus 1971 in de eerste uitgave van *Mededelingen van 'Hou ende Trou'* - *Vereniging der Ex-Gandavenses*, uitgegeven door De Wulf. De toon is echter heel anders dan de strijdvaardigheid van voor de Tweede Wereldoorlog: "*Alvorens ook wij het stoffelijk overschot aan de schoot van Moeder aarde*

²⁵³ Brief De Wulf aan Mariman (10/1/1966), (Archief Frans Mariman, 33/2, AMVS)

²⁵⁴ Brief De Wulf aan Mariman (13/2/1967), (Archief Frans Mariman, 33/2, AMVS)

²⁵⁵ Brief De Wulf aan Mariman (24/4/1969), (Archief Frans Mariman, 33/2, AMVS)

²⁵⁶ Mededeling overlijden van Maurits de Meyer op 24 november 1970, (Archief Frans Mariman, 33/2, AMVS)

²⁵⁷ Lijst van Ex-Gandavenses - Gent (1970) (Archief Frans Mariman, 33/2, AMVS)

²⁵⁸ Uitnodiging van F. Mariman aan Gandavenses (14/12/1970), (Archief Frans Mariman, 33/2, AMVS)

²⁵⁹ Uitnodiging bijeenkomst ex-Gandavenses in Antwerpen 8 apr 1971 (Archief Frans Mariman, 33/2, AMVS)

zullen toevertrouwen, wensen wij in geweten voor het nageslacht nogmaals te getuigen dat wij door onze aanwezigheid aan de eerste vernederlandse universiteit in Gent in 1916-18, alleen het heil van het Vlaamse volk voor ogen hebben gehad." De eerste editie, voornamelijk gewijd aan het structureren van het verleden van de oud-studentenvereniging, leert ons ook dat men in 1941 nog een poging ondernomen heeft om een bijeenkomst te houden om een schadevergoeding bij het Bormsfonds aan te vragen, al schenen weinig Gandavenses geïnteresseerd in het georganiseerde eerherstel. Na een aantal gefaalde pogingen zou het inderdaad tot 1965 duren eer de draad weer werd opgepikt en de oud-studentenvereniging een schuchtere heroprichting kende naar aanleiding van een bijeenkomst in Dendermonde. Ondertussen was Dr. Jan Brans belast met het schrijven van een objectieve geschiedenis van de Vlaamse hogeschool door het nieuwe triumviraat Mariman, De Wulf en Rens. Ondertussen werden ook lang verloren Gandavenses teruggevonden zoals H. Mahy, die naar Californië verhuisd was, of 'plakker' Michiel Byttebier, die na een korte periode in de cel omwille van een illegale terugkeer uit Argentinië, weer op vrije voeten was. Ook de studenten te Göttingen waren niet vergeten. Leeten, De Decker en Moortgat konden gecontacteerd worden.²⁶⁰ Op 14 oktober 1972 werden de werken verder gezet met een vergadering te Gent en de voorbereidingen van een tweede nummer van 'Hou ende Trou' (gedateerd op 1 september 1972).²⁶¹ Het tweede nummer, waarin onder andere melding wordt gemaakt van het overlijden van ab-actis Cyriel De Wael, Van de Poel en Geltmeyer, zou het laatste blijken dat de vereniging naliet.²⁶²

Ondanks de slechte voorbereiding door het corps zelf (geen vaststelling van een oud-studentenbond of *levensbondprincipe* naar Duits en Nederlands voorbeeld, geen ad-hoc organisatie in het najaar van 1918), slaagden de Gandavenses er toch in om een sterk netwerk uit te bouwen van oud-studenten, met vertakkingen in de politiek (o.a. Mulier, provincieraadslid en senator), economie (bv. Mariman) en cultuurwereld (bv. de Meyer). De wil om meer te betekenen dan een oud-studentenvereniging, uitte zich in de nauwe samenwerking met het tweede Gentsch Studentencorps dat in 1933 uit de *Vlaamse Studentenclub* ontstaan is. Dit tweede corps grijpt ook uitdrukkelijk terug naar de eerste generatie als ideaal (zie bv. de overname van de namen GSC en Aula) en ondersteuning (waarbij de ex-Gandavenses fungeren als beheerraad van het studentenhuis 'Mac Leod'). De band verwaterde met het teloorgaan van het corps en de Tweede Wereldoorlog, al tracht een kleine groep onder leiding van De Wael, De Wulf en Mariman in de herfst van hun levens nog een heropstart te forceren, met enig succes. De betekenis van deze tweede doorstart mag dan wel voornamelijk historiografisch zijn, de rol die de Gandavenses speelden in de jaren '30, als legitimerende factor in de 'vernederlandsingsmeeting' van het AVHV en de werking van het GSC geven hen ook lang na hun eigen studentendagen een grote waarde voor de studentenbeweging aan de Gentse universiteit (infra).

²⁶⁰ M. De Wulf (red.), Mededelingen van 'Hou ende Trou' - vereniging der ex-Gandavenses, nr. 1, 10/8/1971, pp. 3-12

²⁶¹ Brief Frans Mariman (2 oktober 1972), (Archief Frans Mariman, 33/2, AMVS)

²⁶² M. De Wulf (red.), Mededelingen van 'Hou ende Trou' - vereniging der ex-Gandavenses, nr. 2, 1/9/1972, pp. 1-2

3.5. Tussenbesluit: tussen revolutionair en traditioneel

Het Gentsch Studentencorps 'Hou ende Trou' is, conform het streven van de stichters, terecht een vereniging *sui generis* te noemen. Het revolutionaire project om een nieuw soort vereniging te stichten, op basis van faculteitswerking en een algemeen vertegenwoordigende rol, kende geen voorgangers waarop de stichters zich konden baseren. Toch moet erkend worden dat de formele uitwerking een interessant resultaat opleverde: een Vlaams corps naar Nederlandse traditie ingericht en naar Nederlandse traditie uitgewerkt, denk bv. aan de studentenbaretten en de borstlinten in de 'Dietse' kleuren. 'Hou ende Trou' was duidelijk een vereniging die zich bewust was van haar rol en positie: als vormingsinstituut van een leidende klasse, wat ook voor de oorlog al het streefdoel was in politieke studentenverenigingen, en haar mogelijke politieke rol, getuige de stellingname in 1918 en het propagandawerk van de clubs. Met de organisatie van een sociëteit slaagt het corps in een grote stap in de verankering en verdere uitbouw van de eigen werking, al zorgen oorlogsomstandigheden en interne twisten voor een gebrekkige dienstverlening en eerder stroeve werking. Net als vele andere verenigingen en verenigingsvormen voor en na de Eerste Wereldoorlog, is het GSC 'Hou ende Trou' opvallend zelfbewust van haar leidende rol en de mogelijkheid om leiders te vormen in een zeer snel evoluerende socio-politieke context. Wanneer continue, latente evoluties niet meer volstaan, dient een sociale groep zich ook versneld aan te passen aan de context, hetgeen een nieuwe generationele stijl oplevert: *generational entelechy*. Hierbij differentieert Mannheim of de groep zich bewust is van zijn eenheid als *generational unit* of niet. In de casus van het GSC 'Hou ende Trou' is dit zeer duidelijk het geval. Reeds voor de oorlog vormen groepen als 'Jong-Vlaanderen' een aanzet tot de kleine voorhoede die het GSC zou samenstellen. Het eigen bewustzijn van de voorhoedepositie en de invloed op omgeving en komende generaties, maken van dit corps een voorbeeld van Mannheims zelfbewuste *generational unit* en daarmee een voorname sociale factor, gelijkaardig aan studentengroepen in mei '68 of de *Deutsche Burschenschaft*.²⁶³

Toch valt op dat het corps vooral een zeer traditionele vereniging blijft, ondanks de poging tot breuk met het verleden. De organisatiestructuur gebaseerd op de faculteiten blijkt bijvoorbeeld al vanaf het begin weinig doordacht: de talrijke deelverenigingen, de structuur waarbij de faculteitsvoorzitters ook het algemene bestuur uitmaken en de beperkte kring van corpsvoormannen zorgen voor een werkdruk die de faculteiten lamleggen. De opening wordt ingevuld door de clubs, kringen en gilden, verenigingen waar rector Hoffmann en praeses Mulier enig voorbehoud hebben. Ondanks het korte bestaan van het corps is de evolutie reeds in het tweede academiejaar zichtbaar. De oude gewoontes en structuren winnen aan belang, het is aannemelijk dat het corps, indien het langer bestaan had, zich alsnog geherstructureerd zou hebben naar een werking met een regionale, in plaats van faculteitsgebonden basis.

De meest baanbrekende verwezenlijking van deze Gandavenses was echter het ontstaan van een actieve en goed georganiseerde oud-studentenwerking die vanaf de jaren '30 een grote rol kan spelen in de ondersteuning van de nieuwe flamingante generatie, die zich ook duidelijk naar deze eerste generatie Gandavenses richt. De wisselwerking tussen beide corps is een zeer

²⁶³ K. Mannheim, *What is a social generation?*, In: A. Esler (ed.), *The Youth Revolution: The conflicts of generations in modern history*, DC Heath, Lexington (MA, VS), 1974, pp. 14-15

uitdrukkelijke vorm van de thesen van Mannheim, Rosenmayr en Ortega y Gasset, waar generaties op elkaar inspelen en hun waardenpatronen weten door te geven, al heeft elke generatie ook een zekere eigen inbreng. De commentaar van Cyriel De Wael in *Ad Valvas* is dan ook veelzeggend. De tweedeling traditioneel - transgressief, zoals naar voren komt bij Lipset, is dan weer lastiger toe te passen. Het corps functioneert net als organisatie 'sui generis' omwille van de sterke combinatie van traditionele en transgressieve elementen. Net als voor studentenbewegingen voor hen, gaat de stelling van Lönnecker ook voor het corps op: een vereniging geldt als traditionele 'opvoeder', die de nieuwe generatie vertrouwd maakt met gewoontes, handelwijzen en waardepatronen van een leidende generatie om later een leidende rol te vervullen. Tegelijk moet ook aandacht besteed worden aan het revolutionaire potentieel dat Lönnecker onderschrijft. Het gaat namelijk om een groep jongeren op een cruciaal punt, ongebonden door maatschappelijke hinderpalen als gezin of carrière, een seismograaf van de politieke cultuur waarbij de student de plaats op de barricaden inneemt.

DEEL II

De Gentse studentenbeweging in het Interbellum

Hoofdstuk III: van GSC naar GSC

4.1. Een woelig herbeginnen

4.1.1. De erfenis van de Gandavenses (1918-1919)

De wapenstilstand van 11 november 1918 betekende geen directe terugkeer naar de normaliteit, noch voor de staat, noch voor de burgers, noch voor de Gandavenses. De vooroorlogse stakingsgolven en de talrijke revoluties in Europa, niet in het minst de anarchie die volgde op de Duitse capitulatie, maakten de heren in het pluche zeer ongemakkelijk. Het spreekt voor zich dat, wanneer het vuur zich zo dicht bij de lont bevindt, politieke voorzichtigheid geboden is. Een terugkeer naar een sterk verfranst Vlaanderen was uitgesloten door de Duitse Flamenpolitiek en de agitatie errond. Daarnaast vergde een revolutionaire context ook verregaande sociale toegevingen. Dit uitte zich in de gevolgen van de zogenaamde "Staatsgreep van Loppem", waarbij het terugkerende kabinet door koning Albert ontbonden werd, waarna een nieuwe regering werd samengesteld van katholieken, liberalen en -voor de eerste maal- socialisten: evenredige vertegenwoordiging en algemeen enkelvoudig stemrecht voor mannen werden zonder al te veel omhaal doorgedrukt.

Ondanks de verregaande verwezenlijkingen te Loppem, was Albert niet te vinden voor een pacificatie van het Vlaamse vraagstuk. Reeds in januari en maart had hij de voorstellen tot vernederlandsing van Vlaanderen door Van Cauwelaert verworpen, de universiteit bleef dan ook niet eentalig Nederlands. In zijn troonrede van 22 november 1918 sprak de vorst van het voorbereiden van wetsontwerpen die de meest volledige gelijkheid en rechtvaardigheid zouden verzekeren aan de bevolking. Vage aanwijzingen in de richting van tweetaligheid, al opende de Gentse universiteit in januari weer gewoon in het Frans.²⁶⁴

Naast de algemene teleurstelling over het falen van de Vlaamse hogeschool, kregen de Gandavenses daarnaast ook te maken met vormen van repressie vanwege de Gentenaars en de terugkerende troepen. Huizen van bekende flaminganten werden aangevallen en in brand gestoken, zo moesten de woonsten van prof. Speleers, Dr. Minnaert en de hoogleraren Huybrechts en Van Roy eraan geloven. De ex-Gandavenses De Beul, Talloen, Seynaeve, Cattoir, Van Damme, Rens, Torck, Pauwels, De Visscher en Moens werden door de in hun functie herstelde politiediensten in hechtenis genomen.²⁶⁵ Belangrijker echter, was de vervolging van overheidswege.

De waarschuwing van minister van onderwijs Pouillet dat de diploma's van de Gentse hogeschool niet erkend zouden worden door de Belgische overheid, bleken geen loze dreigementen.²⁶⁶ De oorlogsjaren en het debacle van de Vlaamse Hogeschool hadden het Vlaamse studentenleven zelf ook sterk getekend. De collaboratie van enkele honderden Gentse studenten tijdens de oorlog kon op weinig sympathie rekenen van de stad en haar

²⁶⁴ L. Wils, *Op. Cit.*, pp.69-72

²⁶⁵ n.n., *De Vlaamse Hogeschool te Gent (1916-1918): verweerschrift van het Gentsch Studentencorps "Hou ende Trou"*, Gent, 1919, pp.5-7

²⁶⁶ D. Vanacker, *Het Activistisch Avontuur*, Academia Press, Gent, 2006, p. 129

universiteit. Het spreekt dan ook voor zich dat noch de staatsgetrouwen, noch de radicale flaminganten met een blanke lei weer konden starten aan de universiteiten. Op de officiële heropening van de Gentse universiteit stak de nieuwe rector Eeman, die destijds echter ook de loyaliteitsverklaring aan de Duitse overheid ondertekend had, een scherpe speech af tegen de Vlaamse Hogeschool en de collaboratie van de Vlaamse Beweging tijdens de oorlogsjaren, onder luid protest van prof. Daels. Ook onder de studenten zelf was er sprake van spanningen, wederzijds uitdagen en misprijzen tussen Flaminganten en *Franshdollen* tekenden het eerste jaar. De tweestrijd lag echter moeilijker dan een simpele tweespalt tussen 'staatsgetrouwen' en 'Vlaams-nationalisten', getuige een voorval op de 11 juliviering van 1919 in het Leuvense St.-Donatuspark. Tijdens een redevoering van katholiek flamingant parlamentslid Alfons van de Perre, doken een aantal Franstaligen op met een driekleur ter provocatie. Een van de aanwezigen, de Vlaamse "houthakker van de Orne" Pol Davidts, veroverde de vlag, waarna de aanwezige Vlaamse massa de Brabançonne zong.²⁶⁷ De Vlaamse studentenbeweging in deze periode vernauwen tot "Vlaams-nationalisten" is dan ook te kort door de bocht.

De explosieve sfeer in de Vlaamse studentensteden had ook zijn impact op de Vlaamse studentenbodem. De Heidelberger romantiek van de vooroorlogse gilden en streekclubs was niet meer, de radicalisering onder impuls van de frontgeneratie was zowel in Leuven als Gent merkbaar. Zo schreef student Jan Valvekens in *De Standaard* in april 1919: "*Die verenigingen zoals gouwgilden, plaatselijke clubs en studiekringen - die vroeger op het stuk van strijdend flamingantisme weinig of niets uitrichtten, helemaal in het licht van de nieuwe tijd voorwaarts komen. Ouderen zijn de poppenwinkel moe geraakt en honderden schachten doen liever aan ongedwongen flamingantisme dan zich te moeten onderwerpen aan die zonderlinge vormelijkheden die weleer als 'studentikose usen ende costuymen' werden bestempeld. De grote massa der studenten is nog slechts te vinden voor radicaal flamingantisme spijs alles en tegenover alles.*"²⁶⁸

Ook het Vlaamsgezinde Leuvense studentenblad *Ons Leven* liet zich niet onbetuigd. In het nummer van 7 mei 1919 nam de redactie de handschoen op voor de Gandavenses wiens verbanning van de hogescholen en universiteiten gezien wordt als "*een daad van tergende willekeur.*"²⁶⁹ De gematigde strijdgeest kenmerkte de vroege naoorlogse jaren: niet de strijd van de Vlaams-nationale minderheid, maar de sterke animositeit tussen Vlaamse en patriottische en franskiljonse studenten tekende het straatbeeld, gaande van heen-en-weer geroep in de lijn van "*Activiste Allemande*" tot wederzijds ramen ingooien te Leuven.²⁷⁰ In Gent, waar de Vlaamse studentenbeweging begrijpelijkerwijs in het defensief zat, uitte zich dat in een ondergrondse strijdlust in de kroegen aan het Casinoplein. De teruggekeerde frontsoldaten en 'nieuwe schachten' konden rekenen op de onverdeelde interesse van de overheid in de vorm van de Sûreté Militaire, die de ex-frontsoldaten in de gaten hielden. Ondertussen waren ook de vooroorlogse verenigingen weer recht gekrabbeld. Op maandag 10

²⁶⁷ L. Vos, *Idealisme en Engagement: de roeping van de katholieke studerende jeugd in Vlaanderen (1920-1990)*, Acco, Leuven, 2011, p.40

²⁶⁸ L. Vos, *Op. Cit.*, pp.23-24

²⁶⁹ L. Vos, B. De Wever en W. Weets, *Vlaamse Vaandels, Rode Petten: Honderd jaar Katholiek Vlaams Hoogstudentenverbond*, Uitgeverij Pelckmans, Kapellen, 2002, p. 110

²⁷⁰ L. Vos, *Idealisme en Engagement: de roeping van de katholieke studerende jeugd in Vlaanderen (1920-1990)*, Acco, Leuven, 2011, pp. 23-24

februari verzamelde het *Katholiek Vlaamsch Hoogstudentenverbond* voor de eerste maal weer in *Den Rooden Hoed*. Een hevig debat tussen passivisten en nationalisten noopte het oude Verbond om te vormen tot een *Algemeen Vlaamsch Hoogstudentenverbond* dat de godsdienstige en politieke breuklijnen kon overstijgen. De aanwezigheid van en de lof voor de oud-studenten van de Vlaamse Hogeschool en de deelname aan een Vlaamsgezinde bedevaart naar Oostakker-Lourdes maakten de studenten weinig geliefd bij de middenstand. Met steun van de Handelsbank en Vlaamsgezinde oud-strijders en na een omhaling in de Vlaamse huizen, kon in het najaar van 1919 het Vlaamse huis "Uylenspiegel" in de Korte Kruisstraat door de studenten gebruikt worden.²⁷¹ De statuten van dit AVHV gelden, toch zeker in vergelijking met de latere versies, als zeer gematigd: "*de samenwerking tussen al de Vlaamse studenten tijdens de oorlog geboren te bestendigen ten einde zo spoedig mogelijk voor ons Vlaamse volk volledig recht te bekomen.*" Het gaat met andere woorden om het vormen van een eenheidsfront voor de Vlaamse Hogeschool.²⁷² De roerige dagen en de sterke tegenkrachten dwongen de studenten niet enkel in het defensief, maar deden hen ook de noodzaak inzien van samenwerking. In mei 1919 werd onder impuls van vooroorlogse oud-leden de vrijzinnige studentenbond "*T Zal Wel Gaan*" heropgericht, gevolgd door het *Katholiek Vlaamsch Hoogstudentenverbond* rond August De Schryver aan het begin van het daaropvolgende academiejaar.

Het Gentse AVHV vormde als dusdanig een actief pluralistische Vlaamsgezinde koepel te Gent, maar er werd ook groter gedacht.²⁷³ De externe druk deed de noodzaak ontstaan naar het sluiten van de Vlaamse rangen op een hoger niveau. Op 4 april 1919 werd te Leuven het ('nationaal') *Algemeen Vlaamsch Hoogstudentenverbond* gesticht door een afvaardiging van Gentse, Leuvense, Brusselse studentenbonden onder leiding van de Gentse student Hilaire Gravez, in de loopgraven actief in de frontbeweging, en stelde zich tot doel niet alleen de Vlaamsgezinde studenten te verenigen, maar eveneens een verbond te stichten van ex-leden en de banden aan te halen met "*onze Groot-Nederlandse stambroeders*".²⁷⁴ De stichting werd gevolgd door een feestelijke vergadering te Blauwput met een duizendtal deelnemers, waar driftig "Gespecht, gezworen, geprotesteerd en gehuldigd" werd.

Het feestgedruis bereikte zijn hoogtepunt met het verbranden van een "strooien patriotard".²⁷⁵ Nog geen maand later mocht het AVHV de oud-studentenbond der Gandavenses, het Luikse genootschap "*Onze Taal*" en twee nieuwe AVHV-bonden uit Antwerpen en Brussel in zijn rangen verwelkomen. Als orgaan van de nieuwe koepel zou het blad van het recent heropgerichte KVHV (dat de Leuvense tak van het AVHV vormde), *Ons Leven*, fungeren.²⁷⁶

²⁷¹ J. Vermeulen, *Geschiedkundig overzicht van de werking van het Algemeen Vlaamsch Hoogstudentenverbond sinds zijn ontstaan 1919 tot de viering van het Ite Lustrum 1929*, Blauwvoet Uitgaven, Leuven, 1929 pp. 5-7

²⁷² K. Palinckx, "*Nu naar Gent*": *Vlaams-nationale en katholieke studentenbeweging te Gent 1928-1940*, Archief RUG, Gent, 1995, pp. 44-45

²⁷³ L. Vos, *Idealisme en Engagement: de roeping van de katholieke studerende jeugd in Vlaanderen (1920-1990)*, Acco, Leuven, 2011, pp. 24-25

²⁷⁴ J. Vermeulen, *Op. Cit.*, pp. 11-12

²⁷⁵ L. Vos, *Op. Cit.*

²⁷⁶ J. Vermeulen, *Op. Cit.*, pp. 12-13

De directe naoorlogse periode wordt dus getypeerd door een sterke tweespalt tussen Vlaamsgezinde studenten aan de ene kant en een amalgaam van pro-Belgische, franskiljonse en traditionele krachten aan de andere zijde. De eerste maanden van deze periode worden gekenmerkt door een repressiegolf die impliciet ook de lijnen uitzet voor de studentenbeweging. Niet alleen wil men meer doen en meer zijn dan in de vooroorlogse studentenverenigingen, ook streeft men naar een rehabilitatie van de Gandavenses die uitgesloten worden van het hoger onderwijs door staat en universiteiten. Dit alles uit zich in een zekere vorm van radicaal verzet met enkele scherpe kanten, getuige de popverbranding van de "patriotard" op de viering van het nieuwe (nationale) AVHV. Toch mag deze 'heroprichtingsperiode' niet gezien worden als een radicalisering van de experimenten van 1918. De Vlaamse studentenbeweging is, in de vorm van het AVHV, ook in Gent nog steeds een groep van zeer diverse pluimage, getuige de felle discussies die aan de basis liggen van het Gentse AVHV. Godsvrede staat centraal in de nieuwe beweging. Het voornaamste strijdpunt van deze generatie ligt in het gemeenschappelijk ideaal dat verwoord wordt in de eerste motie van het AVHV uit juni 1919: *"het Hoogstudentenverbond neemt alleen genoegen met eene enkele oplossing, en wel met deze welke zou neerkomen op de volledige vervlaamsching der Gentse Hoogeschool."*²⁷⁷

4.1.2. Gent geheel of niets! (1919-1923)

De stormachtige doorstart van de Vlaamse studentenbeweging te Gent is kenmerkend voor de verhoudingen tussen studenten en staat in de gehele jaren '20, al is er doorheen deze jaren een zekere accentverschuiving merkbaar onder invloed van de politieke evolutie van de universiteitskwesitie en de grotere politieke trends in binnen- en buitenland. De eerste helft van de jaren '20 werd echter nog volledig beheerst door de ontwikkelingen met betrekking tot de Gentse universiteit en de mogelijkheden tot Nederlandstalige leergangen of een volledige vernederlandsing. Met de julimotie van 1919 liet het AVHV er geen twijfel over bestaan: enkel een volledige vernederlandsde universiteit kan genoegdoening geven en een breekijzer zijn in de vorming van een Vlaamse academische elite.

Ondanks de beloftes van koning Albert I en de Vlaamse agitatie na het einde van de Eerste Wereldoorlog, bleef er van de "volledige gelijkheid en rechtvaardigheid" in de praktijk bitter weinig over. Op een vierdaagse interpellatie half mei 1919 in de Kamer van Volksvertegenwoordigers kaartten de katholieke volksvertegenwoordigers Van de Vyvere,

Van de Perre en Van Cauwelaert de problemen omtrent de wantoestanden in leger en hoger onderwijs aan. Ondanks een beperkte bijval in de Kamer, kreeg het drietal het deksel op de neus. Kleine beloftes werden gemaakt, maar de structurele scheiding van het leger in Vlaamse en Waalse regimenten werd afgedaan als "onvaderlands", aldus minister Masson. Minister Anseele, op zijn beurt, zag de nood aan aanpassingen, maar kantte zich tegen de afschaffing van Franstalige leergangen aan de Gentse universiteit, al meende minister Janson dat Anseele bij de koning ook gepleit had voor een Vlaamse universiteit naast de bestaande Franstalige.²⁷⁸ De eentaligheid van Vlaanderen, die impliciet de basis vormde van het discours van het

²⁷⁷ Ibid.

²⁷⁸ H. Bossaert en K. De Clerck, *Op. Cit.*, p. 133

drietal, werd afgewezen. De beloftes van Albert bleken weinig om het lijf te hebben. De groeiende steun voor het minimumprogramma binnen de katholieke partij en de verbeterde houding van de flaminganten, die zich ondertussen eveneens partijpolitiek organiseerden²⁷⁹, kon echter voor minimale successen zorgen: bij wet van 15 november 1919 gaf minister Ruzette groen licht voor een Nederlandstalige Hogere Landbouwschool te Gent.²⁸⁰ Een nieuw wetsvoorstel van Van Cauwelaert ter vernederlandsing van de Gentse Hogeschool van 24 december 1919 strandde bij de inoverwegingname. Een tegenvoorstel van de socialistische wallingant Destrée voor Nederlandstalige colleges in de Letteren en Wijsbegeertefaculteit vanaf academiejaar 1921-22 werd niet alleen als halfslachtig gezien, maar passeerde evenmin de Kamer. Een herneming van het voorstel Van Cauwelaert uit 1912 in december 1921 leek aanvankelijk succes te hebben. Versterkt door een grote perscampagne en talrijke manifestaties, werd het voorstel tot een directe maar geleidelijke en volledige vernederlandsing van de Gentse universiteit in de Kamer aangenomen. De Senaat zette echter de voet op de rem, waardoor het voorstel alsnog sneuvelde met 76 tegenstemmen tegenover 56 voor en 6 onthoudingen.

De uiteindelijke oplossing voor dit vraagstuk was voor geen van beiden partijen bevredigend. Op 18 en 27 juli 1923 keurden resp. Senaat en Kamer het wetsvoorstel Nolf goed, waarin werd geopteerd voor een vernederlandsing van de bestuurstaal te Gent, maar een algemene tweetaligheid in twee leergangen met twee derde van de lessen in het Nederlands en een derde in het Frans voor de Nederlandstaligen (uiteraard omgekeerd voor Franstaligen). De oprichting van een *Ecole des Hautes Etudes*, waar franskiljonse professoren de Nederlandse vakken in het Frans doceerden, naast deze Nolfuniversiteit maakte de ontevredenheid enkel groter. De Vlaamse studentenbeweging te Gent zette zich schrap voor actie.²⁸¹ De radicaalste vleugel van de Vlaamse Beweging, voornamelijk vertegenwoordigd in de Frontpartij, begon reeds voorbij de uitgezette lijnen te denken. Zo proclameerde volksvertegenwoordiger Boudewijn Maes in december 1919 al: *"Wij zijn Vlaamse nationalist en willen dus zelfbestuur! [...] de treurigste ondervinding van 90 jaren, de bitterste teleurstelling en ontgoocheling der laatste maanden vooral heeft de overtuiging rotsvast gemaakt"*²⁸² Het spreekt voor zich dat, wanneer het regent in het parlementaire Vlaams-nationalisme, het ook druppelt in de Vlaamsgezinde studentenbeweging.

Het tweede jaar van het AVHV ging met goede moed van start onder leiding van de Leuvense student Albert "Berten" Pil. Naast een hernieuwing van de banden met de Zuid-Afrikaanse en Noord-Nederlandse "stamverwanten" zoals reeds voor de oorlog de gewoonte was, begon er ook een en ander te verschuiven in Gent, en bij uitbreiding, in het hele AVHV. Het begin van het jaar stond echter nog volledig in het teken van de Gandavenses en de Nederlandstalige universiteit. Een bezoek van minister Destrée gaf aanleiding tot een verzoek van het Gentse AVHV, waarin gevraagd werd om *"de vervlaamsching van der Hoogeschool te Gent, met uitsluiting van elke tweetaligheid, elke ontduubeling. [...] Ook ligt ons het onverdiende lot van onze metgezellen die uit het Belgisch hoogeschool onderwijs verbannen oud-studenten van de*

²⁷⁹ L. Wils, *Op. Cit.*, pp. 91-96

²⁸⁰ L. Wils, *Op. Cit.*, pp. 80-82

²⁸¹ K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 14-19

²⁸² L. Wils, *Ibid.*

Vlaamsche Hoogeschool ten zeerste ter harte." De woorden werden kracht bijgezet met een solidariteitsbetoging die op bijval kon rekenen van de andere AVHV-takken. Ook werden de voorbereidingen getroffen voor het VIe Groot-Nederlandse Studentencongres. Opvallend hierbij zijn de nauwe betrekkingen met ex-Gandavenses Roebroeck en Van Genechten die de contacten met de Noord-Nederlandse studentenbonden onderhielden.²⁸³

Het in Leuven gehouden studentencongres, ook wel *het Zoldercongres* genoemd, kan met recht en reden een ijkpunt in de naoorlogse geschiedenis van de Vlaamse studentenbeweging genoemd worden. De grote tegenkanting vanwege anti-Vlaamse agitators zorgde niet alleen voor grote druk op de Leuvense rector Ladeuze, maar ook op de studentenbeweging, met sterk verschillende gevolgen. Door de makke houding van Ladeuze in het debat kreeg het vertrouwen van de studenten in hun academische overheid een serieuze deuk waarvan het niet meer zou herstellen. De studenten zelf kwamen net gesterkt uit de onverwachtse overwinning. De gematigde, afwachtende houding van de Vlaamse studenten en het weinig subtiele optreden van franskiljons sterkte enkel de morele superioriteit van de congresgangers en zorgde voor een radicalisering bij een groot deel van hen, ondanks de brede frontvorming. Zo werden bijvoorbeeld zowel de *Vlaamse Leeuw* als de *Brabançonne* gespeeld en meegezongen door de congresgangers. De overwinning van het Zoldercongres, de makke houding van de Belgische overheid in het universiteitsdebat en tragische voorvallen als de dood van AVHV-student Herman van den Reek kaderen volgens prof. Vos in een beslissend polarisatiemoment voor de studentenbeweging, een geleidelijke aflossing van de wacht voor de vooroorlogse AKVS-generatie voor wie Van Cauwelaert de heiland was.²⁸⁴ Het front werd langzaam hertekend, zoals Pil reeds stelde in de lijkrede voor van den Reek: "*Bloed heeft de moederaarde gedrenkt, bloed zal ze wellicht nog verven. Wij zijn bereid*".

Het daaropvolgende academiejaar kenmerkte zich door de grote polarisering rond het amnestievraagstuk, al snel gevolgd door een radicalisering in de strijd rond de Gentse universiteit. Het jaar van de Gentse voorzitter Frans Strubbe ving aan met een motie aan minister Vandervelde tot gehele en onmiddellijke amnestie met betrekking tot de politieke misdrijven uit de Eerste Wereldoorlog, op zich reeds een grote stap van de matige houding in 1918-1919, mede ondertekend door de Antwerpse Hoogstudententinnenbond. Ook hier werd weer deelgenomen aan een steunmanifestatie pro amnestie, dit keer te Mechelen. Dit alles kadert in een bredere tendens naar acceptatie: de idee groeit dat de activisten uit idealisme gehandeld hadden. De nationalistische ondertoon in het geheel wordt steeds sterker, steeds vaker klinkt de roep om zelfbestuur op betogingen²⁸⁵, getuige ook het artikel "*Vlaanderen nu boven België*" in *Ons Leven* in november 1920. In het vierde nummer van dat jaar zet B. Horst de frontale aanval in op de voorzichtige houding van de Vlaamse Beweging.²⁸⁶ De jeugd radicaliseert, meent hij, en de politieke klasse dient te volgen. Al is er nog geen sprake van tweespalt, aangezien het bestuur zo veel mogelijk tracht te modereren tussen radicale en gematigde vleugel. Ook in de hogeschoolkwestie was er sprake van radicalisering. De

²⁸³ J. Vermeulen, *Op. Cit.*, p. 14

²⁸⁴ L. Vos, *Op. Cit.*, p. 37

²⁸⁵ L. Vos, *Ideologie en Idealisme: De Vlaamse Studentenbeweging te Leuven in de periode tussen de twee wereldoorlogen*, In: Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis, 3-4, 1975, p.267-268

²⁸⁶ B. Horst, *De Bakens verzetten*, In: *Ons Leven*, 21 november 1921, jg. 34, nr. 3, p. 26

gematigde en halfslachtige voorstellen van Destrée vielen in slechte aarde bij de studenten die hun hoop hadden gesteld op een Vlaamse universiteit. Bij motie werd het voorstel in januari en april dan ook eenzijdig afgewezen: Gent zou Nederlandstalig zijn of niet zijn. De boycot van de "Nolfbarak" was een feit.²⁸⁷

De beginnende actie tegen elke compromisvorm kwam in een stroomversnelling met het voorstel Van Cauwelaert. Het najaar van 1922 stond volledig in het teken van de Hogeschoolkwesitie. Het AVHV raakte het wachten moe en zond een delegatie naar minister Pouillet om verhaal te halen. De AVHV'ers uit Leuven weigerden ondertussen deel te nemen aan alle officiële academische plechtigheden. De reactie op de voorgaande oproer aan de universiteit bleef niet uit. In de late herfstmaanden slaagden voorstanders van het Franstalige hoger onderwijs in Gent er nog in om opvallende tegenbetogingen te organiseren in Gent en Brussel.²⁸⁸ Het nipte falen van het voorstel zette de Gentse studenten verder aan tot actie. In de schoot van de Vlaamse Hogeschoolcommissie werd de "Actiecomiteit" opgericht met tot doel de militante strijd om de universiteit verder te zetten, steeds geleid door een driekoppige AVHV-afvaardiging. Ook op internationaal vlak werden sporen verdiend. Naar aanleiding van het VIIIe Groot-Nederlandse studentencongres werd AVHV voortaan ingeschakeld als Vlaamse takken van het prille Diets Studentenverbond (DSV)²⁸⁹, waar onder andere oud-Gandavensis Robert "Bob" Van Genechten sedert juni 1922 in actief was.²⁹⁰ De goedkeuring van het voorstel Nolf op 27 juli bracht de Actiecomiteit ten eersten male in beweging. Nog diezelfde maand vaardigde het bestuur ervan een algemene boycot uit jegens het plan Nolf onder het motto "*Niemand naar het Vlaamse Gent van Nolf*". De actie kon op weinig steun rekenen van de vaste mediakanalen. Naast de klassieke verwijten vanwege franskiljons, was ook De Standaard weinig lovend over het plan ("*Een politieke fout van het grootste kaliber*"), het Laatste Nieuws had het over een "verblindende door radicalisme". De wet Nolf vormt een breukmoment in het eenheidsfront dat na de Eerste Wereldoorlog ontstond in de Vlaamse Beweging, in AVHV trok de tegenpartij aan het langste eind, de minimalisten moesten de duimen leggen.²⁹¹

4.2. Nationalisme en radicalisme (1923-1929)

4.2.1. Breekpunt 1925 (1923-1926)

De geleidelijke omschakeling is ook het daaropvolgende academiejaar duidelijk te merken. Onder leiding van Gerard Iserbyt (Leuven) werd openlijk de kaart van amnestie getrokken, verder dan men ooit tevoren gegaan was. Centrale figuur in deze zaak is August Borms, voorman van het activisme, die nog steeds in de cel zat voor collaboratie. De Leuvense tak, onder leiding van de nationale voorzitter, startte met het "Kinderen Bormsfonds" voor de studerende kinderen van de "Vlaamse martelaar". AVHV-leden en vaandels waren eveneens te zien op de hulde aan ex-activist Anton Jacob en de Bormshulde en amnestiebetoging van

²⁸⁷ K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 22-24

²⁸⁸ Ibid.

²⁸⁹ Ibid. p. 23

²⁹⁰ W. Voorthuysen, *Trouw Dietsch: het Dietsch Studentenverbond (1922-1941)*, Decus Maiorum, Amsterdam, 2006, p. 15

²⁹¹ K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 26-28

24 februari. Genoeg stof voor het franskiljonse blad *L'Avant Garde* om een consilium abeundi te eisen voor de Leuvense voorzitter. De Vlaamse reactie liet niet lang op zich wachten. Met de zogenaamde "Handen Af"-actie verklaarden de verbondbesturen dat "de Waalse studenten niet het minste recht hadden om zich uit te spreken in zuiver Vlaamse aangelegenheden", "*In Vlaamse lande worden zij door ons als vreemdelingen beschouwd*".²⁹² Het ophef draaide slechts uit op een vermaning aan het adres van Iserbyt, maar de reactie op *L'Avant Garde* kan tellen als een niet mis te verstane oorlogsverklaring in weinig genuanceerde taal.

Tragisch hoogtepunt van dit jaar was echter de "wrede moord van Leuven" als afloop van het studentencongres te Leuven. Opvallend was reeds de toon en strijdvaardigheid van sprekers Geyl, Borginon en Jacob die pleitten voor Vlaams-nationalisme en Groot-Nederland als politiek einddoel van de beweging. De verhitte gemoederen werden echter nog verder opgehitst door een clash na het einde van de vergadering, resulterend in een achtervolging waarin de Waalse student Gaby Colbacq de flamingant Berten Vallaëys neerschoot. Het incident escaleerde in een scherpe persoorlog tussen De Standaard en La Libre Belgique, culminerend in een manifestatieverbod vanwege de academische overheid. Leuvens verbondspraeses en nationaal voorzitter van het AVHV Paul Beeckman trachtte te bemiddelen maar moest de aftocht blazen met een consilium abeundi. De situatie bereikte een kookpunt wanneer Rik Borginon de studenten opriep om zich niet neer te leggen bij het verloop der zaken. De weigering van ondervoorzitter Romsee om zich van de uitspraken te distantiëren resulteerde ook voor hem in een consilium abeundi. Een opeenvolging van manifestaties en protestmeetings leidt nog vijf andere flaminganten en twee franskiljons naar de universiteitspoort.

Ondertussen waren ook de Oud-Hoogstudentenbonden van Antwerpen, Oost- en West-Vlaanderen de Leuvense tak bijgetreden en dreigden de financiële steun aan de universiteit te staken. De actieven gingen verder door daarnaast ook nog eens op te roepen, door middel van aanplakbrieven aan kerkdeuren, om de Leuvense universiteit niet langer te steunen. De Standaard en 26 Vlaamse hoogleraren distantiëerden zich van de drieste acties, de universiteit ging over tot een ontbinding van het Leuvense KVHV op 10 maart, waarop het Verbond acht dagen later repliceerde dat het zich niet als ontbonden beschouwde.²⁹³

De evolutie van de Leuvense gebeurtenissen zijn tekenend voor het AVHV midden jaren '20. Waar men eerst kon rekenen op een zeer brede achterban van flaminganten van verschillende strekkingen, een eenheidsfront voor een Vlaamse Hogeschool van minimalisten en radicale nationalist, verspeelde men met de drieste reacties elke steun van gematigden en minimalisten. De lijnen voor de toekomst waren uitgezet: een rebellie tegen staat, universiteit en het middelmatige en makke. Ook de Kerk werd voor de eerste maal frontaal aangevallen, een actie waarmee het AVHV niet alleen de nieuwe lijn in de verf zette, maar ook veel steun mee verloor van de gematigdere massa. De nieuwe generatie zag zichzelf als martelaars voor

²⁹² L. Vos, *Op. Cit.*, pp. 271-272

²⁹³ L. Vos, *Idealisme en Engagement: de roeping van de katholieke studerende jeugd in Vlaanderen (1920-1990)*, Acco, Leuven, 2011, pp. 45-49

de Vlaamse zaak: "het geslacht van het offer" dat de leiders van morgen zou voorbrengen.²⁹⁴ Betere leiders dan die Vlaanderen had, getuige de aanvallen op gematigder Vlaamse voormannen als Van de Perre.²⁹⁵

De omslag te Leuven was ook zichtbaar in de volharding van de Gentse tak omtrent de vernederlandsing van de Gentse universiteit. Te Gent kwam de radicale wind uit onverwachte hoek. In 1923 publiceerde de Bond Oud-Leden (BOL) 'T Zal Wel Gaan het pamflet "*Naar Gent*", waarin ze de Vlaamse studenten opriep om naar de gedeeltelijk vernederlandste universiteit te trekken²⁹⁶, dit terwijl de actieven van 'T Zal zich officieus achter de boycot schaarde.²⁹⁷ De Oud-Leden en actieven slaagden er niet in om de boel te ontmijnen en de breuk werd dan ook compleet in 1925 met een eigen boycot-motie, aan de zijde van het AVHV en het Gentse Algemeen Katholiek Vlaamsch Hoogstudentenverbond. De halfslachtige oplossing en de verbeterde houding van het AVHV oefenden een zekere aantrekkingskracht uit op de Gentse studenten, een zachter flamingantisme maakte steeds meer plaats voor een compromisloos Vlaams-nationalisme. Dit zet zich ook verder in de aanpassing van het interne reglement en de statuten van het AVHV. Onder invloed van de hetze in Leuven en Gent, pleitte het AVHV nu voor het eerst openlijk voor Vlaams nationalisme. Men stelde zich tot doel "*de samenwerking tusschen al de Vlaamse Hoogstudenten te bewerkstelligen in den strijd voor de volledige ontvoogding en zelfstandigheid van Vlaanderen*", evenwel zonder het middel (onafhankelijkheid, Nederlandse hereniging of (con)federatie?) te duiden. De Luikse tak bleek weinig opgezet met de wijziging en bediende zich dan ook enkele jaren van een legestoelpolitiek in de nationale vergadering.²⁹⁸

4.2.2. Ruk naar rechts (1926-1929)

Ondanks het dipje in de werking, dat Palinckx meent te ontwaren²⁹⁹, wordt ook in 1926-27 de druk opgevoerd. Het AVHV zoekt verder toenadering tot Nederland door de organisatie van de Diets Academische Leergangen (DAL) voorafgaand aan het Groot-Nederlands Studentencongres te Wageningen, een project in het teken van Nederlandstalige wetenschapsbeoefening dat schijnbaar op groot succes kon rekenen. Deze Diets Academische Leergangen waren grotendeels op het conto te schrijven van de Amsterdamse student Henk van der Wielen, een politieke duizendpoot en persoonlijke vriend van Gandavensis Wies Moens. Een 700-tal Vlaamse studenten maakte de oversteek en maakten de studieweek tot een groot succes.³⁰⁰

De stellingname omtrent Hogeschool en amnestie bleef op dezelfde lijn. Op 21 mei van dat academiejaar trad het AVHV toe tot het "Algemeen Comité voor Amnestie" en klopte zich triomfantelijk op de borst dat het het uithangbord was geworden van talrijke gelijkaardige

²⁹⁴ L. Vos, B. De Wever, W. Weets, *Vlaamse Vaandels, Rode Petten: Honderd jaar Katholiek Vlaams Hoogstudentenverbond*, Uitgeverij Pelckmans, Kapellen, 2002, p. 25-26

²⁹⁵ J. Vermeulen, *Op. Cit.*, p. 18

²⁹⁶ K. Palinckx, *Op. Cit.*, p. 29

²⁹⁷ K. Palinckx, *Op. Cit.*, p. 19

²⁹⁸ J. Vermeulen, *Op. Cit.*, p. 29-30

²⁹⁹ K. Palinckx, *Op. Cit.*, p. 35

³⁰⁰ J. De Graeve, Dr H.G.W. van der Wielen: *Visser-Neerlandiaprijs*, In: *Neerlandia*, jg. 77, Gent, 1973, p. 77

initiatieven. Op het vlak van de Hogeschool werd eveneens het been stijf gehouden: "*Weg met al dat Belgisch geknoei! [...] Over heel de lijn logisch-konsekwent: Boycott!*".³⁰¹ Ook onder Geert De Rycker (Gent) werd in 1927-1928 de schijnbare kalmte overwonnen. De structuren en statuten werden verder uitgediept, wat volgens Vermeulen ook resulteerde in een herwonnen strijdgeest en de bloei van twee Antwerpse (aan Sint-Ignatius en Hoger Handelsinstituut), een nieuwe Brusselse en een terugkeer van de Luikse tak. De verdere uitwerking van het AVHV was ook te merken in de beraadslagingen n.a.v. het Groot-Nederlandse Studentencongres waarbij de banden tussen AVHV en DSV aangehaald werden. Het mag dan ook niet verbazen dat De Rycker ook het daaropvolgende jaar een centrale plaats innam in het AVHV-bestuur als voorzitter van de Gentse tak en het nationale bestuur. Het succes van zijn werking uitte zich ook in de groei van het AVHV. Anno 1929 telde het Gentse AVHV 200 leden op 1690 studenten (11,8%), het sterkere Leuvense KVHV telde in vergelijking 700 leden op 3216 (21,8%), de nieuwe takken Brussel en Antwerpen respectievelijk 35 en 50.³⁰² Hierbij moet echter opgemerkt worden dat 'T Zal Wel Gaan geen deel meer uitmaakte van het Gentse AVHV, na het breken van de boycot in academiejaar 1927-28 met een eigen anti-boycot actieplan.³⁰³

Het werkingsjaar 1928-1929 kende naast een verdere bloei van de Vlaamse studentenbeweging te Gent ook voor de eerste maal een opvallende trend die terug was van weggeweest: een oproep tot een herverkaveling van het studentenleven. Dit keer werd er niet teruggегреpen naar de "Dietse experimenten" van "Hou ende Trou", die opteerden voor een zeer "volks" maar weinig realistisch, noch historisch Groot-Nederlands studentenleven. De lijn werd net zoals in de "gulden eeuw der studentikoziteit", die zowel in Gent als in Leuven grofweg de periode 1900-1914 omspant, weer volledig op Duitsland gelegd. Waar de eerste generatie nog sterk begeistert was door de hele romantiek van de Duitse studentenverenigingen, geïnspireerd door Duitse *Verbindung* KAV Lovania zu Löwen, wiens stijl en gebruiken een grote invloed uitoefenden op het Vlaamse studentenleven: "*Die pracht van kleuren, die bonte wemeling van petten en driebanden wierpen als een gefonkel van lentezon in onze feesten van het Vlaamsch Verbond*".³⁰⁴ De tijd van de romantiek was echter voorbij, maar het Oosten trok nog steeds menig student aan. De focus kwam meer te liggen op het ordelijke en stijlvolle, de ijzeren tucht die gecultiveerd werd op het interne reglement. Vermeulen heeft het over het ijveren naar een "*Vlaamse Burschenschaft*"³⁰⁵ en, hoewel de terminologie in feite niet adequaat is, snijdt ze toch hout. Het is deze *Deutsche Burschenschaft* die sedert 1815 een algemene naam vormt voor de nationaal-conservatieve (de zogenaamde 'Germaanse' lijn) en liberaal(-nationalistische) ('Arminische') studentenverenigingen met een sterke nadruk op persoonlijke vorming en discipline.³⁰⁶

³⁰¹ J. Vermeulen, *Op. Cit.*, p. 32

³⁰² L. Wils, *Op. Cit.*, p. 198

³⁰³ K. Palinckx, *Ibid.*

³⁰⁴ E. de Goeyse, *Op. Cit.*, p.69

³⁰⁵ J. Vermeulen, *Op. Cit.*, p.9

³⁰⁶ W. Klose, *Freiheit schreibt auf eure Fahnen - 800 Jahre deutsche Studenten*, Oldenburg, Gehrhard Stalling Verlag, 1967, pp. 179-187

Vlaanderen opteert niet voor een overname van het Duitse, maar de lijn die onder De Rycker (Gent), Coene (Leuven) en Melis (Leuven, later Gent) werd gevolgd, neigt naar dezelfde staatsgedachte, doordrenkt van een Vlaams of Diets nationalisme. De neiging naar orde, tucht en structuur komt volgens Vos grotendeels voort uit de grote invloed van het blad *Vlaanderen* van de Vlaams-nationale priester Robrecht de Smet en Josué De Decker, dat een "Jong-Vlaamsche Gemeenschap" propageert, beiden overigens verbonden aan het Gentse Hogeschoolproject uit de Eerste Wereldoorlog. Zo was De Decker vanaf 1916 gewoon hoogleraar aan de Gentse Hogeschool en een van de inspiratoren van "Hou ende Trou". De propagandamachine, actief sinds 1922 maar pas echt op dreef rond 1929, wist in Leuven praeses Coene te begeisteren: "Een organisatie die de gehele Vlaamse gemeenschap omvat en een scherpe tucht inhoudt" met een nadruk op het hervormen van de diverse Leuvense streekclubs. Melis gaat verder en pleit voor een "veraristocratisering van het studentenleven en een verstrakking van de tucht in de clubs naar Duits voorbeeld". De plannen worden echter opgeborgen wanneer praeses Coene een consilium abeundi oploopt naar aanleiding van zijn betrokkenheid bij de ongeregelde n.a.v. de Bormsverkiezing. De lijn van de "Jong Vlaamsche Gemeenschap" loopt hier verder ook grotendeels dood na het verdwijnen van Coene en enkele medestanders, wat vermoedelijk te wijten is aan de acties rond de Bormsverkiezing en de vredige beëindiging van het conflict met de rector.³⁰⁷

Ondertussen bleek de strakke houding van het AVHV onverwachte problemen op te leveren. Naast de sterke aangroei en radicalisering van de bond, begon de tijd te wegen op de actie. Academiejaar 1928-29 onderscheidde zich door een verzwakking van de boycot: meer Vlaamse studenten begonnen zich in te schrijven in de Nederlandstalige leergangen.³⁰⁸ Een vergelijkende tabel toont bij Palinckx een sterke verschuiving die de positie van het AVHV te Gent sterk moet hebben verzwakt. Van een magere 8,4% in de Vlaamse leergangen in 1925-26 gaat het over 17,5% in 1928-29 tot zelfs 24,4% in 1929-30. Ook het "Regime Mixte" kan dat jaar op 2,8% van de studenten rekenen. Geen dramatische veranderingen, maar genoeg om te spreken van een lichte crisis in de boycotactie, al moet opgemerkt worden dat een groot aantal buitenlandse studenten in de Franse leergangen de kracht van de actie enigszins vertekenen.³⁰⁹ De Rycker riep op tot "een ongenadigen boycot", maar de cijfers wijzen in de richting van een nood aan politiek initiatief. Een onderzoek in het daaropvolgende academiejaar bevestigde enkel de vermoedens: de inschrijvingen in de Nederlandstalige leergangen namen enkel toe, de actie verslaptte in snel tempo. De Groot-Nederlandse positionering werd ondertussen dikker in de verf gezet door voormannen De Rycker en Ryckeboer. De onderdrukking van de "Dietse stamgenoten" werd aangehaald in het kader van de "anti-30-actie", gericht tegen de viering van 100 jaar België. Men moet de dringende vraag aan de Nederlandse regering om geen hulde te brengen aan deze gebeurtenissen dan ook vooral zien als een oriëntering die sterk onder invloed stond van de twee leiders van de radicalere strekking te Gent,³¹⁰ te meer omdat in Leuven het Groot-Nederlandisme volgens Vos reeds over zijn hoogtepunt heen was. Volgens Vos ligt de anti-30-actie dan ook in een

³⁰⁷ L. Vos, *Idealisme en Engagement: de roeping van de katholieke studerende jeugd in Vlaanderen (1920-1990)*, Acco, Leuven, 2011, p.54-57

³⁰⁸ L. Vos, *Op Cit*, p.54

³⁰⁹ K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 58-61

³¹⁰ *Ibid.*, p.64-67

breder Vlaams-nationaal dan een 'diets' karakter, hoewel de sterke aantrekkingskracht van het radicale blad *Vlaanderen* op De Rycker en Ryckeboer anders doet vermoeden.³¹¹

1929 is daarnaast ook het jaar van het tweede lustrum van het Gentse AVHV dat in lokaal Uylenspiegel met de nodige luister gevierd werd. Bijzondere aandacht gaat hier uit naar de Gadavenses-generatie, met als voornaamste spreker de voormalige activist A. Jacob, die de studenten opriep om te volharden in actie voor een Nederlandstalige universiteit en "activistische solidariteit" te betuigen. Aan Franstalige zijde werden de oude schimpnamen als "Flamboche" weer bovengehaald, wat resulteerde in een aantal oproerige weken vol van het wederzijds geweld tussen Franstalige en Vlaamse studenten. Een troep Vlaamse studenten kon nog op vermelding in *La Flandre Liberale* rekenen door een vechtpartij met stokken en een "tocquenroof" na een toneelvoorstelling, vermoedelijk na provocatie door de *Gé Liberale*. De affaire kreeg een staartje wanneer de schermutseling meer en meer begon te lijken op een geplande jacht. Het politieonderzoek bracht geen uitsluitsel, maar resulteerde wel in de veroordeling van de Vlaamse studenten De Jonghe en Fermont wegens slagen en verwondingen. Hoewel de hoogdagen van de Vlaams-Franskiljonse agitatie al enkele jaren voorbij waren, verhitten de gemoederen danig door de toenemende parlementaire druk op het Hogeschoolvraagstuk en de kleine overwinningen aan Vlaamse zijde als de Bormsverkiezing.³¹²

In het daaropvolgende jaar is de tijdsgeest te voelen. De conflicten tussen Vlaams-nationale studenten en Franstaligen en franskiljons liepen steeds vaker uit de hand en de eerste lichte aanzetten naar een meer holistische kijk op maatschappij en universiteit kwamen naar voren. Die "totaalblik" zien we vooral naar voren komen in de herstructurering van het AVHV. Voortaan zou de functie van voorzitter waargenomen worden door een oud-voorzitter van een van de bonden (in de praktijk dus een oud-student van Gent of Leuven) en zou het AVHV uitgebouwd worden tot een vaste koepel in plaats van de eerder losse bond voordien. Oud-KVHV-voorzitter Custers zette zijn schouders onder de reorganisatie en haalde daartoe de banden aan met de oud-studenten die dienden verbonden te worden in oud-studentenbonden zoals de oudere regionale AVHV-bonden, startte een perssecretariaat en een studentenrubriek in *Jong Dietsland*, en maakte weer plannen voor een nieuw Leuvens studentenhuis.³¹³ In tegenstelling tot wat later in Leuven en Gent zou worden gedaan, pleitte De Rycker echter voor het uitsluiten van de faculteiten als vertrekpunt. Een sterk verbond zou moeten leiden, maar de politiek eerder neutrale faculteiten werden als een bedreiging gezien voor de strijdgeest. De losse band was strakker aangehaald, al zou de toekomst uitwijzen dat niet iedereen graag met strakke teugel bestuurd werd.

Te Gent werd de boycot volgehouden door de lokale AVHV-tak, met hernieuwde moed en een strijdgeest door toedoen van de "anti-30-actie": de stichting van de Belgische staat als begin van de lijdensweg. Een grote protestbetoging kreeg weinig respons, maar wanneer een franskiljonse manifestatie enkele dagen later op een gezelschap Flaminganten stuitte, schoot

³¹¹ L. Vos, *Ideologie en Idealisme: De Vlaamse Studentenbeweging te Leuven in de periode tussen de twee wereldoorlogen*, In: Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis, 3-4, 1975, p. 288

³¹² K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 66-70

³¹³ L. Vos, *Ibid.*

de vlam in de pan. De daaropvolgende rellen, beter bekend als de "Gentse Furie" of de "Slag van Matapoemba" (een geuzennaam die verwees naar de "Slag van Matadi" vier jaar eerder te Leuven), waren slechts het begin van een hete januarimaand. De slag werd op papier verdergezet met moties en sterke bewoordingen. Aan de vooravond van het eeuwfeest werd het doel duidelijk afgelijnd: Vlaanderen eist een volstrekte zelfinrichting. Daarnaast bleef de band met de oud-Gandavenses duidelijk sterk. Als hoofdspreker van de Anti-30-vergadering prijkte de pas vrijgelaten August Borms, zijn eerste spreekbeurt voor Gentse studenten sinds 1916. Meer en meer werd ook de Vlaams-nationale lijn bijgestuurd naar een Dietse lijn. Het XVde Diets Studentencongres vormde daar geen uitzondering op. Hoewel de lezingen qua thematiek vrij sterk in de lijn van de voorgaande edities lagen, moet er aandacht besteed worden aan de slotlezing van Joris van Severen, parlementslid van de Frontpartij en oud-voorzitter van de Gentse Vlaamsgezinde kring *Rodenbach's Vrienden*, met een sterke nadruk op de grondslagen van een Nederlandse staat van "*Friesland tot aan de poorten van Kales*", niet alleen het terugwinnen van de Frans-Vlaamse gebieden, maar ook het aansturen van een Diets natiebegrip in het Noorden. De lezingen van Zuid-Afrikaan Biebuyck, over de strijd van Zuid-Afrikanen en Vlamingen, en van ex-activist A. Jacob over "de Dietse gedachte", versterkten enkel nog de lijn. De Belgische staatsgedachte wordt in jaargang 1930 van *Den Uyl* ook uitdrukkelijk afgezworen: "*We zijn in de eerste plaats Vlaams van hart en Vlaams van ziel. 't Is dat bloed, dat ons bij al de Belgische knoeierijen en hansworsterijen doet voelen, dat dit alles niet is voor ons, dat het in strijd is met 't innigste van ons wezen. 't Doet ons voelen dat we Vlaming zijn, en dat 'n Vlaming wat anders is dan een Belg.*"³¹⁴

De algemene trend mag duidelijk zijn: België is niet alleen dood en begraven in de geesten van de generatie na 1925, maar ook Vlaanderen kan niet op zichzelf overleven. De idee van een Nederlands "stamverwantschap" gaf duidelijk uit op een groter ideaal: dat van een "Dietse natiestaat". Extreem nationalisme en een Groot-Nederlands idee drijven het Gentse AVHV. De oude generatie Vlaamse voormannen zoals van Cauwelaert moeten het steeds meer ontgelden, de taal wordt brutaler, de harten vuriger. De bodem lijkt klaar voor nieuwe experimenten. De hervormingsgeest is echter al duidelijk ingezet met de oproepen tot een 'veraristocratisering' van de heersende studentencultuur, zoals Coene reeds in Leuven aanhaalde en De Rycker in Gent scheen te echoën. Deze trend tot accentueren van het studentikoze zelfbewustzijn als "elite van morgen" is bij de generatie na 1925 ook duidelijk aanwezig. Dit is een steeds terugkerend gegeven in studentenrevoltes en studentenbewegingen,³¹⁵ zoals Lönnecker bevestigt in zijn werk rond de Duitse studentenbewegingen in de zogenaamde *Vormärz*, een cruciale sociale groep vatbaar voor controversiële ideeën en daardoor behept met een sterk 'revolutionair potentieel', zoals Lipset het stelt.³¹⁶ Vos spreekt, net zoals de tijdgenoten van de gebeurtenissen overigens, over "*het geslacht van het offer*". Niet zonder enige studentikoze dramatiek, uiteraard, maar de term geeft op zich reeds aan waar de focus ligt bij deze groepen: een romantische, maar radicale strijd voor de idealen waar vaak bitsig uit de hoek wordt gekomen, zowel op papier als door

³¹⁴ K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 71-84

³¹⁵ H. Lönnecker, '*Die Burschenschaft im ersten Halbjahrhundert ihres Bestehens*', In: *Burschenschaftliche Blätter*, Nr. 2, Jg. 130, pp. 53-59, 2015, pp. 53-54

³¹⁶ S. M. Lipset, '*Students and politics in comparative perspective*', In: *Daedalus*, Vol. 97, Nr. 1, *Students and Politics* (Winter, 1968)pp.1-20, MIT Press, Cambridge (VS), 1968, p.2

politieke actie. Een radicalisme dat overigens een zeker draagvlak kent onder deze studentengeneratie, getuige de voornoemde lidmaatschapsgegevens van het AVHV (11,8% te Gent, 21,8% te Leuven).³¹⁷ Deze 'ruk naar rechts' (of beter: radicaliseringsgolf op organisatorisch en politiek vlak) zal ook in de laatste jaren van het AVHV een cruciale rol spelen, zoals we verder zullen zien.

4.3. Gent Nederlandstalig

4.3.1. Compromis des Belges

De verhitte atmosfeer van 1929 zorgde voor een opmerkelijk initiatief in het politieke landschap. In maart 1929, vlak voor de verkiezingen, pleitten socialisten J. Destrée en C. Huysmans voor de eentaligheid van beide landsdelen (op basis van keuzevrijheid voor de gemeenten), inclusief het vastleggen van een taalgrens en onderwijs in de streektaal. Het voorstel werd onderschreven door de socialisten, waarmee ze dus de facto het recht op een Vlaamse universiteit erkenden. De stellingname kon niet op de nodige electorale steun rekenen, maar ondanks het pijnlijke verlies gingen de socialisten meer en meer in de richting van een eentaligheidsstandpunt opschuiven.^{318 319}

De verkiezingen van 1929 deden de wind in het gehele vernederlandsingsproces stevig aanwakkeren. De verkiezingen vonden, zeker na de Bormsverkiezing van 1928 uiteraard in een zeer woelige sfeer plaats. De gehele campagne werd ontsierd door een bijna manicheïstische houding vanwege de drie grote partijen en de Belgische Kerk: voor of tegen de (Vlaams-)nationalistische partijen en ideeën, een houding die we overigens in 1936 zullen terugzien. De bisschoppen trekken het hardst van leer met een omzendbrief waarin wordt gewaarschuwd voor het zielenheil van de kiezer ("*weest nu indachtig dat gij eensdaags voor den Oppersten Rechter zult rekenschap moeten geven over de stem die gij Zondag aanstaande zult uitbrengen in deze belangrijke verkiezing*").³²⁰ Ondanks de sterke campagnes van de Belgische bisschoppen om het Vlaams-nationalisme links te laten liggen, kan de Frontpartij hier met recht en reden spreken van een stevige winst in het zeer katholieke Vlaanderen. Oud-GSC'er Wies Moens kon rekenen op 5875 voorkeursstemmen, Turnhout, Aalst en Oudenaarde klokten af op 20%, Ieper zelfs op 30%. Een sprong van zes naar tien zetels in de Kamer, aangevuld met drie Senaatszetels. Een duidelijke doorbraak voor de Fronters.³²¹ Het najaar van 1929 kenmerkte zich politiek door grote interne twisten omtrent het taalvraagstuk binnen de drie grote partijen. De sterke interne conflicten klaren echter langzaam uit in de loop van november, waardoor op 10 december uiteindelijk een wetsvoorstel tot algemene vernederlandsing van de Gentse universiteit op tafel ligt, in gewichtige bewoordingen: "*De tijd is aangebroken om het werk der rechtvaardigheid, dat in 1923 werd aangevangen te*

³¹⁷ L. Wils, *Op. Cit.*, p. 198

³¹⁸ H. Bossaert en K. De Clerck, *Op. Cit.*, p. 225

³¹⁹ L. Wils, *Op. Cit.*, pp. 160-161

³²⁰ *De Poperinghenaar* (26 mei 1929), nr. 21, jg. 26, p.1

³²¹ H. J. Elias, *Vijftwintig jaar Vlaamse Beweging*. Dl. 3, De Nederlandsche Boekhandel, Antwerpen, 1969, p16-17

voltrekken door, in het officieel hooger onderwijs, de Nederlandse taal volkomen op dezelfde voet te behandelen als den Fransche." Ondanks hevige debatten, neemt de Kamer het voorstel aan op 5 maart 1930 (127 voor, 24 tegen), de Senaat volgt op 2 april. AVHV en de boycotactie schijnen hun slag thuisgehaald te hebben.³²²

De overwinning wordt in het AVHV-kamp eerder lauw onthaald. Geen grote lofredes in *Den Uyl*, het lijkt zelfs of de debatten niet gevolgd werden tot de motie op tafel kwam die het ook op 10 december zou halen. Op 31 mei wordt echter een officiële opheffing van de Nolfboycot doorgevoerd als teken van goede wil, waarbij de Gentse AVHV-afdeling bedankt werd voor de jarenlange inzet.³²³ Enkele hardliners verzochten nog tot een nieuwe boycot omwille van de overblijvende Franse leergangen, maar die zou enkel het uiteindelijke failliet van deze actie hebben aangetoond. Gent werd aldus vernederlandst, met ingang van academiejaar 1930-31, met uitzondering van de Technische Scholen (1935-1936) en de zogenaamde "Ecole des Hautes Etudes". Verder werd ook de mogelijkheid gelaten tot facultatieve Franstalige leergangen waarvan de studenten een bijkomend getuigschrift zouden bekomen. De vernederlandsing ging met andere woorden niet zo vlot en rechtlijnig als verwacht was in bepaalde studentenmiddens. Dit blijkt verder onder andere uit de rommelige rectorverkiezing waarbij uiteindelijk August Vermeylen als eerste rector van een vernederlandste universiteit uit de bus kwam, een feit dat bij Elias op de nodige verdachtmaking kan rekenen.³²⁴

Ondanks de volledige overwinning in het project dat de eerste naoorlogse generatie had aangevangen, blijft het Leuvense (maar daarbuiten minstens zo krachtige) studentenblad *Ons Leven* weinig hoopvol. De universiteit is zoals in vele aangelegenheden van de laatste decennia een zaak van *too little too late*, volgens de redactie. Enerzijds is er het punt van de Technische Scholen die nog een hele tijd Franstalig zouden blijven alvorens naar Luik overgebracht te worden. Daarnaast had de redactie ook politieke grieven: een cultureel zelfstandig Vlaanderen zou enkel kunnen gedijen als een zelfstandige staat: "*Wie niet ziende blind is, ziet en voelt dagelijks aan de antithese: Vlaanderen - België, en dat lost men niet op door een wet*" [...] "*Argeloos in de handjes klappen en het gooien van kushandjes aan hen die door hun daden bewezen anders te voelen dan ze spreken...verraad op z'n minst de Lamme Goedzak-mentaliteit die wij sinds lang ten grave droegen*".³²⁵ De toon van *Ons Leven* bleef even verbeterd als voorheen: waar eerst enkel een Vlaamse hogeschool te Gent genoeg kon zijn om tegemoet te komen aan aloude grieven, is het nu de Vlaamse zelfstandigheid. Radicalisme is het wachtwoord van de generaties die na 1925 aangetreden zijn. Dezelfde militante toon is ook terug te vinden bij de Gentse collega's van *Den Uyl*. De AVHV'ers, die na ruim een decennium agitatie, wederzijdse verwijten en straatrellen de politieke overwinning haalden met deze vernederlandsing, slepen in de juni-editie van 1930 reeds de klingen: "*Aan de leden van de Gé Catholique en Liberale: 'on leur rendra la vie impossible'*,

³²² H. Bossaert en K. De Clerck, *Op. Cit.*, pp. 228-241

³²³ K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 71-84

³²⁴ H. J. Elias, *Op. Cit.*, p. 34

³²⁵ *Ons Leven*, jg. 41, 1930, In: Yves Paermentier (red.), *Honderd jaar Ons Leven*, KVHV-Nationaal VZW, Leuven, 1989, p.87

dus: tot weerziens - les Stokslagers", een verwijt dat kan gelden als de oorlogsverklaring voor de komende jaren.³²⁶

4.3.2. "Nu naar de Gentse Hogeschool"

De aanloop naar het eerste academiejaar aan de nu officieel vernederlandste Gentse Rijksuniversiteit werd ruim benut om propaganda te voeren voor dit nieuwe bolwerk van flamingantisme en radicalisme. Het voornaamste doelpubliek, de Vlaamse jongeren, en dan in het bijzonder de retoricastudenten en hun ouders, werden door middel van pamfletten opgeroepen om hun 'volksplicht' te vervullen en naar de Gentse universiteit te trekken: "*Vlamingen, ouders, studenten; dit is 't parool: nu naar de Gentse Hogeschool!*". Maar niet alleen de nieuwe generaties werden verzocht het Gentse project te versterken: in pamfletten die duidelijk gericht waren aan katholieke retoricastudenten (die doorgaans naar Leuven zouden getrokken zijn) en katholieke studenten uit Leuven, werd bevestigd dat ook de vernederlandste universiteit een groot aantal katholieke studenten kende waar men zich goed op zijn gemak zou voelen in het bruisende gezelschapsleven dat, met enige nadruk, op katholieke leest geschoeid was.³²⁷ Praeses Boucherie zette voor met een boude stelling in *Den Uyl* en stelde dat "enkel Vlamingen te Gent horen, bastaards mogen wijken."³²⁸

Ook vanuit Leuven kwam de roep om naar Gent te trekken en de strijd voort te zetten door aanwezigheid. Jaargang 1930 van *Ons Leven* volgde de ingeslagen weg en propageerde eveneens een verhuis naar de vernederlandste hogeschool, al leidde dit in Leuven tot andere effecten. KVHV-Leuven maakt gewag van 200 vertrekkende studenten³²⁹, een aantal dat volgens Vos bevestigd wordt door onder ander de plotse stagnatie van de natuurlijke aangroei van het studentenbestand. Onder de vertrekkers bevonden zich ook een aantal zeer radicale Verbonders die ginds de rangen trachtten te versterken, een evolutie die ook de pers opviel. *Vlaanderen* betreurde het verlies, maar merkte daarnaast ook op dat het Leuvense radicalisme nog niet dood was.³³⁰ De thuisblijvers te Leuven stelden daarnaast ook niet zonder enige dramatiek hun positie vast: "*Wij die bleven ankeren in Leuven, met een voet in de modder der verfransing en een voet op de verschuldigde vervlaamsing, wij zouden ook zo graag te Gent zijn.*"³³¹ Toch konden de Leuvense confraters zich verheugen: de vernederlandsing van de Rijksuniversiteit te Gent kende namelijk sterke gevolgen voor de eigen universiteit, waar ook stilaan een eigen vernederlandsingsproces op gang begon te komen. In 1929 zijn nog slechts 4 colleges vernederlandst, wat al gauw steeg naar 14 in 1930, en 43 in 1931. De eerste Nederlandstalige openingstoespraak kon daarentegen op weinig animo rekenen.³³² Naar

³²⁶ K. Palinckx, *Op. Cit.*, p. 87

³²⁷ K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 94-95

³²⁸ *Den Uyl*, jg. 3, nr.1, p.5

³²⁹ *Ons Leven*, jg. 42, 1930, In: Yves Paermentier (red.), *Honderd jaar Ons Leven*, KVHV-Nationaal VZW, Leuven, 1989, p.88

³³⁰ L. Vos, *Ideologie en Idealisme: De Vlaamse Studentenbeweging te Leuven in de periode tussen de twee wereldoorlogen*, pp. 289-290

³³¹ *Ons Leven*, *Ibid.*

³³² L. Vos, *Idealisme en Engagement: de roeping van de katholieke studerende jeugd in Vlaanderen (1920-1990)*, Acco, Leuven, 2011, pp. 58-61

aanleiding van de Gentse universiteit diende het Leuvense KVHV op 20 november dan ook een motie in tot ontdubbeling van de Leuvense universiteit.³³³

Reeds bij de opening van de nieuwe Gentse universiteit werd de toon duidelijk aangegeven door het AVHV en sympathiserende studenten, zo getuigden de incidenten rond de plechtige opening van de universiteit en de kwestie prof. Hulin De Loo. Op 28 oktober 1930 werd de vernederlandsde universiteit plechtig geopend onder leiding van de nieuwe rector Vermeylen in een zaal die voor de gelegenheid zowel met Belgische als Vlaamse kleuren was aangekleed. De vernederlandsing van de universiteit had zoals reeds vermeld een sterke basis radicale flaminganten aangetrokken, die bij de feestzitting ook versterking kregen van groepen nationalisten en Vlaamsgezinden die deze gelegenheid niet aan zich wilden laten voorbijgaan. Wanneer, zoals gepland, na afloop van de plechtigheid de *Brabançonne* werd ingezet - voorafgaand aan de *Vlaamse Leeuw* - veerden de studenten en flaminganten in de Aula op en overstemden het orkest met de eerste tonen van de Vlaamse strijdhymne, waarna het weifelende orkest inviel. Het protest van de aanwezige academici en de academische overheid werd ook bij de uittocht uit de Aula overstemd door Vlaamse strijdlieiders van de aldaar verzamelde studenten die zich als een haag bij de deuren van de Aula hadden opgesteld. De gemoederen van de patriotten werden diezelfde avond nog verder ontstemd door de eigen openingsplechtigheid van het AVHV in zaal Uylenspiegel, waar men voor de gelegenheid prof. Speleers, de tweede rector van de 'Vlaamse Hogeschool', had uitgenodigd. De professor, wiens voormalige werkzaamheden op grote steun konden rekenen bij de Gentse studentenbevolking, werd ingeleid door Victor Leemans, die in de komende jaren een grote invloed zou uitoefenen op de Leuvense en Vlaamse studentengeest en -organisatie.³³⁴ *Jong Dietsland* merkt ook de aanwezigheid van een heel aantal ex-Gandavenses op bij Uylenspiegel. Dit wordt bevestigd door de ex-Gandavenses zelf in 'Hou ende Trou' uit 1971. Onder de aanwezigen waren niet de minste oud-studenten: De Wael en Van Caeckenberghe waren drijvende krachten, ook in de oud-studentenvereniging, anderen als Morel, Parasio, Van Gelder en Mermans vaste contacten in de correspondentie. De acties bij deze openingsplechtigheid werden zonder meer aangevoeld als een overwinning van Vlaanderen op de Belgische staat, wat men merkt aan de triomflezing van de weinig retorisch begaafde Speleers³³⁵ en de vurige commentaar in *Den Uyl*: "*Met België en wat Belgisch is, hebben we voorgoed afgedaan*" [...] "*Gent vervlaamst heeft ons doen jubelen, maar Gent vernederlandst, geheel, naar geest en vorm en inrichting, kan ons alleen volkomen bevredigen.*"³³⁶ De academische overheid liet betijen. Dezelfde dag werden het hoofdbestuur van het AVHV nog bij de rector geroepen, maar kwam er van af met een fikse vermaning, een zeer lichte straf voor een grote symbolische daad.

Het bleef echter niet bij symbolische acties op de openingsplechtigheid. De actie die de Vlaamse studenten enkele maanden later op touw zetten tegen prof. Hulin de Loo van de *Ecole des Hautes Etudes* is zonder meer een van de voornaamste en meest opvallende van de gehele periode. Ondanks verwoede pogingen van onder andere de katholieken Sap en Marck,

³³³ ³³³ L. Vos, B. De Wever en W. Weets, *Op. Cit.*, p. 134

³³⁴ H. J. Elias, *Op. Cit.*, pp. 34-35

³³⁵ K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 97-98

³³⁶ *Den Uyl*, jg. 3, nr.2, p.25

werd geen bepaling tegen de Franstalige École opgenomen in de wettelijke vernederlandsing. Gezien de mogelijkheid tot ophef, verbood minister Vauthier enkele dagen voor de opening van de universiteit professoren om nog les te geven aan deze Franstalige hogeschool. Allen, met uitzondering van prof. de Loo, kunsthistoricus van vak, legden zich erbij neer. de Loo zocht en vond steun bij de liberalen die de regering even aan het wankelen brachten, wat leidde tot grote onduidelijkheid omtrent het lot van de École en de Loo.³³⁷ De onduidelijkheid zorgde voor sterk protest van de Gentse studenten, een motie van wantrouwen werd ondertekend door AVHV, 'T Zal Wel Gaan, de Vlaamse socialistische studentenverenigingen, hun katholieke evenknie en de studentinnenvereniging "Nele". *Den Uyl* verzette zich vervolgens verder met scherpe bedreigingen jegens de voortdurende toestand.³³⁸ Het bleef niet enkel bij bedreigingen. Op 17 december werd de Loo door Vlaamse studenten uit zijn eigen les gezet: de inval werd gedekt met gasbommen en gelijkaardige producten om het lokaal te 'ontsmetten', waarna een woedende de Loo naar het rectoraat trok onder begeleiding van *de Vlaamse Leeuw*.³³⁹ Onderzoek van Palinckx wijst verder uit dat de studenten in deze drieste actie rugdekking kregen van boven: initiatiefnemer Melis, die recent uit Leuven was overgekomen, was de neef van prof. Orban aan de Gentse universiteit, ook studentenvriend en flamingant Daels zou met alle waarschijnlijkheid deze actie ondersteund hebben.

Het incident kreeg wijde media-aandacht en de Loo eiste dan ook strenge straffen vanwege de academische overheid tegenover de daders en de verenigingen die de dreigementen ondertekend hadden. Praeses Boucherie nam de verantwoordelijkheid voor de motie op zich, maar weigerde zich ook verantwoordelijk te achten voor de actie. Ondertussen groeiden de spanningen tussen Franstalige studenten, die de kant van de Loo kozen, gesteund door Franstalige pers, en de Vlaamse studenten die zich en masse achter de actie schaarden. Daels nam het woord namens de Vlaamse strekking en nuanceerde de zaken, daar geen student verantwoordelijk gesteld kon worden voor de actie zelf en de Loo ook niet zonder blaam was. Het voorval draaide voor de Franstalige zijde uit op een pijnlijk matige stellingname van de universiteit. Na parlementair getouwtrek en weerspanning van de Loo volgde voor de laatste een emeritaat. Een grote overwinning voor de Vlaamse zijde die in het gehele voorval een mijlpaal zag, het begin van een frontvorming tussen professoren en studenten in een gemeenzame Vlaamse strijd. Anderzijds is er ook sprake van een andere evolutie: het radicale flamingantisme en het politieke steekspel blijven niet langer bij woorden: driestere acties staan vanaf nu op de agenda. De compromisloze en vaak uitdagende houding van de studenten keert ook terug in de zogenaamde Daelsbetoging in het voorjaar van 1931, waarbij een huldebetoging ter ere van professor Daels uitdraaide op een veldslag met de politie die het studentenhuus in de St.-Jansvest waar de heethoofden hun toevlucht hadden gezocht binnenvielen. De animositeit tussen Nederlandstalige en Franstalige studenten bleef sterk, ondanks de vernederlandsing: de Vlaamse student had zijn eerste eis verkregen, de strijd om de volgende eisen was ingezet.³⁴⁰

³³⁷ H. J. Elias, *Op. Cit.*, pp. 35-36

³³⁸ K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 100-101

³³⁹ *Den Uyl*, jg. 3, nr.3, p.49

³⁴⁰ K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 104-112

4.3.3. "Vlaams van hart en Vlaams van ziel!"

De vervlaamsing van de Gentse universiteit en de eerste rellen deden de studenten constateren dat men op een breukvlak met het verleden was aanbeland. Niet zozeer qua politieke evolutie, aangezien het breekpunt daar duidelijk ligt in de gebeurtenissen van 1925, gevolgd door de vernederlandsing zelf als katalysator van het heersende radicalisme. Het bewustzijn groeide dat men, nu de voornaamste eis bedongen is, zich moet opmaken voor de volgende stappen. De vraag rest echter: welke stappen moeten genomen worden, in welke richting en hoe dienen die gerealiseerd te worden? De basisvragen voor een politieke studentenbeweging, maar thema's waar hoegenaamd geen eensgezindheid over bestond, zoals verder zou blijken.

De sterke aangroei van de Vlaams-nationale studentengroep rondom het AVHV te Gent, van een 200-tal AVHV-studenten in 1929, naar 320 in 1930-31, maakte AVHV plots de grootste speler in Gentse studentenmiddens.^{341 342} Niet alleen in aantallen was het AVHV de grootste, maar de belangrijke positie in de strijd om de vernederlandsing en de goede band met het Vlaamsgezinde deel van het professorencorps, met prof. F. Daels als uithangbord, zorgden dat het AVHV zichzelf ook als geschikt aanvoerder van de Vlaamse studenten te Gent zag en zich als dusdanig profileerde op basis van een minimumprogramma van Vlaamse eisen, over geloofsgrenzen heen.³⁴³ Deze ideologische stap was van bijzonder grote waarde: waar het AVHV eerder een losse brugfunctie voorzag tussen liberaal-vrijzinnigen ('T Zal Wel Gaan), socialisten en katholieken, leek het nu zich te willen omvormen tot een algemene spreekbuis voor de Vlaamse studenten aan de Gentse Rijksuniversiteit, een titel waar ook het volgende Gentsch Studentencorps aanspraak op zal maken. De positie was uiteraard een eerder lastig vertrekpunt: van een sterk radicalisme zou men zich moeten omvormen in gematigdere richting. Hier was ook het AVHV-blad *Den Uyl* zich van bewust, en stelde voor om een poging te doen om deze ideologische verschillen te overbruggen voor een groter goed.³⁴⁴

De eerste stap in deze reorganisatie lag volgens het AVHV in het verwerven van een eigen verenigingshuis, een stap die tot gewoonte was geworden bij de gemeenschapsvormende studentenverenigingen in buurlanden Duitsland en Nederland, maar ook een eigen Vlaamse geschiedenis had, door middel van de universiteitsstudentenhuisen en het huis dat GSC 'Hou ende Trou' reeds in de Eerste Wereldoorlog betrokken had (supra). De middelen tot deze uitbouw van het 'nieuwe' AVHV lagen in de oprichting van twee nieuwe structuren. Enerzijds een Vlaamse Studentenclub (VSC) geleid door Vermeulen, die zich diende te richten op het studentenhuis (aangezien men na de officiële erkenning dat jaar ook lokalen in het algemene studentenhuis in de St.-Jansvest kon bekomen) en het studentikoze gezelligheidsleven. Na akkoord met de universiteit, kwam het huis volledig in handen van het AVHV, hoewel er officieel geen politiek-filosofische activiteiten mochten doorgaan, al werd dit euvel verholpen via dochtervereniging VSC. Met de St.-Jansvest in handen bezaten de Vlaamse studenten weer een eigen studentenhuis, voor Leuven, en met zeer grote inspraak qua reilen en zeilen.

³⁴¹ K. Palinckx, *Op. Cit.*, p. 113

³⁴² L. Wils, *Op. Cit.*, p. 198

³⁴³ K. Palinckx, *Ibid.*

³⁴⁴ *Den Uyl*, jg. 3, nr. 1, p. 7

Aan de andere kant werd een politieke pijler verankerd door middel van de Vlaamse Debatclub (VDC), onder leiding van de voornoemde Melis, overgekomen uit Leuven en toonaangevend in de 'rechtsruk' die na de Bormsverkiezing sterk aanwezig was in Gent.³⁴⁵ De positie van Melis is des te interessanter als we de evolutie en reorganisatie in Gent vergelijken met die te Leuven. Daar was namelijk, ondanks het afvloeien van politiek extremer gerichte krachten en het uitblijven van grote hetzes, eveneens een duidelijke politieke tendens die gelijke tred hield met de politieke geesten van de tijd. Wilms, pas afgestudeerd, maar nog steeds actief in AVHV en in nauw contact met Robrecht de Smet van het blad *Vlaanderen*, pleitte zo in *Ons Leven* voor een nieuwe orde, waar de leiding berust bij 'de bekwaamsten' en de regering directer steunt op de wil van het volk in plaats van op parlementarisme. "*Dictatuur! Laat me beter zeggen: leiderschap. Mussolini heet niet 'il dittatore', maar wel 'il duce'*".³⁴⁶ De houding van Wilms sloot aan bij bredere tendensen die ook in Gent te vinden zijn, de discussie rond Vlaanderen en Nederland, separatisme en federalisme, en oud en nieuw werd door de nieuwe (of liever: herverdeelde generatie) aan de orde gesteld. De sterke discrepantie tussen 'Vlaams' en 'Belgisch' werd reeds hoger aangegeven: de generatie van na 1929 mag dan niet meer hetzelfde massafrent zijn als de eerste naoorlogse Flaminganten, die zonder meer de *Brabançonne* en *Vlaamse Leeuw* naast elkaar accepteerden, de luchtigheid en matigheid zijn op het einde van het decennium geweken voor een rechtlijnig Vlaams-nationalisme met weinig plaats voor uitzonderingen of nuanceringen van het adagium "*Vlaams van hart en Vlaams van ziel*".³⁴⁷

In 1929 waren de Groot-Nederlandse en antidemocratische tendensen echter noch niet erg zichtbaar, al kwam daar het volgende jaar verandering in. De redactie van *Den Uyl* ging in het decembernummer vol voor een Groot-Nederlandisme en schreef lovend over Joris van Severen. Het januarinummer van 1931 had het over de tweestrijd tussen democratische systemen en directere, meer organische vormen (met een duidelijke inspiratie uit Italiaanse hoek), wat een opvallende evolutie is sinds 1925 of 1928.³⁴⁸ Het januarinummer liet geen twijfel meer bestaan over de politieke overtuiging van de redactie: niet alleen moest het een staat zijn die zich afkeert van de 'verouderde democratie' maar ook nog eens in Groot-Nederlandse lijn evolueert. De lezers en studenten werden opgeroepen tot eendracht in de rangen om dit project te volbrengen.³⁴⁹ Ook in Academiejaren 1931 bleef de politieke storm aanhouden toen ook *Vlaanderen* zich in de discussie mengde met aantijgingen van federalisme jegens het Gentse AVHV en haar oud-studenten. Een verwijt dat volgens Palinckx hout snijdt, maar tegelijk ook te direct de Groot-Nederlandse strekking onder de mat veegt. De stem van *Vlaanderen* dient zijns inziens niet onderschat te worden: het blad van Robrecht de Smet had een grote aantrekkingskracht op de voormannen van de vroege jaren '30 (o.a. Tollenaere, Melis, Wilms), die vervolgens ook het AVHV-hoofdbestuur (Vermeulen

³⁴⁵ K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 114-115

³⁴⁶ ³⁴⁶ L. Vos, *Idealisme en Engagement*, p. 59

³⁴⁷ *Den Uyl*, jg. 2, nr. 2, p. 1

³⁴⁸ *Den Uyl*, jg. 3, nr. 3, p. 37

³⁴⁹ *Den Uyl*, jg. 3, nr. 4, pp. 54-58

en Custers) een lakse houding verweten in deze politieke aangelegenheden, een tweespalt die enkel sterker werd in het daaropvolgende academiejaar.³⁵⁰

Waar Leuven aanvankelijk de bron leek van het radicalisme en Gent de katalysator, begon de oude motor aan het begin van de jaren '30 te sputteren. De hevige bewoordingen in *Ons Leven*, dat zich in 1930 nog het "radicaalste en sociaalste studentenblad van Vlaanderen"³⁵¹ noemde, ruimen plaats voor gematigdere tonen. Leuven werd aangehaald als 'katholieke Nederlandse hogeschool van Vlaanderen', met een nadruk op het katholieke karakter. De verzoening na de scheuring van 1925 tussen KVHV en academische overheid was compleet toen praeses Boutens zich officieel afkeerde van de vroegere commentaren op de Kerkelijke overheden en zich volledig onderwierp aan het gezag van universiteit en Kerk, een ontwikkeling die haaks stond op de Gentse trend.³⁵² Toch moet de vermeende nuchterheid en deradicalisering van de Leuvense KVHV'ers zoals Vos en Palinckx beschrijven enigszins genuanceerd worden: de toon in *Ons Leven* bleef ook in het cruciale academiejaar 1931-32 hard, en het blad legde net als *Den Uyl* interessante politieke accenten. De redactie opende het jaar strijdvaardig met een intro getiteld "niet raisonneren, Kamerad", waar werd opgeroepen om de twisten tussen federalisme en Groot-Nederlandse ideeën te begraven voor een eensgezind project. Prosenior Fransman (1930-31) maakte zich even verder braafjes sterk voor een Nederlands(talig)e wetenschapsbeleving en de daarmee noodzakelijke ontubbeling van de universiteit.³⁵³ Opvallend is echter het uitvoerige artikel over de NSDAP in de volgende editie, al is dit eerder een teken des tijds.³⁵⁴ Pas aan het einde van het academiejaar, in de juni-uitgave, werd de toon opvallend heviger tussen de AVHV-afdelingen.

Te Gent begon het academiejaar 1931-32 met de verwachte roerige sfeer. Naar aanleiding van het debacle van het vorige academiejaar, besloot de bevoegde minister om het academiejaar ditmaal niet plechtig te openen, met hevige reacties van de redactie van *Den Uyl* en praeses Bockaert tot gevolg.³⁵⁵ De strijdgeest werd verder aangewakkerd door de actie bij de besloten plechtigheid, waar een delegatie studenten eiste dat voortaan enkel de *Vlaamse Leeuw* gezongen zou worden bij de opening en een einde kwam aan alles wat nog aan Frans- of tweetaligheid herinnerde. De studentikoze plechtigheid van die avond deed de vlam volledig in de pan slaan: een woelige studentenoptocht werd uit elkaar geslagen door de Rijkswacht, die vervolgens op straat en bij *Uylenspiegel* een veldslag uitvocht met de betogende studenten. Ondanks de ongeregeldheden, gingen de lezingen van Bockaert, Custers en oud-Gandavensis Minnaert gewoon door, al viel de Rijkswacht het lokaal weer binnen tijdens de toespraak van de laatste, waarna enkele arrestaties volgden. Het drieste optreden van de ordediensten maar evenzeer de compromisloze houding van de AVHV-studenten, zette de toon voor het gehele academiejaar, dat volgens praeses Bockaert met de leuze "tegen België en voor Vlaanderen" van start moest gaan.³⁵⁶ In de loop van het academiejaar 1931-32

³⁵⁰ K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 119-122

³⁵¹ *Ons Leven*, jg. 42, 1930, In: Yves Paermentier (red.), *Honderd jaar Ons Leven*, KVHV-Nationaal VZW, Leuven, 1989, p.88

³⁵² L. Vos, *Idealisme en Engagement*, p. 60

³⁵³ *Ons Leven*, jg. 44, nr.1, pp. 1-12

³⁵⁴ *Ons Leven*, jg. 44, nr 2., pp. 47-50

³⁵⁵ *Den Uyl*, jg. 4, nr. 1, p. 1

³⁵⁶ K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 124-128

begon de tweespalt binnen het AVHV duidelijk te worden: zowel binnen Gent (Studentenclub versus Debatclub) als binnen de nationale AVHV-koepel (Gent tegen Leuven), die op dat moment voorgezeten werd door J. Custers en J. Vermeulen.

4.3.4. Scheuring binnen AVHV

De interne twisten, die steeds vaker in de buurt kwamen van een echte scheuring, zijn echter ook tekenen des tijds. De concurrentie tussen Vlaams-nationale en Dietse ideeën leefde in de gehele Vlaamse Beweging en deed in confrontatie met andere ideologieën en bestaande machtsblokken nieuwe bewegingen, stromingen en impulsen ontstaan. De Katholieke Partij, die tot dan toe de concurrentie met de Vlaams-nationale Fronters enigszins kon weerstaan, bleef bijzonder stil in de hele evolutie. De Katholieke Partij was voor de Vlaams-nationalisten dan ook de te kloppen man in het gehele verhaal, er zich tegen afzetten was duidelijk de boodschap.³⁵⁷ De discussie kaderde anderzijds ook in een bredere cultuurkritiek, getuige de aantrekkingskracht van de Nieuwe Orde. Joris van Severen nam hier een centrumpositie in door de stichting van het Verdinaso, met een (aanvankelijk) sterke Dietse lijn, gekoppeld aan een solidaristisch appèl. Het is volgens Elias ook deze strakke lijn die ervoor zou zorgen dat in het twee jaar later opgerichte VNV het federalisme geen echte voet aan de grond zou krijgen.

Ook de toonaangevende bladen *Vlaanderen* en *Jong Dietsland* gingen mee in de stroom. *Vlaanderen* hield de compromisloze lijn vast en schoot herhaaldelijk op *Jong Dietsland*, die men verweet mee te doen aan "*de reclaamverkoop der neobelgicisten*". Desondanks liep de kracht van beide bladen in korte tijd sterk terug, een versmelting vanaf 1934 zette volgens Elias weinig zoden aan de dijk. De opvallende koerswijziging van het populairdere *Jong Dietsland* aan het begin van de jaren dertig, wordt op het conto geschreven van Victor Leemans, huysideoloog van de Leuvense Politieke Academie van het KVHV en pleitbezorger van de Conservatieve Revolutie in Vlaanderen als katalysator van de ideeën van onder andere Hans Freyer (*Revolution von Rechts*, 1931).³⁵⁸ Reeds in 1928 betoogt Leemans dat men enkel vooruitkomen kan door in te zien dat de sociale beweging tot daartoe enkel klassenbelangen dient en als dusdanig voorbijgaat aan de organische maatschappijordening. Leemans schoot met scherp op de politieke kaste en de bijbehorende plaatsjesjacht. Mederedacteur Daenen ging verder vanaf eind 1928: "*het fascisme is een nieuwe orde, waarin een groot deel van onze katholieke idealen verwezenlijkt wordt en een nieuwe en glansrijke vorm van nationalisme.*" Leemans bleef daarentegen kritischer en verweet de NSDAP onder andere het "nooit aangeven van praktische oplossingen [...] Hitler is meer redenaar dan staatsman".³⁵⁹ Deze ideologische evoluties bij beide bladen en de betrokken personen oefenden een grote invloed uit op de evolutie van het AVHV.

De eerste concurrentiestrijd, die tussen VSC en VDC, was er een tussen twee tegenstrijdige wegen die AVHV-Gent uit kon gaan: enerzijds in de richting van een overkoepeling van wetenschappelijke (faculteits)kringen, voor alle Vlaamse studenten (VSC), anderzijds de compromisloze politieke lijn en een uitdieping van het Vlaamse en Dietse element van de

³⁵⁷ L. Wils, *Op. Cit.*, p. 233

³⁵⁸ H. J. Elias, *Op. Cit.*, pp. 55-60

³⁵⁹ L. Wils, *Op. Cit.*, pp. 234-237

politieke werking (VDC). De aanzet tot overkoepeling van kringen door een algemene Vlaamse vereniging kan overigens eveneens in een tijdsgeest geplaatst worden, nl. een corporatistische visie op de academische gemeenschap waar een overkoepelende structuur de verschillende groepen en 'standen' zou kunnen harmoniseren en zou kunnen optreden als officiële spreekbuis voor de Vlaamse studenten. De tweestrijd tussen beiden zou pas echt escaleren na de verheving van de twisten binnen de nationale AVHV-koepel.

Gent opende als eerste het vuur met een verregaande motie tegen het zogenaamde 'bestuurlijk statuut' van kamerlid H. Vos en de federalistische lijn. Dit federalisme, zo meende Gent, kon Vlaanderen enkel verder binden aan België en Brussel, waarbij Brussel verder uitgebouwd werd tot vehikel van deze federale, Belgische politiek. Geen enkele tussenstap werd geduld, enkel een verreikende splitsing van België en een hereniging der Nederlanden mocht het doel zijn van het AVHV-ondernemen: "*AVHV-tak Gent spreekt zich uit voor de ONMIDDELLIJKE algehele politieke hereniging van de voorlopig nog gescheiden delen van de eene Nederlandsche volksgemeenschap, en roept al zijn leden op om met eensgezinde tucht en niets ontzienden strijdgeest op het grote doel recht af te gaan.*"³⁶⁰ Het daaropvolgende Dietse Studentencongres en het weerwerk van Robrecht De Smet (*Vlaanderen*) en de manoeuvres van het blad, maakten het water tussen beide takken enkel dieper. *Vlaanderen* chargeerde door niet alleen Leuven te betichten van federalisme, maar daarnaast ook door het hoofdbestuur Custers en Vermeulen af te doen als 'politiekers'.³⁶¹ Leuven en het hoofdbestuur behielden de kalmte, maar reageerden in de juni-editie van *Ons Leven* met een eigen motie die de AVHV-statuten verduidelijkte. Het Dietse streven werd verder benadrukt om tegemoet te komen aan de Gentenaars, al bleef de toon vrij gematigd. De reactie benadrukt de vrijheid van mening van de Gentse tak en maakt gewag van 'publicaties die verwarring willen scheppen' (*Vlaanderen*). De Dietse gedachtegang werd aldus bevestigd, maar tegelijk gekoppeld aan een afkeer van een reële politieke uitwerking ervan.³⁶² De druk van *Vlaanderen* bleef echter aanhouden, Gent vroeg daarnaast om een duidelijkere afwijzing van federalisme en dreigde op eigen krachten verder te gaan indien er geen gevolg aan werd gegeven. Het spektakel eindigde min of meer met een sisser op de DSV-studiedagen te Westerlo, waar Custers het vertrouwen kreeg en het afstervende DSV onder Vlaamse leiding werd geplaatst. DSV scheen in te zien dat men te ver stond van de praxis om een impact te vormen en opteerde voor een 'nationale' i.p.v. 'culturele' werking. Toch ijverde men bij de redactie van *Dietsche Orde* om van DSV meer te maken dan de Nederlands-Vlaamse studentencontacten, er moest geijverd worden voor DSV als nationale studentenbeweging voor (Groot-)Nederlanders. Van dit streven kwam echter weinig in huis, het DSV verloor gestaag aan invloed en deemsterde in de loop van de jaren '30 verder weg.³⁶³

Te Gent, waar ondertussen ook de samenwerking met 'T Zal Wel Gaan' was afgesprongen, bleef het echter onrustig en leek men zich niet neer te leggen bij de zachte evolutie van het

³⁶⁰ *Ons Leven*, jg. 44, nr. 10, pp. 24-25

³⁶¹ K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 134-136

³⁶² *Ons Leven*, jg. 44, nr. 10, pp. 25-27

³⁶³ P. Van Hees, '*Dietsche Orde (1932-33) en Schouw (1933-34): twee tijdschriften van het Diets Studentenverbond*', In: *Wetenschappelijke Tijdingen*, Jg. 54, nr. 3, 1995, pp. 155-156

AVHV.³⁶⁴ Zoals reeds aangehaald leeft de tijdsgeest sterk in het AVHV, niet in het minst bij het politiek wild bikkende AVHV-Gent, waar praeses Reimond Tollenaere (1932-33) de hoofdrol speelde in de evolutie van AVHV. De culturele crisis, ontstaan uit het gat dat de Eerste Wereldoorlog geslagen had en de burgerlijke recepten van de jaren '20, gecombineerd met de zware economische crisis van begin jaren '30, vonden een synthese in de vroege Nieuwe Orde-ideeën die ook leefden in de studentenmiddens. Sociale bewogenheid uitte zich in de oprichting van Sociale Hulp (1932, Gent) en het streven naar een algemene studentencorporatie (KVHV Leuven, VSC/GSC te Gent), het waren de vroege hoogdagen van Katholieke Actie en de *Revolution von Rechts-gedachte*.³⁶⁵ Tekenend is het licht ironische artikel in *Ons Leven* dat jaar, waar praeses Meuwissen oproept tot een "Dritte Reich der Studenten" na de Alt-Heidelbergerromantiek en "het Geslacht van het Offer".³⁶⁶

Tollenaere stond vanaf zijn eerste jaar in Gent (1928, de aanvang van de verregaande acties en krachtigere uitspraken) in de eerste linies van de Vlaamse Beweging, hetgeen ook de latere praeses Bockaert opviel. Zijn intense correspondentie met voormannen van de Vlaamse Beweging en de studentenbeweging verleenden hem volgens Palinckx een zekere auctoritas. Vast staat dat Tollenaere een rijzende ster was aan het Gentse studentenfirmament: in 1931 werd hij voorzitter van de Vlaamse Debatclub en kon aldus wegen op de politieke positionering van het Gentse AVHV, wat hij ook uitte in de 'Gentse Motie' van 1932, waarvan hij een van de hoofdopstellers was. De lof voor de 'nieuwe systemen' was deze jaren te Gent merkbaar groter. *Den Uyl* sprak vol lof over de 'Hitlerianen' en wijdde een artikel aan de drie uitdagers van het te vernietigen burgerlijk-liberale systeem: het Russische communisme, het Italiaanse fascisme en het Duitse nationaalsocialisme.³⁶⁷ De Dietse jeugd had een duidelijk parool: zich vrijwillig en trouw onderwerpen aan de Nieuwe Orde.³⁶⁸

Met de duidelijke keuze voor de Nieuwe Orde en de categorieke afkeer voor andere recepten had het AVHV-bestuur onder leiding van Tollenaere een duidelijke grens overschreden: intern werden de verschillen steeds groter tussen radicalen enerzijds, die het Verbond als noodzakelijke, overkoepelende spreekbuis zagen voor de Vlaamse studenten die zich dienden in te schrijven in deze Orde, en anderzijds de gematigden die het AVHV zagen als een huis met vele kamers. Palinckx maakt eveneens gewag van de partijpolitieke spanningen die opduiken tussen de studenten van VNV-, Verdinaso-, en andere signatuur. De minder radicale studentengroeperingen begonnen zich ondertussen te roeren in *Den Uyl* en klaagden het gebrek aan interne democratie aan, waarop de strekking-Tollenaere vurig repliceerde. Barsten in het eenheidsfront dat AVHV trachtte te vormen. Wanneer in november 1932 Tollenaere daarnaast nog eens een *Langemarckfahrt* organiseerde voor de bevriende *Deutsche Studentenschaft*, was het hek helemaal van de dam. Custers en Vermeulen waren weinig opgezet met de zaak. Tollenaere ging verder door in zijn rede te verwijzen naar de Duits-Vlaamse eenheid en een actief pangermanisme met Groot-Nederlandse basis te promoten. De top was te zeer afgedreven van de gematigdere massa, hetgeen zijn uiting vond in de

³⁶⁴ K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 136-145

³⁶⁵ L. Vos, *Idealisme en Engagement*, pp. 62-63

³⁶⁶ *Ons Leven*, Jg. 44, nr. 10, p. 3

³⁶⁷ *Den Uyl*, jg. 4, nr. 3, p. 47

³⁶⁸ *Den Uyl*, jg. 4, nr. 4, pp. 43-45

omvorming van de Vlaamse Studentenclub in 1933-1934 tot het "Gents Studentencorps" onder leiding van Amaat Monthaye. AVHV trachtte zich te verweren door duidelijke stellingnames, ook in het daaropvolgende academiejaar, maar het mocht niet baten. Financiële problemen en de grote concurrentie vanwege het nieuwe Studentencorps, dat enerzijds de Vlaamse frontgedachte overnam, en anderzijds de aanzienlijk gegroeide Verdinaso-studenten, drukte AVHV tussen hamer en aanbeeld. Na een decennium op de barricaden van de Vlaamse Beweging voor een Vlaamse studentenbeweging, was de strijd op korte tijd gestreden. AVHV doofde langzaam uit en zag zich opgevolgd door een nieuwe politieke en studentikoze cultuur.³⁶⁹

4.4. Tussenbesluit: van traditioneel naar transgressief (1918-1933)

De bovenstaande uitvoerige beschrijving van de evolutie van de Vlaamse studentenbeweging tussen 1918 en 1933 is geenszins te vermijden wanneer men ook de positioneringen en de recyclage van beide Corps begrijpen wil. Hoewel de druk groot is om de tussenliggende tijd aan de kant te schuiven en de twee koepels op zich te beschouwen, is elke vergelijking futiel als ze niet gestoeld is op de historische evolutie en grote veranderingen die de studentenbeweging tussen 1918 en 1933 doormaakt. De grote verschillen en het teruggrijpen naar "Hou ende Trou" door het tweede Gents Studentencorps liggen beiden vervlochten met de evoluties van het AVHV in deze periode, een tijd waarin de oud-Gandavenses overigens sterk op het voorplan treden en de erfenis van hun universiteit actief levend gehouden wordt door de nieuwe beweging, over (ietwat conflicterende) generatiewissels heen.

De meest opvallende constatering in een ruim decennium AVHV is dat, ondanks de duidelijk andere focus van de beweging ten opzichte van het Gentsch Studentencorps 'Hou ende Trou', het nieuwe corps een sterke continuïteit cultiveert, ondanks de grote verschillen. Aan de ene kant een flamingante voorhoedebeweging die niet zozeer de universiteitsgemeenschap en zijn wetenschappelijke en sociale deelverenigingen en -groeperingen trachtte te overkoepelen, dan wel een algemene politieke spreekbuis trachtte te zijn voor de Vlaamse student te Gent, aan de andere kant een overkoepelende structuur voor de gehele universiteit op een volledig nieuwe leest geschoeid, en met afhankelijke deelverenigingen, waarbij het politieke verhaal eerder een brede, intrinsieke vorm aanneemt. Toch zijn reeds op de eerste vrije, naoorlogse vergadering van de vooroorlogse flamingante studentenbeweging ook activisten en ex-Gandavenses aanwezig. Geen evidentie, aangezien we reeds eerder zagen dat deze Gandavenses zich net expliciet trachtten af te zetten van wat er scheen fout te lopen in de studentenbeweging. Toch gelden de doelen van de Gandavenses nog als richtlijn voor het AVHV: *"de samenwerking tussen al de Vlaamse studenten tijdens de oorlog geboren te bestendigen ten einde zo spoedig mogelijk voor ons Vlaamse volk volledig recht te bekommen."*

De ex-Gandavenses blijven ook na 1922 een sturende rol aannemen voor de Vlaamse studentenbeweging te Gent. Voormalig voorzitter van de GSC-almanak Robert Van Genechten, thans uitgeweken naar Nederland, duikt op tussen de wegbereiders van de inschakeling van AVHV in DSV in 1922. Duivel-doet-al van het corps, Wies Moens, speelt een sleutelrol in de contacten met Nederland via de Diets-academische leergangen (DAL).

³⁶⁹ K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 158-173

Oud-activist en docent van de Von Bissinguniversiteit Josué De Decker blijft ook vanuit Nederland de evolutie van de studentenbeweging op de voet volgen en oefent met Robrecht de Smet invloed uit via het blad *Vlaanderen*. AVHV gaat zelf eveneens op zoek naar de band met de Gandavenses. Sprekers op grote festiviteiten of strijdvergaderingen zijn niet zelden activisten als Borms of Jacob, maar ook oud-rector Speleers, lezingen die ook bijgewoond worden door ex-activisten.

Wanneer we deze AVHV-generaties onder de loep nemen, kunnen we, naar voorbeeld van Vos en Mannheim, inderdaad opvallende generationele tendensen ontdekken. De eerste generatie naoorlogse studenten, die ook AVHV zal stichten, staat onder een grote invloed van de vooroorlogse studenten en de oorlogsgeneratie. Als dusdanig vormt ze in bepaalde opzichten een synthese van deze generaties, met evenwel een eigen toevoeging, die leidt tot de oprichting van AVHV als overkoepelend front, duidelijk geïnspireerd door de GSC'ers, maar met andere recepten, eigen aan de tijdsgeest. In de dezelfde vorm kunnen we spreken over grofweg drie generaties die dit lange decennium overbruggen. Allereerst de naoorlogse generatie, die zich nog sterk laat inspireren door de Katholieke Vlaamse Kamergroep en aanverwanten, duidelijk sympathiseert met de Frontbeweging en zich richt op een brede flamingante tendens. De vorige generaties kunnen met andere woorden een groot deel van hun *vigencias* succesvol doorgeven.³⁷⁰ 1925 vormt voor zowel Leuven (zoals Vos reeds beschrijft), als Gent een cruciaal jaar. De toon werd reeds gezet met een vurig studentencongres, gevolgd door de perikelen rondom de 'wrede moord van Leuven' en de strijd met de academische overheid bij het Leuvense KVHV en de verderzetting en standvastigheid van de Gentse AVHV'ers. Als gevolg hiervan zien we duidelijk extremere positioneringen in de publicaties en daarbuiten, en een zekere terugval van de intensiteit van boycot en werking (waarschijnlijk te wijten aan het wegvallen van studenten die minder radicaal gepositioneerd zijn). Politiek vormt 1925 (en de bredere periode) een breekpunt, maar ook generationeel is er sprake van breuk (de inhoud wordt bijgeschaafd aan de verruwing van het debat, een verdere verwijdering van matigere groepen en partijlijnen) en continuïteit (de eenheid met de vorige generatie en de Gandavenses). Als derde treedt de generatie 1928/1930-1933 aan, waar de scheuring tussen politieke bovenklasse en massa (cf. Vos) ook duidelijker in het voetlicht treedt.³⁷¹ De vernederlandsde universiteit kan niet genoeg zijn voor deze generatie, die sterk onder invloed staat van de tijdsgeest en sterk gekleurde bladen als *Vlaanderen* en *Jong Dietsland*. De overgang naar driestere acties, sterkere dichotomie tussen de radicale AVHV'ers en de gematigden, de scheuring tussen Gent en Leuven enerzijds en kern en massa te Gent anderzijds, wekken de idee dat ook in deze periode van een min of meer af te lijnen generatie te spreken is.

Zoals Lipset al aangeeft, is hier duidelijk te spreken van een sterk revolutionair potentieel van studenten. Meer dan andere sociale actoren bijt deze groep zich vast in het universiteitsvraagstuk en slaagt er ook in om er op te wegen en haar idealen deels in wet te laten gieten.³⁷² Deze mening sluit aan bij Lönnecker, die, zoals reeds vermeld, studenten ziet

³⁷⁰ A. B. Spitzer, *Op. Cit.*, pp. 1356-1358

³⁷¹ L. Vos, *Ideologie en Idealisme: De Vlaamse Studentenbeweging te Leuven in de periode tussen de twee wereldoorlogen*, In: Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis, 3-4, 1975, p. 263

³⁷² S. M. Lipset, *Op. Cit.*, p. 2

als een voorname factor in maatschappelijke processen door hun ongebonden positie en de functie als maatschappelijke seismograaf, hetzij met extremere waarden.³⁷³ Een mening die overigens wordt onderschreven door de studenten zelf, die zich zeer bewust zijn van hun rol als voorhoede van sociale verandering: *"Wij zijn de jeugd, en als dusdanig zijn we gezond en nog niet vatbaar (Goddank!) voor compromissen - wij zijn nog jong - wij hebben nog 'n ideaal, wij zijn nog jong en roekeloos misschien, maar wij zijn niet te koop. Ja, jong zijn en vrij, dat is de tijd van heerlijke daden."*³⁷⁴ Belangrijk is hier om op te merken dat de twee types studentenbeweging die Frank Pinner identificeert hier ook duidelijk aanwezig zijn, met 1925 als kantelmoment. Pinner onderscheidt de 'traditionele' en 'transgressieve' studentenbeweging, waarbij de eerste tracht om haar leden te vormen en te doen opnemen in de bestaande structuren als conventionele leden van de samenleving, en de tweede zich net radicaal afzet tegen bepaalde aspecten van die samenleving. De Vlaamse studentenbeweging kan in dat opzicht van meet af aan transgressief genoemd worden, al wordt mijns inziens de positionering en de rebellie vanaf 1925 duidelijker. De normconflicten, die door Pinner als voornaamste worden aangehaald, komen hier naar bovendrijven, te meer omwille van de steeds sterkere identificering door studenten met de nieuwe politieke mogelijkheden en sterk contrasterende visies op de universiteitskwestie en de maatschappij (cf. Melis, Leemans).³⁷⁵

³⁷³ H. Lönnecker, *Op. Cit.*, pp. 53-54

³⁷⁴ *Ons Leven*, jg. 44, nr. 1, p. 1

³⁷⁵ S. M. Lipset, *Op. Cit.*, pp. 9-10

DEEL III

Een nieuw Gentsch Studentencorps (1933-1940)

Hoofdstuk IV: Een nieuw Gentsch Studentencorps (1933-40)

5.1. Ontstaan

De stichting van het Gentsch Studentencorps uit de informele 'Vlaamsche Studentenclub' op 24 maart 1933 is op zich een kind van zijn tijd, maar tegelijk een eerder klassieke reactie op de gestelde problemen te noemen. Klassiek, omdat de methode teruggreep naar het recept dat de Gandavenses een kleine zeventien jaar eerder uitprobeerden. Net zoals het eerste corps geboren uit de sterke twisten in de studentikoze middens, trachtte het Gentsch Studentencorps de faculteiten te overkoepelen om als algemene vertegenwoordiger van de studenten te ijveren voor het *"zuiver Nederlandsch karakter van de meest zuidelijke der Nederlandsche universiteiten."*³⁷⁶ De omvorming van de Studentenclub naar een corps in 'Vlaamse' zin kwam er onder impuls van Amaat Monthaye, die zich duidelijk wilde afzetten tegen het politiek geradicaliseerde AVHV en de Tollenaere-fractie. Het corps diende een integrale studentenvereniging te zijn, een algemene, neutrale koepel als veste voor de Vlaamse studenten te Gent: *"Het Algemeen Vlaams Hoogstudenten Verbond in die tijd was uitgesproken nationalistisch, Groot-Nederlands. Maar wij wilden een organisatie hebben waar iedereen bij kon, ook de vrijzinnigen van 't Zal Wel Gaan, de socialistische studenten,... Wij wilden een niet uitgesproken nationalistische, Grootnederlandse of anti-Belgische organisatie, maar een organisatie die de universiteit als zodanig en haar belangen verdedigde, dat is dan voor mij het GSC geworden."*³⁷⁷

Qua retoriek, vorm en aanpak lijken er dus aanvankelijk zeer vele gelijkenissen te zijn tussen beiden, maar naast het puur vormelijke liggen een aantal sterke verschillen. Vormelijk is het verdwijnen van de lichte schroom die nog bestond omtrent de periode van de Von Bissinguniversiteit van enig belang. Ook al lieten de studenten zich in het verleden reeds in met die generatie en werd de band herhaaldelijk aangehaald en bevestigd, tot een officiële samenwerking en wederzijdse ondersteuning kwam het nooit. Deze generatie greep echter bewust terug naar de Gandavenses en zag zich ook als haar opvolger, hetgeen zich uitte in organisatiestructuur (gebaseerd op de faculteiten, zoals Hou ende Trou), het blad *Aula* dat dezelfde naam droeg, en de actieve uitwisseling met de ex-Gandavenses door uitnodigingen en lezingen.³⁷⁸ De keuze voor deze corpsstructuur en de integrale aanpak van het studentikoze verenigingsleven aan de Gentse universiteit, ging echter verder dan een louter nostalgische reactie tegen het gefaalde AVHV-project, meer zelfs, de schijnbaar reactionaire houding is vooral zeer eigen aan tijd en ruimte. Het corporatisme in de studentenbeweging was vanaf de vroege jaren dertig een algemene trend. Ook in de Vlaamse studentenbeweging sijpelde het Nieuwe Ordedenken langzaam door. De economische crisis van de jaren '30 had de geesten aangescherpt, de ideeën van Katholieke Actie, het kerkelijke antwoord op de maatschappelijke crisis, en Freyers *Revolution von Rechts* konden op een grote populariteit

³⁷⁶ s.n., Statuten van het Gentsch Studentencorps (4 april 1933), (Archief GSC, G067_001, Universiteitsarchief Gent)

³⁷⁷ K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 169-171

³⁷⁸ R. Mantels en H. Vandevoorde, *"Maar wat een wespennest - het rectoraat van August Vermeylen en de vernederlandsing van de Gentse universiteit"*, Gent, Academia Press, 2010, p.

rekenen bij de studenten. In Vlaanderen werden de ideeën van deze Nieuwe Orde voornamelijk vertaald in de werken van de Leuvense socioloog Victor Leemans, die nauw verbonden was aan de Politieke Academie van het Leuvense KVHV maar ook een sterke stem had in Vlaanderen via het gelijknamige blad. Zijn visie van een organische maatschappij die zich diende af te zetten tegen het moderne industriële systeem werd ook opgepikt door het Katholieke Actieblad *Universitas* en kende zo een brede verspreiding.³⁷⁹ De antidemocratische trends in de Vlaamse (studenten)beweging zijn op zich niet nieuw te noemen, ook tijdens de Eerste Wereldoorlog lieten enkelen zich horen over dergelijke richtingen, en ook tijdens het Interbellum bleven deze gewoonten in beperkte kring aanwezig. Onder impuls van de economische crisis zorgde de maatschappelijke crisis van de jaren '20-'30 voor de doorbraak van deze antidemocratische trends.^{380 381}

Deze populariteit uitte zich in Leuven in de omvorming van het bestaande KVHV naar een studentencorporatie onder leiding van praeses Piet Meuwissen. Anders dan de bestaande algemene Vlaams-nationale studentenbeweging, herstructureerde Meuwissen het Verbond op een corporatistische geest, bestaande uit een centraal bestuur met allerhande deelverenigingen, afdelingen en taakgroepen die de verschillende eenheden binnen de studentenbeweging zouden kanaliseren en een "geestelijke aristocratie" zouden moeten opleiden, een leidende "academische stand". Deze jongeren zouden ondersteund worden door een hervorming van de weinig actieve lokale oud-studentenbonden en vervangen worden door een algemene 'oud-studentenstand'.³⁸² *Ons Leven* maakte zelfs gewag van het 'Dritte Reich der Studenten', een verwijzing naar Moeller van den Brucks populaire werk.³⁸³ Gent ging in gelijke tred in het corporatistische project: vanaf 1933 werd een oud-studentenbond (GOSC) opgericht en in 1934 volgde een tweewekelijkse periodiek *Ad Valvas* naast het maandelijkse *Aula*, als evenknie van *Ons Leven - Wekelijks Bulletin*.^{384 385}

Ook in Gent ontstond de wekroep van de Nieuwe Orde. Na de winst in de strijd om de vernederlandsing was een duidelijk gat gevallen waaruit de Debatclub en Studentenclub waren gegroeid. Het antwoord van de VSC/GSC was de maatschappelijke reorganisatie en de vorming van een leidende stand in deze organische samenleving. Prof. Daels, reeds jaar en dag voorman van de flamingante academici en studentenvriend, was hier een onbetwiste aanstoker van. In een rede, die veel weghad van Heideggers rectoraatsrede, waarin deze een lans brak voor een maatschappelijke drie-eenheid (arbeidsdienst, krijgsmacht en wetenschapsdienst), pleitte ook Daels voor een organische universiteit. Professoren dichter bij de studenten brengen, studenten dichter bij hun stad en universiteitsgemeenschap brengen, dat was het doel.³⁸⁶ Ook de studenten dienden zich beter te vormen dan voorheen. De geest van

³⁷⁹ L. Vos, *Ideologie en Engagement*, pp. 297-299

³⁸⁰ B. De Wever, *Vlag, Groet en Leider: geschiedenis van het Vlaams Nationaal Verbond*, Onuitgegeven Doctoraatsverhandeling, Promotor: Prof. Dr. H. Balthazar, Gent, 1992, p. 119

³⁸¹ L. Vos, *Nationalisme en rechtse stromingen bij de Vlaamse studenten te Leuven tijdens het Interbellum*, Leuven, Acco, 1977, pp. 18-19

³⁸² L. Vos, *Idealisme en Engagement*, pp. 63-64

³⁸³ *Ons Leven*, Jg. 44, nr. 10, p. 3

³⁸⁴ K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 176-77

³⁸⁵ L. Vos, *Nationalisme en rechtse stromingen bij de Vlaamse studenten te Leuven tijdens het Interbellum*, p. 21

³⁸⁶ O. Boehme, *Revolutie van Rechts en intellectuelen in Vlaanderen tijdens het Interbellum - ideeënhistorische bijdragen*, pp. 157-158

de *Wandervogelbewegung*, een van de verrijkende en volkse natuurbeleving, die ook AKVS had bezield, komt zelfs naar voren in de 'nieuwe elite van de nieuwe morgen'.³⁸⁷

*"Wij vragen van u hard werk, maar wij gunnen u ook, neen, wij eisen ook van u dat ge geniet van het heerlijke leven en van de volle vrije natuur. Geen dronkemanszeden in kroegen vol giftige lucht, maar een heerlijk lied rondom wapperende vaandels langs de Vlaamse bane, en de gezonde kracht van lichaam en geest om examens te doorstaan met de grootste onderscheiding spijs alle professoren" [...] "Er gaat over de wereld een vloed van meest afschuwelijk materialisme tot in de aders van de hogescholen, maar er gaat ook over de wereld een gloed van idealisme en van opofferingsgeest vanuit het jonge leven van de hogeschooljeugd."*³⁸⁸

5.2. Organisatie: vorm en structuur

5.2.1. Structuur

Zoals Monthaye reeds aangaf, lag het streven van het nieuwe corps in een politiek neutrale maar uitgesproken 'Nederlandse' studentenbeweging, gesteund op de faculteiten, die ondertussen (organisatorisch) sterk aan hun opmars bezig waren. Het vernederlandsen en Nederlands houden van deze universiteit door middel van een hoogstaand wetenschappelijk- en gezelschapsleven waren de voornaamste streefdoelen voor deze generatie. Wat uitzonderlijk is, en een fundamenteel verschil vormt met de voorgaande corpsgeneratie, was de bewuste bemoeienis met universiteitspolitiek, met name de benoemingen en universiteitsinfrastructuur. In het kader van deze neutrale (op politiek en levensbeschouwelijk vlak), maar radicaal Vlaamsgezinde houding werd ook statutair de strijd aangebonden met de overgebleven Franstalige en tweetalige verenigingen.³⁸⁹ In *Aula* klonk het strijdhaftig: *"Vooruit Vlaamsche studenten, tegen alles en allen in, onverminderd, onvervalscht, voor: een Nederlandse universiteit naar de taal, een Nederlandsche universiteit naar den geest, in dienst van en voor het volk [...]"* *"Er uit met de lauwaards, er uit met de Leliaards, vijanden zijn het!"*³⁹⁰

Op organisatorisch vlak was ook het tweede corps een vrij losse band te noemen: elke Vlaamse student kon lid worden, zonder al te veel verplichtingen van bovenaf. Een voornaam verschil echter was de organisatie van de samenwerking tussen faculteiten, centraal bestuur en een Senaat. Het nieuwe GSC had duidelijk geleerd uit de fouten van haar voorganger en stelde een kernbestuur vast van voorzitter, ondervoorzitter, schrijver en schatbewaarder, aangevuld met een propagandaleider, hoofdredacteur en feestcommissaris(sen) als raadgevende stemmen. Het kernbestuur beheerde de lopende zaken en vergaderde minstens eens in de veertien dagen. Daarnaast was er ook nog rekening te houden met de Senaat, voorgezeten door de voorzitter van het bestuur (zij het slechts met raadgevende of beslissende

³⁸⁷ L. Vos, *Idealisme en Engagement*, pp. 157-167

³⁸⁸ *Aula* - Veertien Daagsch blad voor het Gentsch Studentencorps, jg. 1, nr. 3, p. 6

³⁸⁹ s.n., Statuten van het Gentsch Studentencorps (4 april 1933), (Archief GSC, G067_001, AUG)

³⁹⁰ *Aula* - Veertien Daagsch blad voor het Gentsch Studentencorps, jg. 1, nr. 10, p. 4

stem) en bestaande uit de voorzitters van de faculteitskringen, die deze algemene voorzitter en zijn bestuur ook ten allen tijde ter verantwoording konden roepen. Ondanks wat aanvankelijk gedacht kan worden, lag de grootste macht bij deze Senaat, die niet alleen het kernbestuur verkoos, maar dit bestuur ook controleerde. Opmerkelijk verschil is dat niet enkel de faculteitspraesides zich kandidaat konden stellen voor een ambt in het bestuur. Een tweede verschilpunt met betrekking tot dit centrale bestuur, was de functie die het vervulde. Meer nog dan vertegenwoordiger van de student en organisator-bemiddelaar in studentenmiddens, vervulde het corps ook de wetenschappelijk-universitaire functies die men tegenwoordig aan faculteitskringen toevertrouwt, zoals het verzorgen van de boekenlijsten per studierichting en faculteit.³⁹¹

Naast de centrale organen van Corpsbestuur en Senaat werden ook een aantal taakgroepen verder gestructureerd. Het verspreiden van informatie werd toevertrouwd aan een propagandaleider, de organisatie van de feesten en feestzittingen kwam bij de 'feestcommissaris' terecht en het eigen blad *Aula* werd toevertrouwd aan een hoofdredacteur, die allen een raadgevende stem hadden in de bestuursraad. Bijzondere structuren waren daarnaast nog het studentenhuis 'Mac Leod' en de zogenaamde 'Sociale Hulp' (infra). Het eigen studentenhuis, dat pas vanaf 1934 in gebruik werd genomen, kon rekenen op een eigen bestuur ("Studentenhuiscommissie") van zes leden dat de interne reglementen opstelde en verantwoording verschuldigd was aan de eigenlijke beheerders, de beheerraad, samengesteld door het GOSC (Gentsch Oud-Studentencorps). Sociale Hulp, ten slotte, fungeerde als een onafhankelijk initiatief vanuit het GSC voor sociaal dienstbetoon. In tegenstelling tot de andere taakgroepen behoorde het de jure niet tot het GSC, maar werd het er wel door beschermd, en kon het dus o.a. gebruik maken van het studentenhuis.^{392 393}

Het organisatiemodel van het nieuwe corps was uiteraard niet enkel gestoeld op wat geweest is, maar minstens zozeer op een eigentijds gevoel en idee met betrekking tot de universiteit en universiteitsgemeenschap. De toespraken van prof. Edgar De Bruyne en praeses Paul Persyn op de eerste corpsvergadering van 1934-35 scheppen klaarheid. Volgens De Bruyne was de rol principieel volksverheffend: de universiteit als middel om Vlaanderen en haar studenten groots te maken, maar dan was er ook nood aan een initiatief vanuit deze stand zelf. De universiteit was een levende gemeenschap, een organische eenheid waar men allen toe behoorde. Men moest aldus streven naar het worden van een intellectuele persoonlijkheid midden in de gemeenschap, niet een intellectueel in een ivoren toren. Persyn ging nog verder door een doel te koppelen aan deze intellectuele leider in de gemeenschap. Het is die stand die moet bouwen aan een hoogstaande universiteit, los van regionaal particularisme of overdreven formalisme. Een nieuwe mens in een nieuwe structuur voor een nieuwe tijd en orde, luidde dus het parool.³⁹⁴ De oproep werd zowaar de mantra van het corps: een

³⁹¹ Aula - Veertien Daagsch blad voor het Gentsch Studentencorps, jg. 1, nr. 2, p. 8

³⁹² s.n., (geanoteerde) Statuten van het Gentsch Studentencorps, (Archief GSC, G067_001, AUG), pp. 1-5

³⁹³ Aula - Veertien Daagsch blad voor het Gentsch Studentencorps, jg. 1, nr. 4, p. 4

³⁹⁴ Aula - Veertien Daagsch blad voor het Gentsch Studentencorps, jg. 2, nr. 1, pp. 1-9

intellectueel in de maatschappij die in het corps geleerd heeft zijn positie met waardigheid te vervullen, een idee dat ook praeses Nest Brone nog in 1939 huldigde.³⁹⁵

5.2.2. Clubs en kringen

Naast de taakgroepen van het corps en de faculteiten waar het op gestoeld was, kende de vereniging ook nog een zeer actieve werking via de clubs en kringen, zij het minder uitgebreid en onrechtstreeks gebonden in vergelijking met Hou ende Trou. Aangezien de clubs en kringen geen deel waren van het corps an sich, zou een volledige uitweiding over alle verenigingen die zich verbonden met het corps te ver leiden. Het volstaat mijns inziens om de nadruk te leggen op de twee voornaamste pijlers, namelijk de voornoemde faculteitskringen, die de eigenlijke basis vormden van het corps, maar een volledig autonome werking hadden, en daarnaast het Gentse Seniorenkonvent, dat in 1935 naar Leuvens voorbeeld werd opgericht door Hendrik 'Rik' Wijckmans, die reeds ervaring had opgedaan in Leuven, waar Edmond De Goeyse enkele jaren eerder het voortouw genomen had.

Wyckmans, in het tweede corpsjaar 1934-35 tevens feestleider van het corps, zette vanaf 1934 zijn schouders onder het Gentse SK-project met de steun van Walter Schoutteet en Leo Raeymaeckers. *Aula* meldde dat het culturele kader reeds geschapen was door een studentencultuur gebaseerd op de clubs, maar dat het nog altijd schortte aan de studentikoze stijl die aan het corps ten grondslag diende te liggen. Een rede van prof. De Bruyne, waarbij de nood aan een innerlijke en uiterlijke 'studentenadel' werd benadrukt, werd aangehaald als motivatie om een Seniorenkonvent te stichten op 24 oktober 1934. Ondanks aanvankelijke twijfels omtrent het nut en de waardigheid, zag men in een georganiseerd clubleven een mogelijkheid om de geest aan te scherpen en de omgangsvormen bij te brengen, een middel tot volksverheffing.³⁹⁶ Hetzelfde doel stond ook Edmond 'Mon' De Goeyse voor bij de oprichting van het eerste Seniorenkonvent te Leuven: opvoeden om een rol te spelen aan het hoofd van de maatschappij. Lönnecker's these van de vereniging als opvoeder van de student duikt ook hier weer zelfbewust op.³⁹⁷ Toch moet de rol van de club met een korrel zout genomen worden, zo bevestigt ook *Aula* in 1938. Het ideaalbeeld van de zorgende gemeenschap en hoogdravende avonden moet maar al te vaak ingeruild worden voor volks vertier, al nuanceerde de auteur ook het platvloerse, en legde de klemtoon, eens te meer, op het opvoedende aspect van de club.³⁹⁸

5.2.3. Bessemans versus Daels

Toonaangevend in de vroege jaren van het corps was de hetze omtrent de verkiezing van de nieuwe rector, een schijnbaar weinig belangrijke keuze die in studentenmiddens op een revolte uitdraaide. Politiek was de keuze vrij onbeduidend, maar de verhoudingen tussen het jonge corps en de academische overheid zouden sterk veranderen door het conflict, met de nodige organisatorische gevolgen (bv. voor *Aula*) voor het corps zelf. Het conflict ontstond in de loop van mei 1933, naar aanleiding van het einde van het rectoraat van prof. Vermeulen.

³⁹⁵ *Aula* - Officieel orgaan van het Gentsch Studentencorps, jg. 6, nr. 10, pp. 1-2

³⁹⁶ *Aula* - Officieel orgaan van het Gentsch Studentencorps, jg. 6, nr. 10, pp. 53-54

³⁹⁷ H. Lönnecker, *Op. Cit.*, p. 53

³⁹⁸ *Aula* - Officieel orgaan van het Gentsch Studentencorps, jg. 6, nr. 3, pp. 40-41

De beurtrol wees aan dat een professor uit de Geneeskundefaculteit de eer toekwam, waarbij prof. Frans Daels als een van de oudste professoren de meest waarschijnlijke kandidaat was op basis van zijn leeftijd. De faculteit droeg echter Van Durme, Goubeau en Bessemans voor, wat de flamingante studenten ervoeren als een aanval op 'hun' kandidaat Daels.³⁹⁹ Het jonge corps aarzelde niet om straffe taal te spreken. Een dag voor de officiële bekendmaking van de kandidaturen werden de regering en de academieraad opgeroepen om de wens van de Vlaamse studenten te respecteren en Daels te kiezen.⁴⁰⁰ Vlaamse en Waalse pers slepen de klingen en betraden het strijdperk. Na een bitsige strijd werd op 9 oktober Bessemans aangesteld als rector na tussenkoms van Minister van Onderwijs Lippens, ondanks een hevige en scherpe promocampagne van GSC-voorzitter Paul Persyn.⁴⁰¹ De eerste uitgave van het GSC-blad *Aula* diezelfde dag nam geen blad voor de mond: "*Alea iacta est, et Bessemans passe le Rubicon! Een nieuwe slag voor Vlaanderen!*"⁴⁰²

De studentenvereniging zag de keuze als een aanval op de Vlaamse student in het algemeen en verzamelde met een protestmeeting in de Minardschouwburg, waar oud-voorzitter van het AVHV, prof. Roger Soenen een brandrede hield tegen minister Lippens. De strenge reactie volgde snel: Soenen verloor zijn professoraat, Bessemans bleef.⁴⁰³ Op 26 oktober werd Daels met de nodige achting ingehaald op de eerste grote corpsvergadering van het jaar. Ondertussen trad ook voorzitter Persyn terug om familiale redenen, waardoor Monthaye het schip weer op koers moest brengen. De eerste grote corpsvergadering draaide echter uit op een administratieve rel omtrent affichering van vergaderingen en het uitfluiten van professoren. De echte kaakslag voor de universiteit was echter de verspreiding van het subversieve blad *Reinaert*, vermoedelijk door GSC'ers, waarin de studenten werden opgehitst in verzet te komen en Daels te steunen. Informanten beweerden ook dat het GSC niet-corpsleden de toegang tot het algemene studentenhuus ontzegde. De gevolgen bleven niet uit. Op 1 november ontnam het rectoraat het GSC en de faculteitskringen na drie jaar het beheer over het huus, dat nu in handen kwam van het pro-Belgische *Vlaams Studentengenootschap* ("*de Sevenskliek*"). Het GSC verdedigde zich en verbood haar leden zelf nog langer in het huus te komen. Het rectoraat beperkte het verbod tot een vestigingsverbod voor het secretariaat, maar in de praktijk was het GSC het huus dus kwijt.⁴⁰⁴

Aula liet niet lang op zich wachten met een antwoord. Uit protest nam de voltallige redactie ontslag, "*Daar aan de Vlaamse studenten, door een pseudo-dictatoriaal regiem de vrije uiting van hun gedachte en streven wordt ontnomen.*" Enkele zinnen verder werd de oplossing echter al aangereikt: het blad *Aula* werd uit de actievenwerking gelicht en doorgegeven aan het Gentsch Oud-Studentencorps, waardoor de verantwoordelijkheid buiten de universiteit kwam te liggen. Soenen nam het voortouw in de beweging met een uitdagende houding tegenover minister en universiteit. Het GOSC nam zijn beschermende rol ten volle op door de verantwoordelijkheid te nemen en zette het lidgeld, ter ondersteuning van de actieven, op

³⁹⁹ H. J. Elias, *Vijfentwintig jaar Vlaamse Beweging*. Dl. 3, De Nederlandsche Boekhandel, Antwerpen, 1969, pp. 190-191

⁴⁰⁰ Motie Gentsch Studentencorps omtrent Daels (2 mei 1933), (G067_001, AUG)

⁴⁰¹ K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 179-181

⁴⁰² *Aula* - Veertien Daagsch blad voor het Gentsch Studentencorps, jg. 1, nr. 1, p. 1-2

⁴⁰³ H. J. Elias, *Ibid.*

⁴⁰⁴ K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 183-185

100fr..⁴⁰⁵ Het GSC hield ondertussen het been stijf ten opzichte van de rector. Het studentenhuis werd ingeruild voor *Trois Suisses* ("Drie Zwitsers") in de Vlaanderenstraat en het studentenhuis kwijnde weg onder de 'Sevensklik'. De kritiek op Bessemans bleef echter aanhouden. Zijn erelidmaatschap van de "frisch franschgezinde" 'Sevenisten' werd niet in dank afgenomen en kwam in het lijstje van verdachtmakingen te staan.⁴⁰⁶ Het gevaar loerde volgens de studenten in de 'verbessemansing' van de universiteit, een term die gelijkgeschakeld werd met verfransing en nepotisme. Een signaal aan de studenten om de strijd voort te zetten tot de universiteit naar hun mening volledig vernederlandst was.⁴⁰⁷ De link met de franskiljons bekwam de corpsstudenten bijzonder slecht, te meer omwille van hun radicale houding tegenover elke vorm van tweetaligheid en Franstaligheid aan de universiteit van Gent.^{408 409}

Waar de generatie Hou ende Trou op bijna vriendschappelijke voet stond met rector Hoffmann, startte het nieuwe corps met een oorlogsverklaring aan haar eigen rector. De radicale houding van de studenten ten opzichte van het rectoraat en in vergelijking met de eerste generatie corpsstudenten, die, ondanks gelijkaardige tegenwerkingen vanwege de bezetter steeds een eerder getrouwe houding aannamen (met uitzondering van de kwestie omtrent de *Paßsperre* en de *Plakkersclub*), ligt mijns inziens vooral in de radicalisering van de Vlaamse studentenbeweging sinds de 'revolte van Leuven'. De Gentse studenten, gewoon aan de sterke polarisering tussen studenten en overheid, schikten zich niet opnieuw in de rol die ze zichzelf toedichten, nl. die van traditionele studentenbeweging, die de waarden zonder al te veel hetze dient door te geven en zich diende te verzoenen met de heersende machten. De transgressieve attitude, die vooral tijdens de jaren '20 ingang vond in de studentenwereld, bleef ook aanwezig in het nieuwe corps, een duidelijke stijlbreuk met 'Hou ende Trou'.

5.2.4. Verdere evolutie van het corps (1934-1940)

Na een hevige start met de hetze tegen rector Bessemans, luwde de storm enigszins in het tweede jaar van het corps. Praeses Persyn nam gas terug in het tweede jaar en verklaarde in zijn openingsrede, overgenomen door *Aula*, dat de Vlaamse student zich niet moest laten meeslepen in 'ijdel flamingantisme' en een zeker formalisme aan de dag moest leggen en het provincialisme achter zich diende te laten. Het vurige flamingantisme van het vorige jaar was dus danig verminderd.⁴¹⁰ Ook ten opzichte van het rectoraat kalmeerde het corps. In een verklaring aan de corpsvergadering, stelde Persyn dat, ondanks het feit dat het verzet de avond beheerste, er geen nut lag in "wilde, onberedeneerde protesten", men diende nuchter en kalm verder te gaan, kranig en weloverwogen. Het voortzetten van de actie tegen Bessemans leek hem dan ook onzinnig, de houding van het vorige jaar was er een van onbegrijpelijke verbittering. Persyn reikte met andere woorden de hand aan de rector, wiens taak al zwaar genoeg was en die nog geen kans gekregen had om de Vlaamse studenten te overtuigen van zijn waarde als rector. Een draai van 180° in vergelijking met het vorige jaar waarmee de

⁴⁰⁵ Aula - Veertien Daagsch blad voor het Gentsch Studentencorps, jg. 1, nr. 3, p. 1-6

⁴⁰⁶ K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 187-190

⁴⁰⁷ Aula - Veertien Daagsch blad voor het Gentsch Studentencorps, jg. 1, nr. 4, p. 1-2

⁴⁰⁸ s.n., Statuten van het Gentsch Studentencorps (4 april 1933), (Archief GSC, G067_001, AUG)

⁴⁰⁹ Motie van het Gentsch Studentencorps (4 april 1933), (Archief GSC, G067_001, AUG)

⁴¹⁰ Aula - Veertien Daagsch blad voor het Gentsch Studentencorps, jg. 2, nr. 1, p. 7

rectoraatsdiscussie onverwacht beheerst uitdoofde.⁴¹¹ De nadruk kwam onder Persyn verder te liggen op de uitbouw van het eigen corps, dat volgens hem beantwoordde aan de specifieke Nederlandse behoeften in Gent. De band met het verleden werd versterkt door het werk van ex-Gandavensis Van Immelen inzake G.O.S.C. . Sociale Hulp, reeds enkele jaren in volle bloei, werd verder verankerd en naast het reeds bestaande blad *Aula* volgde het tweewekelijkse bulletin *Ad Valvas*, op initiatief van feestleider Rik Wijckmans. Wijckmans zorgde voor een verdere vernieuwing in het tweede academiejaar met de oprichting van het Seniorenkonvent (SK), dat samen met de oprichting van nieuwe faculteitskringen teken gaf van een bloeiende studentikoositeit. Persyn was dan ook optimistisch: *"we gaan vooruit, we zijn jong, optimistisch en onwrikbaar, maar we houden rekening met de werkelijkheid."* Het jaar werd echter licht ontsierd door een twist tussen katholieken en antiklerikalen, die het bestuur verweten te katholiek op te treden en het corps in die richting te duwen, waarop Persyn zich verzette tegen de aantijgingen.⁴¹²

Het daaropvolgende jaar was de eenheid echter ver te zoeken. De verkiezing voor het academiejaar '35-'36 ging al volledig de mist in: na drie pogingen met de nodige nietigverklaringen en ontslagen van actieve bestuursleden, werd een wankel hoofdbestuur samengesteld door Willem Willems en Theo Brouns die niet opgewassen schenen tegen de gegroeide verdeeldheid. De Dies Natalisviering sprak boekdelen, *Aula* berichtte uitvoerig over het lage aantal aanwezige studenten.⁴¹³ De verdeeldheid was echter volledig compleet toen op 9 oktober de Dinaso-studenten officieel uit het corps traden. Na twee vrij stabiele jaren, gedomineerd door Verdinaso-studenten, verklaarde Norbert Dewitte in een manifest aan het corps de samenwerking op te zeggen, steunend op de onregelmatige bestuursverkiezingen, die volgens hem enkel tot doel hadden om de Dinaso-studenten te neutraliseren en de samenwerking in het corps te saboteren. Dewitte meende dat de Dinaso's er alles hadden aan gedaan om het corps uit het politieke te halen, maar dat verdere politisering onvermijdelijk was volgens de huidige weg: *"Mocht men ooit tot de bovengeschetste opvatting van het GSC terugkeren, [...] dan zal men niet tevergeefs beroep doen op de Dinaso-studenten."*⁴¹⁴ Een verder escalatie van de interne onrust betekende het einde van het voorzitterschap van Willems dat werd overgenomen door Brouns, die de twisten wist te kalmeren door weer te kiezen voor een neutrale lijn met de focus op de vernederlandsing van de universiteit en de strijd tegen tweetalige en Franstalige verenigingen.⁴¹⁵

Opvolger Willem Boonen wist in academiejaar 1936-37 aanvankelijk de rust te behouden door naar het voorbeeld van Brouns de oorspronkelijke, flamingante lijn aan te houden, zonder de radicaliteit op te zoeken. De rectorwissel van Bessemans naar Fredericq, die op de steun van het GSC kon rekenen, sloot het rectorsvraagstuk beslissend af. Ook naar binnen en naar buiten toe werd de neutraliteit het hoofddoel voor het bestuur. Voorzitter Boonen en hoofdredacteur Ampe verklaarden bij de opening van het jaar de corpsgeest aan te houden en

⁴¹¹ *Aula* - Veertien Daagsch blad voor het Gentsch Studentencorps, jg. 2, nr. 5, pp. 118-119

⁴¹² *Aula* - Veertien Daagsch blad voor het Gentsch Studentencorps, jg. 2, nr. 3, pp. 62-63

⁴¹³ K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 231-232

⁴¹⁴ N. Dewitte, Manifest aan het Gentsch Studentencorps (1935), (Archief GSC, G067_001, AUG)

⁴¹⁵ K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 232-235

verzochten de studenten de politieke neutraliteit van de vereniging te bewaren. De strijd moest er een zijn om de universiteit in de dienst van het volk te stellen en zo de universiteit passend vorm te geven.^{416 417} Een rede van professor Daels op de Dies Natalis van dat jaar deed echter weer de vlam in de pan slaan. De twist tussen klerikaal en antiklerikaal scheen nog niet van de baan te zijn. *Aula* stak de teleurstelling niet onder stoelen of banken en berichtte over de gemengde gevoelens die de Dies achter zich liet en het gekibbel tussen studenten en in de Senaat. Oorzaak van de hetze was de toespraak van professor Daels, die enkele vrijzinnige studenten tegen de borst stuitte. De speech werd onthaald op enkele ongepaste reacties van aanwezige studenten, en de ongemakkelijke sfeer werd nog versterkt door de 'vermeende politieke groet', die door enkelen werd gebracht bij het zingen van het *Wilhelmus*. Ondanks een poging tot blussen van Boonen, door te stellen dat de houding van prof. Daels een persoonlijke mening was die niet gold voor het gehele corps, en daarnaast de houding van de tegenstanders stellig afkeurde, bleef de sfeer gespannen.⁴¹⁸

De interne strijd kwam echter pas volledig op de voorgrond met de bestuursverkiezing voor academiejaar 1937-38. Een afwijking van de statutaire verkiezing, die in drie 'koppels' voorzag (voorzitter-ondervoorzitter, schrijver-schatbewaarder, propagandaleider-feestcommissaris),⁴¹⁹ zette het Liberaal Vlaams Studentenverbond (LVSF) aan tot een nieuw conflict: volgens de liberale studenten werd de procedurefout begaan om de vrijzinnige studenten zo veel mogelijk weg te houden uit de machtsposities in het corps. De reactie kwam vanuit het VNV, dat verklaarde dat het bestuur met een tweederdemeerderheid verkozen was en dat het dus normaal was dat er geen bestuursposities te rapen waren voor de 'liberalen en marxisten'. Het achterhoedegevecht werd uitgebreid toen de marxistische studenten antwoordden dat ook de minderheid vertegenwoordigd diende te zijn in het corpsbestuur, net zoals de vorige jaren. Voor hen was de machtsgreep duidelijk, en zegden niet zonder enige nostalgie naar de AVHV-jaren hun lidmaatschap van het corps op. LVSF en 't Zal Wel Gaan volgden de trend met een motie "*waarom het LVSF het GSC bestrijden zal*", een niet mis te verstane boodschap gericht tegen de vermeende politisering door VNV-leider Luyckx. 't Zal verklaarde bij monde van *Aula*-redacteur De Cat dat de verkiezingen een zaak van kwade trouw waren en nam ontslag als redacteur. Na een kortstondig uittreden van LVSF en 't Zal, werd het midden gevonden. Een tweede verkiezing leverde een voorzitter van VNV-strekking, een schrijver voor het LVSF en een 't Zaller als ondervoorzitter. Het VNV slaagde erin om het corps te domineren, maar de situatie gaf duidelijk aan dat het corps, meer dan ooit, en meer dan GSC 'Hou ende Trouw', een gevaarlijk wankele samenwerking was tussen zeer diverse politieke strekkingen, die meer dan eens het project in gevaar brachten met al te drieste stellingnames en reacties.⁴²⁰

Academiejaar 1937-1938 verliep zonder al te veel opschudding. Voorzitter Eeraerts, VNV'er, werd bijgestaan door liberalen, vrijzinnigen en katholieken in zijn bestuur, het conflict omtrent de postjesverdeling werd dus in alle rust opgelost. Het jaar van Eeraerts was er een

⁴¹⁶ K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 237-238

⁴¹⁷ *Aula* - Veertien Daagsch blad voor het Gentsch Studentencorps, jg. 4, nr. 2, p. 36

⁴¹⁸ *Aula* - Veertien Daagsch blad voor het Gentsch Studentencorps, jg. 4, nr. 3, pp. 58-59

⁴¹⁹ s.n., (geanoteerde) Statuten van het Gentsch Studentencorps, (Archief GSC, G067_001, AUG), pp. 2-4

⁴²⁰ K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 238-242

van grote bloei en succes van de corpsgedachte. Ondertussen waren reeds 14 faculteitskringen en 600 studenten lid van de koepel, een teken van ongekend succes. De openingsvergadering van 11 oktober kon op de aanwezigheid van een groot aantal studenten rekenen, de Dies Natalisviering van enkele weken later (14 december) bevestigde het succes met grote aantallen professoren, hoogwaardigheidsbekleders en studenten, en gold volgens *Aula* als toonbeeld van de eendrachtige samenwerking tussen professoren en studenten aan een Vlaams universitair project. Eeraerts zag het lustrum als een overwinning op de 'volksvreemden' die nu hun machtspositie definitief kwijt waren. De viering diende een eerbetoon te vormen aan de taalkundige en culturele vernederlandsing van de universiteit, de kroon op het werk van generaties studenten.⁴²¹ De VNV-studenten waarschuwden door middel van strooibriefjes echter voor de 'brave' koers van het corps: de meest zuidelijke Nederlandse universiteit mocht niet de meest noordelijke Belgische universiteit worden. De VNV-studenten trokken zich echter niet terug uit het corps, zoals voorheen de Dinaso-studenten.⁴²²

Het daaropvolgende jaar werd geopend door prof. De Vleeschauwer uit naam van het GOSC. De professor sprak over de nood aan een nieuw ethos dat bij het doel van het corps hoorde: de generatie van '38 moest een culturele elite zijn, geen generatie die op de barricaden kruipt en zich verliest in hetzes en conflict. Ook benadrukte hij de functie van het GOSC, die de studenten actief diende te ondersteunen en begeleiden in hun pad naar een hoger studentikoos en wetenschappelijk leven.⁴²³ December zorgde echter voor een kleine opstoot van de interne twisten. Twee bestuursvergaderingen werden bijzonder slecht bezocht door het hoofdbestuur, wat een motie van wantrouwen uitlokte. Deze motie van wantrouwen werd korte tijd later alweer ingetrokken toen bleek dat de bestuursleden in kwestie zich vooral hadden beziggehouden met de uitbouw van de nieuwe Vlaamse Vereniging voor Studenten (VVS), die voor het eerst sinds de ondergang van het AVHV een algemene overkoepeling vormde voor de Vlaamse studenten. Dat het voorzitterschap werd waargenomen door de Gentse GSC-voorzitter en de Leuvense KVHV-voorzitter (beiden ondertussen omgevormd naar corporaties), zorgde ervoor dat de eigen werking deels op de achtergrond kwam. Terwijl de VVS in het voorjaar van 1939 hoge ogen gooide met onder andere een studentencongres, ontstond in de periferie van het corps een heroprichting van het KVHV, vanuit het bestuur van ditzelfde corps, nl. praeses Bogaert, schatbewaarder Brone en propagandaleider Van Den Abeele. De snelle groei van het KVHV zou het volgende jaar de corpswerking enigszins doen stagneren.⁴²⁴ Het laatste corpsjaar 1939-1940 werd door Brone ingeleid met een oproep aan de eerstejaars tot samenwerking en eendracht, wetenschappelijke samenwerking over de grenzen heen.⁴²⁵ De samenwerking binnen het corps kwam echter zelf al snel weer in het gedrang toen het rectoraat een voordracht van Dhr. Rombouts over Vlamingen in het leger op de Dies Natalisviering verbood. Een subversieve rede over de Vlaamse kwestie in volle mobilisatie was voor de academische overheid ondenkbaar. Het corps opteerde uiteindelijk voor het compromis: een speech van de corpspraeses in de Aula, maar een extra vergadering

⁴²¹ *Aula* - Veertien Daagsch blad voor het Gentsch Studentencorps, jg. 5, nr. 3, pp. 41-43

⁴²² K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 257-259

⁴²³ *Aula* - Officieel orgaan van het Gentsch Studentencorps, jg. 6, nr. 3, pp. 49-52

⁴²⁴ K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 257-259

⁴²⁵ *Aula* - Officieel orgaan van het Gentsch Studentencorps, jg. 6, nr. 10, pp. 118-119

in Hotel Britannia met dhr. Rombouts. De compromisbereide houding van de koepel stuitte het VNV en het jonge KVHV tegen de borst. Het KVHV verbood zijn leden naar de Aula te gaan, maar raadde aan aanwezig te zijn bij de lezing van Rombouts. De weigering van Rombouts was volgens hen enkel te wijten aan het feit dat hij 100% Vlaams was. Het VNV betitelde het compromis als een nederlaag en maakte gewag van 'des corps laatste stuiptrekkingen' in het eigen blad *Volkskamp*. Na een periode van relatieve rust waren dus de externe (met het rectoraat) en interne conflicten (tussen de deelverenigingen) terug van weggeweest, al had het corps dit keer sterke concurrentie van de rechterzijde. De aanhoudende twisten tussen flaminganten, marxisten, liberalen, vrijzinnigen, katholieken en radicale nationalist, de verdere uitholling van de werking en de lange geschiedenis van conflict maakten dat het corps in het voorjaar van 1939 weinig meer voorstelde en geleidelijk verdrongen werd door het KVHV, dat aan een snelle opmars bezig was in studentenmiddens.⁴²⁶

5.2.5. Studentenhuis "Mac Leod"

Nadat het corps op 1 november het beheer over het studentenhuis in de St.-Jansvest 12 was kwijtgeraakt en zijn eigen leden verbood zich er nog langer op te houden, ontstond een acuut probleem: de zoektocht naar een nieuw onderkomen was geopend. Ondertussen lieten ook de studentenvrienden onder de professoren zich niet onbetuigd. De nieuwe commissie van het studentenhuis moest het onder andere stellen zonder prof. De Vleeschauwer, voor wie het teveel was dat de universiteit de voornaamste studentenvereniging, die immers zo'n 850 van de 1300 studenten groepeerde, een secretariaat en het gebruik van de lokalen ontzegde en het beheer doorgaf aan een minderheidsgroep zonder al te veel steun.⁴²⁷ Het corps bleef niet bij de pakken zitten en deed, net zoals in het geval van *Aula*, een beroep op zijn uitgebreide en schijnbaar kapitaalkrachtige oud-studentennetwerk. Op initiatief van Dr. De Brabandere, Bockaert en prof. Frans Daels werd in de loop van de zomer een herenhuis aangekocht in de St.-Pietersnieuwstraat, dat aan het begin van het academiejaar ter beschikking werd gesteld van de actieve studenten.^{428 429} De bedoeling was zo de betrekkingen tussen actieven, oud-studenten en professoren te verbeteren en een kader te scheppen voor een Vlaamse wetenschapsbeleving en een eigen gezelschapsleven te ontwikkelen.⁴³⁰ Aangezien het studentenhuis privé-eigendom was, werden ook de problemen met het rectoraat in een klap opgelost: de universiteit had geen enkele vorm van zeggenschap over de activiteiten in het huis, waardoor de studenten sterker stonden dan ooit. De nieuwe soevereiniteit werd eenvoudig afgedwongen: men kon enkel binnenkomen wanneer men in het bezit was van een lidkaart van het huis tegen 25fr. per jaar. De aankopen in het huis zelf geschieden via een bonnensysteem.⁴³¹

⁴²⁶ K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 263-270

⁴²⁷ *Aula* - Veertien Daagsch blad voor het Gentsch Studentencorps, jg. 1, nr. 6

⁴²⁸ K. Palinckx, *Op. Cit.*, p. 209

⁴²⁹ *Aula* - Veertien Daagsch blad voor het Gentsch Studentencorps, jg. 1, nr. 2, p. 6

⁴³⁰ *Ad Valvas*, jg. 1, nr. 1, p. 3

⁴³¹ *Aula* - Veertien Daagsch blad voor het Gentsch Studentencorps, jg. 1, nr. 2, p. 32

De nieuwe machtspositie verontrustte de academische overheid, zo blijkt. Een anonieme briefschrijver meldde dat de universiteit nu de mogelijkheid verloren had om discreet controle uit te oefenen op de studenten. De nieuwe positie gaf de universiteit geen enkel voordeel, integendeel. Het was de hoogste tijd om het corps vriendelijk te woord te staan, in het belang van de universiteit, gezien de machtspositie die het corps had door de grote ledenaantallen.⁴³² Het huis was met andere woorden niet alleen een verzamelplaats, maar ook een onverbloemd machtsinstrument van het corps tegenover hun tegenstanders en tegenover de academische overheid. Het was nu de zaak om het machtsinstrument in ere te houden. Reeds in academiejaar 1936-37 doken de eerste problemen op. *Aula* riep de studenten op vaker de maaltijd te gebruiken in het huis, de oud-studenten van het GOSC werden gevraagd het huis meer te bezoeken en financieel te ondersteunen. Het onderhoud bleek moeilijker dan gedacht. Toch konden de studenten zich maar met moeite een leven zonder "Mac Leod" voorstellen. Een anonieme auteur bezingt uitvoerig de lange nachten die hij er doorbracht en de pijn die het zal doen om het als oud-student te bezoeken. Aan populariteit dus geen gebrek.^{433 434} Dat het huis ook de verwachte problemen met zich meebracht, had ook de redactie van *Aula* ontstemd, getuige het artikel "*de Bietenbouw in eigen huis*" waarbij de studenten attent werden gemaakt op de heersende onverschilligheid en de nood aan discipline en inzet.⁴³⁵

Het eigenlijke beheer van het huis kwam te liggen bij een afzonderlijke beheerraad die de huiscommissie controleerde. De meest verrassende evolutie in deze is het feit dat deze rol werd opgenomen door de ex-Gandavenses in plaats van de jongere generaties oud-studenten. In *Ad Valvas* looft 'Hou ende Trou'-praeses Cyriel De Wael uitvoerig het streven van de nieuwe jeugd, en stelt dat het nu hun taak is geworden als beheerraad van het huis dit project verder te ondersteunen.⁴³⁶ De band tussen de beide corpora is dus duidelijk aangegeven. Meer zelfs, Frans Mariman bevestigt dat 'Hou ende Trou' er zelfs haar secretariaat vestigde en eveneens lid was van het huis (supra). Het kapitaalintensieve project "Mac Leod" bracht dus een welkome reden voor het GSC Hou ende Trou om (financieel) te interveniëren en te ondersteunen, terwijl ook de band tussen beide generaties zeer intensief werd.

5.2.6. *Aula* en *Ad Valvas*

Het spreekt voor zich dat het corps ook een blad nodig had om de communicatie met de universitaire gemeenschap te bevorderen en te intensiveren. Evenals in vele andere ondernemingen werd de band met het verleden ook hier sterk benadrukt: het blad kreeg dezelfde naam als in het eerste corps, een zeker eerbetoon aan de Gandavenses vanwege het nieuwe corps.⁴³⁷ In tegenstelling tot het corps 'Hou ende Trou', had het GSC van de jaren '30 geen grootse plannen opgevat met het eigen blad. Waar *Aula* tussen 1916 en 1918 in de eerste plaats een blad was waar verscheidene stemmen hun mening kwijt konden en waarmee het corps trachtte een verslag te kunnen brengen van het intellectuele gehalte van de eigen werking en de eigen leden, staat dit anders bij het nieuwe blad. *Aula* (1933-1940) zou in de

⁴³² K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 210-211

⁴³³ K. Palinckx, *Op. Cit.*, p. 243

⁴³⁴ *Aula* - Officieel orgaan van het Gentsch Studentencorps, jg. 4, nr. 10, pp. 217-218

⁴³⁵ *Aula* - Officieel orgaan van het Gentsch Studentencorps, jg. 6, nr. 2, p. 24

⁴³⁶ *Ad Valvas*, jg. 1, nr. 6, p. 1

⁴³⁷ *Ibid.*

eerste plaats een informerend blad zijn om de studenten op de hoogte te houden van het reilen en zeilen in de universitaire politiek en de corpsstructuren (senaat, faculteitskringen en het studentenhuus). Dit is ook meteen duidelijk in de eerste uitgave van 9 oktober 1933. De redactie opende met een strijdvaardige introductie: "*Hier ons eerste blad, klaar en duidelijk lijk het zuiver afgebakend program van onze corpswerking. Strijdt en kampt voor het zuiver Nederlandsch karakter van deze jonge universiteit - nagelt ongenadig de schuldigen aan de schandpaal - brengt hulde aan degenen die het waardig zijn. En zet zijn weg door spijs gemene belasting en lage verdachtmaking. Vooruit, Vlaamse studenten! De waarheid, de zege is aan ons!*"⁴³⁸ Het eerste nummer volgde de leuze van het blad getrouw: een huldenummer aan Frans Daels werd met enkele berichten omtrent de rectoraatsverkiezing en de corpswerking doorspekt. De lijn zou aangehouden blijven doorheen het gehele eerste jaar.

De tweede jaargang gaat dan weer meer de kant op van het oude *Aula*: een nieuwe aanpak met meer aandacht voor de politiek-filosofische aspecten van de corpsdoelstelling tot vernederlandsing, wat onder meer zijn neerslag vind in *Denkstücke* over o.a. de mogelijke vernederlandsing van de Brusselse universiteit. Ook de lichtere rubrieken doen hun intrede: tussen de artikels komen herhaaldelijk profielen van voornamelijk studenten die op de rand van het afstuderen staan of zich in de kijker hebben gewerkt. In navolging van de 'Drie Tamboers' die reeds decennia het Leuvense blad *Ons Leven* opleukten met anonieme commentaren op de vereniging, haar leden en de universiteit, komt ook *Aula* op de proppen met een eigen commentaar-rubriek: "*Vroede spreucken ende yeesten der ridderen van den Gentschen draecke.*"⁴³⁹ Sinds 26 oktober van dat jaar kreeg het blad versterking. Op initiatief van Rik Wijckmans werd naast *Aula* nu *Ad Valvas* opgericht als tweewekelijks informatieblad voor belangrijke beslissingen van de corpssenaat en aankondigingen van de kringen, afgewisseld met korte bijdragen over recente gebeurtenissen of te gebeuren activiteiten. Het tweewekelijks interval zou een leemte vullen die *Aula* door haar maandelijks verschijnen liet vallen.⁴⁴⁰ Financiële problemen gooien echter al snel roet in het eten. Academiejaar 1935-36 bracht versobering, zo ook voor de redactie van *Aula* die het voortaan met een goedkopere uitgave van het blad moest doen. Het tweewekelijkse bulletin *Ad Valvas* verdween weer even snel als het gekomen was, de financiële nood liet geen ruimte voor twee soortgelijke bladen.

Pas in 1936-37 lieten de financiën weer wat meer ruimte, maar *Ad Valvas* had blijkbaar niet de indruk gewekt noodzakelijk te zijn voor de werking en keerde dus niet terug.⁴⁴¹

In tegenstelling tot de edities die 'Hou ende Trou' uitgaf van 1916 tot 1918, is van een sterke politieke stellingname in het eigen blad weinig of niets te merken. De politiek neutrale lijn wordt door het GSC tussen 1933 en 1940 vrij strak aangehouden, enkel de flamingante lijn, de aanhoudende strijd voor vernederlandsing van de universiteit en haar cultuur, blijft uiteraard aanwezig. De politieke vermenging in het corps maakt radicale commentaren zoals Van Genechten zich af en toe liet ontvallen in het eerste blad *Aula* vanzelfsprekend lastiger. Toch moet opgemerkt worden dat de hoofdredacteurs geenszins apolitek waren. Reeds vanaf het

⁴³⁸ *Aula* - Veertien Daagsch blad voor het Gentsch Studentencorps, jg. 1, nr. 1, p.1

⁴³⁹ *Aula* - Veertien Daagsch blad voor het Gentsch Studentencorps, jg. 2, nr. 3, pp. 61-88

⁴⁴⁰ *Aula* - Veertien Daagsch blad voor het Gentsch Studentencorps, jg. 2, nr. 1, p. 33

⁴⁴¹ K. Palincx, *Op. Cit.*, pp. 231-234

begin van het corps, was de redactie stevig in handen van de Verdinaso-studenten. Net zoals Persyn was ook hoofdredacteur Luc Carton een verwoed Dinaso. Ook zijn opvolger, Maurits Seyns, had dezelfde overtuiging, hoewel de greep van de Dinaso's vanaf het tweede jaar afnam. Wanneer de Dinaso's in 1935 hun samenwerking met het corps opzeggen,⁴⁴² komt ook het hoofdredacteurschap open te staan. 1936-37 werd zo aanvankelijk geleid door 't Zaller De Cat, die voor het eerst het blad ook een duidelijke richting geeft in de discussie omtrent de bestuursverkiezingen. Na het bestuur kwade trouw verweten te hebben inzake de verkiezing, neemt De Cat echter wel ontslag.⁴⁴³ Verder informatie over de specifieke hoofdredacteurs zou te ver leiden, maar het kan volstaan om te besluiten dat, ondanks de zeer verscheiden en vaak zelfs radicale politieke ideologieën die de redactie koesterden, het opvalt dat het blad dezelfde neutrale koers blijft varen en zich enkel laat leiden door de occasionele corpsdiscussie of academische rel, een verschil met het gelijknamige Gandavensesblad.

5.2.7. Vorm en gebruiken

Waar in GSC 'Hou ende Trou' een levendige discussie bestond over de vormen en gebruiken, bleef het uitzonderlijk stil in het nieuwe corps. Ondanks de 'Nederlandse' richting die het corps wilde inslaan, koos het niet voor een nieuwe vormelijke uitdrukking als toonbeeld van de nieuwe studentikoziteit die werd nagestreefd. Het tweede GSC sprong met andere woorden veel conservatiever om met de studentikoze gebruiken dan het eerste GSC, wat vermoedelijk te wijten was aan een combinatie van twee voorname verschilpunten. Allereerst was er een groot verschil in oprichtingsomstandigheden. Waar de Gandavenses de nieuwe universiteit zagen als een mogelijkheid om uit het niets een nieuwe sociale cultuur te scheppen voor de Vlaamsvoelende studenten, groeide het tweede corps langzamer. De Vlaamse studentenclub profileerde zich aanvankelijk als 'neutralere' vleugel binnen het oude AVHV, dat zich liet leiden door de gangbare studentikoze tradities en zich dus ook eerst de flat en later de pet weer had aangeschaft als uiterlijk herkenningsteken. De geleidelijke evolutie maakt dus ook dat het corps zichzelf niet uitdrukkelijk zag als een nieuw project *sui generis*. Het ontbreken van enige discussie in *Aula* of archivalia doen vermoeden dat er zelfs geen discussie bestond over het aanhouden van de gebruiken en kentekens. Een tweede reden kan liggen in het verschillende discours van beide corpora. De Gandavenses profileerden zich uitdrukkelijk als Nederlands en trachtten zo ook het Nederlandse model, mits kleine aanpassingen, zoveel mogelijk te imiteren als ideaalbeeld. Het nieuwe corps koos echter voor een pragmatische kijk. Nederlands was nog steeds het motto, en de Gentse universiteit diende "de meest zuidelijke Nederlandse universiteit" te worden, maar tegelijk werd deze visie zeer Vlaams ingevuld. Anders dan Nederland te willen kopiëren, scheen de nieuwe generatie zich meer bewust van het werk van de tussenliggende AVHV-generaties. Ook het afkalven van het Dietse project, namelijk de achteruitgang van het DSV en de Dietse studentencongressen en Diets-Academische Leergangen, ligt hier mijns inziens mee aan de basis.⁴⁴⁴ Vos bevestigt het verval van de Dietse beweging, en wijt dit aan de politieke versnippering die in de vroege jaren dertig ontstond in de interuniversitaire beweging. Het DSV kreeg concurrentie van

⁴⁴² N. Dewitte, Manifest aan het Gentsch Studentencorps (1935), (Archief GSC, G067_001, AUG)

⁴⁴³ *Aula* - Officieel orgaan van het Gentsch Studentencorps, jg. 4, nr. 9, p. 2

⁴⁴⁴ W. Voorthuysen, *Trouw Dietsch: het Dietsch Studentenverbond (1922-1941)*, Decus Maiorum, Amsterdam, 2006, pp. 33-47

lokaal ingebedde groepen zoals Verdinaso en VNV, wat een zwakke overkoepeling als DSV naar de slachtbank leidde.⁴⁴⁵ Nederlands was het motto, maar de tijd had uitgewezen dat een eenvoudige *imitatio* niet de juiste oplossing kon zijn. Opvallende vormelijke vernieuwing van het corps was de invoering van een lentefeest naar het voorbeeld van de 19de-eeuwse feesten in de rand van Gent en de Leuvense Vlierbeekfeesten. Bijgewoond door het GOSC en professoren werd jaarlijks in Mariakerke de nieuwe Senaat verkozen, waarna er tijd werd gemaakt voor een feest in en om het kasteel van de Club Roelandt. Bij een kampvuur werd er gedanst en verbroederd op de laatste 'feestdag' van het academiejaar.⁴⁴⁶

In tegenstelling tot GSC 'Hou ende Trou', stond het GSC van de jaren '30 verder boven de studenten als koepel, en speelde zo minder rechtstreeks in op de studentikoze gebruiken an sich. De ceremoniën van Moens en zijn acolieten kregen geen navolging van de tweede generatie. Ontgroeningsgewoonten en opname van nieuwe leden werd volledig overgelaten aan de afzonderlijke delen van de vereniging en kregen dan ook geen vermelding in *Aula*. Waar de Gandavenses een actieve, organische gemeenschap nastreefden waarin nieuwe leden aan de kleine universiteit intensief worden begeleid en de sociale uitwisseling door middel van gebruiken en tradities zeer groot is, houden de nieuwe GSC'ers een grotere afstand en zagen ze zich eerder slechts als mediator tussen de kringen en de universiteit, de algemene vertegenwoordigende stem van de Vlaamse studenten aan de Gentse universiteit. Een positie die mijns inziens deels te wijten is aan de corporatistische inslag van de organisatie: een raderwerk van kleine delen waarover het corpsbestuur, volledig opgemaakt uit deze delen met haar diverse politieke strekkingen, presideerde. Van een nauwe band met de individuele leden kon dan ook geen sprake zijn, iets waar de interne verdeeldheid (faculteitskringen, SK, politieke verenigingen...) ook mede voor verantwoordelijk was. De weinige berichten in *Aula* en *Ad Valvas*, (we kunnen enkel melding maken van een oproep om de 'corpspet' te dragen in *Ad Valvas* en een vermelding dat deze petten te verkrijgen zijn op het corpssecretariaat tegen 40fr.)^{447 448} doen dus vermoeden dat het GSC zich schikte naar de evolutie die het AVHV had ingezet in het begin van de jaren '30. Na de Duitse bezetting en enkele verboden vanwege de academische overheden in Leuven en Gent, moest de Vlaamse student in 1918-19 op zoek naar een nieuw onderscheidend hoofddeksel om de oude, Duits-aandoende pet te vervangen. Op aansturen van het Leuvense verbond werd geopteerd voor een bruinrode baret naar Frans model, geïnspireerd op de Letzeburger studenten die voor 1914 in Leuven actief waren, gecombineerd met de rode kleur van de Antwerpse gildepet. Vormelijk had deze pet wat weg van de Gentse baret van 'Hou ende Trou', al benadrukt de Goeyse dat de inspiratie Leuven en niet Gents was. De "flatte", zoals ze door Franstalige studenten werd beschimpt, groeide uit tot het symbool van het strijdbare flamingantisme van de jaren '20, maar konden ook binnen de studentenmiddens op enige kritiek rekenen. Onder impuls van de tijdgeest en de oproep van studenten als Melis tot een 'veraristocratisering' van het studentenleven (supra), werd ook werk gemaakt van een hervorming van het studentikoze. Edmond de Goeyse vormde de

⁴⁴⁵ L. Vos, *Idealisme en Engagement: de roeping van de katholieke studerende jeugd in Vlaanderen (1920-1990)*, Acco, Leuven, 2011, pp. 118-121

⁴⁴⁶ R. Mantels, *Gent, een geschiedenis van universiteit en stad 1817-1940*, Brussel, Mercatorfonds, 2013, p. 152

⁴⁴⁷ *Ad Valvas*, jg. 1, nr. 3, p. 1

⁴⁴⁸ *Aula* - Veertien Daagsch blad voor het Gentsch Studentencorps, jg. 2, nr. 1, p. 23

drijvende kracht achter de oprichting van het Seniorenkonvent te Leuven, dat vijf jaar later door ex-Lovaniensis Wijckmans naar Gent geïmporteerd werd, en de bijbehorende invoering van een 'comment', een vast regel- en kentekensysteem, dat zijn weg vond naar de zogenaamde 'clubcodex', die vanaf 1935 zijn ingang vond in het studentenleven en de vormelijke stijl trachtte te reguleren. Met succes, geloven we op basis van de populariteit van de zogenaamde 'stijlclubs' die met enige regelmaat georganiseerd werden te Gent en Leuven.

Na kritiek binnen het AVHV werd ook hier besloten om voor een symbool te opteren dat geassocieerd werd met stijl en tucht in plaats van het slonzige van de 'flat'. De tijdsgeest werd met andere woorden ook veruiterlijkt. Het nieuwe hoofddekseel werd een herwerking van de studentenpet van 1913, met een afhangend bovenstuk met witte bies en de kleuren van de studentenstad (en AVHV-afdeling) op de rand. Dit 'model 1932' werd ook aangenomen door het Gentse AVHV, en naar alle waarschijnlijkheid zo overgenomen door het corps.⁴⁴⁹ Hoewel *Ons Leven* melding maakte van een grote populariteit van de nieuwe pet,⁴⁵⁰ lijkt dit niet te gelden voor Gent. *Ad Valvas* moet expliciet oproepen tot het dragen van de pet, op foto's van het bestuur en de studenten in "Mac Leod" is geen pet te zien, in sterk contrast met de promotiefoto's van GSC 'Hou ende Trou' en de vurige discussies omtrent het thema. Samenvattend kan dus gesteld worden dat, ondanks de grote symboolwaarde van de pet, ze een betrekkelijk kleine impact had op het corps en haar leden. Belangrijker is het grote verschil tussen beide corpora op het vlak van vormelijkheid: waar de ene halsstarrig een nieuwe vorm trachtte af te dwingen, lijkt die bij het tweede corps volkomen bijkomstig te zijn. Een teken van een afstandelijkere band ten opzichte van de studentenwereld in het tweede corps.

5.3. Politieke positionering

5.3.1. Tussen hamer en aanbeeld: VNV, Verdinaso en Katholieke Actie

Hoewel het corps zich sinds het begin officieel als politiek neutraal profileerde en alles focuste op de vernederlandsing van universiteit en academische cultuur, kan men natuurlijk niet voorbijgaan aan het feit dat de besturen die tussen 1933 en 1940 het GSC leidden een duidelijke politieke signatuur hadden. Het is de verdienste van *Aula* geweest deze politieke kleur zo min mogelijk op het voorplan te doen treden, maar de vele interne problemen gaven rekenschap van een sterk verdeelde koepelvereniging. Naast de klassieke universitaire groepen die deel hadden aan het corpsproject, zoals LVSV, 't Zal Wel Gaan of de marxisten, kwam de grootste reactie, en het grootste gevaar voor de politieke neutraliteit van het corps, uit de rechtse hoek. De snelle groei en machtsstrijd tussen studenten van het Vlaams Nationaal Verbond, Verdinaso en Katholieke Actie kleurden de jaren '30 en dreven de politieke houding van het corps. Hier is een onderscheid te maken met 'Hou ende Trou', dat intern een grotere eenheid scheen te kennen tot het ontstaan van de discussie omtrent de politisering van het corps in 1918. Hoewel de eenheid dus naar buiten toe sterker leek te zijn, menen we dat de verdeeldheid net door de historische context groter was in het nieuwe corps.

⁴⁴⁹ M. de Goeyse, *O Vrij Studentenheerlijkheid*, Universitaire Pers Leuven, Leuven, 1987, pp. 80-83

⁴⁵⁰ L. Vos, B. De Wever en W. Weets, *Vlaamse Vaandels, Rode Petten: Honderd jaar Katholiek Vlaams Hoogstudentenverbond*, Uitgeverij Pelckmans, Kapellen, 2002, p. 138

De oudste van deze bewegingen aan de rechterzijde was het Katholieke Actie-initiatief, gestart door paus Pius XI. Het project was een christelijk antwoord op de maatschappelijke crisis die reeds sinds het einde van de jaren '20 door de studenten aangevoeld werd. De wereld stond voor een beslissend moment, "*waarop beslist zou worden over de toekomst van de mens, de beschaving en het Christendom*", een ongemakkelijke visie die des te sterker werd aangevoeld in studentenmiddens. Streefdoel was het vormen van de mens in een nieuwe maatschappijordening van klerikale en autoritaire signatuur: een katholieke Nieuwe Orde. Militanten werden dus niet enkel verwacht om een politiek rechts-conservatief ideaal te huldigen, maar ook een apostolisch engagement. De christelijke heroriëntering vond zijn aantrek in het feit dat het een klassiek antwoord bood op de verzuchtingen van de tijd. De ideeën van naastenliefde, aalmoezen en sterke sociale cohesie in de lokale gemeenschappen spraken de universitaire jeugd sterk aan in een tijd die werd aangevoeld als verwoest door democratische en liberale trends die in het naoorlogse Europa snel wortel hadden geschoten. Het corporatistische maatschappijideaal werd aangeprezen via een lofzang op de middeleeuwen en het systeem van gilden, autoritair bestuur en sterke sociale cohesie.⁴⁵¹ Centraal in de Vlaamse uitwerking van de idee was het blad *Universitas*, dat politiek sterk geïnspireerd werd door Hans Freyers "Revolution von Rechts" en de Leuvense propagandist van deze gedachten, Victor Leemans. Begin jaren '30 groeide deze Katholieke Actiebeweging snel via organisaties als het Verbond van 'Studiekringen van Katholieke Actie' en het 'West-Vlaamse Hoogstudentenverbond voor Katholieke Actie' (HVKA).⁴⁵²⁴⁵³ De ideologische lijn van deze beweging loopt grotendeels gelijk met het Leuvense KVHV en de politieke posities die professoren als Frans Daels of studentenleiders als Paul Persyn innamen in *Aula*. Het lijkt dan ook niet overdreven te stellen dat er gesproken kan worden van een grote invloed van deze KA-ideeën, wat onder meer naar voren kwam in *Sociale Hulp*. Lastiger is echter de concrete invloed van de beweging duiden door het ontbreken van archiefmateriaal dat deze stelling kan ondersteunen.

De aanvankelijk sterkste politieke groep in het GSC was de studentenafdeling van het Verdinaso. De aanvankelijk Groot-Nederlandse partij van Joris van Severen combineerde een populair politiek doel met een Nieuwe Ordevisie. Het programma stelde dat een nieuwe nationaal-solidaristische orde, naar een "meer organische maatschappijordening", gebouwd moest worden op het puin dat het 'demo-kapitalistische systeem' achter zich had gelaten. Een sterke staat in een autoritair systeem kon de uitkomst bieden, volgens de Dinaso's. Palinckx vermoedt dat de Gentse studentenafdeling van het Verdinaso reeds in de loop van 1932 actief moest zijn geworden, archivalia zijn echter pas terug te vinden vanaf maart 1932. Het streven naar een Dietse volksstaat en het ondersteunen van de studentenbelangen maakten dat Verdinaso en GSC sterk overeen kwamen, al is de radicale positie van het Verdinaso natuurlijk het voornaamste onderscheid. De grote overeenkomsten maakten echter het Verdinaso een steunpilaar voor het jonge corps en de partij-afdeling slaagde er dan ook in om van 1933 tot 1935 het corps te domineren. De eerste voorzitter, Persyn, had een duidelijke

⁴⁵¹ K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 195-196

⁴⁵² L. Vos, *Idealisme en Engagement: de roeping van de katholieke studerende jeugd in Vlaanderen (1920-1990)*, Acco, Leuven, 2011, pp. 64-69

⁴⁵³ L. Vos, *Nationalisme en rechtse stromingen bij de Vlaamse studenten te Leuven tijdens het Interbellum*, pp. 18-21

Verdinaso-signatuur, evenals ondervoorzitter Renard, penningmeester Lenaerts, hoofdredacteur Carton en propagandaleider Van Hove. Het eerste bestuur was dus praktisch volledig in handen van de Dietse Nationaal-Solidaristen, met daarnaast nog de VNV'er Brouns. Ook in 1934-35 bleef de macht van het Verdinaso over het corps stevig gevestigd. Persyn zat als praeses op een sleutelpositie, maar ook de secretaris en penningmeester (resp. Lenaerts en van Kerckhoven) deelden zijn politieke sympathieën. Dinaso's Renard en Seys bekommerden zich om *Aula*.⁴⁵⁴ De macht van het Verdinaso in het corps eindigde vrij abrupt met de hetze omtrent de bestuursverkiezingen van 1935. De grote verdeeldheid en drie afgekeurde stemmingen brachten het Verdinaso tot een manifest van Dewitte, waarin hij verklaarde dat het nieuw verkozen bestuur niet legitiem zetelde. De onwettige verkiezing, die de macht van het Verdinaso in het corps brak, noopte de Dinaso's hun steun aan het corpsproject op te zeggen op 9 oktober 1935. Een eerdere commentaar met betrekking tot de volgens hem onproductieve houding van het corps in de rectoraatskwestie geeft aan dat de macht van het Verdinaso niet groot genoeg was om ook het beleid vorm te geven.⁴⁵⁵ De werking van de Dinastudenten focuste zich voortaan volledig op de eigen activiteiten: het eigen studentenblad "De Dinaso-Student", een eigen studentenhuus in de Korte Meir en eigen vergaderingen en propagandatochten. De levendige werking van de Gentse afdeling stak scherp af tegen de aftakeling van de Leuvense Verdinaso-studenten, een verschil dat waarschijnlijk net te wijten is aan het uittreden en het snelle einde van de discussie omtrent het Verdinaso in het GSC.⁴⁵⁶

Het politieke gat dat aldus gelaten was, werd ingevuld door de VNV-studenten. Het VNV van Staf de Clercq ontstond in 1933 en onderscheidde zich van het Verdinaso door een radicale strikt Groot-Nederlandse houding met een sterk Vlaams-nationaal accent. Ondanks de snelle groei van de partij bleven de studentenafdelingen de zwakke schakel. Onderzoek van Palinckx wijst uit dat vanaf oktober 1935 de VNV'ers een studentenafdeling hadden waar onder andere GSC'ers Brouns en Luykx actief waren. Anno 1937 was de studentenafdeling al gegroeid tot een 50tal leden en begon het ook langzaam uit de schaduw van de Dinaso's te komen. Net zoals het Verdinaso zetten de VNV'ers zich af tegen het liberalisme en marxisme, gekoppeld aan het verwerpen van de parlementaire democratie en de bijbehorende democratische vormen. Vreemder is echter het feit dat de studenten zich uitspraken tegen een autoritaire en totalitaire staat. De radicale houding van de VNV'ers leidde tot een zeer ambigue houding ten opzichte van het corps. De liberale en marxistische gedachten moesten actief bestreden worden, maar tegelijk werd het corps gezien als een 'bestand'.⁴⁵⁷ Het corps werd dus eerder gezien als een instrument voor de positie van het VNV in Gentse studentenmiddens, de liberale en socialistische aanwezigheid erin ten spijt. Zoals eerder ook vermeld, zorgt de aanwezigheid van een krachtige organisatie van de rechterzijde ook weer voor interne problemen. De troebele bestuursverkiezingen, die door liberale en marxistische studenten gezien werden als een coup van de VNV'ers, leidden tot een rel waarbij de VNV'ers zich kantten tegen een marxistische aanwezigheid in het hoofdbestuur, ook voor een

⁴⁵⁴ K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 199-205

⁴⁵⁵ N. Dewitte, Manifest aan het Gentsch Studentencorps (1935), (Archief GSC, G067_001, AUG)

⁴⁵⁶ K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 235-236

⁴⁵⁷ K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 247-249

ondervoorzitter van 't Zal Wel Gaan was er volgens hen geen plaats. De situatie escaleerde toen LVSV en de marxisten het plan opvatten uit de vereniging te stappen, maar kon gekalmeerd worden door een herkiezing, waarbij het VNV kon bekomen dat de oude kandidaten van 't Zal en LVSV niet meer mochten opkomen. Hoewel de VNV'ers nu in feite het praesesschap in handen hadden, bleven de besturen politiek gemengd: een gelijkaardige dominantie als het Verdinaso zou het nooit bereiken.⁴⁵⁸

Anders dan in GSC 'Hou ende Trou' kan er dus van bij het begin gesproken worden over een grote interne verdeeldheid en de aanspraak van verschillende groepen en studentenverenigingen op de macht binnenin het corps. Opvallendst waren hier de 'rechtse' groeperingen en hun rol in de interne twisten en strijd, maar samenvattend kan gezegd worden dat niet enkel de VNV'ers, maar alle studenten het corps zagen als een bestand en instrument. De koepelvereniging eindigde net als een bitsige machtsstrijd door de interne verdeeldheid, een probleem waar in feite geen sprake van is bij de generatie van 'Hou ende Trou', met uitzondering van de discussie over de gewoonten en traditie. De sterke verdeeldheid was een logisch gevolg van de koepelfunctie, maar verzwakte het corps ook, waardoor veel ruimte werd gelaten voor andere initiatieven, zoals de bloei van de clubs en kringen an sich, een sterke afdeling van Verdinaso en VNV-studenten en, in 1939, concurrentie op rechts van het KVHV. Net de brede onderstroom en de neutrale positie maken het GSC tot een eerder zwak initiatief, in tegenstelling tot het Leuvense KVHV, dat sinds 1933 ook een corps was geworden, maar sterkere politieke posities durfde innemen.

5.3.2. België, Nederland en Duitsland

Het streven naar een 'Nederlandse' universiteit te Gent betekende vanzelfsprekend een verderzetting van de sterke animositeit ten opzichte van Franstalige leergangen en Franstalige studenten aan de Gentse universiteit. Het radicalisme van de AVHV-generatie, met de actie tegen prof. Hulin De Loo als driest hoogtepunt, bleef ook in het politiek neutraal geachte corps aanwezig, zoals is op te maken uit de statuten. Deze beginselverklaring stelde in zijn vierde punt uitdrukkelijk dat er aan de nieuwe vernederlandste universiteit geen plaats was voor Franstalige en tweetalige kringen, hetzij Vlaamse kringen die conflicteren met het 'zuiver Nederlandsch karakter' van de universiteit.⁴⁵⁹ Meer nog dan op de verenigingen met tegengestelde belangen, richtte het GSC zijn pijlen op al wat afweek van het gelijkheidsmotto. Nu Vlaanderen eindelijk een Nederlandstalige universiteit had, moesten verdere stappen gezet worden om de Nederlandstalige wetenschapsbeleving en universitaire cultuur te versterken. Vanaf de eerste weken van het corps werden dan ook acties op touw gezet om te ijveren voor deze Vlaamse universitaire cultuur en gelijkberechtiging voor Nederlandstalig en Franstalig onderwijs. Een motie van 4 april 1933, waaraan een betoging gekoppeld werd, eiste niet alleen de vernederlandsing van de Bijzondere Scholen, die nog steeds in Gent gevestigd waren, maar ook de overheveling van een Diergeneeskundefaculteit naar Gent en de bouw van een universitair ziekenhuis om op gelijke voet te komen staan met de overige Franstalige

⁴⁵⁸ K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 238-242

⁴⁵⁹ s.n., Statuten van het Gentsch Studentencorps (4 april 1933), (Archief GSC, G067_001, Universiteitsarchief Gent)

universiteiten.⁴⁶⁰ Naast de moties werd ook *Aula* ingeschakeld als extern communicatiemiddel omtrent de houding ten opzichte van Franstaligen aan de Rijksuniversiteit te Gent. Het eerste nummer van *Aula* kent zo een kleine column die de eerstejaars diende te waarschuwen voor het 'Vlaams Studentengenootschap' (de voornoemde "*Sevenskliek*"); Vlaamse studenten konden volgens het blad enkel thuishoren in het corps. Net zoals in het AVHV was de politieke actie niet veraf in het corps.

Wie zich nog afvroeg waar de radicale generatie van de vroege jaren '30 naartoe was, kon die vraag in 1934 inslikken. Hoewel het corps deze jaren gedomineerd werd door de Verdinaso-strekking, moet het incident-Willem mijns inziens gezien worden als een algemene Vlaamse, anti-Franstalige actie, geen initiatief gestoeld op het politieke extremisme van een bepaalde fractie. Het ontbreken van aanwijzingen in de richting van interne twisten of scheuring omwille van de actie ondersteunt de idee. Het incident kan gekoppeld worden aan het voortbestaan van de 'Ecole des Hautes Etudes' te Gent en de Franstalige cursussen die er aangeboden werden. Een KB van 9 oktober 1934 voorzag de oprichting van vrije Franstalige leergangen, wat door het corps werd aangevoeld als een rechtstreekse aanval op het Nederlandse karakter van de universiteit. Het corps nam een radicale stelling in: er kon geen plaats zijn voor Franstalige leergangen, nog minder voor de Franstalige professoren die nu gewoon verder het Nederlandse karakter van de universiteit konden bekampen vanuit de Ecoles. Een boycot werd uitgeroepen, die op straffe van uitsluiting diende opgevolgd te worden door de leden van het corps. Op vrijdag 1 maart was de maat vol en trokken een tachtigtal GSC'ers naar de lessen van prof. Willem om de les onmogelijk te maken. De professor gelastte de les ook inderdaad af, maar de GSC'ers, waaronder Paul Persyn, werden door de aanwezigen herkend en op het matje geroepen. *Aula* hield de krijgshaftige retoriek aan: "*Voorwaarts! Eén hart, één wil, één vuist. Er uit met de lauwaards, er uit met de Leliaards, vijanden zijn het!*"⁴⁶¹ Na een intensieve discussie in de academische kringen, kwamen de studenten er van af met een lichte blaam, over het einde van de Franstalige cursussen werd niet gesproken. Een weinig onaangenaam einde voor het incident, wat voornamelijk te wijten was aan de goede verstandhouding tussen het GSC en de academische overheid, naast de brede steun van flamingante professoren aan de universiteit.⁴⁶²

De onverzoenlijke houding tegenover Franstalige studenten bleef echter de maat aangeven, in de loop van 1938 werd de toque, de astrakan muts van de Franstalige katholieke studenten, het doel van enige agitatie. Het hoofddekseel werd gezien als een teken van 'Vlaamse verachting en anti-Vlaamse gevoelens', in *Aula* proclameerde het GSC dan ook een algemeen verbod op de toque vanaf 1 april 1938. Toquen die nog in het openbaar werden gezien, zouden hardhandig worden verwijderd. Een brief van de Gé Catholique aan de rector mocht niet baten: op 3 en 4 april werden enkele Franstalige studenten hardhandig aangepakt en bestolen van hun calotte, onder goedkeurend oog van het VNV-blad 'Volkskamp'. De sfeer bleef ook naar het einde van het corps toe gespannen. Met "*Aan de token*", verklaarde het GSC in *Aula* de harde hand verder te gebruiken tegenover de Franstalige studenten: ze

⁴⁶⁰ s.n., Motie van het Gentsch Studentencorps omtrent vernederlandsing en uitbreiding van de RUG (4 april 1933), (Archief GSC, G067_001, Universiteitsarchief Gent)

⁴⁶¹ *Aula* - Veertien Daagsch blad voor het Gentsch Studentencorps, jg. 1, nr. 10, p. 2

⁴⁶² K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 215-222

moesten en zouden verdwijnen, de universiteit was veroverd door de Vlaamse studenten en zou zo gehandhaafd worden. *"Wij zien in u de grootste roepers van voor enkele jaren van Gand Français. Wij herkennen in u 'les hautes études'. U draagt dezelfde emblemen als de Waalsche studenten, die wij als vreemdelingen in Vlaanderen aanzien en hen bescheidenheid en teruggetrokkenheid opleggen. [...] Welnu, wij roepen u toe: In het Vlaamsche land wordt u als vreemdelingen gezien en wij dulden uw Fransch geroep niet meer, wij verbieden u voortaan aan ONZE universiteit te paraderen met het onderscheidingsteken der Waalsche studenten. Genoeg nu."*⁴⁶³ De houding van het GSC inzake Franstaligen en tweetaligen werd dus consequent aangehouden: de universiteit was Vlaams, en daar was geen plaats voor Franstaligen. Vreemder is eigenlijk het eensgezinde optreden van een overkoepeling die slechts in de eerste jaren duidelijk gedomineerd werd door een Vlaams-nationale fractie. Ook de gemengde besturen van de late jaren '30 hielden de toon aan, een vorm van frontvorming in een doorgaans door politieke strijd verscheurd GSC.

Minder opvallend, maar daarom niet minder belangrijk, waren de buitenlandse contacten die het GSC occasioneel onderhield. Wederom moet hier in de eerste plaats verwezen worden naar het uitstekende onderzoek van dhr. Palinckx en de schamele verslagen in *Aula*. Ondanks de doelgerichte 'Nederlandse' uitnodiging, is bijvoorbeeld maar één keer een link met Zuid-Afrika op te merken. In 1934 vergastte een delegatie Afrikaners het corps op een bezoek, al kon de ontvangst niet bepaald goed georganiseerd genoemd worden. Na een geïmproviseerde ontvangst in een te drukke bovenzaal van lokaal 't Voske, namen een aantal corpsstudenten de Zuid-Afrikanen nog mee op rol. Een tweede dag werd besloten met een rede van de Zuid-Afrikanen en praeses Boonen, onder grote belangstelling van o.a. prof. Baur, gevolgd door een toneelvoorstelling.⁴⁶⁴

Voorname waren de Duitse contacten van het corps. De Duitse contacten van de Vlaamse, en dan in het bijzonder Gentse studentenbeweging waren in het beste geval schamel te noemen. Structurele initiatieven werden niet ondernomen, de focus lag zeer breed en de weinig diepgaande aanpak van de Duitse contacten, maakte dat de Vlaamse studenten eerder het onderwerp waren van Duitse interesse dan omgekeerd. De contacten tussen beide groepen waren aanvankelijk sterk gebaseerd op uitgeweken activisten die in de jaren '20 de tussenschakel vormden tussen Vlaamse studenten en Duitse intellectuele kringen, denken we bijvoorbeeld aan het voornoemde 'Flandria' te Göttingen of de evenzeer in Göttingen wonende Raf Verhulst, die als journalist nauw verbonden was met het GSC 'Hou ende Trou' tijdens de oorlog. Naar het einde van de jaren '20 verschoof de focus van de contacten naar het Rijnland, waar Schönberg en Menne, bijgestaan door oud-activist Leo Meert de 'Deutsch-Niederländische Verein' stichtten, uitgever van de 'Deutsch-Niederländische Blätter'. De interesse in Vlaanderen steeg ook in Bonn, waar Steinbach zich interesseerde voor taal en volkskunde. De zoektocht naar een breed front voor culturele, wetenschappelijke en intellectuele uitwisseling culmineerde in 1936 tot de oprichting van de 'Deutsch-Vlämische Arbeitsgemeinschaft' (sic), kortweg DeVlag. Dat de interesse ook wederzijds was, bleek uit de interesse vanwege het Leuvense blad *Nieuw Vlaanderen*, waar door onder andere

⁴⁶³ *Aula* - Officieel orgaan van het Gentsch Studentencorps, jg. 6, nr. 10, p. 131

⁴⁶⁴ *Aula* - Officieel orgaan van het Gentsch Studentencorps, jg. 4, nr. 7, pp. 140-143

redactiesecretaris Jef Van de Wiele grote aandacht werd besteed aan de Duitse cultuur, in navolging van *Jong Dietschland*, dat door Victor Leemans in pro-Duitse richting werd gestuurd.

Het is tegen deze achtergrond dat ook de studenten intensievere contacten hadden aangeknoopt met Duitsland, zowel in het verenigingsleven als daarbuiten. De fundamenten van deze contacten waren reeds gelegd door het AVHV, die sinds 1926 voorzichtig de relaties opbouwden. Via Walter Zimmermann werden er contacten onderhouden met het 'Auslandamt der Deutsche Studentenschaft' en, voornamer, de twee invloedrijkste koepels van katholieke studentenverenigingen, namelijk het 'Kartellverband katholischer Studentenvereine Deutschlands' (KV) en het 'Cartellverband der katholischen deutschen Studentenverbindungen' (CV), beiden tot op de dag van vandaag actief.⁴⁶⁵ Ook met het niet-kleurdragende en eerder patriottische Verband der Vereine der Deutschen Studenten (VVVDSt), bijgenaamd het *Kyffhäuserverband*, bestonden vriendschappelijke contacten, zo feliciteerden deze laatsten het AVHV met de vernederlandsing van de Gentse universiteit. AVHV was op zijn beurt aanwezig op de 'Tagung' van VVDSt in het Schwarzwald in 1930. Individuele AVHV'ers, zoals Lagrou en Tollenaere, ondernamen meer dan eens studiereizen naar Berlijn, Keulen, Aken en Marburg, waarbij Tollenaere duidelijk ook gegrepen werd door de politieke positionering aldaar.⁴⁶⁶ Hoogtepunt in deze AVHV-contacten was het Langemarck-bezoek van 1932, waarbij Tollenaere een pangermaanse rede afstak op de avondvergadering in Uylenspiegel, tegen de zin van Custers en Vermeulen.⁴⁶⁷ Ook na het afkalven van het AVHV bleven de contacten met Duitsland actief. Op aansturen van W. Reusch en H. O. Wagner werd bijvoorbeeld in Berlijn, vanuit VVDSt een 'Bund der Flamenfreunde' gesticht, waarin ook ex-Gandavensis Frans Naudts actief was. Het is dus niet te ver om te stellen dat Naudts een bemiddelende factor kan zijn geweest in deze Duitse contacten in de vroege jaren dertig.⁴⁶⁸ Net als AVHV is VVDSt een kind van zijn tijd. De betrokkenheid van dit *Dachverband* ligt vermoedelijk in de lijn van de politieke evolutie die deze koepel doormaakt in de jaren twintig. Oorspronkelijk een Duitsnationale monarchistische studentenvereniging, veranderde de algemene lijn in de verschillende VVDSt tot een antidemocratisch verzet tegen het nieuwe democratisch-liberale systeem en de Weimarrepubliek. Het verbaast dan ook niet dat de afzonderlijke lokale bonden veelal in contact stonden met *völkische* en rechts-nationale groepen en partijen, de koepel kon eveneens buigen op een netwerk binnen de leidende rechts-nationale en conservatieve partijen Deutsche Volkspartei (DVP) en de Deutschnationale Volkspartei (DNVP) voor de machtsovername van Hitler.⁴⁶⁹

Dolderer haalt aan dat aan het begin van de jaren dertig deze contacten actiever worden net omwille van de aantrekkingskracht van het nieuwe Duitsland. De idee van een sterke autoritaire staat met corporatistische kantjes, waar, althans aanvankelijk, ook de grote

⁴⁶⁵ F. Petri, *Duitsland-Vlaanderen*, In: J. Deleu, G. Durnez, R. de Schryver en L. Simons (red.), *Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*, Tielt, Lannoo, 1973, pp.450-452

⁴⁶⁶ K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 91-93

⁴⁶⁷ K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 164-168

⁴⁶⁸ F. Petri, *Op. Cit.*, p. 452

⁴⁶⁹ M. Zirlewangen, *Unser Platz ist bei der großen völkischen Bewegung - Der Kyffhäuser-Verband der Vereine Deutscher Studenten und der völkische Gedanken*, s.l., BoD, 2014

studentenkoepels hun plaats behielden, spraken de steeds radicalere Vlaamse studentenbeweging aan.⁴⁷⁰ Hoewel het GSC uitdrukkelijk een zekere neutraliteit koestert ten opzichte van politiek radicalisme, zijn de deelgroepen, zoals de Verdinaso-tak die er de eerste jaren de plak zwaait, ontvankelijker voor dergelijke banden en ideeën. Amaat Monthaye, de eerste corpsvoorzitter, verklaarde dat het Duitse propagandasysteem in Vlaanderen stoelde op twee factoren. Allereerst was er de student Fritz Scheuermann, die fungeerde als propagandist voor de nationaalsocialisten. Dat hij contacten had, was bekend bij Monthaye, maar zijn concrete banden met het regime werden schijnbaar pas later bekend. Verder konden Vlaamse studenten al sinds de jaren twintig beroep doen op de rijkelijke en kwistig rondgestrooide beurzen voor Duitse universiteiten. Monthaye zelf verbleef nog in Leipzig en Dresden, anderen in Berlijn. Een efficiënt systeem van de Duitse kant om het water te testen en een bodem te scheppen voor intensievere projecten, zo blijkt, aangezien de Vlaamse studenten ruimschoots ontvankelijk bleken voor gelijkaardige ideeën. Ook omgekeerd schenen vele studenten die lid waren van de Heimatbund geïnteresseerd om in Vlaanderen te komen studeren en pro-Duitse propaganda te voeren. De studenten waren en zijn een maatschappelijke seismograaf, en de impulsen kwamen uit Duitsland, de strategie was dus alleszins degelijk overdacht.

De Duitse bezoeken leidden in december 1934 tot interne problemen wegens een vermeende politieke kleur van de vergadering. Na een vergadering kon deze verdachtmaking ontkracht worden. Nauwelijks een maand later volgde een nieuwe delegatie onder leiding van prof. Gierlichs. Een private vergadering in 'Mac Leod' draaide echter uit op een angstpsychose in het rectoraat, toen enkele studenten in Dinaso- en Nazi-uniformen verschenen. Persyn sprak vol lof over de uitwisseling, maar voor 'De Dinaso-Student' was de verzameling te pro-Duits. Een aantal zelfverklaarde flaminganten ging zover in hun *Schwärmerei* dat ze de Hitlergroet bracht bij het zingen van de Vlaamse Leeuw. De Dinaso's stonden niet alleen, ook *Ons Leven* vond de avond te Duits, een initiatief om de gasten te lijmen.⁴⁷¹ Naast de occasionele delegatie was Gent ook het terrein van Duitse agenten. De voornoemde Scheuermann, een agent van de Abwehr en doctorandus aan de RUG, werd ontdekt en in 1935 samen met zijn collega Erwin Petri het land uit gezet. Fritz Bracht, student Consulaire Leergangen aan de Gentse universiteit, loste het tweetal af als agent van de 'Deutsche Studentenschaft', maar werd op 9 januari 1936 ook verplicht het land te verlaten.⁴⁷²

Het onderzoek van Palinckx is op dit punt zeer volledig te noemen, met name met betrekking tot de Duitse agenten. Anderzijds moeten we ook aandacht hebben voor de Duits-Vlaamse uitwisseling, en meer bepaald voor het onderbelichte bezoek van een GSC-delegatie aan Keulen en Bonn. Een uitgebreid verslag hiervan is te vinden in het vijfde nummer van *Aula*. Meteen in de inleidende woorden vallen al twee zaken op: het respect voor de orde en tucht die de gemilitariseerde maatschappij uitstraalde ("*officiële begroeting, zwarte keurige SS-uniformen en vriendelijke gezichten*") en de vermelding van de 'oude bekenden van een

⁴⁷⁰ W. Dolderer, 'De nieuwe Vlaams-Duitse toenadering na de Eerste Wereldoorlog II', In: Wetenschappelijke Tijdingen, jg. 47, nr. 2, 1988, pp. 123-125

⁴⁷¹ L. Vos, B. De Wever en W. Weets, *Vlaamse Vaandels, Rode Petten: Honderd jaar Katholiek Vlaams Hoogstudentenverbond*, Uitgeverij Pelckmans, Kapellen, 2002, p. 142

⁴⁷² K. Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 222-228

eerdere Saarfahrt', waarvan helaas niets terug te vinden is in AVHV- of GSC-archieven. Wat dus wel vaststaat is dat het GSC ook vlot verder inpikte op oudere persoonlijke contacten. We kunnen echter niet uitsluiten dat de herkenning van delegatieleider Wijckmans en zijn gevolg stamt van de reis van het Leuvense SK naar Keulen en Bonn van 15 tot 19 februari 1934, waarbij onder andere de National-Sozialistische Deutsche Studentenbund en een Kameradschaftshaus bezocht werden.⁴⁷³ Ook in 1935 werden de contacten tussen Leuven en Duitsland intensief aangehouden door wederzijdse bezoeken.⁴⁷⁴ Treffend is de locatie van het gebeuren: het is onduidelijk of de Duitse contacten de beide delegaties bewust naar Keulen en Bonn gehaald hebben, waar de beweging sterk stond, of dat beide delegaties los van elkaar naar de dichtstbijzijnde studentensteden getrokken zijn.

Het Gentse gezelschap werd voor de gelegenheid ingekwartierd bij een vreemd amalgaam *Verbindungen*, namelijk KDSStV Rappoltstein (actief in CV), ATV Markomania (een *Turnverein*), Landsmannschaft Ubia en verder Friso-Lüneburgia, destijds actief te Keulen. Het vreemde aan deze groep is dat de afzonderlijke verenigingen zich eerder uitzonderlijk zouden groeperen omwille van de grote interne verschillen. Zo zijn L! Ubia en Corps Friso-Lüneburgia beiden *schlagende Verbindungen*, waarbij de leden minstens één duel met blanke wapens moeten uitvechten om lid te worden, terwijl Rappoltstein als CV-vereniging dit soort gebruiken strikt afwees.⁴⁷⁵ Friso-Lüneburgia vormt zo mogelijk nog een grotere uitzondering op de regel. Het betrouwbare overzicht van Doeberl geeft aan dat het corps in 1920 naar Keulen verhuisd was om daar de werking verder te zetten als afsplitsing van B! Frisia zu Göttingen. De band met een Burschenschaft, een verenigingstype dat zich in de regel inschrijft in een groter cultuurduits bewustzijn, en de eigen vorm als corps, zonder enige band met bovengenoemde verenigingen, maakt de verzameling van '34 al helemaal een vreemde aangelegenheid.⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ Het bezoek bracht dus vele onverwachte bondgenoten samen, waarschijnlijk was dit dus eerder te wijten aan een gemeen politiek doel van leden van de zeer verschillende verenigingen. Organisator aan Vlaamse kant was de onvermoeibare Rik Wijckmans, zijn Duitse evenknie, Rolf Wilkening, praeses van ATV Markomania, had een interessant profiel met betrekking tot het bezoek. Op het moment van het bezoek was Wilkening de leider van de *Aussenstelle West* van de *Reichsstudentenführung*, centraal in de Vlaams-Duitse as van DeVlag. De Wever merkt op dat zijn rol aan Duitse kant te vergelijken is met die van o.a. Petri en Scheuermann, het is dan ook niet uit te sluiten dat Wilkening bekend was met beide heren of dat beide heren bemiddelden bij de *Rheinfahrt* of de reis mee organiseerden. De Duitse tak van DeVlag was niet alleen cultureel geïnteresseerd in Vlaanderen, maar bereidde in de aanloop naar de Tweede Wereldoorlog ook mee de bezetting voor. Het verbaast dan ook niet dat een centraal figuur als Wilkening in 1940 gepromoveerd werd tot chef van de cultuurafdeling van de *Propaganda Abteilung Belgien*, waarbij hij ook

⁴⁷³ L. Vos, B. De Wever en W. Weets, *Op. Cit.*, p. 140

⁴⁷⁴ L. Vos, *Nationalisme en rechtse stromingen bij de Vlaamse studenten te Leuven tijdens het Interbellum*, p. 24

⁴⁷⁵ W. Klose, *Freiheit schreibt auf eure Fahnen - 800 Jahre deutsche Studenten*, Oldenburg, Gehrhard Stalling Verlag, 1967, pp. 187-195

⁴⁷⁶ M. Doeberl en A. Bienengräber, *'Das akademische Deutschland', Band II: 'Die deutschen Hochschulen und ihren akademischen Bürger'*, Berlin, 1931, p. 787

⁴⁷⁷ *Ibid.*, p. 896

beroep deed op de voornoemde Van de Wiele.⁴⁷⁸ Of hij ook zijn Gentse contact Wijckmans activeerde is niet zeker, wat wel vaststaat is dat Wijckmans begin jaren '40 actief was als zaakleider in DeVlag. Of hij op het moment van het bezoek ook lid was van de organisatie zoals Wilkening kan echter niet bevestigd of ontkend worden.⁴⁷⁹

Samenvattend kan dus gesteld worden dat, meer dan het GSC 'Hou ende Trou', het nieuwe GSC zich zeer sterk focust op Duitsland. Het ontbreken van een oorlogstoestand, en de nieuwe politieke wind die vanuit het oosten waaide, maakten de contacten niet alleen makkelijker, maar ook intenser dan de buitenlandse contacten van het eerste GSC. Hoewel de situatie niet helemaal vlot verliep, valt het toch op dat een brede vereniging als het GSC verrassend vlot omging met veelal radicalere studentengroepen uit Duitsland. Waar aanvankelijk het niet-kleurdragende en intern brede VVDSt primeert, verschuiven de contacten in het begin van de jaren '30 langzaam. Het GSC zocht zijn contacten eerder in Keulen en Bonn, en niet langer bij een bepaalde vereniging of koepel. Het ziet er naar uit dat de contacten niet alleen sterk persoonlijk waren, maar ook eerder politiek te noemen, gezien de grote verschillen tussen de medewerkende verenigingen. Of het netwerk van Duitse agenten, die overigens bekend waren bij de corpsleden, en de eventuele betrokkenheid van Wijckmans en Wilkening hier iets mee te maken heeft, is niet te zeggen. De Duits-Vlaamse tandem, gefundeerd op het netwerk van DeVlag zal anderzijds aan het begin van de oorlog zeer efficiënt blijken. Of Gent in deze uitwisseling actief participant was of eerder lijdend voorwerp in een breder Duits netwerk, is dan ook maar de vraag.

5.3.3. Sociaal bewustzijn: Sociale Hulp

Naast de politieke initiatieven ten gevolge van de maatschappelijke crisis van de jaren dertig, ontstonden ook sociale projecten die een antwoord trachtten te bieden op de problemen die ontstonden uit het maatschappelijk en economisch verval aan het begin van de jaren '30. Gekaderd in het christelijke reveille dat zich deels kanaliseert via Katholieke Actie en de algemene kritiek op het democratisch-liberale systeem dat als schuldige werd gezien, ontstaat een goed georganiseerd sociaal antwoord in de vorm van allerhande bijstandsorganisaties en -projecten. Initiatieven die broodnodig waren: waar België in 1929 nog bijna volledige tewerkstelling kende, snijdt de economische terugval diep in het socio-economische weefsel. Vanaf 1931 begon deze pijlsnelle aangroei van de werkloosheid dramatische proporties aan te nemen. In 1932 telde België zo'n 300.000 geheel of gedeeltelijk verzekerde werklozen. De Wever schat het reële aantal dubbel zo hoog. Het hoogtepunt werd in januari 1933 bereikt, met 403.000 geheel of gedeeltelijk verzekerde werklozen. De grootste kern situeerde zich in Vlaanderen, in de driehoek Antwerpen-Gent-Brussel, waarbij vooral de stedelijke agglomeraties zwaar getroffen werden.⁴⁸⁰ Dit was ook de studenten opgevallen, die zich schikten naar de rol die Katholieke Actie en corporatistische en sociaalgerichte Nieuwe Ordegedachten hen opdroegen.

⁴⁷⁸ B. De Wever, *'Greep naar de macht. Vlaams-nationalisme en Nieuwe Orde'*, Lannoo, Tielt, 1994, p.448

⁴⁷⁹ P. Demeyere, *'Analyse en situering van het verzet in de stad Kortrijk 1940-1944'*, Onuitgegeven Licenciaatsverhandeling, Gent, 2000

⁴⁸⁰ B. De Wever, *Vlag, Groet en Leider: geschiedenis van het Vlaams Nationaal Verbond*, Onuitgegeven Doctoraatsverhandeling, Promotor: Prof. Dr. H. Balthazar, Gent, 1992, p. 119-120

Op aanstoken van prof. Frans Daels werd zo te Gent in 1931-32 *Sociale Hulp* opgericht als studentenactie om de grote armoede en sociale verzuchtingen in Gent en haar omgeving te bestrijden onder het motto: *"De Hoogstudent in dienst van het volk."* Het initiatief, dat pas in academiejaar 1933-34 goed op gang komt, krijgt ook ruime aandacht in *Aula*, waardoor het blad hier weer de voornaamste bron aan informatie is voor de thematiek. Uit de eerste oproep blijkt duidelijk dat het corps zich volledig tracht in te schakelen in het sociale project, een beschrijving van het lijden dient om de commilitones op te roepen zich en masse in te schakelen nu de eerste winter van het GSC voor de deur stond met ontstellend hoge aantallen werklozen en armen in het Gentse: *"Indien er nog een greintje liefde voor ons volk in ons hart huist, dan voelen we dat er hier een plicht op ons weegt, en een verantwoordelijkheid. Niemand kan ongestraft zijn broeder laten verhongeren, naar lichaam en naar ziel. Niemand, die het hart nog enigszins op de rechte plaats draagt, kan als meer bedeelde en zonder verantwoordelijkheidsgevoel, de schuldeloze ellende van zijn evenmenschen aanschouwen en daarbij niet den plicht voelen in de mate van het mogelijke die ellende wat draaglijk te maken."*⁴⁸¹ Organisatorisch diende echter het een en ander opgeklaard te worden via *Aula*. De vroegere 'comiteit' waarin de faculteiten de Sociale Hulp organiseerden werden slecht gestroomlijnd en kwamen na de oprichting van het GSC grotendeels overeen met de oude comiteit. Om de werking efficiënter te maken, werd dus geopteerd om het leiderschap over Sociale Hulp voor een jaar aan Lode De Pauw toe te vertrouwen, bijgestaan door een bestuur bestaande uit A. De Beuckelaere (secretaris), De Smet (brigadeleiding), Rutten (huisbezoeken) en J. Daels (schatbewaarder). De comiteit kreeg het recht om het studentenhuys "Mac Leod" te benutten voor haar doeleinden. Concreet ressorteerde Sociale Hulp dus onder het corps, maar kreeg het een verregaande vrijheid.⁴⁸² De werking was gegrondvest op omhalingen per stootkar, gecoördineerd door het bestuur, dat afzonderlijke brigades van een vijftal studenten vormde, die bepaalde delen van Gent bestreken. Na omhaling van voedsel, kleren en geld, werden de middelen in Huize "Mac Leod" geordend en verpakt. Een ploeg die huisbezoeken aflegde, controleerde de staat van behoeftigheid van de kandidaten en legde zo een lijst aan van mensen die aanspraak konden maken op de Sociale Hulp.⁴⁸³

Een eerste omhaling met stootkarren op vrijdag 11 december 1933, die opmerkelijk vlot en vrolijk verliep volgens het verslag, haalde vooral veel kleren en voedsel op, maar kon daarnaast ook een totaal van 7046,80fr. ophalen, meer dan genoeg om de schuld te dekken.⁴⁸⁴ Het hoogtepunt van het eerste werkingsjaar was echter het kerstfeest in de handelsbeurs, waarbij 1000 mensen, waaronder 500 kinderen, vergast werden op een feestmaaltijd en enkele voorstellingen. Bij de uitdelingen van 19 en 22 december konden respectievelijk 50 en 60 huisgezinnen geholpen worden. Ondertussen droegen ook de clubs actief hun steentje bij, zo schonk de Rodenbach uit Roeselare nog de opbrengst van hun tombola twv 450fr. De tocht van 15 december kon 140 studenten in zo'n 27 brigades op de been brengen die samen 10.500 huizen bezochten. De faculteitskringen draaiden enthousiast mee, aangevoerd door de

⁴⁸¹ *Aula* - Veertien Daagsch blad voor het Gentsch Studentencorps, jg. 1, nr. 3, p. 6

⁴⁸² *Aula* - Veertien Daagsch blad voor het Gentsch Studentencorps, jg. 1, nr. 4, pp. 4-5

⁴⁸³ Palinckx, *Op. Cit.*, p. 193

⁴⁸⁴ *Aula* - Veertien Daagsch blad voor het Gentsch Studentencorps, jg. 1, nr. 6, p. 2

geneeskundestudenten die 820fr. wisten op te halen. De totaalbalans van de winter kwam, na aftrek van de schulden uit op 2268fr, naast een grote hoeveelheid kledingstukken en voedsel.⁴⁸⁵ Het academiejaar 1934-1935 werd op het vlak van sociale hulp hoopvol ingezet. De actieradius verdubbelde nagenoeg naar 120 gezinnen die rechtstreeks geholpen werden met de uitdelingen. Ook de inkomsten namen gestaag toe doorheen de winter. Na afsluiten van het vorige werkingsjaar, kon in oktober 1934 de balans worden afgesloten met een totaal inkomen van 34.440fr, waarvan 4160fr afkomstig was van de professoren. Daarenboven werden ook nog opgehaalde eetwaren uitgedeeld twv 23.652fr. Het nieuwe bestuur, dat de S.H. voor het daaropvolgende jaar zou organiseren, kwam grotendeels overeen met het vorige, De Pauw bleef aan als voorzitter. Een artikel van Theo Brouns in dezelfde editie benadrukte de sociale plicht van de studenten te midden van een ramp van een dergelijke omvang. Het was niet alleen de sociale plicht (als doorgaans goeude burgerzonen en - dochters) tegenover de rest van zijn gemeenschap, maar een wezenlijk onderdeel van de belofte zich aan een universiteit te vormen, meende Brouns.⁴⁸⁶

In januari 1935 werd bericht dat Rutten opgevolgd werd door de minstens zo daadkrachtige De Voldere. Daarnaast bleken de tochten nog succesvoller in het najaar van 1934: 50 brigades werden samengesteld, 10.346,5fr werd in één tocht opgehaald (28 november). De wekelijkse omhalingen konden ongeveer 700fr per week in het laatje brengen. Opmerkelijk is de vaste bijdrage van studenten, vastgesteld op 1fr per week. Onder leiding van De Pauw werd ook dit jaar weer een groots kerstfeest georganiseerd.⁴⁸⁷ Sociale Hulp was ondertussen uitgegroeid tot een project dat zijn gelijke niet kende in België. De organisatorische sterkte van het geheel lag uiteraard bij de activiteit van het betrekkelijk kleine bestuur, maar evenzeer bij de grote aantrekkingskracht die het op de studenten uitoefende. De rechtstreekse confrontatie met armoede en de rechtstreekse hulp die men bieden kon, overtuigden vele studenten tot actie. In de loop van 1934 was de actie verder aangegroeid. In het voorjaar konden om en bij de 200 studenten een wisselend aantal gezinnen (tussen 76 en 140) steunen,⁴⁸⁸ ook aan het einde van dat jaar kon De Pauw nog rekenen op een falanx van 200 helpers.⁴⁸⁹ De reacties op de hulptochten waren niet altijd eenduidig positief. Doorgaans kon het initiatief op grote steun rekenen, zoals de voornoemde bedragen aangeven, maar bij de Franstalige bourgeoisie van Gent kwam het meermaals tot een "*Nous ne donnons rien aux Flamins boches.*" Ook het blad *Flandre liberale* scheen weinig op te hebben met het sociale initiatief van de GSC'ers. Een anonieme getuigenis vermeldde ook over kleine verwijten dat de deelnemers aan Sociale Hulp het vooral deden om er mee uit te pakken -al kan dat verwijt op basis van de verslagen en commentaren makkelijk onder de mat geveegd worden-. De lof voor leider De Pauw was er alleszins niet minder om, getuige de uitvoerige hagiografie in dezelfde uitgave.⁴⁹⁰

⁴⁸⁵ Aula - Veertien Daagsch blad voor het Gentsch Studentencorps, jg. 1, nr. 7, p. 5

⁴⁸⁶ Aula - Officieel orgaan van het Gentsch Studentencorps, jg. 2, nr. 1, pp. 19-44

⁴⁸⁷ Aula - Officieel orgaan van het Gentsch Studentencorps, jg. 2, nr. 4, pp. 110-111

⁴⁸⁸ Palinckx, *Op. Cit.*, p. 214

⁴⁸⁹ Ad Valvas, jg. 1, nr. 5, p. 1

⁴⁹⁰ Aula - Officieel orgaan van het Gentsch Studentencorps, jg. 2, nr. 5, pp. 127-149

Figuur 7: Sociale Hulpbrigades van het GSC in de St.-Pietersnieuwstraat op 18 november 1936 (Bron: R. Mantels, *Gent - een geschiedenis van universiteit en stad (1817-1940)*, Brussel, Mercatorfonds, 2013, p. 237)

De vaart blijft ook de daaropvolgende jaren in het project. Afgelost door Frans Vervloet als brigadeleider, levert de eerste brigadetocht van 1936 bijvoorbeeld 14.268,5fr op met een totaal van 48 brigades.⁴⁹¹ Een tweede tocht bleek minder succesvol: slechts 6.200fr werd opgehaald, wat de redactie noopte tot een uitbrander tegenover de 'brossers'. De oplossingen voor de lichte tekorten die aldus ontstaan waren, lagen in persoonlijke verantwoordelijkheid en financiële bijdragen van clubs en kringen, zo meende de auteur.⁴⁹² Ondanks de lovende woorden in *Aula* lijkt Sociale Hulp in 1938 wat terug te lopen. Er werd geklaagd over achterblijvers en extra brigadetochten om het verlies in te halen. Anderzijds bleef de actie overeind, dit keer onder de kundige leiding van Gaspard Van den Berghe: een eerste tocht van 45 brigaders leverden een 13.825fr op.⁴⁹³ Een oproep tot actie vanwege de praeses in *Aula* gold als teken aan de wand.⁴⁹⁴ Het daaropvolgende jaar werd openlijk gesproken van een terugloop, al bleven de studenten vrijwel even ijverig: ook in 1939 trokken nog 48 brigades de straat op, de lage inkomsten werden op het conto van de internationale toestand geschreven.⁴⁹⁵

Doorheen de jaren '30 kan dus gesproken worden over Sociale Hulp als een ongezien sociaal initiatief georganiseerd door studenten. Het succes is dermate groot dat ook de Leuvense corporatie naar Gents voorbeeld een project opstartte in academiejaar 1933-34.⁴⁹⁶ Net zoals de sociale bekommernissen van de Eerste Wereldoorlog, is Sociale Hulp ook hier eigen aan de

⁴⁹¹ *Aula* - Officieel orgaan van het Gentsch Studentencorps, jg. 4, nr. 2, pp. 41-43

⁴⁹² *Aula* - Officieel orgaan van het Gentsch Studentencorps, jg. 4, nr. 7, pp. 150-151

⁴⁹³ *Aula* - Officieel orgaan van het Gentsch Studentencorps, jg. 6, nr. 3, pp. 41-42

⁴⁹⁴ *Aula* - Officieel orgaan van het Gentsch Studentencorps, jg. 6, nr. 10, p. 132

⁴⁹⁵ *Aula* - Officieel orgaan van het Gentsch Studentencorps, jg. 7, nr. 1, p. 3

⁴⁹⁶ L. Vos, B. De Wever en W. Weets, *Vlaamse Vaandels, Rode Petten: Honderd jaar Katholiek Vlaams Hoogstudentenverbond*, Uitgeverij Pelckmans, Kapellen, 2002, p. 140

tijdsgeest. Het failliet van de liberale democratie en het westerse systeem, doen de studenten naar nieuwe wegen zoeken. Sociale initiatieven, gestoeld op christelijke naastenliefde en de idee van een organische gemeenschap, schieten dan ook makkelijk wortel. SH slaagt erin om met een beperkt kader van ijverige studenten al snel een uitzonderlijk efficiënte bijstandswerking uit te bouwen, met ondersteuning van clubs, kringen en honderden studenten. Doorheen de jaren '30 bleef de steun voor het project ongeveer even groot, telkens trokken zo'n 40 à 50 brigades de straat op, eens het project op gang gekomen was. Anderzijds is er wel de financiële terugloop naar het einde van de jaren '30 toe. Waarschijnlijk is dit te wijten aan de trage economische heropleving in combinatie met de lange duur van de actie, waarbij de bevolking de interesse verloor. Het project van het Gentse corps was geenszins een unicum te noemen. Uit het verslag van de *Kölnfahrt* valt overigens op te merken dat de schrijver met spijt moest melden dat er geen bezoek aan de Winterhilfe meer kon gebracht worden: "wat zullen we nog moeten werken bij ons voor we het met 'Sociale Hulp' zo ver hebben gebracht."⁴⁹⁷ De 'Winterhilfe' die hier bewierookt werd, is een project dat officieel op gang kwam rond 1932-33, maar pas in een concrete structuur gegoten werd in grootsteden (o.a. München) als opvolger van de spontane omhalingen voor behoeftige SA'ers in de jaren '20, om in 1934 georganiseerd te worden via de 'Organisation freier Wohlfahrtspflege' ('NS-Volkswohlfahrt'). Begin jaren dertig was dit initiatief uitgegroeid tot een indrukwekkende sociale campagne in heel Duitsland.⁴⁹⁸ Verder dient ook melding gemaakt te worden van allerhande sociale initiatieven van studenten en studentenverenigingen doorheen de jaren '10, '20 en '30 in Duitsland, vaak op initiatief van de 'Deutsche Studentenschaft'.⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ Het is dus meer dan waarschijnlijk dat Frans Daels niet uit het niets de studenten heeft aangestuurd. Desondanks kunnen we niet met zekerheid zeggen of de Gentse SH rechtstreeks geïnspireerd was door de 'Winterhilfe'.

5.4. Intergenerationele werking

Zoals reeds in de vorige delen aangehaald, kon het GSC buigen op een breed netwerk van vorige generaties die het corps actief bleven ondersteunen. Hierbij ging het niet alleen om eigen alumni, maar evenzeer sympathiserende professoren en oud-AVHV'ers (zoals bv. prof. dr. Soenen) die zich groepeerden in het Gentsch Oud-Studentencorps (GOSC). Ook het eerste corps volgde aandachtig de ontwikkelingen in hun oude studentenstad. Zo waren enkele ex-Gandavenses met baret en corpsvlag aanwezig op de openingsviering van de Vlaamse universiteit in lokaal 'Uylenspiegel', maar namen ze ook hun intrek in het nieuwe studentenhuus "Mac Leod" als oud-studentenvereniging "Hou ende Trou", eens dit huus aan de studenten was overgedragen. Een uitvoerige beschrijving van de uitwisseling en contacten zouden niet alleen te ver leiden, maar eveneens voornamelijk dubbel werk zijn, gezien de

⁴⁹⁷ Aula - Veertien Daagsch blad voor het Gentsch Studentencorps, jg. 2, nr. 5, p. 151

⁴⁹⁸ H. Vorländer, 'NS-Volkswohlfahrt und Winterhilfswerk des Deutschen Volkes', In: Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte 34 (1986), pp. 341-343

⁴⁹⁹ F. Siegmund-Schultze, *Sozialstudentische Arbeit*, In: M. Doeberl en A. Bienengräber, 'Das akademische Deutschland', Band III: 'Die deutschen Hochschulen und ihren akademischen Bürger', Berlin, 1931, pp. 425-433

⁵⁰⁰ W. Schlink en R. Schairer, *Die Studentische Wirtschaftshilfe*, In: M. Doeberl en A. Bienengräber, 'Das akademische Deutschland', Band III: 'Die deutschen Hochschulen und ihren akademischen Bürger', Berlin, 1931, pp. 456-458

eerdere uiteenzetting over het *nachleben* van GSC 'Hou ende Trou'. Ik beperkt me hier dan ook voornamelijk tot de eigen publicaties uit de jaren '30 en de literatuur, al dient dit deel dus als een geheel gezien te worden met het hoofdstuk over de ex-Gandavenses.

Zoals eerder aangegeven, verdween aan het begin van de jaren dertig stelselmatig de weinige schroom die bestond omtrent de Vlaamse Hogeschool, GSC 'Hou ende Trou' en de activistische voorgeschiedenis van de Vlaamse Beweging. Meer zelfs, het vroege corps zocht bewust toenadering tot deze periode, getuige bijvoorbeeld de naamkeuze, de inrichting van het corps en het blad dat eveneens *Aula* heette.⁵⁰¹ Ook waren oud-activisten en ex-Gandavenses welkome gasten en gevraagde sprekers in het nieuwe corps. Zoals reeds aangegeven in het desbetreffende hoofdstuk, ging de steun van de Gandavenses zo ver dat ze het beheer over het studentenhuus overnamen en er ook de zetel van de eigen oud-studentenwerking vestigden. Ook verzamelingen van oud-studenten van de Gentse Hogeschool werden in dit huus gehouden. Centraal in deze contacten tussen GSC en het oud-studentenbestuur van het GSC 'Hou ende Trou' stond Leo Van Immelen, die voor de oud-studenten de functie van ab-actis vervulde.⁵⁰² Reeds van bij het begin van het nieuwe corps, was Van Immelen actief betrokken bij het bestuur. Uit de statuten blijkt ook dat Van Immelen zeer actief was in het pas opgerichte Gentsch Oud-Studentencorps, waar hij de rol van beheerder-schatbewaarder opvolgde en dus het financiële controlemiddel van de oud-studenten was.⁵⁰³

De rechtstreekse band tussen beide verenigingen wordt verder uitgeklaard in een bijdrage van voorzitter Cyriel De Wael in *Aula*. Zo schenen de oud-studenten reeds meerdere pogingen ondernomen te hebben om de idealen van het corps weer ingang te doen vinden, al kon dit pas ten volle waargemaakt worden met de oprichting van het nieuwe corps in 1933, evenwel zonder rechtstreekse steun. Het is dit corps, met zijn teruggrijpen naar het eerste corps, dat voor de eerste generatie op volle aandacht en steun kan rekenen, te meer omwille van de overeenkomstige idealen. Het verbinden van de Vlaamse studenten op een algemene grond (Nederlandstalige universiteit en universitaire cultuur) en een stevige wetenschappelijke basis (met de faculteiten als draaischijf), liggen uiteraard aan het fundament van beide verenigingen.⁵⁰⁴ De grote rol van Van Immelen en de ex-Gandavenses werd ook door Persyn beklemtoond in zijn openingsspeech als voorzitter. De corpsvlag, geschonken door het OSC, kwam van hen, en, belangrijker, het was Van Immelen die zijn schouders gezet had onder de organisatie van het GOSC en de financiële controle op de aktivitas van het GSC.⁵⁰⁵ Zoals eerder reeds aangehaald werd, was 'Hou ende Trou'-voorzitter De Wael meer dan lovend over het project. Het mag dan ook niet verbazen dat de ex-Gandavenses hun (geldelijke) steun toezegden aan het project als oud-studentenvereniging en beheerders van het studentenhuus in december 1934. Van Immelen en De Wael stelden het in *Ad Valvas* onomwonden: "*Zowel in*

⁵⁰¹ R. Mantels en H. Vandevoorde, "*Maar wat een wespennest - het rectoraat van August Vermeylen en de vernederlandsing van de Gentse universiteit*", Gent, Academia Press, 2010, p. 42

⁵⁰² Verslag van de vergadering van 25 januari 1931 (Archief Frans Mariman, 33/20, AMVS)

⁵⁰³ s.n., Statuten van het Gentsch Studentencorps (4 april 1933), (Archief GSC, G067_001, Universiteitsarchief Gent)

⁵⁰⁴ *Aula* - Veertien Daagsch blad voor het Gentsch Studentencorps, jg. 1, nr. 3, p. 6

⁵⁰⁵ *Aula* - Veertien Daagsch blad voor het Gentsch Studentencorps, jg. 2, nr. 3, p. 62

de vorm van de inrichting en werkwijze als in de geest en doelstelling wordt ons werk op verblijvende manier voortgezet."⁵⁰⁶

Het nieuwe corps teerde echter niet alleen op het bestaande netwerk, maar stelde zich reeds vanaf het begin tot doel om een eigen netwerk van alumni en academici uit te bouwen, zoals de positie van dhr. Van Immelen al doet blijken uit de statuten. De verder uitbouw en doelen van het Gentsch Oud-Studentencorps (GOSC) werden stelselmatig neergeschreven in *Aula*. Voornaam was natuurlijk de geldelijke en morele steun (aangezien een oud-studentenwerking met een aanzienlijk aantal professoren het corps een zeker moreel gezag verleende), maar vooreerst ook het in stand houden van het zuiver Nederlands karakter van corps en universiteit, zoals men zich tot doel gesteld had, en het creëren van een band tussen actieven en oud-studenten.⁵⁰⁷ Een poging die haar wortels had in de oud-studentenbonden van het AVOHV, maar die jammer genoeg hopeloos inefficiënt bleken inzake financiën, morele bijstand en vooral politieke aangelegenheden, door de snelle evolutie van de jaren twintig en dertig. Het streven van het corps verschilde dus sterk van dat van 'Hou ende Trou', waar pas na het einde van de Hogeschool structureel werk gemaakt werd van een alumni- en oud-studentenwerking.

De oprichting van het GOSC in oktober 1933 betekende meteen ook de vuurdoop voor de oud-studenten. De rel rond Bessemans was in volle gang en de studenten stonden voor een lastige werking nu ook het studentenhuus verloren was. Om tegemoet te komen aan de gestelde doelen, legde het GOSC het lidgeld vast op 100fr en stelde het lidmaatschap open voor alle Gentse academici, waardoor het niet meteen een 'levensbond' was naar Duits model, waar oud-studenten van afzonderlijke verenigingen levenslang financieel en moreel bleven bijdragen, maar een volwaardige Gentse alumnivereniging. Dit blijkt onder meer uit de doelbewuste academische, culturele en strikt apolitieke richting die men trachtte te varen. De ondersteuning die van de oud-studenten verwacht werd, viel ook direct op te merken in de rel rond Bessemans. Wanneer de persvrijheid en de vrijheid van *Aula* in het gedrang kwamen, namen de oud-studenten het voortouw om *Aula* onder hun verantwoordelijkheid verder uit te geven, om zo de actieven te beschermen tegen academische sancties ten gevolge van hun stellingname.⁵⁰⁸ Het GOSC zag zich in de eerste plaats echter ook als opvoeder van de nieuwe generatie, een middel tegen het gebrek aan stijl dat voorgaande generaties zo vaak verweten werd. De oud-studenten moesten dus de nieuwe academische aristocratie vormen en het corps zo naar een hoger niveau trachtten te tillen.⁵⁰⁹

Anderzijds is de sterke betrokkenheid van de oud-studenten, sterker dan de lokale AVOHV-bonden voorheen, een goed voorbeeld van wat Ortega Y Gasset reeds aanhaalde met betrekking tot de generationele idee: het gaat om een generatie die zich niet afzet tegen de vorige, maar actief de overgedragen waarden wil verderzetten en perfectioneren. Een

⁵⁰⁶ Ad Valvas, jg. 1, nr. 6, p. 1

⁵⁰⁷ *Aula* - Officieel orgaan van het Gentsch Studentencorps, jg. 3, nr. 5

⁵⁰⁸ *Aula* - Veertien Daagsch blad voor het Gentsch Studentencorps, jg. 1, nr. 3, pp. 1-6

⁵⁰⁹ *Aula* - Veertien Daagsch blad voor het Gentsch Studentencorps, jg. 1, nr. 4, pp. 13-14

traditionele gemeenschap waarin de vorige generatie dus een belangrijke rol speelt.⁵¹⁰ Belangrijker is dat het GOSC zich met succes wist verder te zetten doorheen de daaropvolgende jaren als ondersteunende factor. In 1936 telde het GOSC 28 ereleden, waaronder Dr. Roger Soenen en Dr. De Brabandere, initiatiefnemer van het studentenhuus. 44 oud-studenten ondersteunden het project anno 1936, waaronder een aantal ex-Gandavenses (zoals Van Tichelen, De Wael en Van Immelen), en AVHV'ers van de vorige generatie zoals Tony Herbert. Het overwicht van 'Hou ende Trou'-leden springt echter wel in het oog, alsmede de relatieve afwezigheid van de jongere generaties. Hoewel het corps de hele universitaire gemeenschap behelsde, schenen bitter weinig oud-studenten geneigd om bij te dragen aan het corps. Over een sterke levensband kan dus niet gesproken worden, eerder een vrijblijvende aangelegenheid die voornamelijk verzorgd werd door een kleine kern die zich intensief bleef bezighouden met het reilen en zeilen in de Gentse studentenbeweging.⁵¹¹ Ondanks het lage lidmaatschap bleef ook voorzitter Dr. De Vleeschauwer strijdvaardig op de opening van het academiejaar 1939 en benadrukte de eenheid van GSC en GOSC als organisch geheel.⁵¹² Ondanks de eerder efficiënte werking van het corps slaagt de koepel er dus niet in om een structurele en krachtige oud-studentenwerking op poten te zetten. De steun in de eerste jaren en de strijdvaardige geest houden de corpswerking overeind, maar desondanks moeten we opmerken dat de last werd gedragen door smalle schouders, een totaal van om en bij de 40 ereleden diende een huus en de werking te ondersteunen, een schrill contrast met de grote aantallen oud-studenten in de werking in de buurlanden, of met het aantal studenten actief in het corps. De meeste afgestudeerden zetten dus niet de stap naar lidmaatschap van het GOSC, wat vermoedelijk ook te wijten is aan de afstand tussen student en corps: de politieke verschillen en loyaliteit ten opzichte van de deelverenigingen maken het naar alle waarschijnlijkheid ook moeilijker om zich nog actief te betrekken bij de koepelvereniging. Anderzijds moet rekening gehouden worden met het feit dat, ondanks minieme financiële problemen midden jaren dertig, de werking met succes geschraagd werd door een veertigtal oud-studenten, waarvan de meesten ex-Gandavenses. Een voorbeeld van de kracht van het transgenerationele netwerk dat in het jaren twintig en dertig ontstond uit de schijnbaar gefaalde Vlaamse Hogeschool.

5.5. Epiloog: Rechtse reactie: het Gentse KVHV

De verzwakking van het corps naar het einde van de jaren dertig toe, de toegenomen interne politisering en bijbehorende twisten en het wervend potentieel van een brede, Vlaams-nationale vereniging die sterkere stellingnames kon doen, maakten dat het GSC vanaf 1939 sterke concurrentie kreeg op rechts. In tegenstelling tot de VNV-studenten en Verdinaso-studenten bleef het corps hier niet een machtsinstrument van een van beide groepen, maar werd het simpelweg verdrongen door de nieuwe factie. Het is dan ook des te vreemder dat het initiatief tot oprichting net uit GSC-kringen kwam. Ondanks het Leuvense etiket dat tijdgenoten de nieuwe vereniging opplakten, moet onthouden worden dat ook in de jaren twintig en vroege jaren dertig een KVHV actief was aan de Gentse universiteit, getuige het

⁵¹⁰ José Ortega Y Gasset in: A. Esler, *The Youth Revolution - The Conflict of Generations in Modern History*, Lexington (MA), Heath and co., 1974, pp. 3-7

⁵¹¹ Aula - Officieel orgaan van het Gentsch Studentencorps, jg. 4, nr. 2, p. 43

⁵¹² Aula - Officieel orgaan van het Gentsch Studentencorps, jg. 6, nr. 3, p. 1

ondertekenen van de moties door KVHV tezamen met AVHV en enkele bestuurslijsten. Aannemelijk is dat KVHV na het stichten van AVHV en, in concurrentie met het katholieke St.-Thomasgenootschap van pater Callewaert langzaamaan wegteerde nu de belangrijkste strijdpunten waren overgenomen door twee krachtigere verenigingen. Het uiteindelijke verdwijnen in 1931 ligt vermoedelijk in de hevige studentikoze agitatie in deze periode. Wanneer het GSC weer begon te verzwakken door de grote verdeeldheid, lag het veld weer open voor nieuwe projecten. Hoewel VNV ook in 1939 nog zeer sterk stond en Verdinaso populair was onder eerstejaars, bleek een algemener Vlaams profiel meer studenten aan te trekken waardoor het KVHV al snel de krachtigste factor aan de universiteit werd.⁵¹³

Een vooralsnog anonieme getuigenis, gedeponereerd in het Studentenarchief, geeft enige (gekleurde) duidelijkheid over de periode. De innerlijke politieke tegenstellingen, die zoals aangegeven voor een permanente spanning zorgden, verzwakten het optreden van het corps danig. De verdeeldheid van het corps ging hand in hand met de verdeeldheid onder studenten, die steeds verder uit elkaar dreven op economisch, politiek en cultureel vlak. De strijd tussen beide zijden viel ruwweg onder te verdelen in een linksrechtsdiscussie, waarbij links een eenheidsfront kon vormen via het vrijzinnige 't Zal Wel Gaan, terwijl de rechtervleugel sterk verdeeld was. De twisten leidden niet alleen tot oeverloze discussies, maar ook nog tot lethargie op het vlak van de Grammens-acties. Waar Leuven zeer actief het werk van Grammens opnam, kwam door het verdeelde corps de taak te liggen bij het VNV. Elke vorm van Vlaams-nationale actie was immers betwistbaar in een verscheiden corps. Dat links langzaamaan de toon moet hebben aangegeven, lag mede aan de basis van de oprichting van het nieuwe KVHV.

Voorafgaand aan de stichtingsvergadering werd een voorlopig comité samengesteld, bestaande uit o.a. Ward Opdebeeck, Oscar Bogaert (voorzitter GSC), Ernest Brone (schatbewaarder GSC) en Raf Van Den Abeele (propagandaleider GSC). Nog voor de stichtingsvergadering kon dit op de nodige giftige commentaren rekenen van onder andere *Neohumanisme* (LVSV) en *Sinjaal* (SVSV). De hevige reactie van de tegenstander is waarschijnlijk te wijten aan de snelle groei. Een oprichtingspamflet benadrukte de strijd tegen liberalisme en socialisme en een sterk Vlaams engagement. De steun van pater Callewaert en zijn St.-Thomasgenootschap gaven het jonge KVHV sterke kaarten in handen: een duidelijk profiel en een sterke basis en steun. Nog voor de oprichtingsvergadering van 8 maart 1939 kon het Verbond al rekenen op 350 leden en een handvol professoren die zich aandienen als ondersteuning. Nu de frontvorming in het GSC volledig gebroken was door twist, werd ook de dominantie van het KVHV duidelijk: het futloze corps gaf glans aan het nieuwe Vlaams-nationale idee. De eerste praeses, Opdebeeck, draaide er op de openingsvergadering dan ook niet omheen: de interne strijd tussen Rexisten, VNV'ers, Dinaso's en dergelijken diende ondergeschikt te zijn aan het Vlaamse en katholieke ideaal. Volledig autonoom kon het Verbond echter niet opereren. Palinckx' onderzoek wijst uit dat de verwijten van LVSV en KVSV een zekere grond hadden en dat VNV en de antidemocratische vormen van Vlaams-

⁵¹³ Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 273-274

nationaal katholicisme een stevige basis hadden in het nieuwe KVHV.⁵¹⁴ ⁵¹⁵ Het sterke front kon echter ook op grote interesse van de Gentse studenten rekenen.

Het eerste volledige academiejaar werd ingezet met zo'n 550 leden, waarmee het numeriek een van de sterkste krachten aan de universiteit werd.⁵¹⁶ De ondertoon van het anonieme verslag en de berichten in *Ons Verbond* en *Ons Leven* laten weinig twijfel over de richting die het Verbond zich gesteld had. 'Links' was de vijand, een strakkere organisatie en een hoger gezelschapsleven het doel. Het jaar werd ingezet met een vergadering in zaal 'Elckerlyc' waarbij 300 gasten aanwezig waren. Op de tweede vergadering, waar prof. Corneel Heymans als Nobelprijswinnaar en erelid gehuldigd werd, waren dat er al om en bij de 400, waarvan 70 Leuvenaars. Redes van Opdebeeck, AKVS-leider Van der Hallen en prof. Daels benadrukten de vroege studentikoze roeping in de geest van Rodenbach en de AVV-VVK-gedachte. Toch moet ook aandacht besteed worden aan de misschien te eendrachtige propaganda in het pamflet: Palinckx' verslag over het verbod om een lezing met E.P. Morlion te houden door bisschop Coppieters met betrekking tot de mobilisatie, maakte een zwakte duidelijk. Het Verbond kon immers maar beroep doen op de twee 'neutrale' zalen te Gent om geen interne factie voor het hoofd te stoten.⁵¹⁷

KVHV zag het corps weinig als reële concurrentie. Het eerste bestuur was stevig in handen van het Verbond, dat zoals voorheen Verdinaso en VNV ook het GSC gebruikte als politiek werkinstrument, zoals de Dies Natalis-viering aangaf. Een verbod van de academische overheid op een lezing van dr. Rombouts zorgde aanvankelijk voor frontvorming tussen KVHV en GSC, maar toen het GSC het compromis aannam, brak het KVHV het front en verbood het zijn leden naar de officiële zitting in de Aula te gaan, tot grote woede van o.a. LSVS en 't Zal wel gaan, die KVHV betichtten van moedwillige sabotage via de vele VNV-studenten in het KVHV. Wanneer in maart 1940 ook het studentenhuus gesloten werd, wezen de vingers in de richting van het Verbond, dat het corps teveel had gedestabiliseerd door zijn anti-linkse blokvorming. Een initiatief vanwege Opdebeeck om het GSC nieuw leven in te blazen als volwaardig faculteitenconvent, mocht niet baten door wantrouwen vanwege LSVS en 't Zal. Ook in de laatste praesidiumverkiezingen zorgde het KVHV nog voor de nodige animositeit. Een zwak resultaat voor KVHV strookte niet met de macht die het kon uitoefenen in de studentenwereld. 't Zal legde de schuld bij KVHV, dat schijnbaar zijn vertrouwen in de nieuwe praeses had opgezegd en zo een nieuwe verkiezing forceerde. Een nieuw bestuur werd wel erkend door het KVHV, maar werd in de kiem gesmoord door de Duitse inval, waarbij KVHV zichzelf op inactief zette. Het GSC bleef officieel bestaan tot oktober dat jaar, waarna de functie werd overgenomen door het Gents Studentenverbond (GSV), dat op 25 oktober werd opgericht.⁵¹⁸

⁵¹⁴ s.n. overzicht van de oprichting van KVHV in 1939, s.l., s.d. (Archief GSC, G067_001, Universiteitsarchief Gent)

⁵¹⁵ Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 275-281

⁵¹⁶ s.n. overzicht van de oprichting van KVHV in 1939, s.l., s.d. (Archief GSC, G067_001, Universiteitsarchief Gent)

⁵¹⁷ Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 284-287

⁵¹⁸ Palinckx, *Op. Cit.*, pp. 290-295

Gezien de interne diversiteit in dit KVHV was de ondergang van het GSC niet zozeer te wijten aan de sterke concurrentie op rechts, maar aan de grote interne verschillen die de werking hier ten slotte teveel werden. Het centrale probleem van dit corps is ook terug te vinden in Leuven, waar de 'rechtseren' KVHV-corporatie ook een zwakkere positie kende dan in de jaren twintig. Waar AVHV en KVHV in die jaren de enige politieke blokken vormden met een sterk centraal leiderschap, zorgde net de corpsgedachte, de idee van een unie uit meerdere entiteiten, dat er ook meer kleinere kernen ontstonden die de ruimte kregen om conflicten te ontwikkelen en uit te vechten, met instabiliteit als gevolg. Van Doorn heeft het in een dergelijke context over de 'functionele autonomie' van de samenstellende delen en stelt dat er twee mogelijke modellen zijn. Het sektemodel wordt gekenmerkt door een sterk centraal leiderschap, maar geringe autonomie voor de delen, terwijl het coalitiemodel net de kracht bij de afzonderlijke delen legt. Dit heeft ook zijn invloed op het conflictverloop, dat in een coalitiemodel doorgaans rationeler is, wat de stabiliteit bevordert, terwijl een sektemodel dikwijls aanleiding geeft tot een irrationele en emotionele aanpak door het sterke top-downkarakter.⁵¹⁹ Doorn haalt hier mijns inziens terecht een punt aan, toegepast op het GSC, aangezien het instabiele en, naar het einde toe onwerkbaar GSC inderdaad wel bleef bestaan. Anderzijds moet er dus ook aandacht besteed worden aan de breedte van de organisatie zelf. Wanneer een organisatie teveel verschillende samenstellende delen wil behelzen, blijft het model van Doorn wel overeind, maar gaat de productiviteit duidelijk ten onder aan de lethargie die uit de tegenstellingen volgt.

⁵¹⁹ J.J. Van Doorn in L. Vos, *Idealisme en Engagement: de roeping van de katholieke studerende jeugd in Vlaanderen (1920-1990)*, Acco, Leuven, 2011, pp. 84-85

Algemeen besluit

Dat het tweede Gentsch Studentencorps, dat in 1933 ontstond uit de Vlaamse Studentenclub, geen project *sui generis* was, valt dus duidelijk op te maken uit de vergelijking tussen beide conventen. Hoewel het spectrum vrij breed genomen is, gaat de vergelijking beter op wanneer men beide verenigingen in hun bredere historische context plaatst. Op basis van deze uitvoerige contextualisering en de drie vergelijkingsmaatstaven (organisatorische vorm en structuur, politieke oriëntatie en sociaal bewustzijn en tot slot het netwerk van oud-studenten) werden voor beiden de drie pijlers geanalyseerd en vergeleken met de werkzaamheden van het andere corps. Allereerst dient uiteraard opgemerkt te worden dat het corps dat tussen 1933 en 1940 de faculteiten overkoepelde, zich uitdrukkelijk richtte naar het GSC 'Hou ende Trou' dat in studentenkringen een haast mythische bijklank had gekregen. Dit werd zoals reeds aangehaald ook uitdrukkelijk bevestigd door ex-Gandavensis Cyriel De Wael in *Ad Valvas*.

Op organisatorisch vlak stelden beide verenigingen zich uitdrukkelijk op als verdedigers van de 'Nederlandse universiteit' te Gent en een eigen Vlaamse universitaire cultuur. Een algemene overkoepeling vormen voor de Nederlandstalige studenten aan een universiteit was anno 1916 hoegenaamd geen nieuw project, maar de vorm en organisatiestructuur waren tot dan toe uniek voor beide corpora. Waar men zowel voor de Eerste Wereldoorlog als in de jaren twintig de Vlaamse studenten over steden probeerde te verenigen in een overkoepelende Vlaamse studentenbond bestaande uit stedelijke afdelingen die, over ideologische grenzen heen, flamingante studenten wilde verenigen, richtten beide nieuwe corps zichzelf anders in. Centraal hierin was de wetenschappelijke grondslag die beiden nastreefden, door de faculteiten het draaipunt van de vereniging te maken, verenigd in een Senaat. De Nederlandse oriëntering van beiden was duidelijk politiek geïnspireerd; als deel van een Nederlandse 'stamverwantschap' was het corpswezen niet alleen een antwoord op organisatorische problemen, maar ook op het regionale particularisme in het Vlaamse studentenleven. Met de studiegebieden als focuspunt wilde men afstand nemen van ruwe voorgeschiedenissen en met recht en reden de student vertegenwoordigen, naar binnen (als overkoepeling van verenigingen) als naar buiten toe (in de contacten met de academische overheid). Hierbij moet echter wel opgemerkt worden dat de tweeledige structuur van het tweede GSC, met Senaat en afzonderlijk bestuur, duidelijk de kinderziektes van het eerste corps probeerde te verhelpen. Gezien de overkoepelende functie, lag bij beiden de meerderheid van de actie bij de onderafdelingen, hetgeen ook voor de nodige spanning kon zorgen. Zo twistte 'Hou ende Trou' uitvoerig over de vormen en de positie van de clubs in het corps. De generatie uit de jaren dertig kon deze clubs makkelijk kanaliseren via een Seniorenkonvent, maar werd echter lamgelegd door sterke interne verdeeldheid op politiek vlak. Het ontbreken van deze sterke verschillen bij 'Hou ende Trou' is meer dan waarschijnlijk te wijten aan de moeilijke studieomstandigheden, waardoor een homogener groep van flaminganten zich in Gent verzamelde. Opvallend is dat beide corpora ondanks de afstand in tijd en ruimte zeer gelijkaardig werden ingericht. Enerzijds gaat het hier om een bewuste imitatie door het tweede GSC, anderzijds om tijdsgebonden antwoorden op de gestelde problemen. Zo volgde de corpsvorm in eerste instantie uit de Groot-Nederlandse gedachte en het streven naar een gemeenschappelijk front, in de jaren dertig werd het streven naar frontvorming dan weer

gecombineerd met de alomtegenwoordige Nieuwe Orde-ideeën en de idee van een corporatistische maatschappijordening.

De Nederlandse focus en de voorname rol van de faculteiten creëerden dus ook de nood aan een huis ofte 'sociëteit' om de werking te centraliseren. Beiden slaagden er in om na korte omzwervingen, te wijten aan de lastige politieke positionering van de verenigingen, zelf een huis in eigendom te verwerven dat gelijkaardig bestuurd werd door een toegewijde commissie. Op het vlak van communicatie zijn er zowel opvallende gelijkenissen als verschillen te merken. Hoewel men in 1933 met de naam *Aula* duidelijk verwees naar het gelijknamige Gandavensesblad, viel het verschil in focus sterk op. Zo publiceerde 'Hou ende Trou' eerder verslagen naast een uitvoerige reeks vaste bijdragen in bepaalde thema's (bv. de Damesrubriek of de Politieke Kroniek), waar het tweede GSC zijn rol als neutrale Vlaamse overkoepeling invulde via een informatieblad. In dat opzicht is dit GSC meer te vergelijken met het Leuvense KVHV dat in die periode eveneens een corpsstructuur kende, en net zoals het GSC een algemeen informatieblad naast een (twee)wekelijks bulletin (resp. *Ad Valvas* en *Ons Leven - Wekelijks Bulletin*) uitgaf. De vormelijkheden van de verenigingen zijn uiteraard van groot belang als veruiterlijking van de politieke positie en focus. Opvallend is dat 'Hou ende Trou' koos voor een geheel nieuwe aanpak terwijl haar opvolger het vormelijk bij de gangbare gebruiken hield. Een mogelijke verklaring voor deze verschillen ligt in de radicale breuk met het vooroorlogse studentenleven dat 'Hou ende Trou' wilde bereiken, terwijl het tweede corps eerder moet gezien worden als een hervorming van een bestaande vereniging die verder uitgewerkt werd. Een complete frontbreuk was ook weinig haalbaar noch wenselijk, gezien het GSC uit 1933 ook een aanzienlijke AVHV-erfenis met zich mee droeg.

De algemene koepelfunctie van beide conventsverenigingen maakte radicale politieke positioneringen eerder uitzonderlijk. Aangezien beiden spraken voor een zeer divers studentenlichaam, waren de meeste hevige stellingnames dus ook eerder persoonlijke uitingen van de leden. Toch valt in beide verenigingen een zekere evolutie op te merken naar een steeds radicalere houding. Zo verschoof 'Hou ende Trou' in zekere zin van een breed Vlaams platform, waar zelfs stichtend praeses Mulier geen afstand deed van een pro-Belgische houding, naar een Vlaams-nationaal standpunt waar de Raad van Vlaanderen werd bevestigd als enige vertegenwoordiger van volk en staat. De evolutie kan ook opgemaakt worden uit de bijdragen van de radicalere Van Genechten: van een Vlaamsgekleurde lijn evolueerde hij meer en meer in een revolutionaire richting. Tussen 1933 en 1940 werd de neutrale lijn sterker behouden, met uitzondering van de opvallende anti-Franstalige houding, eigen aan de ontstaanscontext van de vernederlandste universiteit te Gent. Dit GSC had dan weer te lijden onder sterke interne twisten. Het wegvallen van de sterke Dinaso-controle en de wisselvallige verhoudingen tussen de VNV-factie en de brede linkerzijde zorgden dat het corps rond 1939 onbestuurbaar geworden was, een vogel voor de kat voor het nieuwe initiatief, KVHV, dat uit de eigen corpsrangen ontstaan was als antwoord op de lethargie ten gevolge van deze diversiteit.

Naar buiten toe waren er sterke verschillen op te merken in beide verenigingen. Gezien de bezetting, was een blik op Duitsland, zoals voor de Eerste Wereldoorlog vormelijk het geval was, uiteraard onwenselijk voor de Gandavenses. De Groot-Nederlandse geest van het project

richtte het corps meer op Nederland, hoewel de contacten door de oorlogsomstandigheden en correspondentie uiterst beperkt waren. Ook voor haar opvolgers was de tijdsgeest van groot belang in de visie op het buitenland. Wanneer Duitsland vanaf het einde van de jaren '20 de politieke toon begon aan te geven, werden gedachten als de 'Revolution von Rechts' ook gretig overgenomen door de nieuwe generaties. Structureel leidde dit tot de corpsstructuur, die nu niet puur Nederlands was, maar de universiteit als een geheel wilde behelzen als corporatistische eenheid. Op politiek vlak waren, naast de interne twisten, ook andere trends opmerkelijk. Het bezoek aan Duitsland en de schijnbaar intensere contacten tussen Duitsland en Vlaanderen (Gent en Leuven), kaderden bewust in een tendens tot 'veraristocratisering' van het studentenleven, maar ook in een algemene blik op de snelle evoluties in Duitsland. Het is aan te nemen dat de plotse intensivering te verbinden is met propaganda vanwege Duitse zijde, wat vooral op te maken is uit de sterke interesse in Vlaanderen na de machtsovername in 1933, waarin ook ex-Gandavenses een rol speelden, en de positie van contactpersonen als Rolf Wilkening. Ook de aanwezigheid van Duitse agenten versterkt deze visie.

De voornaamste pijler is echter het netwerk waarop de verenigingen konden steunen, en vooral de gemeenschap die de Gandavenses wisten uit te bouwen en de concrete betekenis voor het ontstaan, de groei en de vorm van het nieuwe corps. Hoewel 'Hou ende Trou' geen oud-studentenwerking voorzien had in de oorspronkelijke organisatiestructuur, bleven kernen Gandavenses actief. Van Genechten en De Vreese vormden vanuit Nederland een steunpunt voor de "Dietse" ambities van het AVHV, een kleine groep Gandavenses vormde in Göttingen een eigen vereniging 'Flandria' naar Gents-Nederlands model. Belangrijker was echter de groep rond Cyriel De Wael, die niet alleen aanwezig was op de opening van de vernederlandste Gentse universiteit en daar als teken van de volledige overwinning in triomf de corpsvlag door de straten droeg. Ook is het een begin van de uitbouw van een centrale oud-studentenwerking die een ondersteuning wilde bieden aan een nieuwe generatie met gelijkaardige idealen. Deze generatie bleek de VSC-groep te zijn die zich omvormde naar het Gentsch Studentencorps. De ondersteuning door deze Gandavenses bleek duidelijk uit de lijsten van het GOSC en de financiële steun (in verband met het huis) en organisatorische bijstand (Van Immelen). Belangrijker is echter de overdracht van *vigências* of breder, de generationele uitwisseling. De Gandavenses stonden zo eerder los van de oudere projecten. Een groot deel was er goed mee bekend, velen kwamen immers uit Leuven, maar het ontbreken van een generatie voorgangers die de eigen idealen rechtstreeks doorgaf, maakte mijns inziens de radicale vernieuwing van deze generatie mede mogelijk. Het is hun erfenis die in combinatie met vooroorlogs flamingantisme na de oorlog werd warm gehouden. Voornaam in deze context is de rechtstreekse band tussen beide corpsgeneraties: een rechtstreekse ondersteuning in daad en geest.

Wanneer deze beide verenigingen nu ingepast worden in het methodologische kader, kunnen we enige algemene conclusies trekken over het wezen van de studentenbeweging in deze jaren en beide corpora in het bijzonder, zowel op het vlak van de verenigingen an sich als de organisatie en politiek van beiden. Als studentengemeenschappen valt op dat beide verenigingen, die men als *generational units* kan duiden (supra), zeer zelfbewust omgingen met hun positie (Mannheim). Bewust van het elitevormend potentieel en de weerslag, waren

beiden gedwongen zich aan te passen aan de zeer snel veranderende context in de Eerste Wereldoorlog en de jaren dertig, wat een zeer specifieke stijl en vorm opleverde: een *generational entelechy*. Net het contrast tussen zo'n personificatie van de tijdsgeest en de trager evoluerende omgeving geeft de beweging een revolutionaire impuls. Hierbij moet echter wel opgemerkt worden dat deze rol van contrasterende generationele factor vooral opgaat voor GSC 'Hou ende Trou' gezien de uitzonderlijke politieke toestand die een sterker revolutionair potentieel teweegbracht. Ondanks de voorhoedementaliteit die in meer of mindere mate aanwezig was in beide verenigingen, moet ook opgemerkt worden dat de rechtlijnige houding niet impliceert dat het gaat om een unipolaire groep in de marge. Net de breedte van beide verenigingen is wat de organisatiestructuur wankel maakte. De functionele autonomie van de corpora was gestoeld op het coalitiemodel en aanvaardde dus ook een diversiteit aan meningen, al raakte dit sterk aan de daadkracht. Dit valt sterk op in het laatste bestaansjaar van 'Hou ende Trou', maar evenzeer in het traject dat het tweede GSC aflegde in de jaren dertig.

De voorhoedementaliteit, zoals geschetst werd door Mannheim en duidelijk aanwezig is in deze studentenkoepels, maakt het ook lastig om de verenigingen te plaatsen op de schaal van traditionele en transgressieve verenigingen zoals Lipset beschreef. Beiden gaan immers bewust in tegen de gevestigde orde, waarden en patronen, maar houden tegelijk vast aan de oude manier om het eigen discours op te leggen, nl. het creëren van een leidersgroep naar het model van de heersende klasse om vanuit deze posities politieke evoluties af te dwingen die het eigen programma ten goede zouden komen. Het is meer dan aannemelijk dat elementen van beide concepten vervlochten zijn in beide verenigingen, tegelijk omwille van hun zeer traditionele karakter op sociaal en vormelijk gebied en het revolutionaire ethos dat gecultiveerd werd, beide aspecten hoeven elkaar niet uit te sluiten.

Samenvattend kan dus gesteld worden dat de overeenkomsten tussen beide verenigingen op organisatorisch vlak zeer bewust zijn, maar minstens zozeer te wijten aan de tijdsgeest, wat ook opgaat voor de sterke verschillen op politiek en vormelijk vlak. Toch moet geconcludeerd worden dat wanneer beiden naast elkaar worden geplaatst via een sociologische invalshoek, de aanpak van beide groepen sterk gelijkloopt. Twee zelfbewuste voorhoedeverenigingen met een sterke interne diversiteit. Een eenheidsfront in de romantische strijd voor een Vlaamse universiteit.

Bibliografie

Archieven

Archief en Museum voor het Vlaams Cultuurleven (AMVC-Letterenhuis)

Minderbroedersstraat 22, 2000 Antwerpen

W14583	Cyriel De Wael
M887	Arthur Mulier
C1008	Jozef Van Caeckenberghe
G278/B	Robert Van Genechten
O3945/B1	Paul van Ostaijen

Archief en Museum voor het Vlaams Studentenleven (AMVS)

Ladeuzeplein 21, 3000 Leuven

XXXIII	Frans Mariman	(33/1-33/21)
	Fotoarchief KVHV-Leuven	

Universiteitsarchief Gent

St.-Pietersnieuwstraat 25, 9000 Gent

T060	Aula (1933-40)
G028	Gentsch Studentencorps 'HOU ende TROU' (1916-1918) (G028_01-G028_04)
G067	Gentsch Studentencorps (1933-1940)
9T_367	Collectie Studententijdschriften
9T_059	Collectie Studententijdschriften (Aula 1916-18)

Uitgegeven bronnen

ALLERBECK (K. R.), *"Soziologie Radikaler Studentenbewegungen. Ein vergleichende Untersuchung in der Bundesrepublik Deutschland und den Vereinigten Staaten"*, München-Wien, 1973

ALTBACH (P.G.), *"Perspectives on Student political activism"*, In: P. G. Altbach, *Student Political Activism. An International Reference Handbook*, New York, 1989, p. 1-17

BALTHAZAR (H.), *Taalminnend Studentengenootschap 't Zal Wel Gaan (1852-1977)*, Gent, Archief RUG, 1977

BASSE (M.), *De Vlaamsche Beweging van 1905 tot 1930*, Gent : Van Rysselberghe en Rombaut, 1933.

BENGTSON (V. L.), FURLONG (M. J.) en LAUFER (R. S.), *"Time, aging and the continuity of social structure: themes and issues in generational analysis"*, In: *Journal of Social Issues*, 30, 1974, p.181-205

BOEHME (O.), *Revolutie van Recht en intellectuelen in Vlaanderen tijdens het Interbellum: ideeënhistorische bijdragen*, Acco, Leuven, 2011

BITTLESTONE (M.), *De Gentse universiteit gedurende de Eerste Wereldoorlog*, Langemarck, s.n., 1983

DE BOEVÉ (E.), *Het Jongvlaamse aktivisme te Gent (1914-1918): mentaliteitsstudie*, (Niet-uitgegeven licentiaatsthesis, Vakgroep Letteren en Wijsbegeerte, Vakgroep Nieuwste Geschiedenis), Promotor: Van Eeno R., Gent, 1981-82

BROUWERS (L.), *'Historische schets van het Sint-Barbaracollege'*, in: VANDERGHOTE P., VAN BOSTRAETEN H., DE BAERE P. en DE GRAUWE L. (eds.), *150 jaar Sint-Barbaracollege Gent*, Gent: Vanderghote, 1983, pp. 31-43.

BUNING (L.), *'De vooravond en het begin van het radicale aktivisme te Gent'*, in: *Wetenschappelijke Tijdingen*, jg. 32, nr. 4-5, 1973, pp. 193-216.

DE CLERCK (K.), DE MEYER (L.), LANGENDRIES (E.) en SIMON-VAN DER MEERSCH (A.-M.), *175 jaar Universiteit Gent: een verhaal in beeld*, Gent: RUG, 1992.

DE CLERCK (K.), *Kroniek van de strijd voor de vernederlandsing van de Gentse universiteit*, Archief RUG, Gent, 1985

DE GOEYSE (M.), *O Vrij Studentenheerlijkheid*, Universitaire Pers Leuven, Leuven, 1987

s.a., *De Vlaamse Beweging tijdens de eerste wereldoorlog : mededelingen van het colloquium ingericht te Leuven op 15 en 16 november 1974 door de afdeling geschiedenis van de 19de en 20ste eeuw*, Leuven, KUL, Departement Geschiedenis, 1974

DE SCHRYVER (R.), *Over het actief Belgisch-loyaal of zgn. passief flamingantisme tijdens de Eerste Wereldoorlog*, Leuven, KUL, Departement Geschiedenis, 1975

s.a., *Pro Flandria servanda : Vlaanderen's recht en eisch tot zelfstandigheid gesteld, toegelicht, gestaafd*, s.l., Vlaamsch Comité, 1919

DEMEYERE (P.), *Analyse en situering van het verzet in de stad Kortrijk 1940-1944*, Onuitgegeven Licenciaatsverhandeling, Gent, 2000

Demos (DE DECKER J.), *De Strijd om de Vlaamsche Hoogeschool: het huidig standpunt (1916)*, Brussel, Richard, 1916

DEPREZ (A.), *Willem de Vreese en de studentenvereniging Flandria te Göttingen*, Leuven, Acco, n.d

DE RIDDER-SYMOENS (H.), *Universiteitsgeschiedenis als bron voor sociale geschiedenis*, in: Tijdschrift voor Sociale Geschiedenis, 10, 1978, pp. 74-98.

DE SCHAEPDRIJVER (S.), *Occupation, propaganda, and the idea of Belgium*, in: ROSHWALD (A.) en STITES (R.) (eds.), *European culture in the Great War: the arts, entertainment, and propaganda, 1914-1918*, Cambridge: Cambridge University Press, 2002, pp. 267-294.

DE VIJLDER (A.) e.a., *De jaren '30 in België: de massa in verleiding*, Brussel, ASLK, 1999

DE WEVER (B.), *Greep naar de macht. Vlaams-nationalisme en nieuwe orde: het VNV 1933-1945*, Tiel: Lannoo, 1994.

DE WEVER (B.), *Vlag, Groet en Leider: geschiedenis van het Vlaams Nationaal Verbond*, Onuitgegeven Doctoraatsverhandeling, Promotor: Prof. Dr. H. Balthazar, Gent, 1992

DE WULF (M.), *Hoe het roerde en poerde te Gent*, in: Hou ende Trou, vereniging der ex-gandavenses 1916-1918, nr. 2, september, 1972, pp. 1-28.

DOEBERL (M.) en BIENENGRÄBER (A.), *Das akademische Deutschland*, Deel II: *Die deutschen Hochschulen und ihren akademischen Bürger*, Berlin, 1931

DOLDERER (W.), *Activistische ballingen in Duitsland na WOI. Deel I*, in: Wetenschappelijke tijdingen, LIX, 2 (2000), pp. 67-98

DOLDERER (W.), *Activistische ballingen in Duitsland na WOI. Deel III*, in: Wetenschappelijke Tijdingen, jg. 59, nr.4, 2000, pp. 195-225

DOLDERER (W.), *De nieuwe Vlaams-Duitse toenadering na de Eerste Wereldoorlog II*, In: Wetenschappelijke Tijdingen, jg. 47, nr. 2, 1988

DOLDERER (W.), *Van aktivisme naar bolsjevisme? Het Studentengenootschap "Flandria" te Göttingen*, In: Wetenschappelijke Tijdingen, jg. 44, nr.2, 1985, pp. 111-122

- DOMELA NIEUWENHUYNS-NYEGAARD (J.D.), *Vlaanderen bevrijd van alle zuidelijken dwang*, Amsterdam, Versluys, 1915
- DOSFEL (L.), *Katholiek Activistisch Verweerschrift*, Gent, 1918
- ELIAS (H.J.), '25 jaar Vlaamse Beweging 1914/1939', De Nederlandsche Boekhandel, Antwerpen, 1971
- ESLER (A.), *The youth revolution : the conflict of generations in modern history*, Heath, Lexington, 1974
- FAINGNAERT (A.L.), 'Verraad of zelfverdediging?: bijdragen tot de geschiedenis van den strijd voor de zelfstandigheid van Vlaanderen', Kapellen: De Noorderklok, 1932.
- GEVERS (L.) en VOS (L.), *Dat volk moet herleven!: Het Studententijdschrift De Vlaamse Vlagge 1875-1933*, Davidsfonds, Leuven,
- GRAVEZ (H.) en VERMEULEN (J.), *Geschiedkundig overzicht van de werking van het Algemeen Vlaamsch Hoogstudentenverbond sinds zijn ontstaan 1919 tot de viering van het IIe Lustrum 1929*, Leuven, Blauwvoet, 1929 (enkel cons)
- GILLIS (J. R.), *Youth and history : tradition and change in European age relations 1770-present*, New York, Academic Press, 1974
- KLOSE (W.) 'Freiheit schreibt auf eure Fahnen: 800 Jahre Deutsche Studenten', Stalling, Oldenburg, 1967
- LAMBERTY (M.), *Lodewijk De Raet: een levensbeeld*, Hasselt: Heideveld, 1961.
- LAMMENS (U.), 'Dagboek Turnhout', in: Hou ende Trouw, vereniging der ex-gandavenses 1916-1918, 2 (1972), pp. 1-11.
- LANGENDRIES (E.), *De Vlaamse hogeschool te Gent (1916-1918)*, Gent: RUG. Archief, 1984-1985.
- LEEMANS (G.) e.a., *Vlamingen komt in massa : de Vlaamse beweging als massabeweging*, Gent, Provinciebestuur Oost-Vlaanderen, 1999
- LIPSET (S.M.), 'Students and politics in comparative perspective', In: Daedalus, Vol. 97, Nr. 1, Students and Politics (Winter, 1968), pp. 1-20, MIT Press, Cambridge (VS), 1968
- LOOCKX (K.), 'Vlaamse studenten, komt naar Gent! - Prosopografie van de studentenbevolking aan de Vlaamse Hogeschool 1916-1918', Onuitgegeven Masterproef, Promotor: Prof. Dr. Christophe Verbruggen, UGent, 2010
- MANTELS (R.), *Gent: een geschiedenis van stad en universiteit 1817-1940*, Brussel, 2013.
- MANTELS (R.) en VANDEVOORDE (H.), "Maar wat een wespennest - het rectoraat van August Vermeylen en de vernederlandsing van de Gentse universiteit", Gent, Academia Press, 2010

- MANTELS (R.), *Wetenschap op de Fair - De expodeelname van de Gentse universiteit*, In: (Ed.) W. Van Acker en C. Verbruggen, Gent 1913 : Op Het Breukvlak Van De Moderniteit.. Gent, Snoeck, 2013, pp. 112-125
- MANNHEIM (K.), *"Das Problem der Generationen"*, In: Vierteljahresheft für Soziologie, VII, 1928, p.158-187 e, pp. 309-330
- MAURER (T.), *Kollegen, Kommilitonen, Kämpfer : Europäische Universitäten im Ersten Weltkrieg*, Steiner, Stuttgart, 2006
- MOENS (O.) (red.), *'Wies Moens: de mémoires'*, Antwerpen, Kritak, 1996
- MOENS (W.), *'Het activistisch avontuur en wat er op volgde'*, in: Dietsland Europa, jg. 11, nr. 7, september-oktober, 1966, pp. 12-23.
- ORTEGA Y GASSET (J.), In: ESLER (A.) (ed.), *The Youth Revolution - The Conflict of Generations in Modern History*, Lexington (MA), Heath and co., 1974, pp. 3-15
- OSSWALD (P.), *Zur Belgischen Frage: der Nationalitätenkampf der Vlamen und Wallonen*, Berlin, Stilke, 1915
- ROSENMAYR (L.), *"Jeugd tussen politieke aanpassing en vernieuwing"*, In: Jeugd en Samenleving, 7, 1977, p.235-253
- SCHAIRER (R.) en SCHLINK (W.), *Die Studentische Wirtschaftshilfe*, In: DOEBERL (M.) en BIENENGRÄBER (A.), *'Das akademische Deutschland', Band III: 'Die deutschen Hochschulen und ihren akademischen Bürger'*, Berlin, 1931, pp. 456-458
- SIEGMUND-SCHULTZE (F.), *Sozialstudentische Arbeit*, In: DOEBERL (M.) en BIENENGRÄBER (A.), *'Das akademische Deutschland', Band III: 'Die deutschen Hochschulen und ihren akademischen Bürger'*, Berlin, 1931, pp. 425-433
- SPITZER (A. B.), *"The historical problem of generations"*, In: American Historical Review, 78, 1973, 5, p. 1353-1385
- VANACKER (D.), *Het activistisch avontuur*, Gent, Academiapress, 2006
- VAN DER MEERSCH (A.M.S.), *'De Eerste Generatie Meisjesstudenten aan de Rijksuniversiteit te Gent (1882-1930)*, Gent, 1982
- VAN GENECHTEN (R.), *Wat willen de Vlamingen?*, Elsevier, Amsterdam, 1925
- VAN HEES (P.), *'Dietsche Orde (1932-33) en Schouw (1933-34): twee tijdschriften van het Diets Studentenverbond'*, In: Wetenschappelijke Tijdingen, Jg. 54, nr. 3, 1995, pp. 151-165
- VOORTHUYSEN (W.), *Trouw Dietsch: het Dietsch Studentenverbond (1922-1941)*, Decus Maiorum, Amsterdam, 2006
- VORLÄNDER (H.), *'NS-Volkswohlfahrt und Winterhilfswerk des Deutschen Volkes'*, In: Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte 34 (1986), pp. 341-380

VOS (L.), *Bloei en ondergang van het AKVS : geschiedenis van de Katholieke Vlaamse Studentenbeweging, 1914-1935*, Leuven, Davidsfonds, 1982

VOS (L.), *Ideologie en idealisme: De Vlaamse studentenbeweging te Leuven in de periode tussen de twee wereldoorlogen*, In: *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, VI, 3-4, 1975

VOS (L.), *Nationalisme en rechtse stroming bij de Vlaamse studenten te Leuven tijdens het interbellum*, Leuven, Acco, 1977

WENDE (F.), *'Die belgische Frage in der deutschen Politik des Ersten Weltkrieges'*, Hamburg: Böhme, 1969.

WILLEMSSEN (A.G.), *Het Vlaams Nationalisme: de geschiedenis van de jaren 1914-1940*, Utrecht, Ambo, 1969

WILS (L.), *Flamenpolitiek en activisme: België tegenover Vlaanderen in de Eerste Wereldoorlog*, Leuven, Davidsfonds, 1974

WILS (L.), *'Honderd jaar Vlaamse beweging: geschiedenis van het Davidsfonds 1914-1936'*, Leuven: Davidsfonds, deel 2, 1985.

WILS (L.), *Vlaanderen, België, Groot-Nederland, Mythe en Geschiedenis*, Leuven, Davidsfonds, 1994

WITTE (E.), CRAEYBECKX (J.) en MEYNEN (A.), *Politieke geschiedenis van België van 1830 tot heden*, Antwerpen: Standaard, 2005.

YAMMINE (B.), *'De "Flamenpolitiek", breuk of continuïteit in de Duitse politiek?'*, in: *Wetenschappelijke Tijdingen*, LXVIII, nr. 3, 2009, pp. 214-263.

YAMMINE (B.), *Drang nach Westen : de fundamente van de Duitse Flamenpolitiek (1870-1914)*, Leuven, Davidsfonds, 2011

ZIRLEWANGEN (M.), *'Unser Platz ist bei der großen völkischen Bewegung - Der Kyffhäuser-Verband der Vereine Deutscher Studenten und der völkische Gedanken'*, s.l., BoD, 2014